paulo

coelho

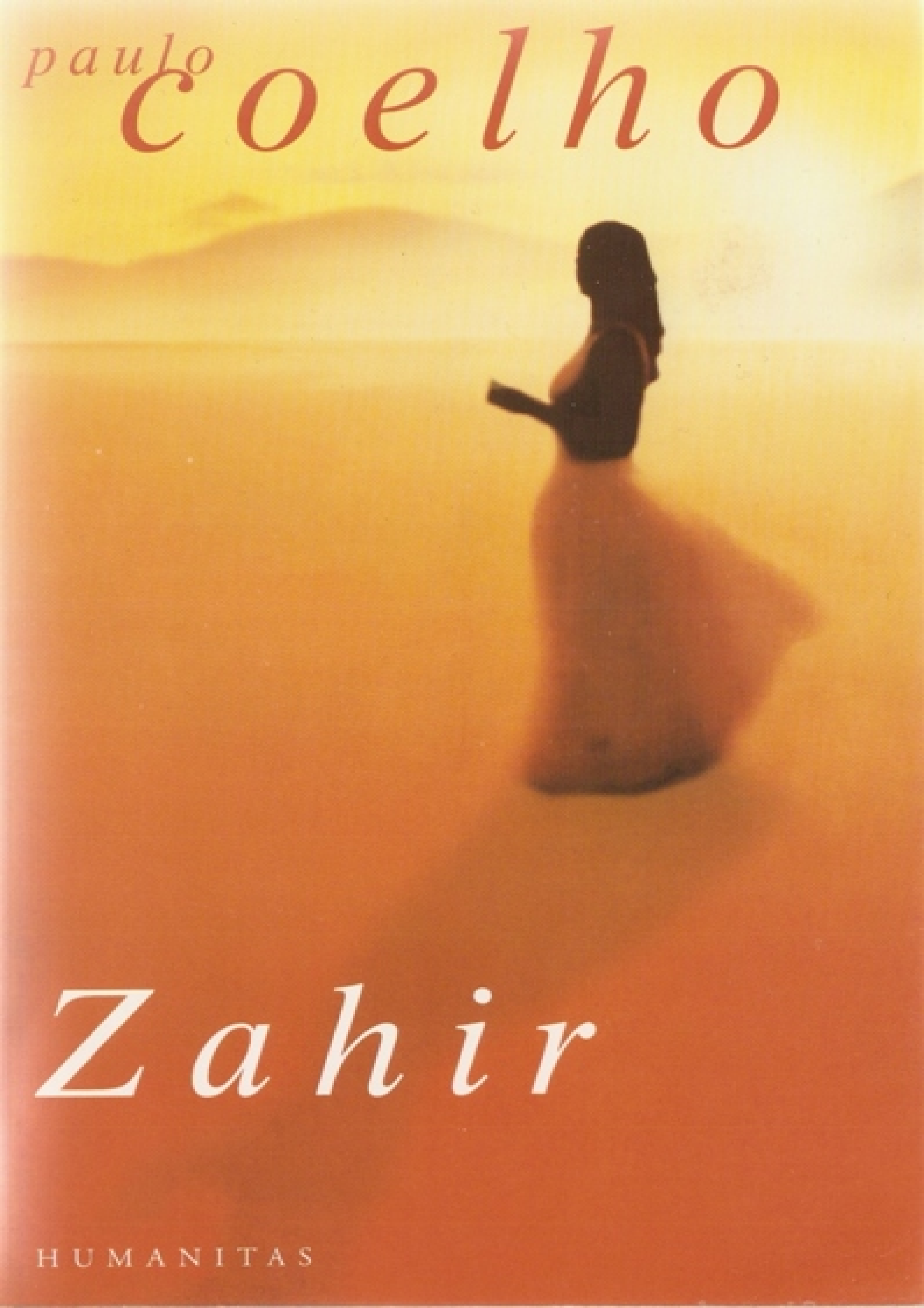

Zahir

HUMANITAS

PAULO COELHO

ZAHIR

Titlul original: Zahir, 2005
Traducere din portugheză de GABRIELA BANU

Cuprins

Sunt un om liber
Întrebarea lui Hans
Firul Ariadnei
Întoarcerea în Itaca
NOTA AUTORULUI

PAULO COELHO, scriitor brazilian, născut la Rio de Janeiro în 1947. Înainte de a deveni unul dintre cei mai de succes romancieri ai lumii şi un veritabil fenomen al culturii de masă, a fost un hippie rebel, apoi autor dramatic, director de teatru, jurnalist, poet. În 1986 face pelerinajul la Santiago de Compostela, eveniment care i-a marcat viaţa şi cariera literară. Deşi profund ataşat de Brazilia natală (îşi scrie operele la calculator, în faţa oceanului, în vila sa de la Copacabana), romanele lui dezvoltă drame universale, valabile oriunde şi pentru oricine, ceea ce explică primirea entuziastă de care se bucură pe toate meridianele. Cărţile lui Paulo Coelho, traduse în 56 de limbi şi editate în 150 de ţări, s-au vândut în zeci de milioane de exemplare. Este consilier special UNESCO în cadrul programului „Convergenţe spirituale şi dialoguri interculturale", membru al comitetului director al Fundaţiei Shimon Peres, al Schwab Foundation for Social Entrepreneurship, al Lord Menuhin Foundation. Distins cu numeroase premii (printre care premiul german Bambi 2001, acordat personalităţii culturale a anului, premiul italian Fregene pentru literatură) şi importante distincţii (cavaler al Legiunii de Onoare din Franţa, martie 2000; Ordinul Rio Branco, Brazilia etc), membru al Academiei Braziliene de Litere (din 28 octombrie 2002). Fondator al Institutului Paulo Coelho, care acordă ajutoare îndeosebi copiilor şi bătrânilor din păturile defavorizate ale societăţii braziliene. Colaborator permanent al unor reputate ziare, printre care *Corriere della Sera* (Italia), *El Seminal* (Spania), *Welt am Sonntag* (Germania), *The China Times Daily* (Taiwan).

Opere principale: *Pelerin la Compostela* (1987); *Alchimistul* (1988); *Walkiriile* (1992); *La râul Piedra am şezut şi-am plâns* (1994); *Al cincilea munte* (1996); *Manualul războinicului luminii* (1997); *Veronika se hotărăşte să moară* (1998);

Diavolul şi domnişoara Prym (2000); *Unsprezece minute* (2003); *Zahir* (2005). Numeroase dramatizări, CD-uri şi jocuri electronice după cărţile sale. Drepturile de ecranizare pentru *Alchimistul* au fost achiziţionate de Warner Brothers, scenariul şi regia fiindu-i încredinţate actorului Laurence Fishburne *(Matrix).*

O, Marie, cea zămislită fără de prihană,
roagă-te pentru noi,
cei care ne îndreptăm către Tine.
Amin

„Dacă unul dintre voi are o sută de oi şi pierde una,
îşi va lăsa cele nouăzeci şi nouă de oi pe câmp
pentru a se duce după aceea care s-a pierdut,
şi nu se va întoarce până ce n-o va găsi?”
Luca, 15, 4

Când vei pleca înspre Itaca,
fie-ţi lunga călătorie
plină de aventuri, plină de învăţăminte.

Nu te teme de Lestrigoni[1] şi de Ciclopi, nici de furiosul
Poseidon;
nu-i vei întâlni în drumul tău dacă
te vei înălţa cu gândul, dacă simţirea-ţi
nicicând nu îţi va părăsi trupul şi spiritul.
Lestrigoni şi Ciclopi, nici furiosul Poseidon
nu îţi vor ieşi în cale
dacă tu însuţi nu-i vei purta cu tine-n suflet,
dacă nu-ţi vei aşeza sufletul înaintea paşilor lor.

Sper ca drumul să-ţi fie lung,
Fie-ţi multe dimineţile de vară,
Iar plăcerea de a zări primele porturi
Să-ţi aducă o bucurie de nespus,
Încearcă să vizitezi emporiul[2] Feniciei,
culege tot ce e mai bun.
Du-te în oraşele Egiptului,

Nu pierde Itaca din vedere,
căci ţinta ta e să ajungi acolo.
Dar nu-ţi grăbi paşii;
e mai bine călătoria-ţi să dureze ani,
iar corabia-ţi să ancoreze pe insulă
când te vei fi-mbogăţit deja
cu tot ce ai cunoscut pe drum.

Nu aştepta ca Itaca să-ţi dea alte bogăţii.
Itaca fi-a dăruit deja o călătorie minunată;
fără Itaca, niciodată nu ai fi plecat.
Ţi-a dăruit deja totul şi nimic nu mai are de dat.

Şi dacă la sfârşit vei crede că Itaca e săracă,
să nu gândeşti că te-a înşelat.
Pentru că vei fi devenit un înţelept, vei fi trăit o
viaţă plină,

şi acesta este înţelesul Itacăi.

Konstantinos Kavafis (1863-1933)

DEDICAŢIE

În maşină, am spus că pusesem punct primei versiuni a cărţii mele. Când am început să suim amândoi una dintre crestele Pirineilor, pe care o consideram sacră şi unde trăisem deja clipe extraordinare, am întrebat-o dacă nu voia să ştie care era tema centrală sau titlul; ea mi-a răspuns că i-ar fi plăcut mult să întrebe, dar că din respect pentru munca mea nu spusese nimic, fusese doar mulţumită, foarte mulţumită.

Eu i-am spus atunci titlul şi tema centrală. Ne-am continuat drumul în tăcere şi, la întoarcere, am auzit un foşnet; era vântul care se apropia, trecând peste vârfurile copacilor desfrunziţi, coborând până la noi, făcând ca muntele să-şi arate din nou puterea şi magia.

Imediat a venit şi zăpada. M-am oprit şi am rămas contemplând clipa: fulgii căzători, cerul plumburiu, pădurea, ea alături de mine. Ea, care mi-a fost totdeauna alături, totdeauna.

Mi-a venit să spun în acel moment, dar am amânat, ca să afle numai când va răsfoi pentru prima oară aceste pagini: această carte îţi este dedicată ţie, Christina, soţia mea.

Autorul

Conform scriitorului Jorge Luis Borges, ideea de Zahir vine din tradiţia islamică şi se apreciază că a apărut prin secolul al XVIII-lea. *Zahir,* în arabă, înseamnă vizibil, prezent, imposibil de a trece neobservat. Ceva sau cineva cu care, odată ce am intrat în contact, ajunge să ne cotropească toate gândurile, până ce nu mai reuşim să ne concentrăm asupra altui lucru. Aceasta poate fi considerată sfinţenie, sau nebunie.

FAUBOURG SAINT-PÈRES,
Enciclopedia fantasticului, 1953

Sunt un om liber

Ea, Esther, corespondent de război, sosită de curând din Irak pentru că invazia acestei ţări trebuie să înceapă dintr-o clipă în alta, 30 de ani, căsătorită, fără copii. El, un bărbat neidentificat, de vreo 23 sau 25 de ani, brunet, trăsături mongoloide. Amândoi au fost văzuţi ultima oară într-o cafenea din Faubourg Saint-Honoré.

Poliţia a fost informată că se întâlniseră şi mai înainte, dar nu se ştie de câte ori: Esther spunea mereu că bărbatul – a cărui identitate o ascundea sub numele de Mihail – era cineva foarte important, însă niciodată nu explicase dacă era important din punctul de vedere al profesiei de ziarist sau pentru ea, ca femeie.

Poliţia a început o anchetă oficială. Au fost avansate ipoteze de sechestrare, şantaj, de sechestrare urmată de omor – ceea ce nu era deloc neobişnuit, întrucât munca ei o obliga mereu să intre în contact cu indivizi care aveau legături cu celule teroriste, era permanent în căutare de informaţii. Au descoperit că din contul ei bancar fuseseră scoase regulat sume de bani în săptămânile anterioare dispariţiei: poliţia a considerat că asta putea să aibă legătură cu plata informatorilor. Nu-şi luase cu ea niciun fel de haine, dar, ciudat, paşaportul a fost de negăsit.

El, un necunoscut, foarte tânăr, fără cazier, nicio pistă care să poată duce la identificarea lui.

Ea, Esther, două premii internaţionale de jurnalism, 30 de ani, căsătorită.

Soţia mea.

Sunt pus imediat pe lista suspecţilor şi sunt reţinut – pentru că refuzam să spun unde fusesem în ziua dispariţiei. Dar, iată, gardianul îmi deschide uşa şi-mi spune că sunt un om liber.

Cum de sunt un om liber? Pentru că în zilele noastre se poate afla orice despre oricine, este de ajuns să doreşti o informaţie şi o găseşti îndată: unde am utilizat cardul de credit, care sunt locurile pe care le frecventăm, cu cine ne-am culcat. În cazul meu, a fost mai uşor: o femeie, ziaristă şi ea, prietena soţiei mele, dar divorţată – şi deci fără probleme în a spune că se culcase cu mine – s-a oferit să depună mărturie în favoarea mea când a aflat că fusesem arestat. A adus dovezi concrete despre faptul că fusesem cu ea în ziua şi în noaptea dispariţiei lui Esther.

Mă duc să vorbesc cu inspectorul-şef care-mi înapoiază lucrurile, îşi cere scuze, afirmă că scurta mea detenţie a fost făcută conform legii şi că nu voi avea cum să acuz ori să dau în judecată Statul. Eu îi explic însă că n-am nici cea mai mică intenţie să fac asta, ştiu că oricine poate fi bănuit şi poate fi pus sub urmărire 24 de ore din 24, chiar dacă nu a comis niciun delict.

— Sunteţi liber, îmi spune, repetând vorbele gardianului.

Întreb: nu cumva s-a întâmplat ceva grav cu soţia mea? Ea îmi spusese deja că din cauza mulţimii de legături cu lumea terorismului, nu de puţine ori simţise cum paşii îi erau urmăriţi din umbră.

Inspectorul schimbă vorba. Eu insist, dar el nu-mi spune nimic.

Întreb dacă ea poate călători cu paşaportul şi-mi spune că da, că nu comisese niciun delict, de ce să nu poată ieşi sau intra liber în ţară?

— Atunci este posibil să nu mai fie în Franţa?

— Credeţi că aţi fost părăsit din cauza domnişoarei cu care vă culcaţi?

Îi răspund că nu e treaba lui. Inspectorul face o pauză, ia o figură serioasă, îmi spune că am fost arestat pentru că acestea sunt procedurile de rutină, dar îi pare rău că soţia mea a dispărut. Este şi el căsătorit, şi chiar dacă nu-i plac cărţile mele (aşadar ştie cine sunt, nu e aşa de ignorant cum pare!), se poate pune în situaţia mea, îşi dă seama că trec prin momente grele.

Întreb ce trebuie să fac de acum înainte. Îmi dă cartea lui de vizită, îmi cere să-l informez dacă aflu ceva – e o scenă pe care o vezi în toate filmele, nu mă convinge, inspectorii ăştia ştiu totdeauna mai mult decât spun.

Mă întreabă dacă l-am întâlnit vreodată pe bărbatul care se afla cu Esther ultima oară când a fost văzută. Îi răspund că ştiam cum i se spunea, dar că nu îl cunoscusem niciodată personal.

Mă întreabă dacă avem probleme acasă. Îi răspund că suntem împreună de zece ani şi că avem toate problemele comune oricărei familii – nici mai multe, nici mai puţine.

Întreabă, cu delicateţe, dacă am vorbit recent ceva despre divorţ, sau dacă soţia mea se gândea să se despartă de mine. Îi răspund că o asemenea problemă nu s-a pus niciodată, chiar dacă – şi-i repet, „ca în orice căsnicie” – mai aveam şi dispute din când în când.

Des sau din când în când?

Din când în când, insist.

Întreabă, încă şi mai delicat, dacă ea bănuia ceva despre legătura mea cu prietena ei. Îi spun că a fost prima şi ultima oară când ne-am culcat împreună. Nu era nimic important, pur şi simplu nu aveam cu ce să-mi omor timpul, era o zi plicticoasă, nu ştiam ce să fac după prânz, jocul de-a seducţia ne trezeşte totdeauna la viaţă, de aceea am ajuns până în pat.

— Dumneavoastră ajungeţi în pat doar fiindcă o zi este plicticoasă?

Vreau să-i spun că asemenea întrebări nu au legătură cu ancheta, dar am nevoie de complicitatea lui, sau poate voi avea nevoie de el de acum încolo – la urma urmelor există o instituţie invizibilă numită Banca Favorurilor – care mi-a fost totdeauna foarte folositoare.

— Păi se mai întâmplă câteodată. N-ai nimic de făcut, femeia este în căutare de emoţii, eu caut aventura, şi gata. A doua zi, amândoi ne prefacem că nu s-a întâmplat nimic, iar viaţa merge înainte.

El îmi mulţumeşte, îmi întinde mâna, şi-mi spune că în lumea lui lucrurile nu stau chiar aşa. Există plictiseală, ţi-e urât, şi uneori chiar îţi doreşti să ajungi în pat cu femeia – dar treburile astea sunt mult mai controlate, şi nimeni nu face ce-i trece prin cap sau ce vrea el.

— Poate cu artiştii chestiile astea sunt mai libere, comentează el.

Îi răspund că eu cunosc lumea lui, dar nu vreau să fac acum comparaţii privind părerile noastre diferite despre societate şi despre oameni. Rămân tăcut, aşteptând următorul pas.

— Apropo de libertate, puteţi pleca, spune inspectorul, cam decepţionat de faptul că un scriitor refuză să vorbească cu un poliţist. Acum, că vă cunosc personal, o să vă citesc cărţile; am spus că nu mi-au plăcut, dar nu le-am citit niciodată.

Nu era nici prima, nici ultima oară când auzeam asemenea cuvinte. Dar, cel puţin, episodul m-a ajutat să-mi câştig încă un cititor: îl salut şi plec.

Sunt liber. Am ieşit din închisoare, soţia mi-a dispărut în condiţii misterioase, n-am un orar fix de muncă, mă combin cu mare uşurinţă, sunt bogat, celebru şi, dacă într-adevăr Esther m-a părăsit, voi întâlni foarte repede pe cineva care s-o înlocuiască. Sunt liber şi independent.

Dar ce este libertatea?

O bună parte din viaţă am fost înrobit de câte ceva, aşadar ar trebui să înţeleg semnificaţia acestui cuvânt. Din copilărie am luptat pentru ca libertatea să-mi fie comoara cea mai de preţ. Am luptat împotriva părinţilor, care voiau ca eu să devin inginer, nu scriitor. Am luptat împotriva colegilor mei din liceu, care la început m-au ales victimă a glumelor lor perverse, şi numai după ce a curs mult sânge din nasul meu şi al lor, numai după multe seri în care a trebuit să-mi ascund cicatricele de mama – fiindcă eu trebuia să-mi rezolv problemele, nu ea – am reuşit să demonstrez că puteam să iau o chelfăneală fără să plâng. Am luptat să obţin o slujbă din care să pot trăi, m-am angajat furnizor la un magazin de fierărie ca să scap de veşnicul şantaj din familie, „noi îţi dăm bani, dar tu trebuie să faci asta şi asta”.

Şi-am mai luptat – dar de data aceasta fără niciun rezultat – pentru fata pe care am iubit-o în adolescenţă şi care mă iubea şi ea; m-a părăsit, pentru că părinţii au convins-o că nu am niciun viitor.

Am luptat împotriva atmosferei ostile din ziaristică, următoarea mea ocupaţie, când primul meu patron m-a lăsat să aştept trei ore şi mi-a dat atenţie abia când am început să-i rup în bucăţele cartea pe care o citea: m-a privit surprins şi a văzut că în faţa lui se afla cineva în stare să rămână pe poziţii şi să ţină piept duşmanului, calităţi esenţiale pentru un bun reporter. Am luptat pentru idealul socialist şi am ajuns la închisoare, am ieşit şi mi-am continuat lupta, simţindu-mă erou al clasei muncitoare – asta până i-am ascultat pe Beatles, când mi-am spus că era mult mai distractiv să-ţi placă rockul decât Marx. Am luptat pentru dragostea primei, celei de-a doua şi celei de-a treia soţii. Am luptat ca să am curaj să mă despart de prima, de a doua şi de a treia, pentru că iubirea nu rezistase şi eu trebuia să-mi urmez calea până ce avea să-mi iasă în cale persoana ce venise pe

această lume ca să mă întâlnească – şi care nu era niciuna dintre cele trei.

Am luptat ca să am curaj să las munca la ziar şi să mă lansez în aventura scrierii unei cărţi, chiar ştiind că în ţara mea nimeni nu putea să trăiască din literatură. Am renunţat după un an, după mai mult de o mie de pagini scrise, care păreau absolut geniale, fiindcă nici măcar eu nu reuşeam să le înţeleg.

Şi în timp ce luptam auzeam oamenii vorbind în numele libertăţii, iar cu cât apărau mai cu foc acest drept unic, cu atât mai înrobiţi se dovedeau faţă de dorinţele părinţilor, faţă de o căsătorie în care îi promiteau celuilalt că rămân împreună „tot restul vieţii", faţă de bani, faţă de regimuri, de proiectele făcute pe jumătate, de iubirile cărora nu li se putea spune „nu" sau „până aici", de duminici când erau obligaţi să ia masa cu cine nu aveau chef. Sclavi ai luxului, ai aparenţei de lux, ai aparenţei de aparenţă de lux. Sclavi ai unei vieţi pe care nu au ales-o, dar pe care s-au hotărât să o trăiască – fiindcă cineva a reuşit să-i convingă că acela era cel mai bun lucru pentru ei. Şi-şi trăiau aşa zilele şi nopţile, monoton, într-o viaţă în care aventura era un cuvânt dintr-o carte sau o imagine la televizor, viaţă totdeauna înlănţuită, iar dacă li se oferea vreo portiţă, spuneau mereu: „Nu mă interesează, nu doresc aşa ceva."

Cum puteau şti dacă doresc sau nu ceva, de vreme ce niciodată nu trecuseră printr-o astfel de experienţă? Dar era inutil să întrebi: le era cu adevărat frică de orice schimbare în stare să clatine lumea cu care erau obişnuiţi.

Inspectorul îmi spusese că sunt liber. Acum sunt liber, dar liber eram şi-n puşcărie, pentru că libertatea este în continuare lucrul pe care-l preţuiesc cel mai mult pe lume. Sigur că asta m-a determinat să beau vinuri care nu-mi plăceau, să fac lucruri pe care nu trebuia să le fac şi pe care nu le voi repeta niciodată, să am multe cicatrice pe

trup şi în suflet, să-i rănesc pe unii – cărora am sfârşit prin a le cere iertare, într-o perioadă în care am înţeles că puteam să fac orice, în afară de a obliga pe cineva să mă urmeze în nebunia mea, în setea mea de a trăi. Nu mă căiesc pentru clipele în care am pătimit, îmi port cicatricele ca şi cum ar fi nişte medalii, ştiu că libertatea este foarte scumpă, la fel de scumpă ca şi sclavia; singura diferenţă este că o plăteşti cu plăcere şi cu un zâmbet, chiar dacă zâmbetul este udat de lacrimi.

Când ies de la poliţie e o zi frumoasă, o duminică plină de soare care nu se potriveşte deloc cu starea mea de spirit. Avocatul mă aşteaptă afară cu două vorbe de consolare şi un buchet de flori. Îmi spune că a telefonat pe la toate spitalele, pe la toate morgile (lucrurile acelea de rutină de câte ori întârzii acasă), dar n-a găsit-o pe Esther. Îmi spune că a reuşit să le ascundă ziariştilor locul unde fusesem reţinut, îmi spune că trebuie să vorbească cu mine, să pună la punct o strategie juridică ce mi-ar permite să mă apăr de acuzaţii viitoare. Îi mulţumesc pentru grijă; ştiu că nu vrea să pună nimic la punct – în realitate nu vrea să mă lase singur, pentru că nu ştie cum voi reacţiona (dacă mă îmbăt şi mă arestează din nou? Dacă fac vreun scandal? Dacă încerc să mă sinucid?) Îi spun că am treburi importante de rezolvat, şi că amândoi ştim că nu am probleme cu respectarea legii. El insistă, dar eu nu-i dau nicio şansă – în fond, sunt un om liber.

Libertate. Libertatea de a fi îngrozitor de singur.

Iau un taxi până în centrul Parisului, îi cer şoferului să oprească lângă Arcul de Triumf. Pornesc la pas pe Champs-Elysées, înspre Hotel Bristol, unde obişnuiam să iau o ciocolată caldă cu Esther ori de câte ori unul dintre noi se întorcea dintr-o misiune în străinătate. Pentru noi era ca un ritual de întoarcere acasă, o baie în dragostea care ne ţinea uniţi, deşi viaţa ne împingea din ce în ce mai mult pe drumuri diferite.

Şi merg, şi merg. Oamenii zâmbesc, copiii se bucură de aceste câteva ore de primăvară în plină iarnă, maşinile curg fără oprire, totul pare în ordine – în afară de faptul că niciunul dintre aceşti oameni nu ştie, sau se preface că nu ştie sau nu-i pasă că tocmai mi-am pierdut soţia. Oare nu înţeleg cât sufăr? Toţi ar trebui să fie trişti, să mă compătimească, să fie solidari cu un om căruia îi sângerează sufletul de dragoste; dar ei continuă să râdă, cufundaţi în vieţile lor mărunte şi prăpădite care se înviorează numai la sfârşit de săptămână.

Ce gând ridicol: mulţi dintre oamenii cu care îmi încrucişez paşii îşi simt sufletul sfâşiat, iar eu habar n-am de ce sau cum suferă.

Intru într-un bar să-mi iau ţigări, şi omul îmi răspunde în engleză. Mă duc la o farmacie să-mi cumpăr nişte bomboane de mentă care-mi plac mult, iar vânzătorul îmi vorbeşte englezeşte, deşi în amândouă cazurile eu am vorbit franţuzeşte. Înainte de a ajunge la hotel, mă opresc doi băieţi sosiţi de curând de la Toulouse care vor să ştie unde se află un anume magazin, întrebaseră pe mai mulţi şi nimeni nu înţelegea ce spuneau. Ce-o fi asta? Or fi schimbat limba de pe Champs-Elysées în cele 24 de ore cât am fost arestat?

Turismul şi banul sunt în stare de minuni: dar cum de n-am observat mai înainte? Fiindcă de fapt eu şi Esther nu ne mai luaserăm ciocolata acolo de multă vreme, deşi amândoi călătoriserăm şi ne întorseserăm de multe ori în ultima perioadă. Tot timpul avem ceva mai important de făcut. Mereu apare câte o obligaţie ce nu suferă amânare. Da, iubito, ne vom lua ciocolata data viitoare, întoarce-te repede, ştii că azi am un interviu cu adevărat important şi nu pot veni la aeroport să te iau, cheamă un taxi, mobilul meu rămâne deschis, sună-mă dacă apare vreo urgenţă, dacă nu, ne vedem diseară.

Mobilul! Îl scot din buzunar, îl deschid repede, sună de mai multe ori şi de fiecare dată îmi stă

inima, văd pe micul ecran numele celor care mă caută dar nu răspund nici unuia dintre ei. Sper că va apărea un „neidentificat”; numai ea ar putea fi deoarece are numărul restricţionat, ştiut doar de vreo douăzeci de persoane care au jurat să nu-l dea niciodată altora. Nu apare, celelalte sunt toate numere ale prietenilor sau colegilor foarte apropiaţi. Probabil că vor să ştie ce s-a întâmplat, vor să ajute (cum anume?), să întrebe dacă am nevoie de ceva.

Telefonul continuă să sune. Să răspund? Să mă întâlnesc cu vreunul dintre ei?

Mă hotărăsc să aştept până ce voi fi înţeles exact ce s-a petrecut.

Ajung la Bristol, pe care Esther îl descria mereu ca pe unul dintre puţinele hoteluri din Paris unde clienţii sunt trataţi ca oaspeţi, nu ca nişte vagabonzi în căutare de adăpost. Mă salută ca şi cum aş fi unul de-ai casei, aleg o masă ce se află în faţa unei pendule frumoase, ascult pianul, privesc grădina care se vede pe fereastră.

Trebuie să fiu practic, să analizez alternativele, viaţa îşi urmează cursul. Nu sunt nici primul, nici ultimul bărbat părăsit de nevastă, dar trebuia ca lucrul acesta să se întâmple tocmai într-o zi cu soare, cu oameni surâzători pe stradă, cu copii cântând, cu primăvara arătându-şi primele semne, cu soare strălucitor, cu şoferii respectând toate trecerile de pietoni?

Iau un şerveţel, vreau să-mi scot ideile astea din cap şi vreau să le pun pe hârtie. Să lăsăm sentimentele deoparte şi să vedem ce trebuie să fac:

A] Dacă iau în considerare posibilitatea de a fi fost cu adevărat sechestrată, atunci viaţa îi este în pericol, sunt soţul ei, tovarăşul ei la bine şi la rău, trebuie să mut şi munţii din loc ca s-o găsesc.

Replică la această ipoteză: şi-a luat paşaportul cu ea. Poliţia nu ştie, dar şi-a luat şi câteva obiecte de uz personal, şi un portofel cu icoanele unor

sfinţi protectori, de care nu se despărţea niciodată când pleca în altă ţară. A scos şi bani de la bancă.

Concluzie: s-a pregătit de plecare.

B] Să luăm în calcul posibilitatea de a fi crezut vreo promisiune care a sfârşit prin a deveni o capcană.

Replică: de multe ori se implicase în situaţii periculoase – făcea parte din munca ei. Dar totdeauna mă anunţa, pentru că eu eram singura persoană în care avea încredere oarbă. Îmi spunea unde trebuia să se ducă, cu cine o să se întâlnească (însă pentru a nu mă expune, mai mereu folosea un nume de cod), şi ce trebuia să fac dacă nu se întorcea până la o anumită oră.

Concluzie: nu intenţiona să se întâlnească cu vreunul din informatorii ei.

C] Să zicem că s-a întâlnit cu alt bărbat.

Replică: nu există replică. Este, dintre toate ipotezele, singura care stă în picioare. Iar eu nu pot să accept aşa ceva, nu pot să accept că a plecat în felul acesta, fără ca măcar să-mi spună motivul. Şi eu şi Esther eram mândri că puteam înfrunta în doi toate greutăţile vieţii. Am suferit, dar niciodată nu ne-am minţit – însă omiterea unor escapade extraconjugale făcuse parte din regulile jocului. Ştiu că ea se schimbase mult după ce-l cunoscuse pe acel Mihail, dar justifică asta ruptura unei căsătorii de zece ani?

Chiar dacă s-ar fi culcat cu el, chiar dacă ar fi făcut o pasiune, oare nu ar fi pus în balanţă toate momentele trăite împreună, tot ce-am cucerit, înainte de a porni într-o aventură fără întoarcere? Era liberă să plece când voia, trăia înconjurată de bărbaţi, de soldaţi care nu zăreau o femeie cu lunile, însă eu niciodată n-o întrebam nimic, nici ea nu-mi spunea nimic. Eram amândoi liberi şi ne mândream cu lucrul acesta.

Dar Esther dispăruse, lăsând urme vizibile numai pentru mine, ca şi cum mi-ar fi transmis un mesaj secret: eu plec.

De ce?

Chiar merită osteneala să răspund la asemenea întrebare?

Nu, de vreme ce în răspuns se ascunde propria mea neputinţă de a o ţine alături de mine pe femeia pe care o iubesc. Merită osteneala s-o conving să se întoarcă la mine? S-o implor, să cerşesc încă o şansă în căsătoria noastră?

Asta mi se pare ridicol: mai bine să sufăr cum am mai suferit, când alte femei pe care le-am iubit m-au părăsit. Mai bine să-mi ling rănile, cum am mai făcut-o cu alte ocazii. O să mă mai gândesc o vreme la ea, o să devin trist, o să-mi irit prietenii vorbind numai despre plecarea nevesti-mii. O să încerc să găsesc justificări pentru tot ce s-a întâmplat, o să-mi petrec zile şi nopţi revăzând fiecare clipă trăită alături de ea şi voi sfârşi prin a trage concluzia că a fost dură cu mine, tocmai cu mine care totdeauna am încercat să fiu şi să fac tot ce e mai bine. O să cunosc alte femei. Când o să merg pe stradă, în fiecare clipă o să mă întâlnesc cu cineva care poate fi ea. O să sufăr zi şi noapte, noapte şi zi. Asta poate dura săptămâni, luni, poate mai mult de un an.

Până într-o dimineaţă când o să mă trezesc dându-mi seama că mă gândesc la altceva, şi o să înţeleg că partea cea mai rea a trecut. Inima mi-e zdrobită, dar se face bine şi reuşeşte din nou să se bucure de frumuseţea vieţii. S-a mai întâmplat asta, şi se va mai întâmpla, sunt sigur. Când cineva pleacă, altcineva soseşte – aşa îmi voi găsi o nouă dragoste.

Deocamdată savurez ideea noii mele condiţii: singur şi milionar. Pot ieşi cu cine-mi place, ziua-n amiaza mare. Pot să mă port la petreceri aşa cum nu mi-am permis niciodată în ultimii ani. Vestea o să se răspândească repede şi curând îmi vor bate la uşă multe femei, tinere sau mai puţin tinere, bogate sau mai puţin bogate decât vor să pară, inteligente

sau poate doar ştiind ce anume mi-ar plăcea mie să aud.

Vreau să îmi impun convingerea că e mai bine să fiu liber. Liber din nou. Pregătit să întâlnesc iubirea adevărată a vieţii mele, aceea care mă aşteaptă şi care niciodată nu mă va face să retrăiesc situaţia umilitoare de acum.

* * *

Îmi termin ciocolata, mă uit la ceas şi ştiu că e încă devreme ca să simt senzaţia aceea plăcută că fac din nou parte dintre oameni. Pentru câteva momente visez legănându-mă în iluzia că Esther o să intre acum pe uşa aceea, călcând pe frumoasele covoare persane, o să mi se aşeze alături fără a rosti un cuvânt, o să aprindă o ţigară privind la grădina interioară şi o să mă ia de mână. Trece o jumătate de oră, timp de o jumătate de oră cred eu însumi în povestea pe care am plăsmuit-o, până îmi dau seama că este doar un vis.

Mă hotărăsc să nu mă mai întorc acasă. Mă duc la recepţie, cer o cameră, o periuţă de dinţi şi un deodorant. Hotelul e plin, dar recepţionerul îşi dă silinţa: ajung într-un apartament frumos cu terasă, cu vedere spre Turnul Eiffel şi spre acoperişurile Parisului, unde luminile se aprind pe rând, iar familiile se întâlnesc să ia cina de duminică. Dar revine aceeaşi senzaţie pe care am simţit-o pe Champs-Elysées: cu cât e mai multă frumuseţe în jurul meu, cu atât mai mizerabil mă simt.

Nici să nu aud de televizor. Nici de cină. Mă aşez pe terasă şi încep să-mi depăn firul vieţii: tânărul care visa să devină un scriitor celebru şi deodată descoperă că realitatea este cu totul alta – scrie într-o limbă în care aproape nimeni nu citeşte, într-o ţară unde se spune că nu prea există cititori. Familia îl obligă să meargă la o universitate (oricare e bună, băiete, dacă reuşeşti să obţii o diplomă – pentru că în caz contrar n-o să

ajungi nimic în viaţă, niciodată). El se răzvrăteşte, străbate lumea în perioada hippy, se-ntâlneşte cu un cântăreţ, îi scrie câteva texte pentru cântece şi deodată reuşeşte să câştige mai mulţi bani decât soru-sa care îi ascultase pe părinţi şi se hotărâse pentru cariera de inginer chimist.

Continui să scriu texte, cântăreţul are din ce în ce mai mult succes, îmi cumpăr câteva apartamente, mă cert cu cântăreţul dar am destul capital ca să trăiesc câţiva ani fără să muncesc. Mă însor pentru prima oară, cu o femeie mai în vârstă decât mine, învăţ multe – cum să fac dragoste, cum să conduc, cum să vorbesc englezeşte, cum să dorm până târziu – dar sfârşim prin a ne despărţi, pentru că eu sunt ceea ce ea numeşte „imatur emoţional, se ţine după orice puştoaică cu sânii mari”. Mă însor a doua şi a treia oară, cu femei în care cred şi care-mi vor da stabilitate emoţională: obţin ceea ce vreau, dar descopăr că mult dorita stabilitate este însoţită de o adâncă plictiseală.

Încă două divorţuri. Din nou libertatea, dar e numai o părere: libertate nu înseamnă lipsa angajamentelor, ci capacitatea de a alege – şi de a-mi lua angajamente – faţă de ce şi de cine cred eu că e mai bine pentru mine.

Şi-mi continui căutările amoroase, continui să scriu texte pentru muzică. Iar când cineva mă întreabă ce fac, răspund că sunt scriitor. Dacă-mi spune că n-a auzit decât de textele mele pentru cântece, îi spun că asta e numai o parte a muncii mele. Şi dacă îşi cere scuze că nu mi-a citit nicio carte, îi spun că lucrez la un proiect, sau că este o minciună. În realitate am bani, am relaţii, ce nu am este curajul de a scrie o carte, care-i visul meu, încă posibil. Dacă aş încerca şi aş eşua, nu ştiu cum ar fi restul vieţii mele: de aceea, mai bine trăiesc gândindu-mă la un vis decât să înfrunt posibilitatea de a-l vedea năruit.

Într-o zi, vine o ziaristă să-mi ia un interviu: vrea să ştie cum e ca o ţară întreagă să-ţi cunoască

munca şi nimeni să nu ştie cine eşti, fiindcă în mod obişnuit numai cântăreţul apare în mass-media. Frumoasă, inteligentă, discretă. Ne întâlnim din nou la o petrecere, acum nu mai exista presiunea muncii, şi reuşesc s-o aduc în pat chiar în noaptea aceea. Eu mă îndrăgostesc, ea crede că a fost ceva lipsit de importanţă. O sun, şi mereu îmi spune că e ocupată. Cu cât mă respinge mai mult, cu atât mai interesat devin, până ce reuşesc s-o conving să-şi petreacă cu mine un sfârşit de săptămână la casa mea de vacanţă (oi fi fost eu oaia neagră, oi fi fost eu răzvrătit de multe ori, dar eram singurul dintre prietenii mei care la vârsta aceea reuşisem să-mi cumpăr o casă de vacanţă).

Trei zile stăm izolaţi, contemplând marea, gătesc pentru ea, îmi povesteşte despre munca ei şi până la urmă se îndrăgosteşte de mine. Ne întoarcem în oraş şi începe să rămână peste noapte la mine, în mod regulat. Într-o dimineaţă pleacă mai devreme şi se întoarce cu maşina ei de scris: de acum, fără să ne spunem nimic, casa mea a devenit casa ei.

Şi încep aceleaşi conflicte pe care le-am avut cu fostele mele soţii: ele caută mereu stabilitatea, fidelitatea, eu caut mereu aventura şi necunoscutul. De data aceasta relaţia durează mai mult; dar şi aşa, după doi ani mă gândesc că a venit vremea ca Esther să-şi ducă acasă maşina de scris şi tot ce a adus cu ea.

— Cred că n-o să meargă.

— Dar tu mă iubeşti şi eu te iubesc, nu-i aşa?

— Nu ştiu. Când mă întrebi dacă îmi place să fiu cu tine, îţi răspund că da. Însă la întrebarea dacă pot trăi fără tine răspunsul este tot da.

— Niciodată n-am vrut să fiu bărbat, sunt foarte mulţumită cu condiţia mea de femeie. La urma urmei, tot ce aşteptaţi voi bărbaţii de la o femeie este să gătească bine, dar de la bărbaţi noi aşteptăm totul, absolut totul – să-şi poată întreţine familia, să facă dragoste, să-şi apere progeniturile, să pună hrană pe masă, să aibă succes.

— Nu e vorba despre asta: sunt foarte mulţumit de persoana mea. Îmi place să fiu cu tine, dar cred că n-o să meargă.

— Îţi place cu mine, dar nu te suporţi pe tine. Cauţi mereu aventura, pentru că aşa uiţi de lucrurile importante. Trăieşti de pe urma adrenalinei din venele tale, uitând că pe acolo trebuie să curgă sânge, nimic altceva.

— Nu fug de lucrurile importante. Ce ar fi important, după tine?

— Să scrii cartea.

— Pot s-o fac oricând.

— Arunci fă-o. După aceea, dacă vrei, ne despărţim.

Cred că e absurd ce-mi spune, pot scrie cartea când vreau, cunosc editori, ziarişti, oameni care-mi sunt datori. Esther este doar o femeiuşcă speriată că mă pierde, inventează te miri ce. Îi spun „până aici”, legătura noastră a ajuns la final, nu e vorba despre ce crede ea că m-ar face fericit, e vorba despre dragoste.

Ce e dragostea? Mă întreabă. Încerc mai mult de-o jumătate de oră să-i explic, dar îmi dau seama că nu reuşesc să o definesc ca lumea.

Ea-mi spune că dacă nu ştiu să definesc dragostea, atunci trebuie să încerc să scriu o carte.

Îi răspund că cele două lucruri n-au nici în clin nici în mânecă unul cu altul, eu o să plec chiar atunci din casă, ea n-are decât să rămână cât vrea – mă voi duce la hotel până ce-mi voi găsi un loc unde să stau. Ea-mi spune că în ce o priveşte nu-i nicio problemă, pot pleca chiar acum, în mai puţin de o lună apartamentul va fi liber – o să înceapă să-şi caute casă chiar de a doua zi. Eu îmi fac bagajul, iar ea se apucă să citească o carte. Îi spun că s-a făcut târziu, că voi pleca mâine. Ea-mi sugerează să plec chiar acum, pentru că mâine voi fi mai slab, mai puţin hotărât. O întreb dacă vrea să scape de mine. Râde, spune că eu am fost acela care a vrut ca totul să se sfârşească. Mergem la culcare, iar a doua zi dorinţa de a pleca nu mai e chiar aşa de puternică, decid că trebuie să mă mai gândesc. Dar Esther spune că lucrurile nu pot rămâne aşa: câtă vreme nu risc totul, convins că e vorba despre adevărata mea raţiune de a trăi, zile ca acestea vor mai veni, iar ea va deveni nefericită şi va fi rândul ei să mă părăsească. Numai că atunci intenţia se va transforma imediat în faptă, şi va arde orice punte care ar permite întoarcerea. Întreb ce vrea să spună cu asta. Să-mi găsesc altă iubire, să mă îndrăgostesc, îmi spune ea.

Ea pleacă la ziarul unde lucra, iar eu mă hotărăsc să-mi iau o zi de odihnă (în afara textelor pentru cântece, mai lucrez la nişte înregistrări), şi

mă aşez în faţa maşinii de scris. Mă ridic, citesc ziarele, răspund la scrisori importante, după ce le termin trec la cele neimportante, notez lucruri pe care trebuie să le fac, ascult muzică, dau o raită prin cartier, schimb două vorbe cu brutarul, mă întorc acasă, a trecut toată ziua şi n-am reuşit să dactilografiez nici măcar o singură frază. Ajung la concluzia că o urăsc pe Esther, ea mă împinge să fac lucruri pe care nu vreau să le fac.

Când se-ntoarce nu mă întreabă nimic, afirmă însă că n-am reuşit să scriu. Îi spun că programul meu de azi a fost asemenea celui de ieri.

Voi lucra în ziua următoare. Dar în timpul nopţii mă îndrept spre masa unde se află maşina de scris, citesc, mă uit la televizor, ascult muzică, dau târcoale iar maşinii, şi o ţin tot aşa două luni de zile, adunând pagini cu „prima frază" fără să reuşesc vreodată să termin paragraful.

Invoc toate scuzele posibile – în ţara asta nimeni nu mai citeşte, încă nu am un plan închegat, sau am un plan nemaipomenit, dar caut modalitatea cea mai corectă de a-l dezvolta. Şi pe deasupra am de lucru până peste cap la câte un articol sau la textul cântecului ce trebuie să fie gata. Alte două luni, şi într-o zi ea apare acasă cu un bilet de avion.

„Ajunge", spune. „Încetează să te mai prefaci că eşti ocupat, că eşti un om conştient de responsabilităţile lui, că omenirea are nevoie de ce faci tu, du-te şi călătoreşte o vreme." Oricând voi putea ajunge directorul ziarului unde public din când în când reportaje, oricând voi putea fi preşedintele companiei de discuri pentru care scriu textele cântecelor – şi unde lucrez doar pentru că ei nu vor ca eu să scriu pentru casele de discuri concurente. Oricând pot să reîncep ceea ce fac acum, dar visul meu nu mai poate aştepta. Sau îl accept, sau îl uit.

Pentru ce destinaţie e biletul?

Pentru Spania.

Fac nazuri – biletele sunt scumpe, nu pot pleca acum, am o carieră în faţa mea, trebuie să am grijă de ea. O să pierd multe asocieri în domeniul muzical, problema nu sunt eu, problema e căsătoria noastră. Dacă vreau să scriu o carte, nimeni nu mă va împiedica s-o fac.

„Poţi, vrei, dar n-o faci", spune ea. „Dacă nu ai probleme cu mine, ci cu tine, e mai bine să rămâi o vreme singur."

Îmi arată o hartă. Trebuie să merg până la Madrid, de unde voi lua autocarul până în Pirinei, la frontiera cu Franţa. De acolo începe un itinerariu medieval, drumul spre Santiago: trebuie să-l fac pe jos. La capăt, ea mă va aştepta, şi atunci va accepta tot ce-i voi spune: că n-o mai iubesc, că n-am destulă experienţă de viaţă ca să scriu o carte, că mi-a ieşit din cap ideea să fiu scriitor, că totul nu a fost decât un vis de adolescent, nimic mai mult.

E o nebunie! Femeia cu care sunt de doi ani interminabili – o adevărată veşnicie într-o legătură amoroasă – îmi planifică viaţa, mă face să-mi las munca, vrea să traversez pe jos o ţară întreagă! E un delir, aşa că mă hotărăsc să-l iau în serios. Mă îmbăt câteva nopţi la rând, bea şi ea cot la cot cu mine, deşi dispreţuieşte băutura. Devin agresiv, îi spun că e invidioasă pe independenţa mea, că ideea asta bolnavă i-a încolţit numai pentru că eu am spus că vreau s-o părăsesc. Ea-mi răspunde că totul a încolţit încă de când eu eram în liceu şi visam să fiu scriitor – acum e doar o amânare, şi ori mă confrunt cu mine însumi, ori îmi voi petrece restul vieţii însurându-mă, divorţând, spunând poveşti frumoase despre trecutul meu, căzând din ce în ce mai jos.

Desigur că nu pot admite că are dreptate, deşi ştiu că spune adevărul. Şi cu cât înţeleg că într-adevăr are dreptate, cu atât devin mai agresiv. Ea acceptă agresiunea fără să crâcnească – doar îmi aminteşte când şi când că data călătoriei se apropie.

Într-o noapte, cu puţin înainte de ziua stabilită, refuză să facă dragoste. Atunci fumez o ţigară întreagă de haşiş, beau două stacane cu vin şi leşin în mijlocul camerei. Când mă trezesc, îmi dau seama că am ajuns pe fundul prăpastiei şi nu-mi rămâne altceva de făcut decât să ies de acolo. Şi eu, care mă mândresc atâta cu curajul meu, văd acum cât sunt de laş, comod, meschin cu propria mea viaţă. În dimineaţa aceea, o trezesc cu un sărut şi îi spun că voi face tot ce-mi va cere.

Călătoresc şi timp de treizeci şi opt de zile străbat pe jos drumul spre Santiago. Ajuns la Compostela, înţeleg că adevărata mea călătorie abia aici începe. Iau hotărârea să mă duc la Madrid, să trăiesc din drepturile mele de autor, să pun un ocean între mine şi trupul Estherei – deşi vom continua oficial să fim împreună, să vorbim la telefon din când în când. E mult mai confortabil să fii în continuare căsătorit, să ştii că te poţi întoarce în braţele ei şi în acelaşi timp să te bucuri de toată libertatea din lume.

Mă îndrăgostesc de o cercetătoare catalană, de o tipă din Argentina care confecţiona bijuterii, de o feţişoară care cânta la metrou. Drepturile de autor pentru piese muzicale continuă să curgă şi îmi sunt de ajuns să pot trăi confortabil, fără să trebuiască să muncesc, având tot timpul la dispoziţie, pentru orice, inclusiv pentru… a scrie o carte.

Cartea poate mereu să aştepte ziua următoare, prefectul Madridului a hotărât că oraşul trebuia să aibă o sărbătoare, a creat chiar un slogan interesant *(Madrid me mata*[3]*),* te îndeamnă să vizitezi mai multe baruri într-o singură noapte, inventează romanticul nume de *movida madrileña*[4]*,* şi pe asta n-o pot lăsa pe mâine, totul e atât de distractiv, zilele sunt scurte, nopţile – lungi…

Şi, într-o bună zi, Esther mă sună şi-mi spune că vine să mă viziteze: după părerea ei, trebuie să rezolvăm o dată pentru totdeauna situaţia noastră. Stabileşte că va veni peste o săptămână, aşa că îmi

lasă timp să găsesc o grămadă de scuze (trebuie să plec în Portugalia, dar mă întorc într-o lună – asta e pentru fata din metrou care acum doarme separat, la hotel, dar iese cu mine în fiecare noapte la *movida madrileña).* Deretic apartamentul, şterg orice urmă de prezenţă feminină, cer prietenilor tăcere absolută – nevastă-mea vine ca să stea o lună de zile.

Esther a coborât din avion cu o coafură oribilă şi e de nerecunoscut. Am plecat spre centrul Spaniei, am văzut orăşele importante pentru o singură noapte şi unde, dacă ar trebui să mă întorc acum, n-aş mai şti unde se află. Am asistat la coride, la dansuri flamenco, sunt cel mai bun soţ din lume pentru că vreau să plece cu impresia că încă o mai iubesc. Nu ştiu de ce doresc să-i las o asemenea impresie, poate pentru că inconştient ştiu că visul Madridului se va sfârşi într-o bună zi.

O cert pentru că şi-a masacrat părul, ea îşi schimbă coafura şi devine iarăşi frumoasă. Mai sunt doar zece zile şi vacanţa i se va sfârşi, vreau să plece mulţumită şi să mă lase din nou singur cu Madridul care mă ucide, cu discoteci care se deschid la 10 dimineaţa, cu tauri, cu taclale nesfârşite despre aceleaşi subiecte, cu alcool, femei, alţi tauri, alt alcool, alte femei şi nici urmă, absolut nicio urmă de program de lucru.

Într-o duminică, mergând spre un local deschis toată noaptea, ea mă întreabă despre subiectul interzis: cartea pe care ziceam că o scriu. Dau pe gât o sticlă de Jerez, trag şuturi în porţile de fier de pe drum, mă răstesc la oamenii de pe stradă şi o întreb de ce a bătut atâta cale dacă singurul ei scop este să-mi facă viaţa un infern şi să-mi distrugă buna dispoziţie. Nu spune nimic – dar amândoi înţelegem că legătura noastră a ajuns la capăt de drum. Dorm fără vise şi a doua zi, după ce-i fac scandal directorului că nu funcţionează cum trebuie telefonul, după ce-o iau la rost pe cameristă că nu mi-a schimbat aşternuturile de o săptămână,

după ce fac o baie interminabilă ca să-mi alung mahmureala din ajun, mă aşez în faţa maşinii de scris, doar pentru a-i arăta Estherei că încerc, în mod cinstit, chiar încerc să muncesc.

Şi dintr-o dată se petrece minunea: privind-o pe femeia din faţa mea, care tocmai pregătise cafeaua şi acum citeşte ziarul, femeia asta ai cărei ochi trădează oboseala şi disperarea, care stă aici tăcută ca întotdeauna, care nu-şi arată niciodată tandreţea prin gesturi, femeia asta care mereu mă face să spun „da" când vreau să spun „nu", care m-a obligat să lupt pentru ceea ce ea credea – pe bună dreptate – că era rostul vieţii mele, care renunţase la viaţa alături de mine pentru că mă iubea mai mult decât se iubea pe ea însăşi, care mă făcuse să pornesc în căutarea visului meu; văzând-o pe femeia aceasta aproape o copilă, liniştită, cu ochi care spun mai mult decât oricare cuvinte, temătoare în sufletul ei, dar totdeauna curajoasă în fapte, capabilă să iubească fără a se umili, fără a cere iertare că luptă pentru bărbatul ei – văzând-o, degetele mele au început să atingă tastele maşinii.

Iese prima frază. Şi a doua.

Şi trec două zile fără să mănânc, dorm câteva ore, cuvintele par să izvorască dintr-un loc necunoscut – aşa cum se întâmpla cu textele pentru melodii pe vremea când, după multă tevatură, multe certuri fără rost, eu şi asociatul meu simţeam că acel „ceva" era acolo, gata, şi venise clipa să îl aştern pe hârtie sub notele muzicale. Acum însă ştiu că acel „ceva" vine din sufletul Estherei, iubirea mea renaşte încă o dată, scriu o carte pentru că există ea, a depăşit momentele dificile fără să crâcnească, fără a se considera o victimă. Încep să-mi povestesc experienţa privind singurul lucru care m-a tulburat în ultimii ani – drumul spre Santiago.

Pe măsură ce scriu, îmi dau seama că felul meu de a vedea lumea suferă mai multe schimbări importante. Mulţi ani am studiat şi am practicat

magia, alchimia, ştiinţele oculte: eram fascinat de ideea că o mână de oameni poate deţine o putere imensă, care în niciun caz nu putea fi împărţită cu restul omenirii fiindcă ar fi fost deosebit de riscant să laşi pe mâini nepricepute acest enorm potenţial. Am făcut parte din societăţi secrete, mi-am băgat nasul prin secte exotice, am cumpărat cărţi extrem de scumpe de pe piaţa neagră, mi-am petrecut o grămadă de timp în ritualuri şi invocaţii. O duceam într-un du-te-vino de intrări şi ieşiri din grupuscule şi confrerii, mereu entuziasmat că mă întâlnesc cu cineva care în sfârşit avea să-mi dezvăluie misterele lumii nevăzute, şi de fiecare dată decepţionat să aflu, în final, că majoritatea acestor oameni – chiar dacă erau bine intenţionaţi – abia dacă urmau o dogmă sau alta, cei mai mulţi se transformau în fanatici, tocmai pentru că fanatismul este singura cale de a stinge îndoiala care nu încetează niciodată să aţâţe sufletul omenesc.

E adevărat că am descoperit şi câteva ritualuri care funcţionau. Însă am descoperit de asemenea că aceia care-şi spuneau maeştri şi deţinători ai secretelor vieţii, care susţineau că stăpânesc tehnici în stare să dea oricărui om puterea de a obţine tot ce-şi doreşte, pierduseră complet legătura cu învăţăturile anticilor. Călătoria spre Santiago, faptul că m-am amestecat printre oamenii obişnuiţi, descoperirea că Universul vorbea o limbă proprie – numită „semne” – pe care, ca să le înţelegi, era de ajuns să priveşti cu mintea deschisă ce se petrecea în jur, toate acestea m-au făcut să mă întreb dacă ocultismul era într-adevăr singura cale spre mistere. În cartea despre acest drum, încep prin a evoca alte posibilităţi de dezvoltare şi termin cu următoarea concluzie: „e de ajuns să fii atent; lecţiile vin totdeauna atunci când eşti pregătit, iar dacă eşti atent la semne, vei afla mereu tot ce-ţi trebuie pentru pasul următor”.

Fiinţa omenească are două mari probleme: prima e să ştii când să începi, şi a doua, când să te opreşti.

După o săptămână încep prima, a doua, a treia revizuire. Madridul nu mă mai ucide, e momentul să mă întorc – simt că s-a încheiat un ciclu şi am nevoie să încep altul. Spun adio oraşului aşa cum am făcut-o mereu: cu gândul că pot să mă răzgândesc şi să revin oricând.

Mă întorc în ţară împreună cu Esther, ştiu că este momentul să-mi caut altă slujbă, dar cum nu găsesc (şi nu găsesc pentru că nu-mi trebuie), revăd iar şi iar paginile cărţii. Nu cred că un om normal ar putea fi interesat prea tare de experienţa cuiva care a străbătut un drum din Spania, romantic dar dificil.

Peste patru luni, când vreau să încep cea de-a zecea revizuire, descopăr că manuscrisul nu mai este, şi nici Esther. Iar când sunt în pragul nebuniei, ea se întoarce cu o chitanţă de la poştă – l-a trimis unui fost iubit care acum este patronul unei mici edituri.

Şi fostul iubit îl publică. Niciun rând în presă, dar câţiva cumpără cartea. O recomandă altora, care o citesc şi, la rândul lor, o prezintă altora. După şase luni prima ediţie este epuizată. Un an mai târziu, apăruseră deja trei ediţii, şi aşa încep să câştig bani cum nici prin vis nu-mi trecuse: cu literatura.

Nu ştiu cât va dura acest vis, dar mă hotărăsc să trăiesc fiecare clipă ca şi cum ar fi ultima. Şi observ că succesul îmi deschide uşa pe care de atâta vreme o aşteptam să se deschidă: mai multe edituri doresc să publice viitoarea mea carte.

Numai că nu poţi repeta drumul la Santiago în fiecare an, şi atunci despre ce să scriu? Oare drama de a mă aşeza în faţa maşinii de scris şi de a face orice, numai a scrie fraze şi paragrafe nu, va începe din nou? Este important să-mi împărtăşesc mai departe viziunea despre lume, să-mi povestesc

experienţele de viaţă. Încerc mai multe zile la rând, nopţi întregi, şi văd că e imposibil. Într-o seară citesc din întâmplare (din întâmplare?) o poveste interesantă din *1001 de nopţi;* se află în ea simbolul propriului meu drum, ceva care mă ajută să înţeleg cine sunt şi de ce am întârziat atâta până să iau hotărârea care m-a aşteptat dintotdeauna. Folosesc povestirea aceea pentru a scrie despre un păstor care pleacă în căutarea visului său, o comoară ascunsă în piramidele egiptene. Vorbesc despre iubirea care îl aşteaptă, aşa cum Esther mă aşteptase cât timp rătăcisem prin viaţă.

Acum nu mai sunt cel care visa să obţină succesul: sunt eu însumi. Sunt păstorul care traversează deşertul, dar unde este alchimistul care-l ajută să-şi continue drumul? Când termin noul roman, aproape că nu înţeleg ce mi-a ieşit: seamănă cu un basm pentru oameni mari, dar aceştia sunt interesaţi mai mult de războaie, sex, istorii despre putere. Editorul acceptă totuşi manuscrisul, cartea este publicată şi, din nou, cititorii o aduc pe lista celor mai vândute.

Trei ani mai târziu căsătoria mea merge excelent, eu fac ceea ce-mi doresc, apare prima traducere, a doua, este un succes – lent, dar sigur – îmi văd munca răspândită în cele patru colţuri ale lumii.

Hotărăsc să mă mut la Paris, din pricina cafenelelor, a scriitorilor lui, a vieţii culturale. Descopăr că nu mai există mare lucru din toate astea: cafenelele sunt atracţii turistice în care poţi vedea fotografii ale oamenilor care le-au făcut celebre. Majoritatea scriitorilor sunt mai preocupaţi de stil decât de conţinut, încearcă să fie originali, nu reuşesc decât să fie plicticoşi, se închid în lumea lor. Cu această ocazie învăţ o expresie interesantă în limba franceză: „să faci să urce liftul”. Asta înseamnă: eu îţi vorbesc de bine cartea, tu o vorbeşti de bine pe a mea, creăm astfel o nouă viaţă culturală, o revoluţie, o nouă gândire

filosofică, şi suferim că nu ne înţelege nimeni, dar asta s-a mai întâmplat cu atâtea genii, marii artişti sunt mereu neînţeleşi în timpul vieţii lor.

„Fac să urce liftul” – la început obţin unele rezultate – oamenii nu se-ncumetă să critice pe faţă ceea ce nu înţeleg. Dar pricep repede că au fost păcăliţi şi nu mai cred ce spune critica.

Internetul cu limbajul lui simplu este pe cale să schimbe lumea. La Paris apare o lume paralelă: scriitori noi se chinuie pentru ca vorbele, dar şi sufletele lor să fie înţelese. Mă alătur lor, în cafenele necunoscute, pentru că nici ei, nici localurile nu sunt celebre. De unul singur îmi dezvolt stilul şi ajutat de un editor învăţ ceea ce trebuie să ştiu despre complicitatea dintre oameni.

— Ce este Banca Favorurilor?

— Ştii prea bine. Oricine ştie.

— Se poate, dar încă n-am priceput ce vrea să zică.

— A apărut într-o carte a unui scriitor american. Este banca cea mai puternică din lume. Există în toate domeniile.

— Vin dintr-o ţară fără tradiţie în literatură. N-ar interesa pe nimeni.

— Nu contează. Pot să-ţi dau un exemplu: eu ştiu că eşti în plin avânt, că vei avea multă influenţă într-o bună zi. Ştiu pentru că şi eu am fost ca dumneata, ambiţios, independent, cinstit. Acum nu mai am energia pe care am avut-o, dar vreau să te ajut pentru că nu pot sau nu vreau să stau degeaba, nu visez să ies la pensie, îmi place lupta asta aşa de interesantă care este viaţa, puterea, gloria.

Încep să depun în contul dumitale – nu sunt depuneri de bani, ci de relaţii. Te prezint lui Cutărică şi lui Cutărescu, îţi uşurez câteva aranjamente – numai dacă sunt legale. Ştii că îmi datorezi ceva, dar niciodată nu iau bani.

— Şi într-o zi…

— Exact. Într-o zi îţi cer un serviciu, poţi să spui nu, dar ştii că-mi eşti dator. Vei face ce-ţi cer, eu voi continua să te ajut, ceilalţi vor vedea că eşti o persoană loială, vor face şi ei depuneri în contul dumitale – alte relaţii – pentru că lumea asta e clădită din relaţii, şi asta-i tot. Şi ei îţi vor cere ceva într-o zi, dumneata îi vei respecta şi ajuta pe aceia care te-au sprijinit, cu timpul te vei putea bizui pe toţi, îi vei cunoaşte pe cei pe care trebuie să-i cunoşti, iar influenţa dumitale va creşte pe zi ce trece.

— Sau pot refuza să fac ce-mi ceri dumneata.

— Desigur. Banca Favorurilor este o investiţie de risc, ca orice altă bancă. Dumneata refuzi să-mi faci hatârul pe care ţi l-am cerut, crezând că te-am ajutat pentru că meritai, că eşti cel mai grozav, că

toţi suntem obligaţi să-ţi recunoaştem talentul. Perfect, eu îţi mulţumesc, caut pe altcineva care să primească depunerile mele în contul lui, dar din clipa aceea toată lumea va şti, fără să fie nevoie să spun vreo vorbă, că dumneata nu eşti un om de încredere.

Poţi să creşti prin forţe proprii cam până pe la jumătate, dar nu mai mult. Şi, la un moment dat, viaţa dumitale va intra în declin chiar dacă mai ai încă mulţi ani la dispoziţie, eşti un râde-plânge, nici frustrat, nici om împlinit. Nici rece, nici fierbinte, eşti lânced, călduţ şi, cum spune nu ştiu ce evanghelist într-o carte sfântă, „bucatele călduţe nu încântă cerul gurii”.

Editorul face multe depuneri – relaţii – în contul meu de la Banca Favorurilor. Învăţ, sufăr, cărţile mele sunt traduse în franceză, şi după cum cere tradiţia ţării, străinul este bine primit. Şi nu doar atât: străinul are succes! Zece ani mai târziu am un apartament uriaş cu vedere spre Sena, sunt iubit de cititori, urât de critică (care m-a adorat până când am vândut primele o sută de mii de exemplare, după aceea am încetat să mai fiu un „geniu neînţeles"). Sunt la zi cu depunerile şi în scurt timp încep să împrumut – relaţii. Influenţa mea creşte. Învăţ să cer, învăţ să fac şi eu ceea ce alţii fac pentru mine.

Esther primeşte permisiunea să lucreze ca ziaristă. Lăsând la o parte conflictele obişnuite din orice căsătorie, sunt mulţumit. Observ pentru prima dată că toate frustrările mele cu privire la iubirile şi căsniciile anterioare nu aveau nicio legătură cu femeile pe care le-am cunoscut, ci cu propria mea amărăciune. Iar Esther a fost singura care a înţeles un lucru foarte simplu: pentru a mă putea întâlni cu ea, trebuia mai întâi să mă întâlnesc cu mine. Suntem de opt ani împreună, cred că ea este femeia vieţii mele, dar, deşi din când în când (mai bine zis, destul de des), îmi îngăduie totuşi să mă îndrăgostesc de alte femei, nici prin gând nu-mi trece să iau în calcul posibilitatea divorţului. Nu o întreb niciodată dacă ştie de escapadele mele. Ea niciodată nu aduce vorba despre acest subiect.

De aceea sunt atât de surprins când, ieşind de la cinema, îmi spune că ceruse revistei la care lucra să facă un reportaj despre un război civil din Africa.

— Ce spui?

— Că vreau să fiu corespondent de război.

— Ai înnebunit, ce nevoie ai de asta? Eşti angajată acolo unde ţi-ai dorit, câştigi bine, chiar nu ai nevoie de banii ăştia ca să trăieşti. Ai toate relaţiile care-ţi trebuie la Banca Favorurilor. Ai talent şi respectul colegilor.

— Atunci să zicem că simt nevoia să fiu singură.

— Din cauza mea?

— Ne clădim vieţile împreună. Îmi iubesc bărbatul şi el mă iubeşte, deşi nu este cel mai fidel dintre soţi.

— E prima dată când vorbeşti despre asta.

— Fiindcă nu are importanţă pentru mine. Ce este fidelitatea? Sentimentul că posed un trup şi un suflet care nu sunt ale mele? Tu crezi că nu m-am culcat cu niciun alt bărbat în atâţia ani de când suntem împreună?

— Nu mă interesează. Nu vreau să ştiu.

— Nici eu.

— Atunci, ce-i cu istoria asta cu războiul de la capătul lumii, unde a înţărcat mutu' iapa?

— Am nevoie de asta. Ţi-am spus că îmi trebuie.

— N-ai tot ce-ţi trebuie aici?

— Am tot ce-şi poate dori o femeie.

— Ce nu merge în viaţa ta?

— Tocmai asta e. Am de toate, dar sunt nefericită. Nu sunt singura: de-a lungul anilor, am intervievat tot felul de oameni: bogaţi, săraci, puternici, care trăiau bine sau nu. Şi în ochii tuturor am citit o amărăciune infinită. O tristeţe care nici măcar nu era recunoscută, dar era acolo, indiferent ce spuneau. Mă asculţi?

— Te ascult. Mă gândesc. Şi după tine, nimeni nu este fericit?

— Unii par fericiţi: pur şi simplu nu se gândesc la asta. Alţii fac planuri: o să am un soţ, o casă în oraş, doi copii, o casă la ţară. Cât timp sunt ocupaţi, sunt ca taurii în căutarea toreadorului,

reacţionează instinctiv, o dau în bară, nu nimeresc nicio ţintă. Reuşesc să-şi ia o maşină, uneori chiar un Ferrari, şi cred că sensul vieţii stă în asta, aşa că niciodată nu se întreabă nimic. Dar în ciuda tuturor acestor lucruri, în ochi li se citeşte o tristeţe despre care nu ştiu nici ei cât le împovărează sufletul. Tu eşti fericit?

— Nu ştiu.

— Nu ştiu dacă chiar toată lumea e nefericită. Ştiu că oamenii sunt tot timpul ocupaţi: muncesc peste program, au grijă de copii, de soţ, de carieră, de titluri universitare, de ce vor face mâine, de ce trebuie să cumpere, de ce au nevoie ca să nu rămână mai prejos etc. În sfârşit, puţini mi-au spus: „Sunt nefericit". Cei mai mulţi spun: „sunt foarte bine, am reuşit tot ce mi-am dorit". Şi atunci îi întreb: „Ce vă face fericit?" Răspuns: „Am tot ce-şi poate dori un om – familie, casă, munca mea, sănătate." Întreb iarăşi: „V-aţi oprit vreo clipă să vă gândiţi dacă asta înseamnă totul în viaţă?". Răspuns: „Da, asta e tot." Insist: „Atunci, sensul vieţii e munca, familia, copiii care vor creşte şi vă vor părăsi, soţul sau soţia care vor deveni mai degrabă prieteni decât iubiţi adevăraţi. Chiar şi munca se va sfârşi într-o zi. Ce veţi face când se vor întâmpla toate astea?" Răspuns: nu există răspuns. Schimbă vorba.

— De fapt, răspund: „Când vor creşte copiii, când soţul – sau soţia – îmi va fi mai degrabă prieten decât iubit, când mă voi pensiona, voi avea timp liber să fac ce mi-am dorit toată viaţa: să călătoresc."

Întrebare: „Dar nu spuneţi că sunteţi fericit acum? Nu faceţi ce aţi visat dintotdeauna?". La asta, da, spun că sunt foarte ocupaţi şi schimbă vorba.

— Dacă insist, mereu descoperă că lipseşte ceva. Patronul firmei n-a încheiat încă afacerea vieţii lui, gospodina ar vrea mai multă independenţă sau mai mulţi bani, puştiului

îndrăgostit îi e teamă să nu-şi piardă iubita, tânărul care a pornit în viaţă se întreabă dacă el şi-a ales cariera sau ceilalţi au ales pentru el, dentistul vrea să fie cântăreţ, cântăreţul vrea să fie politician, politicianul vrea să fie scriitor, scriitorul vrea să fie ţăran. Şi chiar dacă întâlnesc pe cineva care face ce a vrut, şi acela are sufletul chinuit. Nu-şi găseşte liniştea. Iar acum, mi-ar plăcea să insist: tu eşti fericit?

— Nu. Am o nevastă pe care o iubesc, cariera la care am visat. Libertatea pe care mi-o invidiază toţi prietenii. Călătoriile, onorurile, complimentele… Dar e ceva…

— Ce?

— Cred că, dacă mă opresc, viaţa îşi pierde rostul.

— Nu poţi să te relaxezi, să priveşti Parisul, să-mi strângi mâna şi să spui: am obţinut tot ce mi-am dorit, acum hai să profităm de anii care ne-au mai rămas.

— Pot privi Parisul, pot să-ţi strâng mâna, dar nu pot spune aceste cuvinte.

— Pe strada asta pe unde mergem acum, pot să pun pariu că toţi cei pe care îi vezi simt acelaşi lucru. Femeia elegantă ce tocmai a trecut încearcă zilnic să oprească timpul, stă cu ochii pe cântar să-şi controleze greutatea, crede că de asta depinde dragostea. Ia uită-te pe partea cealaltă: o familie cu doi ţânci. Trăiesc momente de fericire intensă când ies să se plimbe cu copiii, dar în acelaşi timp subconştientul nu încetează să-i terorizeze: se gândesc că şi-ar putea pierde serviciul, că s-ar putea îmbolnăvi sau că unul dintre copii ar putea fi călcat de o maşină. Când încearcă să nu se mai gândească, vor să găsească şi un mod de a se elibera de tragedii, de a se proteja de lume.

— Şi cerşetorul de la colţ?

— Despre ăsta nu ştiu, n-am vorbit niciodată cu vreunul. E chiar nefericirea în persoană, dar ochii lui, ai oricărui cerşetor, par să ascundă ceva.

Tristeţea este aşa de marcată încât nu reuşesc să îmi dau seama.

— Ce le lipseşte?

— Habar n-am. Răsfoiesc revistele cu celebrităţi: toţi râd, toţi sunt mulţumiţi. Dar, măritată cu o celebritate, ştiu că nu este aşa: toată lumea râde şi se distrează în acel moment, în fotografia respectivă, dar noaptea, sau dimineaţa, treaba stă mereu altfel. „Ce să fac să apar din nou în revistă?" „Cum să ascund că nu mai am destui bani să trăiesc pe picior mare?" „Cum să-mi gestionez bogăţia, să o sporesc, s-o fac mai presus decât a altora?" „Actriţa alături de care apar în fotografia asta râzând, bucurându-mă, mâine îmi poate fura rolul!" „Oare sunt mai bine îmbrăcată decât ea? De ce ne zâmbim dacă ne dispreţuim?" „De ce vindem fericire cititorilor revistei, dacă suntem aşa de nefericiţi, sclavi ai celebrităţii?"

— Nu suntem sclavii celebrităţii.

— Nu fii paranoic, nu vorbesc despre noi.

— Ce crezi că se întâmplă?

— Cu mulţi ani în urmă am citit o carte în care se povestea o istorioară interesantă. Să presupunem că Hitler ar fi câştigat războiul, ar fi lichidat toţi evreii din lume şi şi-ar fi convins poporul că într-adevăr există o rasă superioară. Cărţile de istorie încep să fie schimbate şi, după o sută de ani, succesorii lui reuşesc să-i extermine pe indieni. Încă treizeci de ani şi negrii dispar complet. Durează vreo cinci sute de ani, dar până la urmă puternica maşină de război reuşeşte să şteargă de pe faţa pământului rasa orientală. Cărţile de istorie vorbesc despre bătălii de demult împotriva barbarilor, însă nimeni nu le citeşte cu atenţie pentru că nu mai au nicio importanţă.

Şi atunci, după două mii de ani de la apariţia nazismului, într-un bar din Tokio – care de aproape cinci secole e locuit de oameni înalţi, cu ochi albaştri – Hans şi Fritz beau o bere. La un moment dat, Hans se uită la Fritz şi-l întreabă: „Fritz, crezi

că totul a fost aşa din totdeauna?" „Aşa, cum?" vrea să ştie Fritz. „Păi, lumea." „Sigur că lumea aşa a fost, nu aşa am învăţat?" „Desigur, nu ştiu ce m-a apucat să pun o întrebare atât de tâmpită", spune Hans. Şi-şi termină berea, vorbesc despre altceva şi uită complet de asta.

— Nu trebuie să te duci aşa de departe în viitor, e de ajuns să te întorci cu 2.000 de ani în urmă. Ar putea să-ţi placă ghilotina, să adori spânzurătoarea, să te pasioneze scaunul electric?

— Ştiu unde vrei să ajungi: la cel mai groaznic supliciu omenesc, crucea. Îmi amintesc ce am citit în Cicero: că era o „pedeapsă abominabilă", care provoca suferinţe oribile până venea sfârşitul. Iar acum, oamenii o poartă pe piept, o pun pe peretele din cameră, au ajuns să o identifice cu un simbol religios, au uitat că au înaintea ochilor un instrument de tortură.

— Sau: două secole şi jumătate au trecut înainte să hotărască cineva că trebuie să terminăm cu sărbătorile păgâne care aveau loc la solstiţiul de iarnă, când soarele se află la cea mai mare distanţă de Pământ. Apostolii şi succesorii apostolilor erau prea ocupaţi cu răspândirea mesajului lui Isus, şi nu le-a păsat niciodată de *natalis invict Solis,* sărbătoarea mitraică a naşterii soarelui care avea loc la 25 decembrie. Până ce un episcop a hotărât că aceste serbări ale solstiţiului reprezentau o ameninţare pentru credinţă, şi gata! Acum avem slujbe, daruri, predici, bebeluşi de plastic în iesle de lemn şi convingerea, absoluta şi completa convingere că Isus s-a născut în această zi!

— Mai avem şi un pom de Crăciun. Ştii de unde vine tradiţia?

— N-am idee.

— Sfântul Bonifaciu a hotărât să „creştineze" un ritual dedicat slăvirii zeului Odin când era copil: o dată pe an triburile germanice aşezau daruri în jurul unui stejar ca să le găsească cei mici. Credeau că astfel bucură o divinitate păgână.

— Să ne întoarcem la povestea lui Hans şi Fritz: crezi că civilizaţia, relaţiile umane, dorinţele, cuceririle noastre, totul este rodul unei istorii povestite greşit?

— Când ai scris despre drumul spre Santiago, ai ajuns la aceeaşi concluzie, nu-i aşa? înainte credeai că un grup de aleşi cunoaşte semnificaţia simbolurilor magice; acum toţi pricepem semnificaţia, deşi a fost uitată.

— Şi dacă ştii asta, tot nimic nu faci: oamenii se chinuie să nu-şi mai amintească, să nu accepte imensul potenţial magic pe care-l deţin. Pentru că asta ar dezechilibra universul lor organizat.

— Dar, oricum, toţi sunt în stare să înţeleagă semnele, nu-i aşa?

— Sigur că da. Însă le lipseşte curajul de a-şi urma visele şi semnele. E posibil ca tristeţea de aici să ni se tragă?

— Nu ştiu. Şi nu o să spun acum că sunt nefericită tot timpul. Mă distrez, te iubesc, ador munca pe care o fac. Dar din când în când simt tristeţea aceasta adâncă, uneori amestecată cu vinovăţia sau cu frica: senzaţia trece, revine mai târziu, apoi trece iar. Ca Hans al nostru, întreb; şi cum nu găsesc răspunsul, pur şi simplu uit. Aş putea să-i ajut pe copiii înfometaţi, să fondez o asociaţie de protejare a delfinilor, să încerc salvarea oamenilor în numele lui Isus, să fac orice mi-ar da senzaţia că sunt folositoare, dar nu vreau.

— Şi atunci de ce vrei să fii corespondent de război?

— Fiindcă eu cred că în război omul ajunge într-o situaţie limită; poate muri oricând. Şi cine atinge o limită, acţionează altfel.

— Vrei să răspunzi la întrebarea lui Hans?

— Vreau.

Azi, în această agreabilă companie de la *Le Bristol,* cu Turnul Eiffel sclipind timp de cinci minute la fiecare oră fixă, cu sticla de vin golită, ţigara aproape terminată, oamenii salutându-mă ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic grav, mă întreb: să fi început totul chiar în ziua aceea, când am ieşit de la cinematograf? Ar fi trebuit s-o las să plece în căutarea acelei istorii greşit povestite, sau trebuia să fiu mai dur, să-i spun s-o lase baltă, fiindcă era nevasta mea şi aveam mare nevoie de prezenţa şi de sprijinul ei?

Prostii. Atunci ştiam, cum ştiu şi acum, că nu aveam încotro şi trebuia să accept tot ce îşi dorea. Dacă aş fi spus „Alege între mine şi ideea ta de a fi corespondent de război", aş fi trădat tot ce făcuse Esther pentru mine. Chiar dacă nu eram convins de scopul ei – să plece în descoperirea unei „istorii greşit povestite" – ajunsesem la concluzia că avea nevoie de puţină libertate, să se distanţeze, să trăiască emoţii puternice. Ce era rău în asta?

Am acceptat – nu înainte de a-i arăta foarte clar că jefuia Banca Favorurilor (ce chestie ridicolă, dacă mă gândesc mai bine!). Timp de doi ani, Esther urmărise îndeaproape mai multe conflicte, schimbând continentul mai des decât pantofii. De câte ori se întorcea, credeam că era pentru ultima oară, nu poţi să rezişti prea mult undeva unde nu găseşti o mâncare decentă, o baie caldă, cinema sau teatru. Şi o întrebam dacă găsise răspunsul la întrebarea lui Hans, iar ea-mi răspundea mereu că e pe drumul cel bun, şi eu trebuia să mă mulţumesc cu atât. Uneori petrecea câteva luni bune în călătoriile astea ale ei; în ciuda a ceea ce spune „istoria oficială a căsătoriei" (începusem deja să-i folosesc expresiile), această distanţă făcea ca dragostea noastră să crească, arătându-ne cât eram de importanţi unul pentru celălalt. Relaţia noastră, despre care credeam că atinsese punctul ideal când ne-am mutat la Paris, era din ce în ce mai bună.

Din câte am înţeles, l-a cunoscut pe Mihail când a avut nevoie de un traducător care s-o însoţească într-o ţară din Asia Centrală. La început îmi vorbea despre el cu entuziasm – un om sensibil, care vedea lumea aşa cum era într-adevăr, nu cum ni se spusese că trebuia să fie. Era cu cinci ani mai tânăr decât ea, dar avea o experienţă pe care Esther o considera „magică”. Eu ascultam cu răbdare, politicos, ca şi cum băiatul ăla şi ideile lui m-ar fi interesat teribil, dar de fapt eram cu gândurile în altă parte: la treburile pe care trebuia să le duc la bun sfârşit, la ideile care îmi veniseră pentru vreun text, la întrebările ziariştilor şi editorilor, la cutare femeie ce părea interesată de persoana mea, la planurile de călătorie pentru promovarea cărţilor.

Nu ştiu dacă ea şi-a dat seama de toate astea. Dar eu nu am observat că Mihail a început să pălească în discuţiile noastre, încet-încet, până ce a dispărut complet. Iar comportamentul ei s-a schimbat complet: încă de când şedeam la Paris a început să lipsească noaptea, de câteva ori pe săptămână, spunând mereu că face reportaje despre cerşetori.

Mi-am închipuit că se îndrăgostise. Am suferit o săptămână şi mă rodea întrebarea: trebuia oare să-mi exprim bănuielile, sau să mă prefac că nu se întâmpla nimic? M-am hotărât să ignor totul, plecând de la principiul „ce ochii nu văd, inima nu simte”. Eram absolut convins că nu exista nici cea mai mică posibilitate ca ea să mă părăsească – muncise atâta ca să mă ajute să ajung cine eram şi nu era logic să mă scape din mână acum, pentru o pasiune trecătoare.

Dacă aş fi fost într-adevăr interesat de universul Estherei, ar fi trebuit să întreb măcar o dată ce se întâmplase cu traducătorul ei cel cu sensibilitate „magică”. Ar fi trebuit să-mi devină suspectă această tăcere, această absenţă a informaţiilor. Trebuia să-i fi cerut măcar o dată să o însoţesc la unul dintre „reportajele” cu cerşetori.

Când mă întreba, uneori, dacă mă interesează munca ei, răspunsul meu era mereu acelaşi: „mă interesează, dar nu vreau să mă amestec, vreau să fii liberă să-ţi continui visul cum vrei, aşa m-ai ajutat şi tu pe mine”.

Asta nu însemna decât total dezinteres, fireşte. Dar cum oamenii cred mereu ceea ce vor să creadă, Esther era întotdeauna mulţumită cu răspunsul meu.

Iar îmi vin în minte cuvintele pronunţate de inspector când am ieşit din închisoare: *sunteţi liber.* Ce înseamnă libertate? Înseamnă să vezi că soţului tău nu-i pasă câtuşi de puţin de ceea ce faci? Înseamnă să te simţi singură, să nu ai cu cine să împărţi sentimentele tale cele mai intime, pentru că în realitate bărbatul cu care te-ai căsătorit e absorbit de munca lui, de importanta, magnifica, dificila lui carieră?

Privesc din nou la Turnul Eiffel: a mai trecut o oră, fiindcă sclipeşte din nou, ca şi cum ar fi făcut din diamante. Nici nu mai ştiu de câte ori s-a întâmplat asta, de când stau aici la fereastră.

Ştiu că, în numele libertăţii existente în căsătoria noastră, eu n-am observat că Mihail a dispărut din conversaţiile soţiei mele.

A reapărut într-un bar şi a dispărut apoi din nou, de data aceasta luând-o cu el, şi transformându-l pe celebrul scriitor în suspect de crimă.

Sau, ceea ce este şi mai rău, făcând din el un bărbat părăsit.

Întrebarea lui Hans

La Buenos Aires, un Zahir este o monedă obişnuită de douăzeci de centime; cu un vârf de cuţitaş sau de coupe-papier *sunt scrijelite literele NT şi cifra 2; pe verso este gravat anul 1929. (În Guzerat, la sfârşitul secolului al XVIII-lea, Zahir a fost un tigru; în Java, un orb de la moscheea Surakarta, care a fost lapidat de credincioşi; în Persia, un astrolab pe care Nadir Şah a poruncit să fie aruncat în mare; în închisorile de la Mahdi, în 1892, o mică busolă pe care Rudolf Carl von Slatin a atins-o…)*

Un an mai târziu, mă trezesc cu gândul la povestirea lui Jorge Luis Borges: ceva care, odată atins sau văzut, nu mai poate fi uitat – şi ne cotropeşte gândurile până ajungem la nebunie. Zahirul meu nu constă în metafore romantice cu orbi, busole, tigri sau nu ştiu ce monedă.

El are un nume, iar numele său este Esther.

După ce am ieşit din puşcărie, am apărut pe copertele mai multor reviste de scandal; începeau vorbind despre o posibilă crimă, dar, ca să evite să ajungă prin tribunale, sfârşeau totdeauna articolele afirmând că fusesem declarat nevinovat (Nevinovat? Dar nici măcar nu fusesem acuzat!). Lăsau să treacă o săptămână, vedeau dacă vânzarea fusese bună, (da, fusese, eu eram un specimen de scriitor aflat deasupra oricăror suspiciuni, şi toţi voiau să ştie cum era posibil ca un om care scrie despre spirit să ascundă o latură aşa de întunecată). După aceea reveneau la atac, afirmau că ea fugise de acasă fiindcă eu eram cunoscut ca un cal breaz pentru escapadele mele extraconjugale. O revistă nemţească a ajuns până acolo încât a insinuat o posibilă relaţie cu o cântăreaţă, una cu douăzeci de ani mai tânără ca mine, care susţinea că mă întâlnise la Oslo, în Norvegia (era adevărat, dar

întâlnirea se petrecuse din cauza Băncii Favorurilor – un prieten îmi ceruse asta, fusese şi el prezent pe toată durata singurei cine pe care o luasem cu cântăreaţa). Fata spunea că nu era nimic între noi (iar dacă nu era, de ce puseseră fotografia noastră pe copertă?) şi profita să anunţe că va lansa un nou disc; atât eu cât şi revista fuseserăm folosiţi ca s-o promovăm pe ea, şi nici în ziua de azi nu ştiu dacă eşecul carierei ei n-a fost consecinţa acestui tip de reclamă ieftină (de fapt, discul nu era prost – ceea ce a întors totul pe dos au fost afirmaţiile din presă).

Dar scandalul cu celebrul scriitor n-a durat mult: în Europa, şi mai ales în Franţa, infidelitatea nu numai că este acceptată, ci este chiar admirată în secret. Nimănui nu-i place să citească despre ceva ce i se poate întâmpla şi lui.

Subiectul a dispărut de pe coperte, dar ipotezele au continuat să curgă: sechestru, părăsirea căminului din cauza maltratărilor (fotografia unui chelner care spunea că ne certam foarte des: îmi amintesc că într-adevăr, în acel restaurant m-am certat cu Esther într-o zi, când eram furios pentru părerea ei, absolut contrarie părerii mele, despre un scriitor sud-american). Iar un tabloid din Anglia a afirmat – totuşi fără consecinţe grave – că soţia mea a intrat în clandestinitate, sprijinind o organizaţie teroristă islamică.

Cu toate acestea, într-o lume plină de trădări, divorţuri, atentate, asasinate, o lună mai târziu marele public uitase afacerea. Anii de experienţă m-au învăţat că acest tip de ştire nu-l va afecta niciodată pe cititorul meu fidel (se mai întâmplase o dată, când la un canal TV argentinian a apărut un ziarist care susţinea că are „probe” despre întâlnirea mea secretă, în Chile, cu viitoarea primă doamnă a ţării – dar cărţile mele au rămas pe lista celor mai vândute). Ştirea senzaţională a fost inventată să dureze doar cincisprezece minute, cum spunea un artist american; marea mea grijă

era alta – să-mi reorganizez viaţa, să-mi găsesc o nouă dragoste, să mă întorc la masa de scris şi să păstrez, în sertăraşul care se află la graniţa dintre iubire şi ură, amintirea soţiei mele.

Sau mai bine zis (trebuia să accept termenul) amintirea fostei mele soţii.

O parte din lucrurile pe care le-am presimţit în acea cameră de hotel s-au întâmplat. O vreme n-am ieşit din casă; nu mă simţeam în stare să dau ochii cu prietenii mei şi să le spun pur şi simplu: „nevastă-mea m-a părăsit pentru unul mai tânăr”. Când am ieşit, nimeni nu m-a întrebat nimic, dar după ce beam câteva pahare cu vin simţeam nevoia să deschid subiectul – ca şi cum aş fi citit gândurile tuturor şi mi-ar fi fost limpede că nu doreau altceva decât să afle ce se întâmplase în viaţa mea conjugală, însă erau prea bine-crescuţi pentru a aduce vorba despre asta. În funcţie de starea mea de spirit din ziua respectivă, Esther era fie o adevărată sfântă care merita o soartă mai bună, fie o femeie perfidă, trădătoare, care mă adusese într-o situaţie aşa de încurcată încât ajunsesem să fiu considerat un criminal.

Prietenii, cunoscuţii, editorii, cei care se aşezau la masa mea în timpul numeroaselor dineuri la care eram obligat să particip, mă ascultau cu oarecare curiozitate la început. Treptat mi-am dat seama că încercau să schimbe vorba – subiectul îi interesase cândva, dar nu mai figura pe lista curiozităţilor curente – era mai incitant să vorbeşti despre actriţa ucisă de cântăreţ sau despre adolescentul care scrisese o carte în care povestea aventurile lui cu politicieni cunoscuţi. Într-o zi, la Madrid, am observat că invitaţiile la evenimente şi supeuri începuseră să se împuţineze: deşi îmi făcea foarte bine sufleteşte să mă descarc, s-o învinovăţesc sau s-o binecuvântez pe Esther, am început să înţeleg că ajunsesem mai rău decât un soţ înşelat – devenisem un individ plicticos pe care nimeni nu dorea să-l aibă alături.

Din acel moment m-am hotărât să sufăr în tăcere, şi imediat invitaţiile au început iar să-mi inunde cutia poştală.

Dar Zahirul, la care mă gândeam cu afecţiune sau cu iritare la început, creştea în inima mea. Şi am pornit s-o caut pe Esther în fiecare femeie pe care o întâlneam. O vedeam parcă în toate barurile, cinematografele, staţiile de autobuz. De câte ori nu i-am cerut taximetristului să oprească maşina în plină stradă, sau să urmărească pe cineva, până ce mă convingeam că nu era persoana pe care o căutam?

Cu acest Zahir cotropindu-mi toate gândurile, aveam nevoie de un antidot, de ceva care să mă salveze de la disperare.

Nu aveam decât o soluţie: să-mi găsesc o iubită. Am întâlnit vreo trei-patru femei care mă atrăgeau, dar până la urmă m-am oprit la Marie, o actriţă de 35 de ani, franţuzoaică. A fost singura care nu mi-a îndrugat prostii de felul: „îmi place de tine ca bărbat, nu ca persoană pe care toţi vor s-o cunoască" sau „aş prefera să nu fii celebru", ori, şi mai rău, „nu mă interesează banii". Şi a fost singura care nu m-a invidiat pentru succesul meu, fiindcă şi ea era celebră şi ştia bine că faima contează. Faima e ca un afrodiziac. Să ai o relaţie cu un bărbat care te-a ales dintre multe altele nu poate decât să-ţi măgulească orgoliul.

Eram văzuţi des împreună la serbări şi recepţii: se specula asupra legăturii noastre, dar nici ea, nici eu nu confirmam nici nu infirmam nimic, subiectul a rămas în aer şi tot ce mai puteau face revistele era să aştepte fotografia faimosului sărut – pe care n-au obţinut-o niciodată, pentru că şi eu, şi ea consideram că un asemenea spectacol public este ceva vulgar. Ea se ducea la filmări, eu îmi vedeam de munca mea; când puteam, mergeam la Milano, când putea, venea la Paris, ne simţeam apropiaţi, dar nu depindeam unul de celălalt.

Marie se prefăcea că nu ştie ce se petrece în inima mea, şi eu la fel, mă purtam ca şi cum habar n-aveam de ce era în sufletul ei (o iubire fără speranţă pentru vecinul ei căsătorit, cu toate că ea era o femeie care-şi putea permite să aibă absolut orice bărbat şi-ar fi dorit). Eram prieteni, camarazi, ne amuzau aceleaşi lucruri, ba aş risca să spun că între noi se înfiripase chiar un anume fel de dragoste – diferită de aceea pe care eu o simţeam pentru Esther, sau ea pentru vecinul ei.

M-am întors iarăşi la serile mele de autografe, am reînceput să accept invitaţiile la conferinţe, dineuri în scopuri caritabile, emisiuni de televiziune, proiecte cu artişti debutanţi. Făceam de toate, mai puţin ce trebuia să fac: să scriu o carte.

Dar nu-mi păsa, în adâncul sufletului meu credeam că trebuie să-mi închei cariera de scriitor, dacă femeia care mă făcuse să pornesc pe această cale nu mai era cu mine. Îmi trăisem visul din plin, cât timp durase, ajunsesem acolo unde puţini au avut norocul să ajungă, acum puteam să-mi petrec restul vieţii distrându-mă.

Mă trezeam dimineaţa cu aceste gânduri. Seara însă, îmi dădeam seama că singurul lucru care-mi plăcea era să scriu. Şi noaptea încercam iarăşi să mă conving că-mi realizasem visul, că trebuia să încerc ceva nou.

Anul următor a fost un an sfânt la Compostela – s-a întâmplat ca ziua lui Santiago de Compostela, 25 iulie, să cadă într-o duminică. O uşă specială stă deschisă timp de 365 de zile; conform tradiţiei, cine intră în catedrală pe această uşă primeşte binecuvântări deosebite.

În Spania aveau loc tot felul comemorări şi cum îmi plăcuse foarte mult pelerinajul pe care-l făcusem, m-am hotărât să particip cel puţin la un eveniment: o *palestra*[5], în ianuarie, în Ţara Bascilor. Pentru a sparge rutina – încercarea de a scrie o carte/ mers la banchet/ aeroport/ vizitat Marie la Milano/ dineu/ hotel/ aeroport/ Internet/ aeroport/ interviu/ aeroport/ – am ales să fac cei 1400 km singur, cu maşina.

Fiecare loc – chiar şi acelea în care n-am fost niciodată înainte – îmi aminteşte de Zahirul meu personal. Mă gândesc că Estherei i-ar fi plăcut enorm să vadă asta, ar fi încântat-o să mănânce în restaurantul ăsta, să meargă pe malul acestui râu. Înnoptez la Bayonne, iar înainte de a închide ochii aprind televizorul şi aflu că aproape 5.000 de pelerini sunt blocaţi la frontiera dintre Franţa şi Spania din cauza unei violente şi neaşteptate furtuni de zăpadă.

Mă gândesc să mă întorc la Paris. Am o scuză excelentă pentru a anula angajamentul, iar organizatorii vor înţelege perfect – drumul e blocat, e polei pe şosea, atât autorităţile franceze cât şi cele spaniole sfătuiesc oamenii să nu iasă din casă la sfârşitul săptămânii deoarece riscul de accidente este foarte mare. Situaţia devine şi mai gravă decât era în seara precedentă: ziarul de dimineaţă anunţă că sunt 17.000 de oameni blocaţi în alt loc, apărarea civilă s-a mobilizat pentru a-i ajuta cu alimente şi pături, fiindcă multe maşini au rămas fără combustibil şi fără încălzire.

La recepţia hotelului aflu că dacă trebuie NEAPĂRAT să călătoresc, dacă e vorba de o chestiune de viaţă şi de moarte, pot s-o iau pe o

şosea lăturalnică, să fac un ocol care ar însemna două ore de călătorie în plus, dar nimeni nu-mi poate garanta starea drumului. Din instinct iau hotărârea să merg înainte: ceva mă împinge de la spate spre asfaltul lunecos, spre orele de aşteptare din blocaje.

Poate numele oraşului: Victoria. Poate ideea că sunt prea obişnuit cu confortul şi mi-am pierdut puterea de improvizaţie în situaţiile de criză. Poate entuziasmul oamenilor, care încearcă să reînvie o catedrală construită cu multe secole în urmă – şi pentru a atrage atenţia asupra efortului pe care-l fac, au invitat câţiva scriitori la palestre. Sau poate cuvintele vechilor conchistadori ai Americilor: „să navighezi e obligatoriu; să trăieşti nu e obligatoriu”.

Eu navighez. După multe ore de încordare ajung la Victoria, unde mă aşteaptă oameni încă şi mai încordaţi. Îmi spun că de peste 30 de ani nu s-a pomenit o asemenea furtună, îmi mulţumesc pentru efort, dar din acest moment trebuie să intrăm în programul oficial, iar asta înseamnă mai întâi o vizită la catedrala Sfânta Maria.

O tânără cu o strălucire aparte în ochi începe să povestească istoria catedralei. La început a fost zidul. După aceea, zidul a rămas, dar o parte a lui a fost folosită pentru construcţia unei capele. După zeci de ani, capela s-a transformat în biserică. Peste un secol, biserica a devenit catedrală gotică. Catedrala a avut momentele ei de glorie, dar au apărut probleme de structură, o vreme a fost abandonată, a trecut prin renovări care i-au deformat planul iniţial, dar fiecare generaţie credea că trebuie să rezolve problema şi refăcea planurile. Astfel, secol după secol, au ridicat un perete ici, au demolat o grindă colo, au întărit contraforţii într-o parte, au deschis sau închis vitralii în altă parte.

Şi catedrala rezista.

Parcurg partea ei centrală şi văd ultimele renovări: arhitecţii garantează că au găsit cea mai

bună soluţie. Au ridicat schele şi întărituri de oţel peste tot, au elaborat ample teorii despre lucrările viitoare şi au criticat uneori lucrările din trecut.

Şi deodată, în mijlocul naosului, înţeleg ceva extraordinar: catedrala sunt eu, e fiecare dintre noi. Creştem, ne schimbăm, ne descoperim slăbiciuni pe care trebuie să le corectăm şi nu alegem totdeauna cea mai bună soluţie, dar în pofida acestor lucruri mergem înainte, încercând să ne păstrăm verticalitatea, corect, astfel încât să cinstim nu pereţii, nu uşile, nici ferestrele, ci spaţiul dinăuntru, spaţiul în care adorăm şi venerăm tot ce ne este scump pe lume.

Da, suntem o catedrală, nu încape nicio îndoială. Dar ce se află în spaţiul din catedrala mea ascunsă?

Esther, Zahirul.

Ea a umplut totul. Ea este singura mea raţiune de a trăi. Privesc în jur, mă pregătesc pentru conferinţă şi înţeleg de ce am înfruntat zăpada, blocajele, poleiul de pe şosea: ca să-mi amintesc că în fiecare zi am nevoie să mă reclădesc pe mine însumi şi ca să accept – prima oară în viaţa mea – că iubesc o altă fiinţă omenească mai mult decât pe mine însumi.

În drumul spre Paris – acum în condiţii meteo incomparabil mai bune – mă aflu într-un fel de transă: nu gândesc şi abia dacă dau atenţie traficului. Cum ajung acasă, îi cer femeii de serviciu să nu lase pe nimeni să intre, iar în zilele următoare să-mi facă doar cafea dimineaţa, apoi prânzul şi cina. Calc în picioare aparatul micuţ care mă conecta la Internet şi-l distrug complet. Smulg telefonul din perete. Îmi împachetez celularul şi-l trimit editorului meu, cerându-i să mi-l înapoieze numai când mă voi duce eu personal să-l iau.

Timp de o săptămână, dimineaţa, mă plimb pe malurile Senei, iar la întoarcere mă încui în birou. Ca şi cum aş asculta vocea unui înger, scriu o carte – mai bine zis o scrisoare, o scrisoare nesfârşită

către femeia visurilor mele, femeia pe care o iubesc şi o voi iubi mereu. Poate că într-o zi această carte va ajunge în mâinile ei, şi chiar dacă asta nu se va întâmpla, acum am cugetul împăcat. Nu mai lupt împotriva orgoliului meu rănit, n-o mai caut pe Esther prin toate ungherele, prin baruri, cinematografe şi la dineuri, în Marie şi în ştirile din ziar.

Dimpotrivă, sunt fericit că ea există – mi-a arătat că sunt capabil de o iubire de care nu eram conştient, iar asta mă face să mă simt într-o stare de graţie.

Şi accept Zahirul, îl voi lăsa să mă conducă la sfinţenie sau la nebunie.

Timp de sfâşiat, timp de reparat, titlu inspirat de un vers din Ecleziastul, a fost publicată la sfârşitul lui aprilie. În a doua săptămână din mai, ajunsese deja pe primul loc din lista celor mai vândute cărţi.

Suplimentele literare, care niciodată nu fuseseră amabile cu mine, şi-au înteţit atacurile. Am decupat câteva fragmente mai importante şi le-am pus în caietul în care păstram criticile din anii anteriori; practic, spuneau cam acelaşi lucru, era altul numai titlul cărţii:

„…încă o dată, în vremurile tumultuoase pe care le trăim, autorul ne face să evadăm din realitate printr-o poveste de dragoste" (de parcă omul ar putea trăi fără asta);

„…fraze scurte, stil superficial" (păi da, ca şi cum frazele lungi înseamnă neapărat stil profund);

„…autorul a descoperit cheia succesului – marketingul" (de parcă m-aş fi născut într-o ţară de mare tradiţie literară şi aş fi dispus de averi întregi pentru a investi în prima mea carte);

„…deşi va vinde la fel de bine cum a vândut mereu, aceasta înseamnă doar că fiinţa omenească nu este pregătită să accepte tragedia care ne înconjoară" (parcă ei ar şti ce înseamnă să fii pregătit);

Totuşi, unele articole erau diferite: pe lângă aprecieri ca mai sus, afirmau că profit de scandalul de anul trecut ca să câştig şi mai mulţi bani. Şi, ca de obicei, critica negativă mi-a făcut mai multă reclamă: cititorii fideli cumpărau, iar aceia care uitaseră de mine şi de întâmplarea cu pricina şi-au amintit şi au cumpărat la rândul lor, fiindcă doreau să afle versiunea mea despre dispariţia Estherei (cum cartea nu trata acest subiect, ci era un imn închinat iubirii, fără îndoială că au fost dezamăgiţi şi au dat dreptate criticii). Drepturile de autor au fost imediat vândute în toate ţările care-mi publicaseră deja cărţi.

Marie, căreia i-am dat textul înainte de a-l trimite la editură, s-a dovedit a fi o femeie pe

măsura aşteptărilor mele: în loc să devină geloasă sau să spună că n-ar fi trebuit să-mi etalez sufletul în felul acela, m-a încurajat să merg mai departe şi s-a bucurat de succesul meu. În perioada aceea, citea învăţăturile unui mistic aproape necunoscut, din care cita în toate discuţiile noastre.

— Când oamenii ne laudă, trebuie să fim cu ochii-n patru la comportamentul nostru.

— Critica nu m-a lăudat niciodată.

— Vorbesc de cititori: ai primit mai multe scrisori ca oricând, o să ajungi să crezi că eşti mai bun decât ţi-ai închipuit vreodată şi o să te laşi dominat de un fals sentiment de siguranţă care poate fi foarte periculos.

— Dar adevărul este că după călătoria aceea la catedrală chiar cred că sunt mult mai bun decât îmi închipuiam, iar asta n-are nicio legătură cu scrisorile cititorilor. Am descoperit dragostea, oricât de absurd ar părea.

— Foarte bine. Ce-mi place mie la cartea asta este că nicio clipă nu arunci vina pe fosta ta soţie. Şi nici ţie nu-ţi găseşti vreo vină.

— Am învăţat să nu-mi pierd vremea cu asta.

— Grozav. Universul îşi asumă sarcina de a ne corecta greşelile.

— Te referi la dispariţia Estherei ca la un fel de „corectură”?

— Nu cred în puterea de vindecare a suferinţei şi a tragediei; acestea apar pentru că fac parte din viaţă, aşa că nu trebuie să fie percepute ca nişte pedepse. În general, universul ne arată că greşim când ne îndepărtează de ce avem mai scump: prietenii. Iar asta se întâmplă cu tine, dacă nu mă înşel.

— De curând am descoperit ceva: adevăraţii prieteni sunt aceia care se află alături de noi atunci când ni se întâmplă lucruri bune şi se bucură de victoriile noastre. Falşii prieteni apar în momentele grele, cu mutra plouată, „de solidaritate” cu noi, dar de fapt suferinţa noastră îi consolează pentru viaţa lor mizerabilă. În timpul crizei de anul trecut au apărut o mulţime de indivizi pe care nu-i văzusem în viaţa mea, care veneau să mă „consoleze”. Mi-e silă.

— Asta s-a întâmplat şi cu mine.

— Cu tine nu: îţi mulţumesc că ai apărut în viaţa mea, Marie.

— Nu te grăbi cu mulţumirile, relaţia noastră nu este încă destul de puternică. Până una alta, mă bate gândul să mă mut la Paris sau să te conving să vii la Milano: mutarea nu înseamnă nimic pentru munca noastră. Tu lucrezi tot timpul acasă, eu sunt mereu plecată în alte oraşe. Vrei să schimbi subiectul, sau continuăm să vorbim despre asta?

— Hai să vorbim despre altceva.

— Cartea ta a fost scrisă cu mare curaj. Mă surprinde că nicio clipă nu pomeneşti de tânăr.

— Nu mă interesează persoana lui.

— Ba te interesează. Sigur că uneori te întrebi: de ce l-a ales?

— Nu mă întreb.

— Cred că minţi. Mie de pildă mi-ar plăcea să ştiu de ce vecinul meu n-a divorţat de femeia aia fără sare şi piper, cu un zâmbet mereu strâmb, care tot timpul deretică prin casă, face mâncare, îngrijeşte copiii, nu uită să plătească facturile. Şi dacă eu mă întreb, şi tu te întrebi.

— Vrei să spui că-l urăsc pentru că mi-a furat nevasta?

— Nu. Vreau să aud că l-ai iertat.

— Nu pot.

— E foarte greu. Dar n-ai încotro: dacă nu faci asta, toată viaţa vei fi obsedat de suferinţa pe care ţi-a provocat-o şi niciodată nu vei uita această durere. Nu zic că trebuie *să-ţi placă* de el. Nu zic că trebuie să-l cauţi. Nu sugerez să încerci să-l vezi ca pe un înger. Dar cum îl cheamă? Era parcă un nume rusesc, dacă nu mă înşel.

— Nu contează numele.

— Vezi? Nici măcar numele nu vrei să i-l pronunţi. E vreo superstiţie la mijloc?

— Mihail. Poftim, acum ai şi numele.

— Energia urii n-o să te ducă nicăieri; dar energia iertării, care apare prin dragoste, va reuşi să-ţi transforme viaţa în mod pozitiv.

— Semeni acum cu o preoteasă tibetană, vorbind despre lucruri foarte frumoase în teorie, dar imposibile în practică. Nu uita că am fost rănit de multe ori.

— Tocmai, încă îl mai porţi în tine pe copilul care plângea ascunzându-se de părinţi fiindcă era cel mai slab din şcoală. Încă mai porţi urmele adolescentului fragil care nu reuşea să-şi găsească o iubită, care n-a fost niciodată bun la vreun sport. N-ai reuşit să ştergi cicatricele nedreptăţilor comise împotriva ta de-a lungul anilor. Ce e bun în toate astea?

— Cine ţi-a spus că aşa s-au petrecut lucrurile?

— Pur şi simplu ştiu. Te dau de gol ochii şi, crede-mă, aşa nu câştigi nimic. Doar dorinţa constantă de a-ţi plânge de milă pentru că ai fost victima celor mai puternici ca tine. Sau ia-o invers: transformă-te într-un răzbunător gata să-l rănească şi mai rău pe cel care te-a zdrobit. Altfel, nu crezi că pierzi vremea?

— Cred că am un comportament uman.

— E chiar prea uman. Dar nu e inteligent, nici raţional. Respectă-ţi trecerea pe acest Pământ, află că Dumnezeu totdeauna a iertat şi încă mai iartă.

Privind mulţimea care se adunase pentru seara de autografe într-un *mega-store* de pe Champs Elysées, mă gândeam: oare câţi dintre oamenii de aici au trăit experienţa pe care am trăit-o eu cu soţia mea?

Foarte puţini. Poate unul sau doi. Şi totuşi cei mai mulţi se identificau cu ceea ce citiseră în noua mea carte.

Scrisul este una dintre activităţile cele mai solitare din lume. O dată la doi ani mă aşez în faţa computerului, privesc la marea necunoscută a sufletului meu, observ că există acolo nişte insule – idei care se dezvoltă şi sunt gata să se lase explorate. Atunci îmi iau barca – numită Cuvânt – şi mă hotărăsc să navighez spre cea mai apropiată. Pe drum mă confrunt cu vijelii, taifunuri, curenţi, dar nu mă opresc din vâslit, mort de oboseală, conştient că m-am abătut de la drumul meu, că insula la care voiam să ajung nu se mai află la orizont.

Dar nu merită să mă întorc, trebuie să merg mai departe orice ar fi, altfel voi rămâne pierdut în mijlocul oceanului. În clipa asta îmi trec prin minte scene înfricoşătoare, cum ar fi să-mi petrec restul vieţii comentând succesele mele trecute sau criticându-i plin de venin pe scriitorii tineri, numai pentru că nu mai am curaj să public alte cărţi. Nu fusese visul meu să devin scriitor? Atunci trebuie să continui, să creez alte fraze, paragrafe, capitole, să scriu până la moarte, să nu mă las paralizat de succes, de înfrângere, de capcane. Dacă nu, care ar mai fi sensul vieţii mele: să pot cumpăra o casă în sudul Franţei şi să îngrijesc toată ziua de grădină? Să ţin conferinţe, pentru că e mai uşor să vorbeşti decât să scrii? Să mă retrag din lume într-o manieră studiată, misterioasă, ca să creez o legendă ce m-ar lipsi de multe bucurii?

Îmboldit de aceste gânduri sumbre, descopăr o forţă şi un curaj pe care nu mi le cunoşteam: ele mă ajută să mă aventurez către partea necunoscută

a sufletului meu, să mă las dus de curent şi să sfârşesc ancorându-mi barca la ţărmul insulei spre care m-am lăsat dus. Petrec zile şi nopţi descriind tot ce văd, întrebându-mă de ce fac asta, spunându-mi în fiecare clipă că nu merită efortul, că nu mai trebuie să demonstrez nimănui nimic, că am obţinut tot ce-mi doream – şi chiar mult mai mult.

Îmi dau seama că „facerea" primei cărţi se repetă la nesfârşit: mă trezesc la nouă dimineaţa, hotărât să mă aşez la calculator imediat după ce-mi beau cafeaua; citesc ziarele, ies să mă plimb, mă duc până la barul cel mai apropiat ca să schimb câteva cuvinte cu oamenii, mă întorc acasă, mă uit la calculator, descopăr că trebuie să dau câteva telefoane, iar privesc calculatorul, s-a făcut ora prânzului, mănânc cu gândul că trebuia să mă fi apucat de scris la 11 dimineaţa, dar acum trebuie să dorm puţin, mă scol la cinci, în sfârşit mă aşez la calculator, îmi verific corespondenţa pe e-mail şi-mi dau seama că s-a întrerupt conexiunea la Internet, trebuie să ies şi să mă duc la zece minute distanţă de casă unde mă pot conecta din nou, dar mai înainte nu s-ar cuveni oare, ca să-mi uşurez conştiinţa de sentimentul de vinovăţie, să scriu măcar o jumătate de oră?

Încep din obligaţie, dar dintr-odată „treaba" mă prinde şi nu mă mai opresc. Menajera mă cheamă să mănânc, îi cer să nu mă întrerupă, după o oră mă cheamă din nou, mi-e foame, dar încă un rând, o frază, o pagină şi gata. Când mă aşez la masă, mâncarea e rece, cinez în fugă şi mă întorc la computer – acum nu-mi mai controlez paşii, insula mi se dezvăluie, sunt împins pe potecile ei, descopăr lucruri pe care nicicând nu le-am gândit sau visat. Beau o cafea, încă una, iar pe la două dimineaţa mă opresc din scris, pentru că mă dor ochii.

Mă întind pe pat şi rămân aşa mai mult de un ceas, gândindu-mă la ce va trebui să scriu în paragraful următor, exerciţiu care totdeauna s-a

dovedit inutil – mă ajută doar să-mi golesc mintea, până vine somnul. Îmi promit că a doua zi voi începe negreşit la 11. Dar a doua zi o iau de la capăt – plimbare, taclale, prânz, siestă, vinovăţie, enervare, obligaţia de a scrie o pagină etc.

Şi trec două, trei, patru, unsprezece săptămâni, ştiu că sunt aproape de final, mă cotropeşte un simţământ de gol, ca atunci când pui în cuvinte ceea ce trebuia să păstrezi doar pentru tine. Dar trebuie să ajung la ultima frază – şi ajung.

Demult, când citeam biografiile scriitorilor celebri, credeam că încercau să urâţească profesia atunci când spuneau că „o carte se scrie singură, scriitorul e numai un dactilograf”. Acum ştiu că este adevărul gol-goluţ, nimeni nu pricepe de ce curentul l-a purtat spre o anumită insulă, care nu este aceea pe care o visase. Încep revizuirile obsedante, tăieturile şi, când nu mai suport să citesc mereu şi mereu aceleaşi cuvinte, trimit manuscrisul editorului care îl mai revizuieşte o dată, apoi îl publică.

Spre surprinderea mea constantă, alţi oameni căutau chiar acea insulă pe care o găsesc în carte. Una povesteşte pentru cealaltă, lanţul misterios se închide şi ceea ce scriitorul considera că este o muncă solitară devine o punte, o barcă, un mijloc prin care sufletele călătoresc şi comunică.

Şi din acest moment nu mai sunt omul pierdut în furtună: mă întâlnesc cu mine însumi prin cititorii mei, înţeleg ce am scris când văd că şi alţii înţeleg, dar niciodată mai înainte. În unele momente, foarte rare, ca acela care este pe cale să se întâmple, reuşesc să-i privesc drept în ochi pe unii dintre aceşti oameni şi să pricep că nici sufletul nu-mi este singur.

La ora fixată, încep să scriu autografele pe cărţi. Un schimb rapid de priviri, cu senzaţia de complicitate, de bucurie, de respect reciproc. Strângeri de mâini, câteva cărţi de vizită, cadouri,

comentarii. Un ceas şi jumătate mai târziu cer o pauză, nimeni nu protestează, editorul meu (aşa cum a intrat deja în tradiţie la serile de autografe) face semn să li se servească o cupă de şampanie celor care aşteaptă la rând (am încercat să-i conving şi pe editorii din alte ţări să adopte această tradiţie, dar îmi spun mereu că şampania franţuzească e prea scumpă şi până la urmă oferă apă minerală – chiar şi aşa, este un semn de respect pentru cei care aşteaptă).

Mă întorc la masă. Două ore mai târziu, contrar părerii celor care observă evenimentul, nu sunt obosit, ci plin de energie, aş putea să continui până noaptea târziu. Între timp magazinul a închis uşile, coada se scurtează, mai sunt patruzeci de oameni, rămân treizeci, douăzeci, unsprezece, cinci, patru, trei, doi… şi, iată, privirile ni se întâlnesc.

— Am aşteptat până la sfârşit. Voiam să fiu ultimul, pentru că am un mesaj.

Nu ştiu ce să răspund. Mă uit în jurul meu – editorii, reprezentanţii de vânzări, librarii stau de vorbă entuziasmaţi, curând vom merge să luăm cina, să bem, să ne împărtăşim câteva din emoţiile acestei seri.

Nu-l mai văzusem niciodată, dar ştiam cine este. Îi iau cartea din mână şi scriu:

„Pentru Mihail, cu afecţiune.”

Nu spun o vorbă. Nu vreau să-l pierd acum – orice vorbă, orice frază, orice mişcare bruscă îl poate face să plece şi să nu se mai întoarcă niciodată. Într-o fracţiune de secundă înţeleg că el şi numai el mă va salva de binecuvântarea – sau blestemul – Zahirului, pentru că e singurul care ştie unde se află, iar eu în sfârşit îi voi putea pune întrebările pe care de atâta vreme mi le pun doar mie.

— Voiam să ştii că e bine. Şi că probabil ţi-a citit cartea.

Editorii, reprezentanţii de vânzări, librarii s-au apropiat. Mă îmbrăţişează, îmi spun că a fost o

seară specială. Să mergem acum să ne destindem, să bem, să stăm de vorbă.

— Mi-ar plăcea să-l invit şi pe cititorul acesta, spun eu. El a fost ultimul, îi va reprezenta pe toţi ceilalţi care au fost aici cu noi.

— Nu pot. Am alt program.

Şi întorcându-se spre mine, cam speriat:

— Am venit doar să transmit un mesaj.

— Ce mesaj? întreabă un librar.

— El nu invită niciodată pe nimeni! spune editorul. Hai, vino să luăm cina împreună!

— Mulţumesc, dar mă duc la o reuniune în fiecare joi.

— La ce oră?

— Peste două ore.

— Unde?

— La restaurantul armenesc.

Şoferul meu, armean, întreabă la care din ele şi ne spune că se află la cincisprezece minute distanţă de locul unde vom merge să mâncăm. Toţi vor să-mi facă pe plac. Dacă invit pe cineva, îşi închipuie ei, omul acela este atât de fericit că i s-a făcut o asemenea onoare, încât amână fără ezitare oricare alt angajament.

— Cum vă numiţi? întreabă Marie.

— Mihail.

— Mihail – şi îmi dau seama că Marie a priceput tot – veniţi cu noi măcar un ceas; restaurantul unde mergem e la doi paşi. Pe urmă şoferul o să vă ducă unde vreţi. Sau, dacă preferaţi, anulăm rezervarea de la restaurantul nostru şi mergem toţi să mâncăm la restaurantul armenesc, aşa o să vă simţiţi mai bine.

Nu mă satur să-l privesc. Nu e nemaipomenit de frumos, dar nici urât. Nici înalt, nici scund. E îmbrăcat în negru, simplu şi elegant – şi prin eleganţă înţeleg absenţa totală a oricăror accesorii sau podoabe.

Marie îl ia de braţ pe Mihail şi porneşte spre ieşire. Librarul mai are cărţi ale cititorilor care n-

au putut veni şi pe care trebuia să le semnez, dar îi promit că voi trece pe acolo a doua zi. Îmi tremură picioarele, inima bate să-mi spargă pieptul, dar trebuie să mă prefac că totul e în ordine, că succesul mă face fericit, că mă interesează ce zice unul sau altul. Traversăm bulevardul Champs-Elysées, soarele apune în spatele Arcului de Triumf şi, fără nicio explicaţie, înţeleg că acela este un semn, un semn bun.

Numai să rămân stăpân pe situaţie.

De ce vreau să vorbesc cu el? Personalul editurii continuă să discute cu mine, răspund automat, nimeni nu-şi dă seama ce departe sunt, nici eu nu ştiu exact de ce l-am invitat la masă pe cel pe care ar fi trebuit să-l urăsc. Vreau să descopăr unde este Esther? Vreau să mă răzbun pe băiatul ăsta aşa de şovăitor, aşa de rătăcit, care – deşi e astfel – a reuşit totuşi să o îndepărteze de mine pe femeia iubită? Vreau să-mi dovedesc mie însumi că sunt mai bun, mult mai bun decât el? Vreau să-l mituiesc, să-l seduc doar ca s-o convingă pe nevastă-mea să se întoarcă?

Nu ştiu ce să răspund la niciuna din aceste întrebări, dar nu are importanţă. Până acum singura frază pe care am pronunţat-o a fost „Mi-ar face plăcere să vii să cinezi cu noi”.

Gata cu întrebările, acum trebuie doar să n-o pierd din ochi pe Marie, care merge la câţiva paşi înaintea mea, agăţată de braţul lui Mihail – ca şi cum ar fi iubita lui. Ea nu l-a lăsat să plece, dar, pe de altă parte, mă întreb de ce mă ajută, deşi înţelege foarte bine că aşa poate voi afla unde se ascunde nevastă-mea.

Am ajuns. Mihail încearcă să se aşeze departe de mine, poate că vrea să evite o discuţie în doi. Veselie, şampanie, vodcă şi caviar – arunc o privire în meniu şi descopăr îngrozit că numai antreurile îl costă pe librar vreo mie de dolari. Discuţii generale, Mihail este întrebat cum i s-a părut seara, răspunde că i-a plăcut, este întrebat ce părere are

despre carte, spune că i-a plăcut foarte mult. Apoi îl uită şi toată atenţia se concentrează asupra mea – sunt mulţumit, seara de autografe a fost aşa cum îmi doream, echipa de ordine şi-a făcut datoria? Inima continuă să-mi bată nebuneşte, dar păstrez aparenţele, mulţumesc pentru toate, pentru perfecţiunea cu care a fost organizat evenimentul.

După o jumătate de oră de discuţii şi multă vodcă, observ că Mihail s-a destins. Nu se mai află în centrul atenţiei, nu trebuie să mai spună nimic, e de ajuns să aibă puţină răbdare, curând poate pleca. Ştiu că nu a minţit în legătură cu restaurantul armenesc, aşa că acum am o pistă. Vasăzică nevastă-mea este încă la Paris! Trebuie să fiu amabil, să încerc să-i câştig încrederea, tensiunea de la început a dispărut.

Trece o oră. Mihail se uită la ceas şi văd că se pregăteşte să plece. Trebuie să fac ceva, repede. De câte ori îl privesc mă simt mai neînsemnat, dar înţeleg din ce în ce mai puţin cum de Esther m-a părăsit pentru unul care pare aşa de rupt de realitate (zicea că el ar avea puteri „magice”). Chiar dacă îmi vine foarte greu să mă prefac că sunt în apele mele, să discut cu un bărbat care-mi este adversar, trebuie să fac ceva.

— Hai să aflăm mai multe despre cititorul nostru, mă adresez celorlalţi, care fac imediat linişte. Va pleca în scurt timp, dar nu ne-a spus nimic despre el. Cu ce te ocupi?

Mihail, în ciuda paharelor de vodcă băute, pare să-şi fi revenit.

— Organizez reuniuni la restaurantul armenesc.

— Ce înseamnă asta?

— Că spun poveşti pe scenă. Şi invit publicul să-şi istorisească propriile întâmplări.

— Şi eu fac acelaşi lucru în cărţile mele.

— Ştiu. De aceea m-am apropiat…

O să spună cine e!

— V-aţi născut aici? întreabă Marie, întrerupând brusc continuarea frazei („m-am apropiat de soţia

dumneavoastră”).

— M-am născut în stepele Kazahstanului.

Kazahstan. Cine o să aibă curajul să întrebe unde este Kazahstanul?

— Unde e Kazahstanul? întreabă un reprezentant de vânzări.

Fericiţi cei cărora nu le este frică să-şi ascundă neştiinţa.

— Aşteptam această întrebare, şi ochii lui Mihail radiază un fel de bucurie. De câte ori spun că m-am născut acolo, vreo zece minute se fac presupuneri: că vin din Pakistan, din Afganistan. Ţara mea se află în Asia Centrală. Nu are decât 14 milioane de locuitori, dar o suprafaţă cu mult mai mare decât Franţa cu cele 60 de milioane de suflete ale ei.

— Adică un loc unde nimeni nu se plânge de lipsa de spaţiu, comentează editorul meu, râzând.

— Un loc unde, în secolul XX, nimeni nu a avut dreptul să se plângă de nimic, chiar dacă voia. Mai întâi, când regimul comunist a desfiinţat proprietatea privată, vitele au rămas abandonate în stepă şi 48,6% din locuitori a murit de foame. Vă daţi seama? Aproape jumătate din populaţia ţării mele a murit de foame între 1932 şi 1933.

Liniştea se aşterne peste masă. După un timp, unul dintre comeseni schimbă vorba. Dar eu insist ca Mihail să ne mai spună ceva despre ţara lui.

— Cum este stepa? îl întreb.

— Câmpii enorme aproape fără vegetaţie, ştiţi dumneavoastră.

Ştiu, dar trebuia să întreb ceva, să întreţin conversaţia.

— Mi-am adus aminte de ceva despre Kazahstan, spune editorul meu. Acum câtva timp am primit un manuscris de la un scriitor care locuieşte acolo – descria testele atomice care s-au făcut în stepă.

— Ţara noastră are sânge pe pământurile ei, dar şi în suflet. S-a schimbat până şi ce nu putea fi

schimbat, iar noi vom plăti pentru asta timp de multe generaţii. Am reuşit să facem în aşa fel încât să dispară o mare, în întregime.

Acum intervine Marie.

— Nimeni nu poate face să dispară o mare.

— Am 25 de ani, dar de atât a fost nevoie, o singură generaţie şi apa care era acolo de milenii s-a transformat în ţărână. Guvernanţii regimului comunist au hotărât să schimbe cursul a două fluvii, Amu-Daria şi Sir-Daria, astfel încât să poată iriga nişte plantaţii de bumbac. N-au reuşit să-şi atingă obiectivul, dar era deja prea târziu – marea a încetat să mai existe, iar pământul cultivat s-a transformat în deşert. Lipsa apei a schimbat complet clima. Acum furtuni îngrozitoare de nisip răspândesc 150.000 de tone de nisip şi sare pe an. Cincizeci de milioane de oameni din cinci ţări au suferit de pe urma hotărârii iresponsabile – dar ireversibile – a birocraţilor sovietici. Puţina apă care a mai rămas e poluată, focar pentru toate bolile.

Mi-am întipărit în minte ce spunea. Putea să fie de folos în conferinţele mele. Mihail a continuat, iar tonul lui nu avea deloc accente ecologiste, era pur şi simplu tragic.

— Bunicul meu povesteşte că marea Aral era numită în vechime Marea Albastră, de la culoarea apelor ei. Azi nu mai este nimic acolo, dar nici acum oamenii nu vor să-şi părăsească gospodăriile: încă mai visează la undele ei, la peşti, îşi păstrează cu grijă undiţele şi spun poveşti cu bărci şi furtuni.

— Dar exploziile atomice chiar au avut loc? insistă editorul meu.

— Cred că toţi cei care s-au născut în ţara mea ştiu ce a simţit pământul, pentru că orice kazah are pământul natal în sânge. Timp de 40 de ani câmpiile au fost zguduite de bombe nucleare sau termonucleare, în total 456, până în 1989. Din aceste explozii, 116 au fost la suprafaţă, însumând o putere de 2.500 de ori mai mare decât a bombei

de la Hiroshima. Rezultatul este că mii de oameni au fost contaminaţi – cancer pulmonar – în timp ce alte mii de copii s-au născut cu deficienţe motorii, fără membre, cu probleme mintale.

Mihail îşi priveşte ceasul.

— Dacă-mi permiteţi, acum trebuie să plec.

Jumătate dintre comeseni îşi exprimă părerea de rău, discuţia devenise interesantă. Cealaltă jumătate e mulţumită: e absurd să vorbeşti despre tragedii într-o seară aşa de veselă.

Mihail îi salută pe toţi cu o înclinare a capului şi pe mine mă îmbrăţişează. Nu pentru că simte ceva special pentru mine, ci pentru a-mi şopti:

— Cum v-am spus, ea e bine. Nu vă faceţi griji.

— Să nu-mi fac griji, mi-a spus! De ce să-mi fac griji: pentru o femeie care m-a părăsit? Care m-a adus în situaţia de a fi interogat de poliţie, m-a făcut să apar pe prima pagină a ziarelor şi revistelor de scandal, să sufăr zile şi nopţi întregi, să-mi pierd prietenii, şi…

— …şi să scrii Timp *de sfâşiat, timp de reparat.* Te rog, suntem maturi, trecuţi prin viaţă, să nu ne amăgim: fireşte că ţi-ar plăcea să afli ce face. Ba merg încă şi mai departe: vrei s-o vezi.

— Dacă ştii toate astea, de ce m-ai ajutat să vorbesc cu el? Acum am o pistă: vine în fiecare joi la restaurantul ăla armenesc.

— Foarte bine. Mergi mai departe.

— Dar tu, tu nu mă iubeşti?

— Mai mult decât ieri şi mai puţin decât mâine, cum zice una din ilustratele astea pe care le găseşti la oricare chioşc. Da, te iubesc. În realitate sunt îndrăgostită până peste urechi, încep să mă gândesc să vin acolo, în apartamentul ăla uriaş şi pustiu – şi de fiecare dată când discutăm despre asta, cel care schimbă ceva eşti tu: schimbi vorba… Uit de amorul propriu şi repet cât de important ar fi să stăm împreună, aud că deocamdată e prea devreme pentru asta, mă gândesc că poate ţi-e teamă că mă vei pierde cum ai pierdut-o pe Esther, ori poate încă mai aştepţi să se întoarcă, sau te-ai simţi încătuşat, ţi-e frică să nu rămâi singur, dar şi mai frică ţi-e de companie – în fine, e o nebunie completă relaţia asta a noastră. Totuşi, pentru că m-ai întrebat, uite răspunsul: te iubesc mult.

— Atunci, de ce faci asta?

— Pentru că nu pot trăi la nesfârşit cu fantoma femeii care a plecat fără explicaţii. Ţi-am citit cartea. Cred că doar atunci când o vei întâlni, când îţi vei rezolva problema, inima ta va putea fi cu adevărat a mea. La fel s-a întâmplat şi cu vecinul meu: mi-era destul de aproape ca să observ cât de laş a fost în relaţia noastră, cum nu şi-a asumat

niciodată ceea ce îşi dorea atât de mult, credea că este prea periculos. De multe ori ai spus că libertatea absolută nu există: există doar libertatea de a alege ceva, iar apoi de a rămâne consecvent cu hotărârea ta. Cu cât mă apropiam mai mult de vecinul meu, cu atât te admiram mai tare: un bărbat care a continuat să o iubească pe femeia care l-a părăsit, care n-a mai vrut să ştie de el. Şi nu numai că a acceptat situaţia, ci a făcut-o şi publică. Uite aici un fragment din cartea ta pe care-l ştiu pe dinafară:

„Când n-am mai avut nimic de pierdut, am primit totul. Când am încetat să mai fiu cine eram, m-am găsit pe mine însumi. Când am cunoscut umilinţa, chiar şi atunci, mi-am continuat drumul, şi am înţeles că eram liber să-mi aleg soarta. Nu ştiu dacă sunt bolnav, dacă mariajul meu a fost un vis pe care n-am reuşit să-l înţeleg cât timp a durat. Ştiu că pot trăi fără ea, dar mi-ar plăcea să o întâlnesc din nou – pentru a-i spune ce nu i-am spus cât am fost împreună: te iubesc mai mult decât pe mine însumi. Dacă i-aş putea spune aceste cuvinte, aş merge mai departe în pace – pentru că dragostea m-a răscumpărat."

— Mihail mi-a spus că Esther a citit probabil cartea. Este de ajuns.

— Chiar aşa stând lucrurile, ca să te regăseşti, trebuie să te întâlneşti cu ea şi să-i spui asta privind-o în ochi. Poate că nu vei reuşi, poate că ea nu vrea să te mai vadă – dar cel puţin ai încercat. Eu voi scăpa de „femeia ideală", iar tu te vei elibera de prezenţa absolută a Zahirului, cum îi zici tu.

— Ai curaj.

— Nu, mi-e frică. Dar n-am încotro.

A doua zi, m-am jurat că nu voi încerca să aflu unde se ascunde Esther. Inconştient, timp de doi ani am preferat să cred că a fost obligată să plece, sechestrată sau şantajată de un grup terorist. Acum însă, când ştiam că e vie şi nevătămată, că „e bine" (cum îmi spusese băiatul), de ce să insist s-o revăd? Fosta mea soţie avea dreptul să-şi caute fericirea, iar eu trebuia să-i respect decizia.

M-am gândit la toate acestea mai mult de patru ore. Seara m-am dus la o biserică, am aprins o lumânare şi iar am jurat, acum după toate regulile ritualului sacru: voi încerca s-o regăsesc. Marie avea dreptate: eram destul de matur încât să nu mă mai mint, prefăcându-mă că nu-mi păsa. Îi respectam hotărârea de a pleca, dar ea, femeia care mă ajutase să-mi clădesc viaţa, acum aproape că mi-o distrugea. Totdeauna fusese curajoasă. De ce fugise hoţeşte, în plină noapte, fără a-şi privi în ochi soţul, fără a-i explica motivul? Eram amândoi destul de maturi încât să ne asumăm consecinţele acţiunilor noastre: comportamentul soţiei mele (mai corect: al fostei mele soţii) nu se potrivea cu caracterul ei şi trebuia să aflu de ce.

* * *

Mai era o săptămână – o veşnicie – până la spectacolul de la restaurant. În zilele acelea am acceptat să dau interviuri pe care în viaţa mea nu le-aş fi dat, am scris fel de fel de articole pentru ziare, am făcut yoga, am meditat, am citit o carte despre un pictor rus, alta despre o crimă din Nepal, am scris două prefeţe şi am recomandat patru cărţi editorilor care mereu îmi cereau asta şi pe care eu mereu îi refuzam.

Dar şi aşa îmi rămânea prea mult timp liber, de care am profitat ca să achit nişte conturi la Banca Favorurilor – acceptând câteva dineuri, scurte lecţii pe la şcolile unde prietenii îşi aveau înscrişi copiii, o vizită la un club de golf, autografe

improvizate într-o librărie a unui prieten pe Bulevardul Suffren (anunţate printr-un afiş pus în vitrină cu trei zile înainte şi care a reuşit să adune vreo 20 de persoane). Secretara mi-a spus că pesemne sunt foarte mulţumit, fiindcă de multă vreme nu mă mai văzuse aşa de activ; i-am răspuns că succesul ultimei mele cărţi mă îndemna să muncesc şi mai mult.

În acea săptămână numai două lucruri n-am făcut: primul a fost să citesc manuscrisele altora – după cum insistau avocaţii mei, acestea trebuiau să fie imediat înapoiate prin poştă, altfel riscam să mă acuze cineva că am folosit vreo idee de-a lui; n-am înţeles niciodată de ce-mi trimiteau oamenii manuscrise – la urma urmei, eu nu sunt editor.

Al doilea lucru pe care nu l-am făcut a fost să mă uit în atlas unde era Kazahstanul, deşi ştiam că pentru a câştiga încrederea lui Mihail, trebuia să aflu mai multe despre rădăcinile lui.

Oamenii aşteaptă cu răbdare deschiderea uşii care duce la salonul situat în spatele restaurantului. Nimic din farmecul barurilor din Saint-Germain des Près, nici urmă de cafea cu un păhărel de apă alături, doar oameni bine îmbrăcaţi şi bine educaţi. Nimic din eleganţa foaierelor de la teatru, nimic din magia spectacolelor care au loc în tot oraşul, în micile bistrouri, cu artişti care dau tot ce au mai bun în ei, sperând că printre spectatori s-ar putea afla vreun impresar celebru care se va prezenta la sfârşitul showului, le va spune că sunt geniali şi-i va convoca la vreun centru cultural faimos.

De fapt, nu înţeleg cum de este localul atât de plin: niciodată n-am citit măcar un cuvânt despre el prin revistele pariziene specializate în divertisment şi evenimente artistice.

În timp ce aştept, fac conversaţie cu patronul – şi aflu că se gândeşte ca în curând să folosească pentru spectacol tot spaţiul restaurantului său.

— Publicul este cu fiecare săptămână mai numeros, spune el. La început am acceptat pentru că m-a rugat o ziaristă, care în schimb mi-a promis să publice ceva despre restaurantul meu în revista la care lucra. Am spus da, fiindcă salonul este folosit foarte rar joia. Acum, cât timp aşteaptă, profită şi iau masa de seară, probabil că asta e cea mai bună zi de încasări din săptămână. Nu mi-e frică decât de un lucru: să nu cumva să fie vreo sectă. După cum ştiţi, legile sunt foarte stricte aici.

Da, ştiam – au fost chiar unii care au insinuat că romanele mele propovăduiau un curent de gândire periculos, erau un fel de predică religioasă care nu se potrivea cu valorile comun acceptate. Franţa, atât de liberală în aproape toate domeniile, suferea de un fel de paranoia când era vorba despre aşa ceva. Recent fusese publicată o relatare amănunţită despre „spălarea creierelor” pe care anumite grupuri o practicau pe seama celor neavizaţi. Ca şi cum oamenii s-ar pricepe să aleagă tot – şcoala,

universitatea, pasta de dinţi, automobilul, filmul, soţul, soţia, amantul – dar, în materie de credinţă, s-ar lăsa manipulaţi cu mare uşurinţă.

— Cum îşi fac reclamă? întreb.

— Habar n-am. Dacă aş şti, aş folosi aceeaşi persoană ca să-mi facă publicitate la restaurant.

Şi ca să şteargă orice urmă de îndoială, fiindcă nu ştie cine sunt:

— Nu e nicio sectă, bag mâna în foc. Sunt artişti.

Uşa salonului se deschide, mulţimea intră şi fiecare lasă cinci euro într-un coş mic de la intrare. Înăuntru, impasibili pe scena improvizată, doi băieţi şi două fete, toţi cu fuste albe, circulare, ca o crinolină ce creează un cerc uriaş în jurul trupului. În afară de cei patru observ şi un bărbat mai în vârstă, cu un *atabaque*[6] în mână, şi o femeie cu un talger enorm de bronz ornamentat; de fiecare dată când atinge fără să vrea instrumentul, se aude un sunet ca al unei ploi de metal.

Unul dintre tineri este Mihail, acum complet diferit de băiatul pe care l-am cunoscut la seara mea de autografe: privirea lui, fixând ceva inexistent în spaţiu, are o strălucire aparte.

Oamenii se aşază pe scaunele răspândite prin sală. Tineri îmbrăcaţi astfel încât, dacă i-aş fi întâlnit pe stradă, aş fi zis că aparţin vreunui grup depravat, dependent de droguri periculoase. Directori sau funcţionari între două vârste, cu nevestele. Doi-trei copii de nouă-zece ani, probabil aduşi de părinţi. Câţiva bătrâni, care probabil au făcut un efort formidabil să ajungă aici, fiindcă staţia de metrou cea mai apropiată se află la aproape cinci cvartale distanţă.

Beau, fumează, vorbesc tare, de parcă oamenii de pe scenă n-ar exista. În scurt timp, discuţiile devin tot mai aprinse, se aud hohote de râs, atmosfera este sărbătorească. Sectă? Poate doar vreo confrerie de fumători. Privesc nerăbdător în

toate părţile, o văd pe Esther în fiecare femeie de aici, dar de fiecare dată când mă apropii, constat că este altcineva – uneori fără nicio asemănare fizică cu nevastă-mea (de ce oare nu mă pot obişnui să spun „fosta mea nevastă”?).

O întreb pe o femeie bine îmbrăcată despre ce e vorba. Parcă nu are răbdare să-mi răspundă, mă priveşte ca şi cum aş fi picat din lună şi ar trebui să mă iniţieze în misterele vieţii.

— Poveşti de dragoste, îmi spune. Poveşti şi energie.

Poveşti şi energie. Mai bine nu insist, deşi cucoana pare să fie absolut normală. Mă gândesc să întreb pe altcineva, dar îmi dau seama că e mai bine să tac – în curând voi descoperi eu însumi totul. Un domn de lângă mine mă priveşte şi zâmbeşte:

— V-am citit cărţile. Şi, desigur, ştiu motivul pentru care sunteţi aici.

Mă sperii: o fi aflat despre relaţia lui Mihail cu nevastă-mea – iar trebuie să mă corectez – despre relaţia unuia dintre personajele de pe scenă cu fosta mea soţie?

— Un autor ca dumneavoastră îi cunoaşte pe tengri. Au legătură directă cu ceea ce se cheamă „războinicii luminii”.

— Desigur, răsuflu eu uşurat.

Iar în gând îmi spun: în viaţa mea n-am auzit vorbindu-se de asta.

Douăzeci de minute mai târziu, când aerul din sală a devenit aproape irespirabil din cauza fumului de ţigară, se aude sunetul talgerului de metal. Discuţiile încetează ca prin farmec, atmosfera de anarhie absolută pare să capete ca prin farmec o aură religioasă: atât sala cât şi scena sunt cuprinse de linişte, se aude numai zgomotul din restaurantul alăturat.

Mihail, care pare în transă, fixând mai departe punctul invizibil dinaintea lui, începe:

— Povestesc mitul mongol al facerii lumii:

S-a ivit un câine sălbatic care era albastru şi cenuşiu,
Iar destinul lui fusese hotărât în cer.
Soaţa lui era o căprioară.

Vocea îi sună altfel, mai feminină, mai sigură.

— Aşa începe încă o poveste de dragoste. Câinele sălbatic plin de curaj, de forţă, căprioara cu blândeţea, intuiţia, eleganţa ei. Vânătorul şi vânatul se întâlnesc şi se iubesc. După legile naturii, unul trebuia să-l distrugă pe celălalt – dar în dragoste nu există nici bine, nici rău, nu există construcţie, nici distrugere, ci doar mişcări. Iar iubirea schimbă legile naturii.

Face un gest şi toţi patru se rotesc în jurul lor.

— În stepele de unde vin eu, câinele sălbatic este un animal feminin. Sensibil, bun vânător pentru că şi-a dezvoltat instinctul, dar, în acelaşi timp, timid. Nu foloseşte forţa brută, ci numai strategia. Curajos, şi precaut, şi iute. Într-o clipă înlocuieşte relaxarea totală cu tensiunea saltului asupra prăzii.

Şi căprioara? mă gândesc, fiindcă sunt obişnuit să scriu poveşti. Iar Mihail e obişnuit să povestească, aşa că răspunde la întrebarea ce plutea în aer:

— Căprioara are calităţi masculine: viteză, cunoaşterea pământului. Amândoi călătoresc prin lumile lor simbolice, întâlnirea lor pare imposibilă dar alcătuiesc o pereche şi, fiindcă îşi depăşesc natura şi limitele, fac să fie posibilă şi existenţa lumii. Acesta este mitul mongol: iubirea se naşte din naturi diferite; iubirea câştigă forţă din contradicţii; iubirea se păstrează prin confruntare şi transformare. Avem viaţa noastră. Lumea a suferit mult până să ajungă unde se află acum, ne gospodărim cum putem mai bine; nu am atins idealul, însă reuşim să convieţuim. Dar lipseşte ceva – totdeauna lipseşte ceva, şi de aceea suntem

aici, acum: pentru ca fiecare dintre noi să-i ajute pe ceilalţi să reflecteze puţin asupra motivului existenţei lor. Spunând poveşti fără un sens precis, căutând fapte care nu se potrivesc cu modul general de percepere a realităţii până când, poate peste una sau două generaţii, ne vom descoperi drumul. Când Dante a scris *Divina Comedie,* el a spus: *„În ziua când omul va îngădui iubirii adevărate să răsară, lucrurile bine clădite se vor clătina, şi vom pune în cumpănă tot ce credem că e sigur, că e adevărat."* Lumea va fi adevărată atunci când omul va şti să iubească – până atunci, vom trăi crezând că ştim ce e dragostea, dar vom fi lipsiţi de curajul de a o înfrunta aşa cum este ea. Dragostea este o forţă sălbatică. Când încercăm să o ţinem în frâu, ne distruge. Când încercăm s-o închidem, ne înrobeşte. Când încercăm să o înţelegem, ne tulbură şi ne amăgeşte. Această forţă există pe pământ pentru a ne face fericiţi, pentru a ne apropia de Dumnezeu şi de aproapele nostru. Dar aşa cum iubim acum, avem parte de un ceas de nelinişte pentru fiecare minut de pace.

Mihail făcu o pauză. Straniul talger de metal sună din nou.

— Cum facem în fiecare joi, nu o să spunem poveşti de dragoste. O să spunem poveşti de ne-dragoste. O să vedem ce se află la suprafaţă şi o să înţelegem ce este dedesubt: stratul unde se află tradiţiile noastre, valorile noastre. Când vom reuşi să forăm în acest strat, vom vedea că acolo ne găsim chiar noi. Cine începe?

Mai multe persoane au ridicat mâna. A arătat spre o fată, pesemne de origine arabă. Ea s-a întors spre un bărbat din celălalt colţ al sălii.

— Aţi fost vreodată impotent când eraţi în pat cu o femeie?

Toată lumea a izbucnit în râs. Bărbatul a evitat un răspuns direct.

— Întrebi asta pentru că ai un iubit impotent?

Iar a râs toată lumea. În timp ce Mihail vorbea, pe mine mă chinuia din nou întrebarea dacă nu cumva o nouă sectă se forma chiar acolo, sub ochii mei, deşi îmi închipui că la reuniunile sectanţilor nimeni nu bea, nu fumează, nici nu pune întrebări delicate despre activitatea sexuală a celorlalţi.

— Nu, spuse fata cu voce sigură. Dar i s-a întâmplat. Şi ştiu că, dacă mi-aţi fi luat întrebarea în serios, răspunsul ar fi fost „da, mi s-a întâmplat”. Toţi bărbaţii, în toate culturile şi în toate ţările, independent de iubire sau de atracţia sexuală, au fost măcar o dată impotenţi, de cele mai multe ori chiar cu femeia pe care o doreau mai mult. E normal.

Da, era normal, iar cel care mi-a confirmat asta, când am avut şi eu o problemă, a fost un psihiatru. Fata continuă:

— După aceea, povestea care ni s-a spus a fost următoarea: toţi bărbaţii reuşesc să aibă o erecţie. Când nu reuşesc, cred că ei sunt de vină, iar femeile îşi spun că nu sunt destul de atrăgătoare ca să le stârnească interesul. Cum chestiunea este un tabu, bărbatul nu vorbeşte cu prietenii despre asta. Femeii îi spune replica celebră: „e prima oară când mi se-ntâmplă”. Îi e ruşine de el însuşi, iar în majoritatea cazurilor se îndepărtează de cineva alături de care ar fi putut avea o relaţie excelentă, dacă i s-ar fi oferit o a doua, a treia, a patra şansă. Dacă ar fi avut mai multă încredere în prieteni, dacă ar fi spus adevărul, ar fi descoperit că nu e singurul. Dacă ar fi avut mai multă încredere în iubirea femeii, nu s-ar fi simţit umilit.

Aplauze. Ţigări aprinse, ca şi cum cei mai mulţi – bărbaţi şi femei deopotrivă – ar fi simţit o mare uşurare.

Mihail arată spre un domn cu aer de director executiv de multinaţională.

— Sunt avocat şi lucrez în procese litigioase de divorţ.

— Ce înseamnă litigioase? întreabă cineva din sală.

— Când una dintre părţi nu este de acord, răspunde avocatul, iritat din cauza întreruperii şi afişând o expresie de surprindere că cineva nu ştie un cuvânt aşa de simplu.

— Continuă, îi spune Mihail, cu o autoritate pe care niciodată nu i-aş fi bănuit-o tânărului pe care-l întâlnisem la seara mea de autografe.

Avocatul se supune:

— Azi am primit un raport de la firma *Human and Legal Resources,* cu sediul la Londra. Iată ce spune:

A) Două treimi din angajaţii unei firme au un anume tip de relaţie afectivă. Imaginaţi-vă! Asta înseamnă că într-un birou de trei persoane, două vor ajunge să aibă un fel sau altul de raporturi intime.

B) Circa 10% îşi părăsesc postul din această cauză, 40% au relaţii care durează mai mult de trei luni, iar în cazul anumitor profesii care implică perioade lungi petrecute departe de casă, cel puţin opt din zece oameni sfârşesc prin a avea relaţii intime.

Nu-i aşa că e de necrezut?

— Fiind vorba de statistici, trebuie să le respectăm! comentează unul dintre tinerii îmbrăcaţi ca şi cum ar fi făcut parte dintr-un grup de tâlhari periculoşi. Toţi credem în statistici! Asta înseamnă că mama îl înşală probabil pe tata, iar vina nu este a ei, ci a statisticilor!

Alte râsete, alte ţigări aprinse, altă uşurare, ca şi cum acolo, în acea adunare, oamenii ar fi ascultat poveşti pe care totdeauna s-au temut să le asculte, iar asta i-ar fi eliberat de nelinişti. Mă gândesc la Esther şi Mihail: „profesii care necesită mult timp departe de casă – opt din zece persoane”.

Mă gândesc şi la mine şi la multele ocazii când s-a întâmplat acelaşi lucru. La urma urmelor, sunt statistici, nu suntem siguri.

Alte poveşti sunt spuse – gelozie, abandon, depresie – dar nu mai ascult. Zahirul meu s-a întors cu toată puterea – stau în aceeaşi sală cu bărbatul care mi-a furat femeia, deşi crezusem timp de câteva clipe că eram acolo doar pentru a face terapie de grup. Vecinul meu, care m-a recunoscut, mă întreabă dacă-mi place. Pentru o clipă, mă distrage de la Zahir şi mă prefac interesat să-i răspund:

— Nu înţeleg scopul. Pare un grup de sprijin reciproc, ca alcoolicii anonimi sau consilierii matrimoniali.

— Ceea ce auziţi nu este real?

— Probabil. Dar repet: care e scopul?

— Asta nu e partea cea mai importantă a serii – e doar o formulă pentru a nu ne mai simţi singuri. Dacă ne povestim viaţa în faţa celorlalţi, sfârşim prin a descoperi că majoritatea oamenilor au trăit acelaşi lucru.

— Şi rezultatul practic?

— Dacă nu suntem singuri, avem mai multă putere să aflăm unde am greşit drumul şi să pornim pe altul. Dar cum am spus, acesta este doar un intermezzo între ceea ce a spus copilul la început şi momentul când se invocă energia.

— Cine e copilul?

Discuţia este întreruptă de zgomotul talgerului de metal. De data aceasta bătrânul cu toba e cel care vorbeşte.

— Partea raţiunii s-a terminat. Să începem ritualul, emoţia care încununează totul şi transformă totul. Pentru cei care azi sunt prima dată aici, acest dans ne dezvoltă puterea de a accepta Iubirea. Iubirea este singurul lucru care activează inteligenţa şi creativitatea, care ne purifică şi ne eliberează.

Ţigările se sting, clinchetul paharelor încetează. O linişte stranie coboară din nou peste sală, iar una dintre fete spune o rugăciune.

— Sfânto, vom dansa în cinstea voastră. Fie ca dansul nostru să ne poarte în zbor până în zare.

A spus „sfântă”, sau n-am auzit bine?

Da, sigur a spus „sfântă”.

Cealaltă fată aprinde lumânările din patru candelabre, lumina electrică este stinsă. Cele patru figuri, îmbrăcate în alb, cu fustele lor circulare, coboară de pe scenă şi li se alătură celor din sală. Timp de aproape o jumătate de oră al doilea băiat, cu o voce care parcă îi iese din stomac, intonează un cânt monoton, repetat, dar care în mod curios mă face să uit de Zahir, să mă relaxez, să simt că mă cuprinde un fel de somnolenţă. Chiar şi unul dintre copii, care fugise de colo-colo tot timpul cât s-a „repovestit iubirea”, stătea acum liniştit, privind fix în direcţia scenei. Câţiva dintre cei de faţă stau cu ochii închişi, alţii privesc în pământ sau spre un punct invizibil, aşa cum l-am văzut făcând pe Mihail.

Când s-a terminat cântecul, au început să răsune instrumentele de percuţie – acel talger de metal cu incrustaţii şi toba – cu un ritm foarte asemănător celui pe care eram obişnuit să-l aud la ceremoniile religioase din Africa.

Personajele îmbrăcate în alb se rotesc în jurul propriei axe – iar publicul, în acel spaţiu ticsit, se dă la o parte pentru ca largile crinoline să poată trasa cercuri în aer. Instrumentele îşi înteţesc ritmul, cei patru se învârtesc din ce în ce mai iute, murmurând cuvinte care nu aparţin nici unei limbi cunoscute – ca şi cum ar vorbi direct cu îngerii sau cu „Sfânta”, cum i se spusese.

Vecinul meu se ridică şi începe de asemenea să danseze, murmurând cuvinte de neînţeles. Zece, unsprezece oameni din sală fac acelaşi lucru, în timp ce restul asistă cu un amestec de respect şi admiraţie.

Nu ştiu cât a durat dansul acela, dar sunetul instrumentelor părea să urmărească bătăile inimii

mele, şi am simţit o dorinţă uriaşă de a mă dărui, de a vorbi despre lucruri ciudate, de a-mi mişca trupul – doar un amestec de autocontrol şi simţ al ridicolului m-a oprit să mă învârtesc ca un nebun. Şi între timp, ca niciodată, chipul Estherei, Zahirul meu, părea să-mi stea dinainte, surâzând, cerându-mi să o slăvesc pe „Sfântă”.

Luptam să nu fiu atras în acel ritual pe care nu-l cunoşteam, dar totul s-a sfârşit. În timp ce încercam să mă concentrez asupra obiectivului pentru care mă aflam acolo – să discut cu Mihail, să-l fac să mă conducă la Zahirul meu – am simţit că îmi era imposibil să mai stau nemişcat. M-am ridicat de pe scaun şi pe când încercam, cu mare grijă şi timiditate, primii paşi, muzica s-a oprit brusc.

În salonul slab luminat de lumânări, nu auzeam decât respiraţia gâfâită a celor care dansaseră. În scurt timp foşnetul răsuflărilor s-a stins, luminile s-au aprins din nou şi totul părea să fi revenit la normal. Am observat că paharele au fost umplute iarăşi cu bere, vin, apă, răcoritoare, copiii şi-au reluat fuga şi gălăgia, şi toţi discutau – ca şi cum nimic, absolut nimic nu s-ar fi întâmplat.

— A sosit momentul să încheiem întâlnirea noastră, ne-a anunţat fata care aprinsese lumânările. Alma va spune povestea de final.

Alma era femeia care bătea în talgerul de metal. Vorbea cu accentul cuiva care a trăit în Orient.

— Învăţătorul avea un zimbru. Coarnele depărtate îl îndemnau să creadă că, de va reuşi să se aşeze între ele, va fi ca şi cum s-ar aşeza pe un tron. Într-o zi, când animalul se odihnea neatent, el îşi duse visul la îndeplinire. În aceeaşi clipă zimbrul îl aruncă cât colo. Soţia lui, văzându-l, începu să plângă. „Nu plânge”, spuse învăţătorul, de cum reuşi să se scoale. „Am suferit, dar mi-am împlinit dorinţa.”

Oamenii au început să plece. L-am întrebat pe vecinul meu ce simţise.

— Ştiţi prea bine. Doar scrieţi despre asta în cărţile dumneavoastră.

Nu ştiam, dar trebuia să mă prefac.

— S-ar putea să ştiu. Dar vreau să am certitudini.

El mă privi de parcă n-aş fi avut habar de nimic şi pentru prima oară începu să se îndoiască de faptul că eram într-adevăr scriitorul pe care credea că-l cunoaşte.

— M-am aflat în contact cu energia Universului, îmi răspunse. Dumnezeu a trecut prin sufletul meu.

Şi se ridică, ca să nu fie obligat să explice ce voia să spună.

În sala goală rămăseseră numai cei patru actori, doi muzicanţi şi cu mine. Femeile s-au dus la toaleta din restaurant, probabil ca să se schimbe. Bărbaţii şi-au scos veşmintele albe chiar acolo în salon, îmbrăcând haine obişnuite. Imediat au început să pună candelabrele şi instrumentele în două valize mari.

Bărbatul mai în vârstă, care bătuse la *atabaque* în timpul ceremonialului, începu să numere banii, pe care-i împărţi în şase fişicuri egale. Cred că abia acum Mihail m-a observat.

— Aşteptam să vă văd aici.

— Îmi închipui că ştii motivul.

— După ce am lăsat energia divină să-mi traverseze corpul, ştiu motivul tuturor lucrurilor. Ştiu motivul iubirii şi al războiului. Ştiu motivul bărbatului care îşi caută femeia iubită.

Din nou am simţit că mergea pe muchie de cuţit. Dacă ştia că sunt acolo pentru Zahirul meu, ştia şi că eram o ameninţare pentru relaţia lui.

— Putem discuta ca doi bărbaţi de onoare care luptă pentru ceva ce merită într-adevăr să lupţi?

Mihail păru că şovăie puţin. Eu am continuat:

— Ştiu că voi fi zdrobit, ca învăţătorul care a vrut să se aşeze între coarnele taurului, dar cred că merit aşa ceva. Merit asta pentru durerea pe care am provocat-o, fie şi fără să vreau. Nu cred că

Esther m-ar fi părăsit dacă i-aş fi respectat dragostea.

— Nu înţelegeţi nimic, spuse Mihail.

Fraza asta m-a iritat. Cum poate un mucos de 25 de ani să-i spună unui bărbat trecut prin viaţă, prin suferinţe, prin încercări grele, că nu înţelegea nimic? Însă trebuia să mă controlez, să mă umilesc, să fac ce trebuia să fac; nu mai puteam trăi cu fantome, nu puteam lăsa ca tot universul să-mi fie dominat de Zahir.

— S-ar putea ca eu să nu înţeleg: de aceea sunt aici. Ca să înţeleg. Să mă eliberez prin înţelegere de ceea ce s-a întâmplat.

— Înţelegeaţi totul foarte bine şi, dintr-odată, aţi încetat să mai pricepeţi; cel puţin asta mi-a povestit Esther. Pentru toţi soţii vine un moment în care încep să-şi privească soţia ca pe o mobilă, ca pe un obiect din casă.

Am fost gata să-i spun: „atunci mi-ar plăcea să o aud din gura ei. Mi-ar da şansa să-mi îndrept greşelile, nu aşa, să-l lase pe un tinerel de douăzeci şi ceva de ani să-mi spună, fiindcă în curând şi el o să se poarte la fel ca mine”. Dar am rostit o frază foarte cuminte:

— Nu cred că este aşa. Mi-ai citit cartea, ai venit la seara de autografe pentru că ştii ce simt, şi voiai să mă liniştească. Sufletul meu încă mai este sfâşiat: ai auzit vreodată de Zahir?

— Am fost educat în religia islamică. Cunosc ideea de Zahir.

— În cazul meu, Esther îmi umple toată viaţa. Am crezut că, dacă voi scrie tot ce simt, mă voi elibera de prezenţa ei. Azi o iubesc în tăcere, dar tot nu reuşesc să mă gândesc la altceva. Îţi cer o favoare: voi face tot ce-mi ceri, dar explică-mi de ce a dispărut aşa. Cum ai spus şi dumneata, nu înţeleg nimic.

Mi-era greu să stau acolo implorându-l pe amantul nevestei mele să mă ajute să înţeleg ce se întâmplase. Dacă Mihail n-ar fi apărut la seara de

autografe, poate că acel moment din catedrala Victoria, unde mi-am acceptat iubirea şi am scris *Timp de sfâşiat, timp de reparat,* ar fi fost de ajuns. Dar soarta avea alte planuri – şi simpla posibilitate de a-mi putea întâlni din nou soţia anula orice echilibru.

— Să luăm mâine masa împreună, propuse Mihail, după o pauză nesfârşită. Chiar că nu înţelegeţi nimic. Dar energia divină care m-a străfulgerat e generoasă cu dumneavoastră.

Am stabilit întâlnirea pentru ziua următoare. La întoarcere, mi-am amintit de o discuţie cu Esther, care a avut loc cu trei luni înainte de dispariţia ei.

O discuţie despre energia divină care ne străbate trupurile.

— Într-adevăr, ochii le sunt altfel. Există frica de moarte, da – dar pe deasupra acestei frici, este şi ideea de sacrificiu, vieţile lor au un sens, pentru că sunt gata să şi le ofere pentru o cauză.

— Vorbeşti de soldaţi?

— Da, de soldaţi. Şi vorbesc despre un lucru care e groaznic pentru mine să-l accept, dar pe care nu mă pot preface că nu-l văd. Războiul e un ritual. Un ritual de sânge, dar şi de iubire.

— Ţi-ai pierdut minţile.

— Poate. Am cunoscut şi alţi corespondenţi de război. Merg dintr-o ţară în alta, de parcă rutina morţii ar face parte din vieţile lor. De nimic nu le e frică, înfruntă pericolele aşa cum o fac soldaţii. Şi toate astea doar pentru o ştire? Nu cred. Nu mai reuşesc să trăiască fără pericol, fără aventură, fără adrenalină în sânge. Unul dintre ei, căsătorit şi cu trei copii, mi-a spus că locul unde se simte cel mai bine e pe câmpul de bătălie – deşi îşi adoră familia, tot timpul vorbeşte de nevastă şi de copii.

— Într-adevăr, e imposibil să înţelegi. Esther, nu vreau să intervin în viaţa ta, dar cred că această experienţă va sfârşi prin a-ţi face rău.

— Rău o să-mi facă să trăiesc o viaţă fără sens. În război, toţi ştiu că participă la ceva important.

— Un moment istoric?

— Nu, asta nu-i suficient ca să-ţi rişti viaţa. Trăieşti… adevărata esenţă a omului.

— Războiul.

— Nu, iubirea.

— Ai ajuns ca ei.

— Aşa cred.

— Spune agenţiei tale de ştiri că renunţi, că ajunge.

— Nu reuşesc. E ca un drog. Când sunt pe câmpul de luptă viaţa mea are sens. Zile întregi nu fac o baie, mănânc din raţia soldaţilor, dorm trei ore pe noapte, mă trezesc în zgomotul împuşcăturilor, ştiu că în orice clipă cineva poate arunca o grenadă în locul unde ne aflăm, dar asta

mă face să… trăiesc, înţelegi? Să trăiesc, să iubesc fiecare clipă, fiecare minut. Nu există loc pentru tristeţe, îndoieli, pentru nimic: rămâne doar o iubire imensă de viaţă. Mă asculţi?

— Sigur.

— E ca şi cum… o lumină dumnezeiască… ar fi acolo, în mijlocul luptelor, în mijlocul celei mai mari orori din toate câte există. Frica apare înainte şi după, dar nu în momentul în care se aud gloanţele. Fiindcă în acea clipă vezi limitele omului: e în stare de cele mai eroice şi mai inumane gesturi. Se aruncă într-o ploaie de gloanţe ca să-şi salveze un camarad, şi-n acelaşi timp trag în tot ce mişcă – copii, femei, oricine e pe linia frontului o să fie ucis. Oameni care totdeauna au fost cinstiţi acolo, în orăşelele lor de provincie unde nu se întâmplă niciodată nimic, năvălesc în muzee, distrug piese care au rezistat secolelor şi fură lucruri de care nu au nevoie. Fac poze ale atrocităţilor pe care ei înşişi le-au comis şi se mândresc cu asta, în loc să încerce să ascundă totul. E o lume nebună. Cei care totdeauna au fost certaţi cu legea, trădătorii, descoperă camaraderia şi loialitatea şi devin incapabili să facă vreun gest inuman. Adică totul funcţionează pe dos.

— Te-a ajutat asta să răspunzi la întrebarea pe care i-a pus-o Hans lui Fritz în barul din Tokio, aceea din povestirea pe care mi-ai spus-o?

— Da. Răspunsul se află într-o frază a iezuitului Teilhard de Chardin, acelaşi care spune că lumea noastră este învelită într-un strat de iubire: „Stăpânim deja energia vântului, a mărilor, a soarelui. Dar ziua în care omul va şti să domine energia iubirii va fi tot aşa de importantă ca şi aceea în care a descoperit focul.”

— Şi ai învăţat asta numai pentru că te-ai dus pe front?

— Nu ştiu. Dar am văzut că în război, oricât de paradoxal ar părea, oamenii sunt fericiţi. Lumea, pentru ei, are un sens. Cum ţi-am spus, puterea

totală sau sacrificiul pentru o cauză dau sens vieţii lor. Sunt în stare să iubească fără limită pentru că nu mai au nimic de pierdut. Un soldat rănit de moarte nu-i cere niciodată doctorului „Salvează-mă, te implor!" Ultimele lui cuvinte, sunt, de obicei, acestea: „spune-i fiului şi soţiei mele că-i iubesc". În momentul cel mai disperat ei vorbesc de dragoste!

— Adică, după tine, fiinţa omenească găseşte un sens vieţii numai când participă la un război.

— Dar tot timpul suntem pe câmpul de luptă. Tot timpul ne luptăm cu moartea, deşi ştim că moartea va câştiga până la urmă. În conflictele armate lucrul acesta devine mai vizibil, dar şi în viaţa de zi cu zi e la fel. Nu ne putem permite luxul de a fi nefericiţi tot timpul.

— Ce ai vrea să fac?

— Am nevoie de ajutor. Dar ajutor nu înseamnă „du-te şi dă-ţi demisia", pentru că aşa mă pierd într-o ceaţă şi mai deasă. Avem nevoie să descoperim o modalitate de a canaliza toate acestea, de a permite ca energia acestei iubiri pure, absolute, să ne traverseze trupul şi să se răspândească în jurul nostru. Singurul om care a reuşit să mă înţeleagă până acum a fost un traducător, care spune că a avut revelaţia acestei energii, dar omul mi se pare un pic rupt de realitate.

— Tu vorbeşti despre iubirea dumnezeiască?

— Dacă cineva e în stare să-şi iubească aproapele fără limite, fără condiţii, îşi manifestă iubirea dumnezeiască. Când se arată iubirea lui Dumnezeu, atunci îţi vei iubi aproapele. Dacă-ţi iubeşti aproapele, te iubeşti pe tine. Când te iubeşti pe tine, lucrurile se întorc la locul lor. Se schimbă Istoria. Istoria nu se va schimba niciodată din cauza politicii, sau a cuceririlor ştiinţei, sau a teoriilor, sau a războaielor – toate astea sunt repetiţii, asistăm la ele de la facerea lumii încoace. Istoria se va schimba atunci când ne vom putea

folosi energia iubirii aşa cum folosim energia vântului, a mărilor, a atomului.

— Şi crezi că noi doi am putea salva lumea?

— Cred că sunt mai mulţi care gândesc ca mine. O să mă ajuţi?

— Sigur, numai să-mi spui ce trebuie să fac.

— Tocmai asta nu ştiu!

Simpatica pizzerie unde mă duceam încă de la prima mea călătorie la Paris făcea acum parte din istoria mea personală: venisem ultima oară aici pentru a sărbători primirea medaliei de Maestru al Artelor şi Literelor, pe care mi-a oferit-o Ministerul Culturii, deşi mulţi cred că un restaurant mai scump şi mai elegant ar fi fost locul ideal pentru a celebra un eveniment atât de important. Dar Roberto, patronul localului, era ca o mascotă pentru mine: de câte ori intram în restaurantul lui mi se întâmpla ceva de bine.

— Aş putea începe prin a vorbi despre lucruri plăcute, despre *Timp de sfâşiat, timp de reparat* sau despre emoţiile contradictorii din timpul spectacolului dumitale de teatru.

— Nu este un spectacol de teatru, este o reuniune, mă corectă el. Spunem poveşti şi dansăm pentru Energia Iubirii.

— Aş putea vorbi despre orice ţi-ar face plăcere. Dar amândoi ştim de ce stăm aici.

— Stăm aici din cauza soţiei dumneavoastră, spuse Mihail, care avea aerul ostentativ şi provocator al celor de vârsta lui şi nu mai părea deloc tinerelul timid din seara mea de autografe, nici liderul spiritual al aşa-zisei reuniuni.

— Ai greşit: este fosta mea soţie. Mi-ar plăcea să-ţi cer o favoare: să mă duci la ea. Să-mi spună ea, privindu-mă drept în ochi, motivul pentru care a plecat. Numai din acel moment mă voi elibera de Zahir. În caz contrar, voi continua să mă macin gândindu-mă la ea zi şi noapte, noapte şi zi, revăzând povestea noastră de sute, de mii de ori. Încercând să descopăr momentul în care am greşit, în care drumurile noastre au început să se depărteze unul de celălalt.

El a râs.

— Foarte bună ideea de a rememora povestea, aşa se schimbă lucrurile.

— Perfect, dar prefer să lăsăm discuţiile filosofice deoparte. Ştiu că, aşa cum i se întâmplă

oricărui tânăr, şi dumneata ai în mână formula exactă pentru îndreptarea lumii. Va veni însă ziua când vei avea vârsta mea, iar atunci vei vedea că nu e aşa de uşor să schimbi lucrurile. Dar până atunci e inutil să vorbim despre asta – îmi poţi face binele pe care ţi l-am cerut?

— Mai întâi vreau să vă întreb: şi-a luat rămas-bun?

— Nu.

— A spus că pleacă?

— Nu a spus nimic. Doar ştii.

— Şi dumneavoastră credeţi că – Esther fiind aşa cum o cunoaşteţi – ar fi în stare să-l părăsească pe bărbatul cu care a trăit mai mult de zece ani fără a-l înfrunta mai întâi, fără a-şi explica motivele?

— Păi tocmai asta nu pricep. Dar ce vrei să spui de fapt?

Discuţia a fost întreruptă de Roberto, care voia să ştie ce comandăm. Mihail dorea o pizza napoletana, iar eu i-am sugerat patronului să aleagă pentru mine, nu era momentul să-mi bat capul cu mâncarea. Singurul lucru cu adevărat urgent era să aducă în cel mai scurt timp o carafă cu vin roşu. Roberto a întrebat ce fel de vin, eu am mormăit ceva şi a înţeles că trebuia să se ţină deoparte şi să nu ne mai întrerupă în timpul prânzului, să ia singur hotărârile şi să-mi permită să mă concentrez asupra discuţiei cu tânărul din faţa mea.

Vinul a sosit în treizeci de secunde. Am umplut paharele.

— Ce mai face?

— Chiar vreţi să ştiţi?

Răspunsul la întrebarea mea prin altă întrebare m-a enervat.

— Da, vreau.

— Covoare. Şi predă franceza.

Covoare! Nevasta mea (fosta nevastă, obişnuieşte-te!), care nu se putea plânge de lipsa banilor, care terminase facultatea de jurnalism, care vorbea patru limbi străine, era acum obligată

să supravieţuiască ţesând covoare şi predând franceza? Trebuia să mă controlez: nu-mi puteam permite să-i rănesc orgoliul masculin, deşi mi se părea ruşinos că nu-i putea oferi Estherei tot ce merita.

— Te rog, înţelege prin ce trec de peste un an de zile. Nu sunt deloc o ameninţare pentru relaţia voastră, am nevoie numai de două ore împreună cu ea. Sau măcar o oră.

Mihail părea să-mi savureze cuvintele.

— Aţi uitat să-mi răspundeţi la o întrebare, spuse zâmbind. Credeţi că Esther, aşa cum este ea, l-ar părăsi pe bărbatul vieţii ei fără ca măcar să-i spună adio şi fără nicio explicaţie?

— Nu cred.

— Atunci, ce-i cu „m-a părăsit”? Şi de ce-mi spuneţi că „nu sunt o ameninţare pentru relaţia voastră”?

Eram încurcat. Am simţit ceva numit „speranţă”, deşi nu ştiam ce speram şi de unde putea veni speranţa.

— Păi dumneata mi-ai spus…

— Chiar aşa. V-am spus că nu cred că v-a părăsit, şi nici pe mine nu m-a lăsat. Doar a dispărut pentru o vreme, sau pentru tot restul vieţii, dar amândoi trebuie să respectăm decizia ei.

Parcă a strălucit o lumină în pizzeria aceea care-mi trezea numai amintiri plăcute. Voiam să cred cu disperare ceea ce-mi spunea tânărul, Zahirul pulsa în toate lucrurile din jurul meu.

— Ştii unde este acum?

— Ştiu. Dar trebuie să-i respect tăcerea, chiar dacă şi mie îmi lipseşte foarte tare. Toată situaţia asta este încurcată inclusiv pentru mine: Esther ori este fericită că a întâlnit Iubirea care Devorează, ori aşteaptă ca unul dintre noi să plece în căutarea ei, ori a întâlnit un alt bărbat, ori s-a retras din lume. Oricum ar fi, dacă vă hotărâţi să porniţi în căutarea ei, nu vă pot opri. Dar cred că în cazul dumneavoastră ar fi mai bine să învăţaţi drumul

care să vă ducă nu numai la trupul, ci şi la sufletul ei.

Voiam să râd. Voiam să-l îmbrăţişez. Voiam să-l ucid – emoţiile se succedau cu o viteză uluitoare.

— Dumneata şi ea…

— Dacă ne-am culcat împreună? Nu vă interesează. Dar am întâlnit în Esther perechea pe care o căutam, fiinţa care m-a ajutat să plec în misiunea care mi-a fost încredinţată, îngerul care a deschis uşile, drumurile, căile care ne vor permite – dacă Sfânta o va îngădui – să aducem din nou energia iubirii pe Pământ. Împărtăşim aceeaşi misiune. Şi ca să fiţi mai liniştit: am o iubită, fata blondă care stătea în primul rând. O cheamă Lucrezia, e italiancă.

— Vorbeşti serios, nu mă minţi?

— Jur pe Energia Divină că spun adevărul.

Şi scoase din geantă o bucată de pânză de culoare închisă.

— Vedeţi asta? În realitate pânza este verde: pare neagră pentru că are pe ea sânge uscat. Un soldat, dintr-o ţară de pe lumea asta, i-a cerut înainte să moară să-i scoată cămaşa şi s-o rupă în bucăţele pe care să le împartă celor care ar putea înţelege mesajul morţii sale. Aveţi vreo bucată?

— Esther nu mi-a vorbit niciodată despre asta.

— Când întâlneşte pe cineva care trebuie să primească mesajul, îi dă şi o bucăţică de pânză îmbibată cu sângele soldatului.

— Şi care este acest mesaj?

— Dacă nu vi l-a spus ea, nu cred că am voie să vi-l spun eu, deşi nu mi-a cerut să păstrez secretul.

— Ştii pe altcineva care are o bucăţică de pânză?

— Toţi cei din sală. Suntem împreună pentru că Esther ne-a unit.

Acum trebuia să am mare grijă, să stabilesc o legătură. Să fac o depunere la Banca Favorurilor. Să nu-l sperii, să nu arăt nerăbdare. Să-i pun întrebări despre el, despre munca lui, despre ţara

natală de care vorbea cu atâta mândrie. Să aflu dacă ce-mi spunea era adevărat, sau dacă nu cumva avea alte intenţii. Să fiu absolut sigur că mai ţinea încă legătura cu Esther, sau dimpotrivă, îi pierduse şi el urma. Chiar dacă venea dintr-o ţară aşa de îndepărtată, unde probabil că valorile erau altele, ştiam că Banca Favorurilor funcţiona oriunde, era o instituţie fără frontiere.

Pe de o parte, voiam să cred tot ce-mi spunea. Pe de altă parte, suferisem destul în cele o mie şi una de nopţi în care nu închisesem ochii, pentru că aşteptam zgomotul cheii în broască, aşteptam s-o văd pe Esther intrând şi aşezându-se lângă mine. Îmi jurasem că, dacă se va întâmpla vreodată minunea asta, n-o voi întreba nimic, o voi săruta doar, îi voi spune „somn uşor, iubito”, şi ne vom trezi a doua zi ţinându-ne de mână.

Roberto a venit cu pizzele – părea că are un al şaselea simţ, apărea exact atunci când aveam nevoie de timp pentru a mă gândi.

M-am întors spre Mihail, privindu-l drept în ochi. Calm, controlează-ţi bătăile inimii dacă nu vrei să faci infarct. Am dat peste cap paharul cu vin, observând că şi el a făcut acelaşi lucru.

De ce era nervos?

— Cred tot ce mi-ai spus. Avem timp să stăm de vorbă.

— O să-mi cereţi să vă duc la ea.

Mi-a stricat jocul; trebuia s-o iau de la început.

— Da, o să încerc să te conving. O să fac tot ce-mi stă în putinţă ca să obţin acest lucru. Dar nu mă grăbesc, avem o pizza întreagă în faţa noastră. Vreau să ştiu mai multe despre dumneata.

Am observat că-i tremurau mâinile şi că încerca să se controleze.

— Sunt un om care are o misiune. Până acum n-am reuşit să o îndeplinesc, dar sper că mai am mult de trăit.

— Cred că şi eu te pot ajuta.

— Mă puteţi ajuta. Oricine mă poate ajuta, e de ajuns să ajuţi Energia Iubirii să se răspândească în lume.

— Pot să fac mai mult decât atât.

Nu voiam să merg prea departe, ca să nu i se pară că încerc să-i cumpăr bunăvoinţa. Ai grijă – mare grijă. Poate spune adevărul, dar poate minte, încercând să profite de pe urma suferinţei mele.

— Nu cunosc decât o singură energie a iubirii, am continuat eu. Aceea pe care o simt pentru femeia care a plecat… mai bine zis, care s-a depărtat de mine şi acum mă aşteaptă. Dacă aş putea s-o mai văd o dată, aş fi un om fericit. Iar lumea ar fi mai bună, pentru că un suflet este mulţumit.

El a privit în tavan, apoi a cuprins masa cu privirea, iar eu am lăsat ca tăcerea să se prelungească la nesfârşit.

— Aud o voce, a spus într-un târziu, fără să îndrăznească să-şi ridice privirea.

Marele avantaj de a trata teme spirituale în cărţile tale este acela de a întâlni mereu oameni care au un har oarecare. La unii harul este real, la alţii este pură invenţie, aceştia din urmă încearcă să profite, ceilalţi mă pun la încercare. Am văzut deja atâtea lucruri uimitoare încât nu mai am nicio îndoială că există minuni, că totul e posibil, că omul începe să înveţe ceea ce a uitat – să-şi descopere puterile interioare.

Dar nu prea era momentul să vorbim despre asta. Singurul lucru care mă interesa era Zahirul. Trebuia, aveam nevoie ca Zahirul să se numească iar Esther.

— Mihail…

— Numele meu adevărat nu este Mihail. Mă numesc Oleg.

— Oleg…

— Mihail e un nume… l-am ales când m-am hotărât să renasc pentru viaţă. Arhanghelul războinic, cu sabia lui de foc, deschizându-şi drum

pentru ca… – hmm, cum se spune? – da, „războinicii luminii” să se poată întâlni. Aceasta este misiunea mea.

— Şi a mea.

— N-aţi prefera să vorbim despre Esther?

Ia te uită! Iar deviază discuţia şi aduce vorba tocmai despre ce mă interesează?

— Nu mă simt bine, şi ochii au început să i se înceţoşeze, privea în gol prin restaurant, parcă nu mă mai vedea. Nu mai vreau să vorbesc despre asta. Vocea…

Se întâmpla ceva ciudat, foarte ciudat. Până unde era în stare să meargă doar ca să mă impresioneze? Oare va sfârşi prin a-mi cere, cum au făcut-o şi alţii înainte, să scriu o carte despre viaţa şi puterile lui?

Când am în minte un obiectiv clar, totdeauna sunt dispus să fac orice pentru a-l atinge – în fond asta spuneam în cărţile mele şi nu mă puteam dezice acum. Aveam un scop: să-mi mai privesc o dată-n ochi Zahirul. Mihail îmi dăduse o serie de informaţii noi: nu era amantul ei, ea nu mă părăsise, totul era o chestiune de timp până ce voi reuşi s-o aduc înapoi. Dar exista şi posibilitatea ca întâlnirea din pizzerie să fie o farsă; un tinerel care n-are mijloace de trai profită de durerea altora pentru a obţine ce doreşte.

Am mai dat pe gât un pahar cu vin, dintr-o înghiţitură. Mihail a făcut la fel.

Prudenţă, îmi comanda instinctul.

— Da, vreau să vorbesc despre Esther. Dar vreau să ştiu mai multe şi despre dumneata.

— Nu-i adevărat. Vreţi să mă câştigaţi, să mă convingeţi să fac lucruri pe care oricum, de la bun început, eram dispus să le fac. Dar durerea dumneavoastră nu vă lasă să vedeţi clar: credeţi că aş putea să vă mint, să profit de situaţie.

Acum Mihail ştia exact ce gândeam, numai că vorbea mai tare decât cereau bunele maniere.

Oamenii au început să se întoarcă spre noi, curioşi să vadă ce se întâmpla.

— Vreţi să mă impresionaţi, fără să ştiţi că toate cărţile dumneavoastră mi-au marcat viaţa, că am învăţat enorm din ceea ce aţi scris în ele. Durerea dumneavoastră v-a orbit, v-a făcut meschin, sunteţi dominat doar de obsesia Zahirului. Nu iubirea dumneavoastră pentru ea m-a făcut să accept această întâlnire; nu sunt convins, cred că e vorba numai despre orgoliul dumneavoastră rănit. Ceea ce mă face să fiu aici…

Vocea i se ridica mereu; a privit în jur cu ochii pierduţi, ca şi cum situaţia i-ar fi scăpat de sub control.

— Luminile…

— Ce se întâmplă?

— Ceea ce mă face să fiu aici este iubirea ei pentru dumneavoastră!

— Te simţi bine?

Roberto a observat că ceva nu era în regulă. A venit până la masă, zâmbind, l-a bătut pe umăr pe tânăr ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic:

— Bine, e clar că pizza mea a fost îngrozitoare. Nu trebuie să plătiţi, puteţi să plecaţi.

Tocmai asta ar fi trebuit să facem. Ne puteam ridica, ieşi, puteam evita dezolantul spectacol al cuiva care se preface că primeşte vizita unui spirit într-o pizzerie doar pentru a mă uimi şi a mă constrânge – deşi începusem să cred că era vorba de ceva mai serios, nu de o simplă scenă de teatru.

— Simţiţi o adiere?

Acum eram sigur că nu juca teatru: dimpotrivă, făcea un efort disperat să se controleze şi părea cuprins de o panică mai mare decât a mea.

— Luminile, luminile au apărut iar! Vă rog, luaţi-mă de aici!

Trupul a început să-i fie scuturat de un tremur. Nu mai puteam disimula nimic, oamenii se ridicaseră de la mese.

— La cazaci…

Nu a reuşit să termine fraza. A împins masa – farfuriile, paharele, tacâmurile au zburat, lovindu-i pe cei ce se aflau lângă noi. Faţa i se schimonosise, corpul îi tremura, iar ochii i se adânciseră în orbite. Capul i-a fost aruncat violent pe spate – am auzit trosnet de oase. Un bărbat s-a sculat repede de la o masă. Roberto l-a prins înainte să cadă în timp ce domnul a luat o lingură de pe jos şi i-a băgat-o în gură.

Scena a durat probabil doar câteva secunde, dar mie mi s-a părut o veşnicie. Îmi închipuiam revistele de scandal descriind cum celebrul scriitor, posibil candidat la un premiu literar important în pofida adversităţii întregii bresle a criticii, provocase o şedinţă de spiritism într-o pizzerie, numai pentru a atrage atenţia asupra noii sale cărţi. Paranoia mea continuă, scăpată de sub control: vor descoperi imediat că acel medium era chiar bărbatul cu care dispăruse nevasta lui – şi totul se va repeta, dar acum nu mai aveam curaj sau putere să înfrunt din nou aceleaşi încercări.

Desigur, la mesele acelea erau câţiva cunoscuţi de-ai mei, dar care din ei îmi era cu adevărat prieten? Cine ar fi fost în stare să treacă sub tăcere tot ce văzuse?

Trupul încetase să-i mai tremure, se relaxase, dar Roberto încă îl mai sprijinea. Domnul i-a luat pulsul, i-a ridicat pleoapele şi s-a uitat spre mine:

— Nu pare să fie pentru prima oară. De când îl cunoaşteţi?

— Domnii vin mereu pe aici, a răspuns Roberto, văzând că eu nu eram în stare. Dar e prima oară când se întâmplă în public, deşi eu am mai avut cazuri ca acesta în restaurantul meu.

— Mi-am dat seama, a zis bărbatul. N-aţi intrat în panică.

Cuvintele îmi fuseseră adresate mie, probabil că eram alb ca varul. Bărbatul s-a întors la masa lui, Roberto a încercat să mă calmeze:

— Domnul e medicul unei actriţe celebre, a spus. Iar eu cred că aveţi nevoie de mai multe îngrijiri decât invitatul dumneavoastră.

Mihail, sau Oleg, sau cum se numea tânărul din faţa mea – se trezise. A privit în jur şi, în loc să se ruşineze, a zâmbit, puţin încurcat:

— Scuze, zise. Am încercat să mă controlez.

Eu încercam să fac faţă situaţiei. Roberto a revenit, dându-mi încă o mână de ajutor:

— Nu vă faceţi griji. Scriitorul nostru are bani suficienţi să plătească farfuriile sparte.

Imediat, s-a întors spre mine:

— Epilepsie. A fost doar o criză de epilepsie, nimic mai mult.

Am ieşit din restaurant, iar Mihail a oprit imediat un taxi.

— Dar nu am discutat deloc! Unde te duci?

— Acum nu mai pun condiţii. Iar dumneavoastră ştiţi unde să mă găsiţi.

Există două lumi: cea pe care o visăm şi cea reală.

În lumea viselor mele, Mihail spusese adevărul, totul nu era decât un moment dificil în viaţa mea, o neînţelegere care apare în oricare legătură de dragoste. Esther mă aştepta cu răbdare, sperând ca eu să descopăr ce greşisem în relaţia noastră, să mă duc după ea, să-i cer iertare şi să ne reîncepem viaţa împreună.

În lumea închipuită de mine, eu şi Mihail discutam calm, ieşeam de la pizzerie, luam un taxi, sunam la uşa casei unde fosta mea soţie (sau soţia mea? Acum îndoiala funcţiona invers) ţesea covoare dimineaţa, dădea lecţii de franceză după-amiaza şi se culca singură noaptea, aşteptând ca şi mine să sune soneria, să intre soţul ei cu un buchet de flori în mână şi să o ducă să bea împreună o ciocolată caldă într-un hotel aproape de Champs-Elysées.

În lumea reală, fiecare întâlnire cu Mihail era tensionată, marcată de amintirea a ceea ce se întâmplase în pizzerie. Tot ce spunea era rodul imaginaţiei lui, în realitate nici el nu ştia unde locuieşte Esther. În lumea reală, eu mă aflam la 11:45 dimineaţa la Gara de Est, aşteptând trenul care venea de la Strassbourg, pentru a-l întâmpina pe un important actor şi regizor american, entuziasmat la culme de ideea de a ecraniza una din cărţile mele.

Până atunci, de câte ori vorbisem de vreo adaptare pentru cinema, răspunsul meu fusese „nu sunt interesat”; cred că fiecare dintre noi, când citeşte o carte, îşi creează propriul său film în minte, dă chip personajelor, construieşte scenarii, ascultă voci, simte mirosuri. Şi tocmai de aceea, când vezi un film bazat pe un roman care ţi-a plăcut, pleci mereu de la cinematograf cu senzaţia că ai fost înşelat, şi totdeauna îţi spui: „cartea e mai bună ca filmul”.

De data aceasta, agentul meu literar a insistat foarte mult. Susţinea că respectivul actor şi producător aparţinea „timpurilor noastre”, pretindea că va face ceva cu totul diferit de ceea ce ni se propusese cu alte ocazii. Întâlnirea fusese stabilită cu două luni înainte, trebuia să luăm cina în seara asta, să discutăm detaliile, să vedem dacă aveam într-adevăr un fel comun de a gândi.

Dar de două săptămâni agenda mea se schimbase complet: era joi, trebuia să mă duc la un restaurant armenesc, să încerc să iau din nou legătura cu un tânăr epileptic care spunea că aude voci, dar era singurul care ştia unde este Zahirul meu. Mi-am spus că toate astea sunt un semn că nu trebuie să vând drepturile de autor, am încercat să anulez întâlnirea cu actorul; el însă a insistat, nu avea nicio importanţă, puteam să schimbăm cina cu un prânz, a doua zi: „nimeni nu se întristează dacă petrece o noapte singur la Paris”, fusese comentariul lui care mă lăsase fără niciun argument.

În lumea închipuită de mine, Esther încă mai era tovarăşa mea de viaţă, iar iubirea ei îmi dădea forţă pentru a merge mai departe, pentru a-mi explora propriile limite.

În lumea reală, ea era obsesia mea. Îmi sugea toată energia, îmi ocupa tot spaţiul, obligându-mă să fac un efort uriaş ca să-mi continui viaţa, munca, să mă întâlnesc cu producători, să dau interviuri.

Cum e posibil ca după doi ani încă să nu fi reuşit s-o uit? Nu mai suportam să mă gândesc doar la asta, să întorc toate datele pe faţă şi pe dos, să încerc să fug, să mă împac cu ideea, să scriu o carte, să mă apuc de yoga, să fac muncă voluntară, să mă întâlnesc cu prietenii, să agăţ femei, să ies la dineuri, să merg la cinema (evitând adaptările literare, bineînţeles, căutând numai filme care au fost scrise pentru ecran), la teatru, la operă, la meciuri de fotbal. Dar Zahirul ieşea învingător, era

mereu cu mine, mă făcea să repet la nesfârşit în gând „cum mi-ar plăcea ca ea să se afle aici cu mine”.

Priveam ceasul din gară – mai erau încă cincisprezece minute. În lumea viselor mele Mihail îmi era aliat. În lumea reală, nu aveam nicio dovadă concretă în afară de enorma mea dorinţă de a crede ceea ce-mi spunea, aşa că putea foarte bine să fie un duşman mascat.

M-am întors la veşnicele întrebări: de ce nu-mi spunea nimic? Oare era vorba despre acea întrebare a lui Hans? Oare hotărâse Esther că trebuia să salveze lumea, aşa cum îmi sugerase când am discutat despre dragoste şi război, iar atunci mă „pregătea” pentru a o însoţi în această misiune?

Fixam cu privirea şinele de tren. Eu şi Esther, mergând unul lângă altul, în paralel, fără să ne întâlnim vreodată. Două destine care…

Şine de tren. Ce distanţă o fi între ele?

Ca să-mi uit Zahirul, încerc să mă informez întrebând un angajat care se afla pe peron.

— Distanţa este de 143,5 centimetri sau 4 picioare şi 8,5 ţoli, mi-a răspuns.

Era un om care părea împăcat cu viaţa, mândru de meseria lui şi nu se potrivea deloc cu ideea fixă a Estherei că toţi ascundem o mare tristeţe în suflet.

Dar răspunsul lui n-avea nicio noimă: 143,5 centimetri sau 4 picioare şi 8,5 ţoli? Absurd. Logic ar fi fost 150 centimetri. Sau 5 picioare. Un număr rotund, clar, pe care constructorii de vagoane şi muncitorii feroviari l-ar fi ţinut minte cu uşurinţă.

— Dar de ce? am insistat eu.

— Pentru că aşa sunt roţile vagoanelor.

— Nu credeţi că roţile sunt aşa din cauza distanţei dintre şine?

— Dumneata ai impresia că trebuie să ştiu totul despre trenuri numai pentru că lucrez într-o gară? Aşa stau lucrurile şi basta.

Nu mai era omul fericit, împăcat cu munca lui; ştia să răspundă la o întrebare, dar nu reuşea să treacă la a doua. I-am cerut scuze, am rămas mai departe privind şinele de tren, simţind, intuitiv, că voiau să-mi transmită ceva.

Oricât de ciudat ar fi, şinele păreau să-mi spună ceva despre căsnicia mea – şi despre toate căsniciile.

Actorul a sosit – era mai simpatic decât îmi închipuisem eu, în pofida celebrităţii lui. L-am dus la hotelul meu preferat şi m-am întors acasă. Spre surprinderea mea, Marie m-a anunţat că din cauza vremii proaste filmarea a fost amânată cu o săptămână.

— Cred că azi, fiind joi, o să mergi la restaurant.

— Vrei să mergi şi tu?

— Da. Vin cu tine. Sau preferi să mergi singur?

— Prefer, da.

— Oricum, m-am hotărât să merg; încă nu s-a născut bărbatul care să-mi spună ce să fac.

— Ştii de ce au şinele de tren între ele o distanţă de 143,5 centimetri?

— Pot să încerc să aflu de pe Internet. E important?

— Foarte.

— Să lăsăm şinele deocamdată. Am stat de vorbă cu nişte prieteni, fani de-ai tăi. Sunt convinşi că cineva care scrie cărţi ca *Timp de sfâşiat, timp de reparat,* sau povestea păstorului cu oile, sau pelerinajul pe drumul spre Santiago, trebuie să fie un înţelept care are răspunsuri la toate întrebările.

— Ceea ce nu-i deloc adevărat, cum bine ştii.

— Şi atunci ce-i adevărat? Cum de transmiţi cititorilor tăi lucruri pe care nu le cunoşti?

— Nu că nu le-aş cunoaşte, fiindcă tot ce am scris face parte din sufletul meu, sunt lecţii pe care le-am învăţat de-a lungul vieţii şi pe care încerc să mi le aplic mie însumi. Sunt un cititor al propriilor mele cărţi. Ele îmi arată lucruri pe care le ştiam, dar nu eram conştient de ele.

— Dar cititorul?

— Cred că se petrece acelaşi lucru şi cu el. O carte – sau orice altceva, un film, o piesă muzicală, o grădină, viziunea unui munte – dezvăluie ceva. A dezvălui înseamnă a lua şi a reaşeza un văl. Să iei vălul de pe ceva care există deja este altceva decât să încerci să-i înveţi pe oameni să trăiască mai bine. Deocamdată, cum bine ştii, eu sufăr de iubire. Asta poate fi o coborâre în iad, dar poate fi şi o revelaţie. Aşa a fost când am scris *Timp de sfâşiat, timp de reparat,* când mi-am perceput puterea de a iubi. Am reuşit asta în timp ce băteam la tastatură cuvinte şi fraze.

— Şi partea spirituală? Partea care pare prezentă în fiecare pagină a scrierilor tale?

— Începe să-mi placă ideea de a mă însoţi diseară la restaurantul armenesc, pentru că vei descoperi – mai bine zis, vei conştientiza – trei lucruri foarte importante. Primul: când cineva se hotărăşte să înfrunte o problemă, îşi dă seama că este mult mai capabil decât îşi închipuia. Al doilea: toată energia, toată înţelepciunea vin din aceeaşi sursă necunoscută pe care o numim în mod normal Dumnezeu. Încerc clipă de clipă, de când am început să merg pe ceea ce eu numesc drumul meu, să respect această energie, să intru în contact cu ea zi de zi, să mă las condus de semne, să învăţ în timp ce fac, nu în timp ce-mi propun să fac ceva. Şi al treilea: nimeni nu e singur cu necazul lui – totdeauna mai există cineva care se gândeşte la el, care se bucură, care suferă la fel, şi aceasta ne dă putere să înfruntăm mai bine provocarea care ne stă în faţă.

— Asta include şi suferinţa din dragoste?

— Include tot. Dacă ai ajuns la suferinţă, atunci e mai bine s-o accepţi, pentru că nu va dispărea doar prefăcându-te că nu există. Dacă ai o bucurie, accept-o şi pe ea, dar cu teama că într-o bună zi o să dispară. Sunt oameni care ţin legătura cu viaţa numai prin sacrificii şi renunţări. Sunt oameni care reuşesc să se simtă oameni numai când cred că sunt „fericiţi”. Dar de ce mă întrebi toate astea?

— Pentru că iubesc şi mi-e frică de suferinţă.

— Să nu-ţi fie frică; singurul mod de a evita suferinţa este să nu mai iubeşti.

— Ştiu că Esther e prezentă. În afară de criza de epilepsie a tânărului, nu mi-ai mai povestit nimic despre întâlnirea de la pizzerie. Ăsta-i un semn rău pentru mine, deşi pentru tine ar putea fi un semn bun.

— Şi pentru mine poate fi un semn rău.

— Ştii ce mi-ar plăcea să aflu? Dacă şi tu mă iubeşti aşa cum te iubesc eu. Dar nu prea am curaj

să te întreb. Oare de ce am eu relaţii imposibile cu atâţia bărbaţi? Pentru că tot timpul simt că trebuie să am pe cineva lângă mine – şi aşa sunt obligată să fiu fantastică, inteligentă, sensibilă, excepţională. Efortul de a seduce mă obligă să dau tot ce e mai bun din mine, iar asta mă ajută. Pe deasupra, e mult mai greu să convieţuiesc cu mine însămi, însă nu ştiu dacă asta e cea mai bună alegere.

— Vrei să mă întrebi dacă mai sunt în stare să iubesc, ştiind bine că o anumită femeie m-a părăsit fără nicio explicaţie?

— Ţi-am citit cartea. Ştiu că eşti în stare.

— Atunci vrei să mă întrebi dacă aş putea să te iubesc şi pe tine, în pofida iubirii mele pentru Esther?

— N-aş îndrăzni să-ţi pun o asemenea întrebare, pentru că răspunsul ar putea să-mi distrugă viaţa.

— Atunci vrei să ştii dacă inima unui bărbat sau a unei femei poate cuprinde iubiri pentru mai multe persoane?

— Da, mi-ar plăcea să ştiu, fiindcă nu-i o întrebare aşa de directă ca a doua.

— Cred că se poate. În afară de cazul când o iubire devine…

— Zahir. Totuşi eu voi lupta pentru tine, cred că merită efortul. Un bărbat care e în stare să iubească o femeie aşa cum ai iubit-o tu – sau o iubeşti tu – pe Esther, merită respectul şi toate eforturile mele. Iar acum, ca să-ţi arăt cât de puternică e dorinţa de a te avea lângă mine, ca să-ţi arăt cât de important eşti în viaţa mea, o să fac ce mi-ai cerut, oricât de absurd mi s-ar părea: o să aflu de ce între şinele de tren este o distanţă de patru picioare şi 8,5 ţoli.

Patronul restaurantului armenesc a făcut exact aşa cum spusese cu o săptămână în urmă: acum era ocupat tot restaurantul, nu numai salonul din spate. Marie îi privea plină de curiozitate pe toţi cei din jur şi remarca, din când în când, uriaşa diferenţă dintre ei.

— Cum de aduc aici copii? E absurd!

— Poate că nu au cu cine-i lăsa acasă.

La nouă fix, cele şase personaje, doi muzicanţi cu haine orientale şi patru fete cu bluze albe şi fuste – crinoline ca nişte rotocoale – au apărut pe podium. Chelnerii s-au retras imediat şi toată lumea a tăcut.

— În mitul mongol despre facerea lumii, căprioara şi câinele sălbatic se întâlnesc – spuse Mihail, cu vocea aceea care parcă nu era a lui. Două fiinţe cu trăsături diferite: în natură, câinele sălbatic ucide căprioara ca s-o mănânce. În mitul mongol, amândoi înţeleg că unul are nevoie de calităţile celuilalt pentru a supravieţui într-un mediu ostil şi trebuie să-şi unească forţele. Dar mai întâi trebuie să înveţe să se iubească. Iar pentru a iubi, trebuie să înceteze să mai fie cine sunt, pentru că altfel niciodată nu vor putea convieţui. Treptat, câinele sălbatic începe să accepte că instinctul lui, mereu concentrat asupra luptei pentru supravieţuire, serveşte acum unui scop mai înalt: să găsească pe cineva cu care să reconstruiască lumea.

A făcut o pauză.

— Când dansăm, ne învârtim în jurul aceleiaşi Energii, care suie până la Sfânta şi se întoarce cu puteri însutite asupra noastră, aşa cum apa se evaporă din râuri, se transformă în nori şi se întoarce sub formă de ploaie. Azi, voi povesti despre cercul dragostei: într-o dimineaţă devreme, un ţăran bătu cu putere în poarta unei mănăstiri. Când fratele portar a deschis, el i-a întins o frumuseţe de ciorchine de struguri.

— Dragă frate portar, acestea sunt cele mai frumoase roade ale viei mele. Am venit să ţi le ofer în dar.

— Mulţumesc! Le voi duce imediat la stareţ, care se va bucura de darul dumitale.

— Nu! Eu le-am adus pentru dumneata.

— Pentru mine? Eu nu merit un dar aşa de frumos al naturii.

— De fiecare dată când am bătut la poarta asta, dumneata mi-ai deschis. Când am avut nevoie de ajutor, fiindcă recolta-mi fusese distrusă de secetă, dumneata mi-ai dat mereu o bucată de pâine şi un pahar cu vin. Acum vreau ca acest ciorchine de struguri să-ţi aducă puţină iubire a soarelui, puţină frumuseţe a ploii şi minunea lui Dumnezeu.

Fratele portar a aşezat ciorchinele în faţa lui şi şi-a petrecut toată dimineaţa admirându-l: era într-adevăr frumos. De aceea se hotărî să-l ofere stareţului, care totdeauna îl stimulase cu vorbe pline de înţelepciune.

Stareţul a fost foarte mulţumit de struguri, dar şi-a adus aminte că în mănăstire era un călugăr bolnav, aşa că s-a gândit: „O să-i dau ciorchinele. Cine ştie, poate că-i aduce puţină bucurie de a trăi”.

Dar strugurii n-au stat prea mult în cămăruţa fratelui bolnav, pentru că acesta se gândi: „Fratele bucătar are grijă de mine, îmi dă să mănânc tot ce are mai bun. Sunt sigur că asta-i va aduce multă fericire.” Când călugărul bucătar apăru la ora prânzului aducându-i porţia, acesta îi dădu strugurii.

— Sunt pentru dumneata. Cum stai tot timpul între roadele pe care ni le oferă natura, vei şti ce să faci cu această minune a lui Dumnezeu.

Fratele bucătar fu uimit de frumuseţea ciorchinelui şi-i arătă ucenicului său perfecţiunea boabelor de strugure. Aşa de perfecte, încât nimeni nu le putea aprecia, în afara fratelui paracliser,

responsabil cu păstrarea Sfintei Cuminecături şi pe care mulţi din mănăstire îl priveau ca pe un sfânt.

Fratele paracliser, la rândul lui, dărui ciorchinele novicelui celui mai tânăr, pentru ca acesta să înţeleagă că opera Domnului se află în cele mai mărunte lucruri ale Facerii. Când novicele îl primi, sufletul lui se umplu de Gloria Domnului, pentru că niciodată nu văzuse un ciorchine aşa de frumos. În acelaşi moment îşi aminti de prima dată când venise la mănăstire, şi de omul care îi deschisese poarta; acest gest făcuse ca azi el să se afle în acea comunitate de oameni care ştiau să preţuiască minunile.

Aşa că, puţin înainte de căderea nopţii, duse ciorchinele de struguri la fratele portar.

— Mănâncă şi bucură-te. Pentru că dumneata îţi petreci cea mai mare parte a timpului aici, singur, iar aceşti struguri îţi vor face bine.

Fratele portar înţelese că acel ciorchine îi era cu adevărat destinat, savură fiecare boabă şi adormi fericit. Astfel, cercul a fost închis; un cerc al fericirii şi bucuriei, care îi cuprinde totdeauna pe aceia care se află în contact cu Energia Iubirii.

Femeia numită Alma bătu în talgerul de metal cu ornamente.

— Ca în fiecare joi, ascultăm o poveste de iubire şi povestim despre iubiri nefericite. Vom vedea ce se află la suprafaţă, şi atunci, puţin câte puţin, vom înţelege ce se află în adânc: obiceiurile noastre, valorile noastre. Şi când vom reuşi să străpungem acest strat, vom fi în stare să ne întâlnim pe noi înşine. Cine începe?

Mai multe mâini s-au ridicat, inclusiv a mea – spre surprinderea Mariei. Zgomotul reîncepu, oamenii se agitau pe scaune. Mihail arătă spre o femeie frumoasă, înaltă, cu ochi albaştri.

— Săptămâna trecută am fost în vizită la un prieten care locuieşte singur la munte, aproape de frontiera Franţei; este o persoană care adoră

plăcerile vieţii, şi de multe ori a spus că toată înţelepciunea pe care zic unii că o deţin vine tocmai din faptul că trăiesc fiecare clipă. Soţului meu nu i-a plăcut ideea: îl cunoştea prea bine, ştia că plăcerile lui sunt vânătoarea de păsări şi femeile. Dar eu aveam nevoie să stau de vorbă cu acest prieten, treceam printr-un moment de criză şi numai el mă putea ajuta. Soţul meu mi-a propus un psiholog, o călătorie, am discutat, ne-am certat, dar în ciuda tuturor presiunilor lui, am plecat. Prietenul meu m-a aşteptat la aeroport, am stat de vorbă, am cinat, am băut, am mai discutat puţin şi m-am dus la culcare. A doua zi, am vizitat împrejurimile şi apoi el m-a condus la aeroport. Imediat ce am ajuns acasă, au început întrebările. Era singur? Da. Nicio puicuţă cu el? Nu. Aţi băut? Am băut. De ce nu vrei să vorbeşti despre asta? Dar despre asta vorbesc! Aţi stat singuri într-o casă de la munte, un scenariu romantic, nu-i aşa? Da. Şi nu s-a întâmplat nimic altceva în afară de conversaţia voastră? Nu s-a întâmplat nimic. Şi tu ai impresia că eu cred toate astea? De ce să nu crezi? Pentru că este împotriva naturii omului – un bărbat şi o femeie, dacă sunt împreună, dacă beau, dacă îşi împărtăşesc gânduri intime, sfârşesc în pat! Sunt de acord cu soţul meu. Toate acestea sunt împotriva a ceea ce am fost învăţaţi. El nu va crede niciodată povestea pe care i-am spus-o, dar e adevărul gol goluţ. De atunci, viaţa noastră a devenit un mic infern. O să treacă, dar e o suferinţă inutilă, o suferinţă cauzată de tot ce ne-au învăţat alţii: când un bărbat şi o femeie se admiră reciproc, dacă circumstanţele o permit, sfârşesc în pat.

Aplauze. Ţigări care se aprind. Zgomot de sticle şi pahare.

— Ce mai e şi asta? întrebă Marie în şoaptă. O terapie colectivă pentru cupluri?

— Face parte din „reuniune”. Nimeni nu critică sau nu aprobă, îşi spun numai experienţele.

— Dar de ce o fac în public, aşa, fără jenă, cu băutură, ţigări…?

— Poate fiindcă le vine mai uşor. Şi dacă e mai uşor, e mai simplu. Şi dacă e mai simplu, de ce nu?

— Mai simplu? În mijlocul unor necunoscuţi care mâine se pot întâlni cu soţul sau soţia şi-i pot povesti tot?

Altcineva începuse să vorbească, aşa că nu i-am mai putut explica Mariei că n-avea nicio importanţă, că toţi veneau aici ca să vorbească de absenţa dragostei mascată în dragoste.

— Sunt soţul femeii care tocmai şi-a istorisit întâmplarea, spuse un bărbat care era cel puţin cu 20 de ani mai în vârstă decât tânăra blondă şi frumoasă. Tot ce a spus e adevărat. Dar este ceva ce ea nu ştie, iar eu n-am avut curajul să-i mărturisesc. O voi face acum. Când ea s-a dus la munte, n-am reuşit să dorm toată noaptea, îmi închipuiam – în detaliu – tot ce se petrecea. Ea intră în casă, căminul este aprins, îşi scoate haina, îşi dă jos puloverul – nu poartă sutien pe sub cămaşa fină. El îi poate vedea clar conturul sânilor. Ea se preface că nu observă privirea lui. Spune că se duce la bucătărie să mai ia o sticlă de şampanie. Poartă *jeans* foarte strâmţi, păşeşte lent, şi chiar dacă e cu spatele ştie că el o soarbe din ochi, din cap până în picioare. Ea se întoarce, îşi spun lucruri cu adevărat intime şi asta le dă un sentiment de complicitate. Termină de discutat despre ceea ce a adus-o acolo. Celularul sună – sunt eu, vreau să ştiu dacă totul e în ordine. Ea se apropie de el, îi pune telefonul la ureche, amândoi mă ascultă, sunt cuvinte delicate, pentru că ştiu că e prea târziu să mai fac presiuni, cel mai bine este să mă prefac că nu-mi pasă, să-i sugerez să profite de vacanţa la munte fiindcă a doua zi trebuie să se întoarcă la Paris, să aibă grijă de copii, de casă. Închid telefonul, ştiind că el a ascultat discuţia. Acum amândoi – care până atunci stătuseră pe canapele separate – s-au aşezat unul lângă altul. În

clipa aceea am încetat să mă mai gândesc la ce se petrecea acolo. M-am ridicat, m-am dus până în camera copiilor, apoi m-am dus la fereastră şi am privit Parisul, şi ştiţi ce am observat? Că gândurile acelea m-au excitat. Foarte, foarte mult. Gândul că soţia mea putea, în acel moment, să sărute un bărbat, să facă dragoste cu el. M-am simţit foarte prost. Cum mă putea excita aşa ceva? A doua zi, am stat de vorbă cu doi prieteni; desigur, nu le-am spus că trecusem prin asta, dar am întrebat dacă, vreodată, li s-a părut erotic momentul când, la o petrecere, surprindeau privirea altui bărbat în decolteul nevestei lor. Amândoi au evitat să răspundă – fiindcă e un subiect tabu. Dar amândoi mi-au spus că e plăcut să ştii că nevasta îţi este dorită de alt bărbat, însă n-au mers mai departe. Va fi fiind aceasta o fantezie secretă, ascunsă în sufletul tuturor bărbaţilor? Nu ştiu. Săptămâna asta a fost un infern pentru noi, fiindcă nu înţeleg ce a fost în sufletul meu. Şi cum nu înţeleg, o fac pe ea vinovată de a-mi fi provocat dezechilibrul interior.

S-au aprins multe ţigări, dar nimeni nu a aplaudat, ca şi cum tema ar fi continuat să fie un tabu, chiar şi în acel loc.

În timp ce stăteam cu mâna ridicată, m-am întrebat dacă eram de acord cu bărbatul care vorbise înainte. Da, eram de acord: îmi imaginasem deja ceva asemănător cu Esther şi cu soldaţii, dar nu îndrăzneam să recunosc asta nici măcar faţă de mine însumi.

Mihail s-a uitat în direcţia mea şi a făcut un semn cu mâna.

Nu ştiu cum am reuşit să mă ridic, să privesc toată adunarea aceea încă vizibil şocată de povestea bărbatului care se excita gândindu-se la soţia lui posedată de altul. Nimeni nu părea atent, iar asta m-a ajutat să încep.

— Vă rog să mă iertaţi dacă nu voi fi aşa de direct ca predecesorii mei, dar trebuie să vă spun ceva. Azi am fost într-o gară şi am descoperit că

distanţa care separă şinele este de 143,5 centimetri, sau 4 picioare şi 8,5 ţoli. De ce o asemenea distanţă absurdă? I-am cerut iubitei mele să descopere motivul şi iată rezultatul: pentru că la început, când au fost construite primele vagoane de tren, s-au folosit aceleaşi utilaje de la construcţia vehiculelor. De ce vehiculele aveau o asemenea distanţă între roţi? Pentru că vechile drumuri fuseseră făcute pentru această mărime, în aşa fel ca vehiculele să poată merge pe ele. Cine a dispus ca drumurile să fie făcute cu aceste dimensiuni? Aici din nou ne îndepărtăm în timp: romanii, primii mari constructori de drumuri, au hotărât asta. Motivul? Carele de război erau trase de doi cai – şi dacă aşezăm două animale unul lângă altul, vedem că ocupă 143,5 centimetri. Cum vedeţi, distanţa dintre şinele de azi, utilizate de ultramodernele noastre trenuri de mare viteză, a fost determinată de romani. Când emigranţii care s-au dus în Statele Unite au construit căi ferate, nu s-au întrebat dacă era mai bine să modifice distanţa, aşa că au continuat cu acelaşi etalon. Asta a ajuns să aibă repercusiuni până şi asupra construcţiei navelor spaţiale: inginerii americani considerau că tancurile de combustibil trebuiau să fie mai late, dar erau fabricate în Utah, trebuiau transportate cu trenul până la Centrul spaţial din Florida, iar tunelurile nu permiteau alte dimensiuni. Concluzie: a trebuit să se resemneze cu ceea ce romanii hotărâseră ca fiind măsura ideală. Ce legătură are asta cu o căsnicie?

Am făcut o pauză. Câţiva din sală nu erau deloc interesaţi de şinele de tren, aşa că începuseră să vorbească între ei. Alţii însă mă ascultau cu cea mai mare atenţie – între ei, Marie şi Mihail.

— Are o foarte strânsă legătură cu orice căsnicie şi cu cele două poveşti pe care le-am ascultat. Într-un anumit moment al istoriei, apare cineva care spune: când vă veţi căsători, amândoi veţi rămâne încremeniţi tot restul vieţii. Veţi merge unul lângă

celălalt ca două şine de tren, supunându-vă acestui etalon. Chiar dacă uneori unul dintre voi simte nevoia să se depărteze sau să vină mai aproape, e împotriva regulilor. Regulile spun: fiţi înţelepţi, gândiţi-vă la viitor, la copii. Nu puteţi să schimbaţi nimic, trebuie să fiţi ca şinele: să aveţi aceeaşi distanţă între voi în punctul de plecare, la mijlocul drumului şi la destinaţie. Să nu îngăduiţi iubirii să schimbe ceva, nici să crească peste nivelul de la început, nici să scadă la jumătate – e foarte riscant. De aceea, chiar dacă a trecut entuziasmul primilor ani, îşi menţin aceeaşi distanţă, aceeaşi soliditate, aceeaşi bună funcţionare. Dumneavoastră sunteţi mecanicii care au grijă ca trenul supravieţuirii speciei să meargă în direcţia viitor: copiii nu vor fi fericiţi decât dacă veţi fi mereu ca la început – la 143,5 centimetri distanţă unul de celălalt. Dacă nu sunteţi mulţumiţi cu o viaţă care nu se schimbă deloc, atunci gândiţi-vă la ei, la copiii pe care i-aţi adus pe lume. Sau gândiţi-vă la vecini. Arătaţi-le că sunteţi fericiţi, că mâncaţi turtă dulce duminicile, că vă uitaţi la televizor, că-i ajutaţi pe cei din jur. Gândiţi-vă la societate: îmbrăcaţi-vă astfel încât să se vadă că între voi nu există conflicte. Nu vă uitaţi în jur, chiar dacă cineva se uită la voi, asta este o ispită, poate însemna divorţ, crize, depresie. Zâmbiţi în fotografii. Aşezaţi-vă pozele în salon, să le vadă toţi. Tundeţi gazonul, faceţi sport – mai ales faceţi sport, ca să puteţi rămâne congelaţi în timp. Când sportul nu mai ajută, treceţi la operaţii estetice. Dar nu uitaţi niciodată: aceste reguli au fost stabilite la un moment dat şi voi trebuie să le respectaţi. Cine le-a stabilit? Nu mai are importanţă, nu puneţi asemenea întrebări niciodată, pentru că ele vor continua să fie valabile chiar dacă voi nu sunteţi de acord cu ele.

M-am aşezat. Câteva aplauze entuziaste, o oarecare indiferenţă, nu-mi dădeam seama dacă nu

cumva mersesem prea departe. Marie mă privea cu un amestec de admiraţie şi surprindere.

Femeia de pe podium a bătut în talger.

I-am spus Mariei să rămână acolo, eu mă duc să fumez.

— Acum vor dansa în numele iubirii, pentru „Sfânta”.

— Poţi să fumezi aici.

— Simt nevoia să fiu singur.

* * *

Deşi eram la începutul primăverii, era încă foarte frig, dar aveam nevoie de aer curat. De ce povestisem istoria aceea? Căsătoria mea cu Esther nu fusese niciodată aşa cum descrisesem eu căsătoriile: două şine, bărbatul şi femeia mereu unul lângă altul, mereu corecţi, în linie dreaptă, aliniaţi. Am avut suişurile şi coborâşurile noastre, de multe ori unul dintre noi ameninţa că pleacă pentru totdeauna, dar până la urmă rămâneam împreună.

Până acum doi ani.

Sau până când ea a vrut să afle de ce era nefericită.

Nimeni nu trebuie să se întrebe: de ce sunt nefericit? Întrebarea asta închide în ea virusul distrugerii complete. Dacă ne întrebăm aşa ceva, vom dori să aflăm ce ne face fericiţi. Dacă ce ne face fericiţi e diferit de ceea ce trăim, fie ne schimbăm dintr-o dată, fie devenim şi mai nefericiţi.

Iar eu eram acum chiar în această situaţie: aveam o iubită cu personalitate, o profesie care începuse să meargă şi o mare şansă ca lucrurile să ajungă să se echilibreze cu timpul. Mai bine să mă conformez. Să accept ce-mi oferă viaţa şi să nu urmez exemplul Estherei, să nu dau importanţă părerii celorlalţi, mai bine să-mi amintesc de

cuvintele Mariei, să-mi construiesc o nouă existenţă alături de ea.

Nu, nu pot gândi aşa. Dacă mă voi purta aşa cum se aşteaptă lumea să mă port, voi deveni un sclav. E nevoie de un control formidabil pentru ca aşa ceva să nu se întâmple, fiindcă tendinţa este să faci mereu pe placul cuiva – mai ales pe placul tău. Dacă mă conformez, pe lângă faptul că o pierd pe Esther, o voi pierde şi pe Marie, şi munca mea, şi viitorul meu, respectul faţă de mine însumi, credinţa în tot ce-am spus şi am scris.

* * *

Am intrat tocmai când oamenii începuseră să iasă. Mihail îşi schimbase deja hainele când a apărut lângă mine.

— Ceea ce s-a întâmplat la restaurant…

— Nu-ţi face probleme, i-am răspuns. Hai să ne plimbăm pe malurile Senei.

Marie a înţeles mesajul şi a spus că trebuia să se culce devreme în seara aceea. I-am cerut taximetristului să ne ducă până la podul din faţa Turnului Eiffel – în felul acesta puteam să mă întorc pe jos acasă. M-am gândit să-l întreb pe Mihail unde locuia, dar mi-am dat seama că întrebarea putea fi interpretată ca o încercare de a verifica, cu ochii mei, dacă Esther era cu el.

Pe drum, ea l-a presat pe Mihail încercând să afle ce era de fapt „întâlnirea”, iar el i-a răspuns invariabil că era un mod de a recupera iubirea. A profitat de ocazie ca să-mi spună că i-a plăcut istoria mea cu şinele de tren.

— Aşa s-a pierdut iubirea, a zis. Când am început să stabilim reguli foarte exacte pentru ca ea să se poată manifesta.

— Şi când s-a întâmplat asta? a întrebat Marie.

— Nu ştiu. Dar ştiu că este posibil să facem astfel încât Energia să revină. Ştiu, fiindcă atunci

când dansez, sau când ascult vocea, Iubirea vorbeşte cu mine.

Marie nu ştia ce înseamnă „să asculte vocea”, dar ajunsesem deja la pod. Am coborât şi am început să mergem prin noaptea rece a Parisului.

— Ştiu că v-aţi speriat de ce aţi văzut. Cel mai mare pericol e să-ţi înghiţi limba şi să te sufoci; patronul restaurantului ştia ce să facă, asta înseamnă că s-a mai întâmplat aşa ceva în pizzeria lui. Nu e un caz chiar atât de rar. Dar fiindcă a venit vorba, diagnosticul dumneavoastră e greşit: nu sunt epileptic. E contactul cu Energia.

Fireşte că era epileptic, dar nu-mi folosea la nimic să-l contrazic. Încercam să mă port normal. Trebuia să ţin situaţia sub control – şi eram surprins de uşurinţa cu care el acceptase întâlnirea de acum.

— Am nevoie de dumneavoastră. Am nevoie să scrieţi ceva despre importanţa iubirii, a spus Mihail.

— Toată lumea ştie cât de importantă e iubirea. Aproape toate cărţile doar despre asta vorbesc.

— Atunci, reformulez: am nevoie să scrieţi ceva despre noua Renaştere.

— Ce este noua Renaştere?

— Este un moment asemănător celui din Italia în secolele al XV-lea şi al XVI-lea, când genii ca Erasmus, da Vinci, Michelangelo au încetat să mai ţină seama de barierele prezentului, de presiunile convenţiilor epocii şi s-au întors spre trecut. La fel cum s-a întâmplat în acea epocă, ne întoarcem acum la limbajul magic, la alchimie, la ideea de Zeiţă Mamă, la libertatea de a ne împlini credinţele, şi am renunţat să ne mai conformăm cerinţelor bisericii sau guvernelor. Ca în Florenţa anilor 1500, descoperim iar că trecutul conţine răspunsurile viitorului. Să luăm povestea asta cu trenul, pe care aţi spus-o: în câte alte situaţii respectăm modele pe care nu le înţelegem? Şi cum

oamenii citesc ceea ce scrieţi dumneavoastră, de ce să nu abordaţi şi această temă?

— N-am negociat niciodată o carte, i-am răspuns, amintindu-mi iarăşi că trebuia să-mi păstrez respectul faţă de mine însumi. Dacă subiectul e interesant, dacă are ecou în sufletul meu, dacă barca numită Cuvânt mă va duce până la insula pe care o caut, poate că voi scrie. Dar asta nu are nicio legătură cu Esther.

— Ştiu, şi nu impun condiţii, spun doar ce mi se pare foarte important.

— Ţi-a vorbit vreodată despre Banca Favorurilor?

— Da. Dar nu este vorba despre Banca Favorurilor. Este vorba de o misiune pe care nu reuşesc să o îndeplinesc de unul singur.

— Misiunea dumitale este ceea ce faci la restaurantul armenesc?

— Numai în mică parte. Facem acelaşi lucru vinerea, cu cerşetorii. Miercurea lucrăm cu noii nomazi.

Noii nomazi? Mai bine nu-l întrerup; Mihail cel care discută cu mine acum nu are aroganţa din pizzerie, nici carisma din restaurant, nici nesiguranţa din librărie. Este o persoană normală, un camarad cu care îţi petreci seara vorbind despre problemele lumii.

— Nu pot să scriu decât despre ceea ce îmi pătrunde sufletul, am insistat.

— V-ar plăcea să veniţi cu noi să discutăm cu cerşetorii?

Mi-am amintit ce spunea Esther despre tristeţea prefăcută din ochii celor care ar fi trebuit să fie cei mai nefericiţi oameni din lume.

— Să mă mai gândesc.

Ne apropiaserăm de Luvru, dar el s-a oprit, s-a sprijinit de parapetul ce mărginea apa şi am rămas aşa, uitându-ne la vapoarele care treceau şi ferindu-ne ochii de lumina reflectoarelor.

— Uită-te la ăştia, am spus, încercând să vorbesc despre orice, ca să nu se răcească discuţia şi să îi vină ideea să plece acasă. Privesc şi ei ce luminează reflectorul. Când se vor duce acasă vor spune că au văzut Parisul. Mâine vor vedea Mona Lisa şi vor spune că au vizitat Luvrul. Habar n-au de Paris şi nici de Luvru, doar s-au plimbat cu vaporul şi au privit un tablou, unul singur. Care e diferenţa între a vedea un film pornografic şi a face dragoste? Aceeaşi ca între a privi un oraş din avion şi a încerca să afli ce se întâmplă acolo intrând în cârciumi, mergând pe străzi care nu sunt în ghidurile turistice, pierzându-te ca să te întâlneşti cu tine însuţi.

— Vă admir capacitatea de autocontrol. Vorbiţi despre vapoarele de pe Sena şi aşteptaţi momentul oportun ca să-mi puneţi întrebarea pe care aţi pregătit-o pentru mine. Acum sunteţi liber să discutaţi deschis despre tot ce vreţi să ştiţi.

Nu era niciun pic de agresivitate în vocea lui, aşa că m-am hotărât să merg mai departe.

— Unde este Esther?

— Fizic, foarte departe, în Asia Centrală. Spiritual, foarte aproape, însoţindu-mă zi şi noapte cu zâmbetul şi cu entuziasmul ei. Ea m-a adus aici, un tinerel de 21 de ani, fără viitor, pe care oamenii din sat îl considerau anormal, un dezaxat sau un fetişist care se vânduse diavolului, iar orăşenii – un ţăran simplu în căutare de lucru. O să vă povestesc viaţa mea cu altă ocazie, cert este că ştiam engleză şi am început să lucrez ca interpret pentru ea. Ne aflam la graniţa cu o ţară în care voia să intre: americanii construiau câteva baze militare acolo, se pregăteau pentru războiul din Afganistan şi era imposibil să obţii o viză. Am ajutat-o să treacă munţii ilegal. Am petrecut o săptămână împreună şi în timpul acesta mi-a arătat că nu eram singur, că mă înţelegea. Am întrebat-o ce făcea aşa de departe de casă. A ezitat, dar mi-a povestit până la urmă ceea ce probabil că v-a povestit şi

dumneavoastră: căuta locul unde se ascunde fericirea. I-am vorbit despre misiunea mea: să încerc să răspândesc din nou Energia Iubirii în lume. În fond, amândoi căutam acelaşi lucru. Esther s-a dus la Ambasada Franţei şi mi-a obţinut o viză – ca traducător de limbă kazahă, deşi în ţara mea toată lumea vorbeşte numai ruseşte. Am venit aici. Ne vedeam ori de câte ori se întorcea din misiunile ei în străinătate; am mai fost de două ori împreună în Kazahstan; era extrem de interesată de cultura Tengri şi de un nomad pe care-l cunoscuse acolo şi despre care credea că are răspuns la toate întrebările.

Aş fi vrut să aflu ce era Tengri, dar întrebarea putea să aştepte. Mihail a continuat să vorbească, iar în ochii lui se oglindea acelaşi dor de Esther pe care-l simţeam şi eu.

— Am început să lucrăm împreună aici, la Paris – ea mi-a dat ideea să adun oamenii o dată pe săptămână. Spunea: „în orice relaţie umană, lucrul cel mai important e comunicarea; dar oamenii au uitat să se aşeze şi să stea de vorbă, să-i asculte pe ceilalţi. Merg la teatru, la cinema, se uită la televizor, ascultă radioul, citesc cărţi, dar aproape că nu vorbesc. Dacă vrem să schimbăm lumea, trebuie să ne întoarcem la epoca în care războinicii se adunau în jurul focului şi istoriseau întâmplări".

Mi-am adus aminte că Esther spunea că toate lucrurile importante din viaţa noastră au apărut din lungile dialoguri la o masă într-un restaurant, sau în plimbările pe străzi ori prin parcuri.

— Ideea să ne întâlnim joia a fost a mea, pentru că aşa-mi cere tradiţia în care am fost crescut. Dar a ei a fost ideea de a ieşi din când în când noaptea prin Paris: spunea că cerşetorii nu se prefăceau că sunt fericiţi, dimpotrivă, se prefăceau că sunt trişti. M-a rugat să vă citesc cărţile. Am înţeles că şi dumneavoastră, poate inconştient, vă imaginaţi lumea la fel ca noi doi. M-am convins că nu sunt singur, deşi doar eu auzeam vocea. Încet-încet, pe

măsură ce oamenii veneau în număr tot mai mare la reuniunile mele, am început să cred că-mi puteam îndeplini misiunea, puteam ajuta ca Energia să se întoarcă, deşi era nevoie să mă întorc în trecut, până la momentul în care Ea a plecat, sau s-a ascuns.

— De ce m-a părăsit Esther?

Oare n-o să-mi pot scoate asta din minte niciodată? Întrebarea l-a cam iritat pe Mihail.

— Din dragoste. Azi v-aţi folosit de exemplul şinelor de tren: ei bine, ea nu este o şină alături de dumneavoastră. Ea nu urmează regulile, şi-mi închipui că nici dumneavoastră. Sper că ştiţi că şi eu îi simt lipsa.

— Atunci…

— Atunci, dacă vreţi într-adevăr s-o întâlniţi, vă pot spune unde este. Şi eu am avut acelaşi impuls, dar vocea mi-a spus că nu este momentul, că nimeni nu trebuie s-o distragă de la întâlnirea ei cu Energia iubirii. Eu respect vocea, vocea ne apără pe toţi: pe mine, pe dumneavoastră, pe Esther.

— Şi când va veni momentul?

— Poate mâine, poate peste un an, poate niciodată – şi în acest caz, trebuie să respectăm hotărârea. Vocea este Energia: din această cauză, ea uneşte doi oameni numai când aceştia sunt cu adevărat pregătiţi pentru acel moment. Dar toţi suntem ispitiţi să forţăm o situaţie – doar pentru a auzi în cele din urmă un cuvânt pe care niciodată n-am vrea să-l auzim: „pleacă”. Cine nu respectă vocea şi ajunge mai devreme sau mai târziu decât trebuie, nu obţine niciodată ce-şi doreşte.

— Prefer să o aud spunându-mi „pleacă”, decât să rămân cu Zahirul nopţilor şi zilelor mele. Dacă îmi va spune asta, va înceta să mai fie o idee fixă, va deveni o femeie care acum trăieşte şi gândeşte altfel.

— Nu va mai fi un Zahir, dar va fi o mare pierdere. Dacă un bărbat şi o femeie reuşesc să

capteze Energia, atunci ei îi ajută cu adevărat pe toţi bărbaţii şi femeile din lume.

— Încetează să mă mai sperii. O iubesc. Ştii că o iubesc, mi-ai spus că şi ea mă iubeşte încă. Nu ştiu ce înseamnă să fii pregătit, nu pot trăi în funcţie de ce aşteaptă alţii de la mine, nici măcar Esther.

— Din câte am înţeles din discuţiile cu ea, la un moment dat dumneavoastră v-aţi rătăcit. Lumea a început să se rotească numai în jurul dumneavoastră, exclusiv în jurul dumneavoastră.

— Nu-i adevărat. A avut libertatea să-şi creeze propriul ei drum. S-a hotărât să fie corespondent de război, chiar împotriva voinţei mele. A considerat că trebuie să caute motivul nefericirii omului, chiar dacă eu i-am arătat că e imposibil să-l afli. Sau poate doreşte ca eu să devin o şină lângă altă şină, păstrând aceeaşi distanţă stupidă, numai pentru că romanii au hotărât aşa?

— Dimpotrivă.

Mihail a pornit agale, iar eu l-am urmat.

— Credeţi că eu aud o voce?

— Să-ţi spun drept, nu ştiu. Şi dacă tot suntem aici, lasă-mă să-ţi arăt ceva.

— Toată lumea crede că sufăr de epilepsie, iar eu îi las să creadă ce vor: e mai uşor aşa. Dar vocea îmi vorbeşte de când eram copil, după ce am văzut-o pe femeie.

— Care femeie?

— Vă povestesc mai târziu.

— De câte ori te întreb ceva, îmi spui „vă povestesc mai târziu”.

— Vocea îmi spune ceva. Ştiu că sunteţi nerăbdător sau poate speriat. La pizzerie, când am simţit vântul fierbinte şi am văzut luminile, am ştiut că sunt simptomele conectării mele cu Puterea. Ştiam că Ea era acolo ca să ne ajute pe amândoi. Dacă credeţi că tot ce spun nu este decât boala unui tânăr epileptic care vrea să profite de sentimentele unui scriitor celebru, atunci mâine vă

dau o hartă pe care e marcat locul unde se află ea, şi veţi pleca s-o căutaţi. Dar acum vocea ne spune ceva.

— Pot să ştiu ce spune sau îmi zici mai târziu?

— Vă spun imediat, dar încă n-am înţeles bine mesajul.

— Oricum, promite-mi că-mi dai harta şi-mi spui locul.

— Promit. Pe Energia Divină a Iubirii, promit. Ce voiaţi să-mi arătaţi?

Am făcut semn spre o statuie aurită – o tânără pe cal.

— Asta. Şi ea auzea voci. Cât timp oamenii au făcut ce spunea, a fost bine. Cum au început să aibă îndoieli, vântul victoriei a bătut spre cealaltă parte.

Ioana d'Arc, fecioara din Orleans, eroina Războiului de o sută de ani, care la cei 17 ani ai săi a fost numită comandantul trupelor pentru că… auzea voci, iar vocile îi arătau cea mai bună strategie pentru a-i învinge pe englezi. După doi ani, era condamnată la moarte pe rug, acuzată de vrăjitorie. Folosisem într-una din cărţile mele o parte a interogatoriului, datată 24 februarie 1431:

> *A fost mai întâi interogată de Dr. Jean Beaupere. Întrebată dacă a auzit vreo voce, ea a răspuns:*
>
> *„Am auzit-o de trei ori, ieri şi azi. Dimineaţă, la vecernie şi când se intona Ave Maria…"*
>
> *Întrebată dacă vocea era în încăpere, ea a răspuns că nu ştia, dar că fusese trezită de voce. Nu era în încăpere, dar era în castel.*
>
> *Ea a întrebat vocea ce trebuia să facă, iar vocea i-a cerut să se ridice din pat şi să-şi împreuneze palmele.*
>
> *Şi atunci (Ioana d' Arc) i-a spus episcopului care o interoga:*

„Înălţimea Voastră spune că-mi este judecător. Cu toate acestea, fiţi cu băgare de seamă în tot ce faceţi, pentru că eu sunt trimisă de Dumnezeu, iar înălţimea voastră se află în pericol. Vocea mă iluminează cu revelaţii pe care eu trebuie să le spun Regelui, nu Înălţimii voastre. Această voce pe care o aud (de multă vreme) vine de la Dumnezeu, iar mie îmi este mult mai frică să nu ascult vocea, decât să nu vă ascult pe Înălţimea voastră."

— Doar nu insinuaţi că…

— Că eşti o reîncarnare a Ioanei d'Arc? Nu cred. Ea a murit când avea abia 19 ani, iar dumneata ai 25. Ea a comandat armata franceză, iar dumneata, din câte-mi spui, nu reuşeşti să comanzi nici măcar în viaţa dumitale.

Ne-am sprijinit iarăşi de parapetul Senei.

— Cred în semne, am insistat. Cred în destin. Cred că oamenii au, în fiecare zi, şansa de a afla care este cea mai bună decizie pe care trebuie s-o ia. Cred că am greşit, că am pierdut, într-un anumit moment, legătura cu femeia pe care o iubeam. Iar acum nu am nevoie decât să închid acest ciclu; deci vreau harta, vreau să mă duc la ea.

El mă privi – părea iar în transă, ca pe scena restaurantului. Am presimţit un nou atac de epilepsie – în plină noapte, într-un loc practic pustiu.

— Viziunea mi-a dat putere. Puterea este aproape vizibilă, palpabilă. Pot s-o manevrez, dar n-o pot domina.

— E târziu pentru asemenea discuţii. Sunt obosit, şi dumneata la fel. Te rog să-mi dai harta şi să-mi arăţi locul.

— Vocea… o să vă dau harta mâine după-masă. Unde pot să vă găsesc?

I-am dat adresa, dar m-a surprins că nu ştia unde locuiam cu Esther.

— Credeţi că m-am culcat cu soţia dumneavoastră?

— Niciodată n-aş întreba aşa ceva. Nu e treaba mea.

— Dar aţi întrebat, când eram la pizzerie.

Uitasem. Bineînţeles că era treaba mea, dar acum răspunsul lui nu mă mai interesa.

Privirea lui Mihail s-a schimbat. Am căutat prin buzunare un obiect pe care să i-l pun între dinţi, în caz de criză, dar el părea calm, părea că ţine situaţia sub control.

— Chiar acum ascult vocea. Mâine voi lua harta, însemnările, orarul zborurilor de avion şi voi veni la dumneavoastră. Cred că vă aşteaptă. Cred că lumea va fi mai fericită dacă doi oameni, doar doi oameni sunt mai fericiţi. Dar există o problemă: vocea-mi spune că nu vom reuşi să ne vedem mâine.

— Eu am doar o întâlnire cu un actor care a sosit din Statele Unite. Te aştept tot restul zilei.

— Dar aşa zice vocea.

— Îţi interzice să mă ajuţi s-o regăsesc pe Esther?

— Nu cred. Vocea m-a trimis la dumneavoastră în seara când aţi dat autografe. Din clipa aceea, eu am ştiut, mai mult sau mai puţin, cum vor merge lucrurile, pentru că am citit *Timp de sfâşiat, timp de reparat.*

— Atunci – şi mi-era îngrozitor de frică să nu se răzgândească – să facem aşa cum ne-am înţeles. Sunt liber începând cu ora două.

— Dar vocea-mi spune că încă nu-i momentul.

— Mi-ai promis.

— Bine.

Mi-a întins mâna şi mi-a spus că a doua zi avea să treacă pe la mine spre seară. Ultimele lui cuvinte au fost:

— Vocea îmi spune că va îngădui să se întâmple asta numai la momentul potrivit.

În timp ce mă întorceam acasă, singura voce pe care am auzit-o a fost aceea a Estherei, vorbindu-mi despre iubire. Şi, în timp ce îmi aminteam discuţia, am înţeles că ea se referea la căsătoria noastră.

— Când aveam 15 ani, eram înnebunită să descopăr sexul. Dar era un păcat, era interzis. Nu puteam să înţeleg de ce era un păcat: tu poţi? Poţi să-mi spui de ce toate religiile, în toate colţurile acestei lumi, consideră sexul ca pe un lucru interzis – chiar religiile şi culturile cele mai primitive?

— Ai atins un subiect foarte delicat. De ce crezi că e interzis sexul?

— Din cauza hranei.

— A hranei?

— Acum mii de ani triburile erau nomade, făceau dragoste liber, aveau mulţi copii şi cu cât mai numeros era un trib, cu atât riscul de a dispărea era mai mare – oamenii se luptau între ei pentru hrană, ucideau copiii, apoi femeile. Supravieţuiau doar cei puternici, dar toţi erau bărbaţi. Iar bărbaţii, fără femei, nu pot perpetua specia. Atunci cineva, văzând ce se întâmplă în tribul vecin, s-a gândit să-şi salveze tribul de la o asemenea soartă. A inventat o poveste: zeii le interziceau bărbaţilor să facă dragoste cu toate femeile. Se puteau culca doar cu una, maxim cu două. Unii bărbaţi erau impotenţi, unele femei erau sterile, nu puteau avea copii, cu toate acestea nimănui nu-i era permis să-şi schimbe partenerul. Toţi l-au crezut, pentru că omul care le vorbea în numele zeilor era adesea deosebit – avea o deformare fizică, o boală care provoca convulsii, un dar special, o particularitate care-l diferenţia de ceilalţi – şi aşa au apărut primii conducători. În câţiva ani tribul a devenit mai puternic: suficient de mulţi bărbaţi încât să-i hrănească pe toţi, destule femei capabile să nască copii sănătoşi care cu timpul aveau să sporească numărul vânătorilor şi femeilor fertile. Ştii care este plăcerea cea mai mare a femeii într-o căsnicie?

— Sexul.

— Greşit: să pună mâncarea pe masă. Să-şi vadă bărbatul mâncând. Este momentul de glorie al

femeii, care-şi petrece toată ziua gândindu-se la cină. Iar asta a apărut, probabil, din cauza vreunei legende pierdute în negura timpului – despre teama de foamete, spectrul dispariţiei speciei, lupta pentru supravieţuire.

— Simţi lipsa copiilor?

— Păi nu i-am avut până acum, nu-i aşa? Cum pot simţi lipsa a ce n-am avut?

— Crezi că asta ar fi schimbat căsnicia noastră?

— De unde să ştiu? Mă uit la prietenele şi prietenii mei: sunt oare mai fericiţi din cauza copiilor? Unii da, alţii nu prea. Poate că sunt fericiţi că au copii, dar asta n-a îmbunătăţit, nici n-a înrăutăţit relaţia dintre ei. Continuă să se învinovăţească de încercarea de a câştiga controlul asupra celuilalt. Continuă să creadă că promisiunea „totdeauna vom fi fericiţi" trebuie să fie respectată chiar cu preţul nefericirii zilnice.

— Îţi face rău războiul, Esther. Te pune în contact cu o realitate foarte diferită de viaţa pe care o ducem aici. Da, ştiu că o să mor; de aceea trăiesc fiecare zi ca pe un miracol. Dar asta nu mă obligă să mă gândesc doar la iubire, fericire, sex, hrană, căsnicie.

— Războiul nu-mi permite să gândesc. Doar exist, punct. Când ştiu că în orice clipă pot fi lovită de un glonţ rătăcit, îmi spun: „ce bine, nu trebuie să-mi fac griji despre ce se va întâmpla cu copilul meu". Dar îmi trece prin minte şi: „ce păcat, o să mor şi nu va mai rămâne nimic din mine. N-am fost în stare decât să-mi pierd viaţa, nu să aduc o alta pe lume".

— Este ceva în neregulă cu noi? Te întreb pentru că mi se pare că vrei să-mi spui ceva, dar te opreşti înainte de a începe.

— Da, este. Avem obligaţia să fim fericiţi împreună. Tu crezi că îmi datorezi tot ce ai, iar eu cred că trebuie să mă simt privilegiată lângă un bărbat ca tine.

— Am femeia pe care o iubesc, chiar dacă nu recunosc totdeauna, şi totuşi mă întreb: „unde greşesc”?

— Foarte bine că înţelegi. Nu greşeşti cu nimic, şi nici eu nu greşesc cu ceva, eu care mă întreb, la rândul meu, acelaşi lucru. Greşit e felul în care ne manifestăm dragostea. Dacă am recunoaşte de unde apar problemele, am putea convieţui cu ele şi am fi fericiţi. Ar fi o luptă neîncetată, care ne-ar menţine activi, energici, plini de viaţă, ne-ar dezvălui multe universuri care aşteaptă să fie cucerite. Dar noi mergem pe o cale unde lucrurile se repară de la sine. Pe care iubirea nu creează probleme, confruntări, ci a devenit o soluţie.

— Şi ce este greşit în asta?

— Totul. Simt că energia dragostei, forţa aceea care se cheamă pasiune, a încetat să-mi mai străbată trupul şi sufletul.

— Dar a rămas ceva.

— A rămas? Oare toate căsniciile trebuie să sfârşească aşa, oare pasiunea trebuie să lase locul aşa-zisei „relaţii mature”? Am nevoie de tine. Îţi simt lipsa. Uneori sunt geloasă. Îmi place să mă gândesc la ce o să mănânci la cină, deşi uneori nici nu vezi ce bagi în gură. Dar lipseşte bucuria.

— Nu lipseşte. Când eşti departe mi-ar plăcea să fii lângă mine. Stau şi-mi închipui tot felul de discuţii pe care le vom avea când te vei întoarce. Telefonez ca să ştiu că totul este în ordine, simt nevoia să-ţi aud vocea în fiecare zi. Pot să te asigur că te iubesc în continuare cu pasiune.

— Asta se întâmplă şi cu mine, dar ce se petrece când suntem aproape? Discuţii, certuri pentru fleacuri, fiecare vrea să-l schimbe pe celălalt, vrea să-i impună punctul lui de vedere. Mă taxezi pentru nimicuri, dar şi eu fac la fel. Câteodată, în adâncul sufletului nostru, ne spunem: „ce bine ar fi să fiu liber, să n-am nicio obligaţie”.

— Ai dreptate. Dar în asemenea clipe mă simt pierdut, pentru că ştiu că sunt împreună cu femeia

pe care o doresc.

— Dar şi eu sunt cu bărbatul pe care totdeauna mi l-am dorit.

— Şi crezi că poţi schimba asta?

— Pe măsură ce îmbătrânesc, bărbaţii se uită la mine din ce în ce mai rar, iar eu gândesc din ce în ce mai des: „mai bine las totul aşa cum este”. Sunt sigură că mă pot amăgi pentru tot restul vieţii. Cu toate astea, de câte ori mă duc într-o zonă de conflict, constat că dragostea este mai puternică, mult mai puternică decât ura care-i împinge pe oameni să se ucidă între ei. Şi, în asemenea momente, dar numai în asemenea momente, cred că pot schimba totul.

— Nu poţi trăi tot timpul într-un război.

— Nu pot trăi tot timpul nici în pacea de care am parte lângă tine. Pentru că distruge singurul lucru important pe care-l am: relaţia mea cu tine. Chiar dacă păstrează intensitatea iubirii noastre.

— Milioane de oameni din lumea întreagă se gândesc acum la acelaşi lucru, rezistă cu eroism şi trec peste momentele de depresie. Rezistă la una, două, trei crize şi până la urmă îşi găsesc liniştea.

— Ştii că nu e bine să fie aşa. Sau n-ar fi trebuit să scrii cărţile pe care le-ai scris.

Hotărâsem să iau prânzul cu actorul american la pizzeria lui Roberto – trebuia să mă întorc acolo cât mai curând pentru a şterge impresia proastă pe care probabil o provocasem. Înainte de a ieşi, am lăsat vorbă portarului şi menajerei: dacă nu mă întorceam până la ora fixată şi venea un tânăr cu trăsături mongoloide pentru a-mi lăsa ceva, era extrem de important să-l invite să intre, să mă aştepte în salon şi să-l servească cu tot ce-ar fi dorit. Dacă tânărul nu putea aştepta, atunci să-i ceară să lase unuia dintre ei ceea ce-mi adusese. Şi, mai ales, în ruptul capului să nu-i dea voie să plece fără să le dea ce trebuia!

Am luat un taxi şi i-am cerut şoferului să oprească la colţul dintre Boulevard Saint-Germain cu Rue Saint-Pères. Cădea o ploaie măruntă, dar aveam de mers doar treizeci de metri până la restaurant, care te întâmpina cu firma lui discretă şi cu zâmbetul generos al lui Roberto – când ieşea să mai fumeze o ţigară. O femeie care împingea un landou venea spre mine pe trotuarul îngust şi, cum nu aveam loc amândoi, am coborât pe carosabil pentru a-i da voie să treacă.

Şi atunci, parcă în *ralenti,* lumea s-a răsucit cu totul: pământul a devenit cer, cerul pământ, am văzut detalii ale cornişelor clădirii din colţ – trecusem adesea pe acolo, privisem în sus de atâtea ori… îmi amintesc de senzaţia de surpriză, de aerul şuierându-mi puternic în urechi şi de un lătrat de câine în depărtare; pe urmă, totul s-a întunecat.

Am căzut cu o viteză ameţitoare într-o gaură neagră, în care puteam vedea o luminiţă undeva foarte departe. Înainte de a ajunge acolo, mâini nevăzute m-au tras înapoi foarte violent şi m-am trezit din cauza ţipetelor ce se auzeau în jurul meu: totul nu putea să fi durat mai mult de câteva secunde. Am simţit gustul sângelui în gură, mirosul asfaltului ud şi imediat mi-am dat seama că avusesem un accident. Eram conştient şi inconştient în acelaşi timp, am încercat, dar n-am

reuşit să mă mişc, am zărit pe încă cineva întins pe jos, lângă mine – îi puteam simţi mirosul, parfumul, şi mi-am închipuit că era femeia cu copilul pe trotuar; O, Doamne!

Cineva s-a apropiat pentru a încerca să mă ridice, i-am strigat să nu mă atingă, era periculos să-mi mişte corpul acum; învăţasem într-o discuţie lipsită de importanţă, dintr-o seară oarecare că dacă aveai o fractură la gât orice mişcare greşită te putea paraliza pe viaţă.

M-am luptat să rămân conştient, am aşteptat durerea care nu a mai venit, am încercat să mă mişc, dar m-am gândit că e mai bine să n-o fac – m-a cuprins o senzaţie de moleşeală, de toropeală. Am cerut iar să nu fiu atins, am auzit în depărtare o sirenă şi am înţeles că puteam adormi, nu mai trebuia să lupt pentru viaţa mea, era fie pierdută, fie câştigată, nu mai depindea de mine ci de medici, de infirmiere, de destin, de „ceva”, de Dumnezeu.

Am auzit vocea unei copile – îmi spunea cum o cheamă, dar nu reuşeam să-mi întipăresc numele ei în minte – cerându-mi să stau liniştit, asigurându-mă că nu o să mor. Voiam să o cred, am implorat-o să mai rămână lângă mine, dar ea a dispărut brusc: am simţit că îmi aşezau ceva la gât, o mască pe faţă, şi atunci am adormit iar, şi n-am visat nimic.

Când mi-am recăpătat cunoştinţa, nu simţeam altceva decât un zumzet îngrozitor în urechi: restul era tăcere şi întuneric complet. Deodată am simţit că totul se învălmăşea şi am fost sigur că îmi cărau sicriul – aveau să mă îngroape de viu!

Am încercat să bat în pereţii ce mă înconjurau, dar nu reuşeam să mişc niciun muşchi. O vreme, care mi-a părut nesfârşită, am simţit că eram împins înainte, nu reuşeam să mai controlez nimic şi, în clipa aceea, adunându-mi toate puterile ce-mi mai rămăseseră, am dat un ţipăt care s-a întors ca ecoul în spaţiul acela închis, mi-a străpuns auzul, m-a asurzit – dar ştiam că ţipătul acela m-a salvat, fiindcă imediat a început să se zărească o luminiţă la picioarele mele: descoperiseră că nu murisem!

Lumina – binecuvântata lumină care mă salvase de la cel mai groaznic supliciu, asfixia – începu să-mi inunde corpul, scoteau capacul sicriului în sfârşit, pe mine mă treceau sudori reci, simţeam o durere imensă dar eram mulţumit, uşurat, îşi dăduseră seama de eroare, ce bucurie să te întorci pe lumea asta!

În cele din urmă lumina îmi ajunse la ochi: o mână suavă mă atinse, un chip îngeresc se aplecă peste capul meu asudat:

— Nu vă faceţi griji, spuse apariţia angelică, blondă, îmbrăcată în alb. Nu sunt înger, dumneavoastră n-aţi murit, iar acesta nu-i un coşciug, ci un aparat de rezonanţă magnetică pentru a vedea posibilele leziuni ce ar fi putut să apară. După cum se pare nu-i nimic grav, dar va trebui să mai rămâneţi sub observaţie.

— Niciun os rupt?

— Escoriaţii generalizate. Dacă v-aş aduce o oglindă, v-aţi speria de cum arătaţi: dar asta va trece în câteva zile.

Am încercat să mă ridic, dar ea m-a împiedicat cu blândeţe. Atunci am simţit o durere de cap îngrozitoare şi am gemut.

— Aţi suferit un accident, e normal, nu credeţi?

— Cred că mă amăgiţi, am zis eu cu greutate. Sunt adult, am trăit intens toată viaţa mea, pot să accept orice fără să intru în panică. Un vas de sânge în capul meu e gata să plesnească.

Doi infirmieri au venit şi m-au aşezat pe o targă. Mi-am dat seama că aveam un aparat ortopedic în jurul gâtului.

— Cineva mi-a spus că aţi cerut să nu fiţi mişcat, spuse apariţia angelică. Foarte bună hotărâre. O să trebuiască să rămâneţi cu acest guleraş o vreme, dar dacă nu apare vreo surpriză neplăcută – nu putem prevedea niciodată toate consecinţele – în curând totul nu va fi altceva decât o sperietură zdravănă şi un noroc formidabil.

— Câtă vreme? Nu pot sta aici.

N-am primit niciun răspuns. Marie mă aştepta zâmbitoare afară, lângă sala de radiologie – pesemne medicii îi spuseseră că în principiu nu era nimic grav. Şi-a trecut mâna peste părul meu, şi-a ascuns groaza pe care probabil că o simţea văzându-mă în halul acela.

Micul alai mergea pe culoarul spitalului – ea, doi infirmieri care împingeau targa şi îngerul în alb. Capul mă durea din ce în ce mai tare.

— Soră, capul…

— Nu sunt soră, sunt medicul dumneavoastră deocamdată, aşteptăm să sosească medicul dumneavoastră personal. Cât priveşte capul, nu fiţi îngrijorat: la declanşarea mecanismului de apărare, organismul închide toate vasele de sânge în momentul unui accident, ca să evite sângerarea. Când simte că pericolul a trecut, vasele se deschid din nou, sângele curge iarăşi, şi asta doare. Nimic altceva. Oricum, dacă doriţi, vă pot da ceva ca să puteţi dormi.

Am refuzat. Şi, ţâşnind parcă dintr-un colţ întunecat al sufletului, mi-am amintit de fraza pe care o auzisem cu o zi înainte:

„Vocea spune că asta se va întâmpla la momentul potrivit”.

N-avea de unde să ştie. Nu se putea ca tot ce se întâmpla la intersecţia dintre Saint-Germain şi Saint-Pères să fi fost rezultatul unei conspiraţii universale, a ceva predeterminat de zei, care probabil că erau prea ocupaţi cu îngrijirea acestei planete ajunse în condiţii atât de jalnice, pe cale de a fi distrusă, ca să lase totul baltă numai şi numai pentru a mă împiedica să ajung să-mi găsesc Zahirul. Tânărul nu avea cum să prevadă viitorul, numai dacă nu cumva… o fi auzit cu adevărat o voce, chiar o fi existând vreun plan, iar lucrurile s-ar dovedi cu mult mai complicate decât îmi închipuiam eu.

Toate astea începeau să fie prea mult pentru mine: zâmbetul Mariei, posibilitatea ca cineva să audă voci, durerea tot mai greu de suportat.

— Doamnă doctor, m-am răzgândit: vreau să dorm, nu mai suport durerea.

Ea spuse ceva unuia dintre infirmierii care împingeau targa, iar acesta ieşi şi se întoarse înainte chiar ca noi să fi ajuns în salon. Am simţit o înţepătură în braţ, şi imediat am adormit.

Când m-am trezit, am vrut să ştiu exact ce s-a întâmplat, dacă femeia pe care o văzusem lângă mine scăpase, ce se întâmplase cu copilaşul ei. Marie mi-a spus că trebuia să mă odihnesc, dar dr. Louit, medicul şi prietenul meu, care sosise între timp, a considerat că nu era nicio problemă dacă mi se povestea. Fusesem lovit de o motocicletă: corpul pe care-l văzusem pe jos era al tânărului care o conducea şi care fusese adus la acelaşi spital şi avusese aceeaşi soartă ca şi mine – escoriaţii generale. Procesul-verbal al poliţiei făcut imediat după accident spunea clar că eu mă aflam în mijlocul străzii când s-a întâmplat accidentul, şi că astfel pusesem în pericol viaţa motociclistului.

Adică, aparent, eu eram vinovat de tot, dar tânărul hotărâse să nu depună nicio plângere. Marie îl vizitase, au stat puţin de vorbă, a aflat că

era imigrant şi muncea la negru, îi era frică să spună ceva la poliţie. A ieşit din spital după 24 de ore, fiindcă în momentul accidentului avea cască şi riscul de accident cerebral era minim.

— Zici că a plecat după 24 de ore? Vrei să spui că sunt aici de mai mult de o zi?

— De trei. După ce ai ieşit de la rezonanţă magnetică, doctoriţa mi-a telefonat şi mi-a cerut permisiunea să te ţină sub sedative. Şi cum cred că eşti foarte tensionat, iritat, deprimat, am autorizat-o să facă asta.

— Şi acum ce urmează?

— În principiu, încă două zile de spital şi trei săptămâni cu aparatul ăsta la gât: cele 48 de ore critice au trecut deja. Dar şi aşa, o parte a corpului se poate revolta, şi atunci am avea o problemă. Dar e mai bine să nu ne gândim la asta decât dacă apare vreo urgenţă – nu merită să ne facem griji de pe acum.

— Adică mai există posibilitatea să mor?

— După cum bine ştii, noi, toţi, nu numai că putem, dar asta ni se şi întâmplă.

— Vreau să spun – încă mai pot să mor din cauza accidentului ăsta?

Dr. Louit făcu o pauză.

— Da. Totdeauna există posibilitatea să se formeze un cheag pe care aparatele să nu reuşească să-l localizeze, care poate să se desprindă oricând şi să provoace o embolie. Sau ca o celulă să înnebunească şi să înceapă să formeze un cancer.

— Nu trebuia să faceţi asemenea comentarii, îl întrerupse Marie.

— Suntem prieteni de cinci ani. El m-a întrebat, iar eu îi răspund. Şi acum, vă rog să mă iertaţi, trebuie să mă întorc la cabinet. Medicina nu e cum vă închipuiţi voi. În lumea voastră, dacă un copil se duce să cumpere cinci mere, dar nu vine decât cu două, trageţi concluzia că le-a mâncat pe cele trei care lipsesc, în lumea mea, există şi alte posibilităţi: poate că le-a mâncat, dar poate că a

fost jefuit, nu i-au mai ajuns banii să cumpere cinci, sau le-a pierdut pe drum, sau cuiva i-a fost foame şi el a hotărât să împartă fructele cu omul acela etc. În lumea mea, totul e posibil, totul e relativ.

— Doctore, ce ştii despre epilepsie?

Marie înţelese imediat că mă refeream la Mihail – şi firea ei dădu la iveală un dram de nemulţumire. Imediat spuse că ea trebuie să plece, fiindcă era aşteptată la filmări.

Dar dr. Louit, deşi îşi strânsese deja lucrurile ca să plece, se opri ca să-mi răspundă.

— Este vorba despre un exces de impulsuri electrice într-o anumită regiune a creierului, ceea ce provoacă convulsii de o gravitate mai mare sau mai mică. Nu există niciun studiu definitiv asupra chestiunii, se crede că o criză se declanşează atunci când persoana este foarte tensionată. Dar nu trebuie să-ţi faci griji: deşi boala poate declanşa primele ei simptome la orice vârstă, cu greu ar putea fi provocată de un accident de motocicletă.

— Şi care este cauza?

— Nu este specialitatea mea, dar mă pot informa dacă vrei.

— Da, vreau. Şi mai am o întrebare, dar te rog să nu crezi că e din cauza accidentului. Este posibil ca epilepticii să audă voci şi să aibă premoniţii?

— Ţi-a spus cineva că o să se întâmple accidentul ăsta?

— Nu chiar asta. Dar eu aşa am înţeles.

— Iartă-mă, dar nu mai pot rămâne nicio clipă, o s-o iau şi pe Marie în taxi. Cât despre epilepsie, o să mă informez.

În timpul celor două zile cât Marie s-a aflat departe, Zahirul a revenit la locul lui, cu toată sperietura pe care am tras-o cu accidentul. Eu ştiam că, în cazul în care băiatul s-a ţinut de cuvânt, acasă la mine exista un plic, cu adresa Estherei – dar acum eram speriat.

Dacă Mihail a spus adevărul în ceea ce priveşte vocea?

Am încercat să-mi amintesc detaliile: am coborât de pe trotuar, am aruncat automat o privire, am văzut o maşină, dar am văzut şi că era la o distanţă sigură pentru mine. Cu toate astea, am fost lovit de o motocicletă care poate încerca să depăşească maşina şi se afla în afara câmpului meu vizual.

Cred în semne. După Drumul spre Santiago, totul se schimbase complet: tot ce-i nevoie să înveţi se află la vedere, este de ajuns să priveşti în jur cu respect şi atenţie pentru a descoperi unde doreşte Dumnezeu să te conducă şi care este cel mai potrivit pas pe care-l poţi face în următorul minut. Am mai învăţat şi să respect misterul: aşa cum spunea Einstein, Dumnezeu nu joacă zaruri cu Universul, totul este interconectat şi are un sens. Deşi acest sens rămâne mai tot timpul ascuns, ştim când suntem aproape de adevărata noastră misiune pe pământ, fiindcă atunci tot ce facem se molipseşte de energia entuziasmului.

Dacă este, e-n regulă. Dacă nu este, mai bine schimbăm direcţia.

Când ne aflăm pe drumul cel bun, urmăm semnele, dar din când în când mai facem şi un pas greşit, iar divinitatea ne vine în ajutor, împiedicându-ne să comitem ireparabilul. Oare accidentul meu a fost un semn? Oare Mihail, în ziua aceea, intuise un semn ce-mi era destinat?

Am hotărât că răspunsul la această întrebare era „Da”.

Şi poate tocmai de aceea, pentru că mi-am acceptat destinul şi m-am lăsat condus de o forţă superioară, am observat că în cursul acelei zile Zahirul începea să-şi piardă din putere. Ştiam că tot ce aveam de făcut era să deschid un plic, să citesc adresa şi să sun la soneria casei ei.

Dar semnele arătau că nu era momentul. Dacă într-adevăr Esther era atât de importantă în viaţa mea cum îmi închipuiam, dacă ea continua să mă iubească (aşa cum spusese tânărul), de ce să forţez o situaţie care avea să mă determine să fac iarăşi aceleaşi greşeli din trecut?

Cum să evit repetarea lor?

Înţelegând mai bine cine eram, sau ce se schimbase, ori ce putea să provoace această întrerupere bruscă a unui destin marcat până atunci de bucurie.

Era oare suficient?

Nu, trebuia să aflu şi cine era Esther – prin ce transformări trecuse în toată perioada cât am fost împreună.

Ar fi fost de-ajuns răspunsul la aceste două întrebări?

Lipsea o a treia: de ce soarta ne unise?

Având aşa de mult timp liber în salonul de spital, am făcut o trecere în revistă a întregii mele vieţi. Am căutat mereu aventura şi siguranţa în acelaşi timp – deşi ştiam că cele două lucruri nu se potriveau. Chiar dacă aveam certitudinea iubirii mele pentru Esther, mă îndrăgosteam cât ai clipi de alte femei, numai pentru că jocul seducţiei este cel mai interesant de pe lume.

Am ştiut să-i arăt soţiei mele că o iubesc? Poate, un timp, dar în niciun caz totdeauna. De ce? Pentru că îmi închipuiam că nu era nevoie, ea trebuia să ştie, nu putea să-mi pună sentimentele la îndoială.

Îmi amintesc, cu mulţi ani în urmă, că cineva m-a întrebat ce aveau în comun toate iubitele care trecuseră prin viaţa mea. Răspunsul a fost uşor: EU. Şi dându-mi seama de asta, am constatat cât

timp pierdusem în căutarea persoanei potrivite – femeile se schimbau, eu rămâneam acelaşi şi nu mă alegeam cu nimic de pe urma traiului împreună. Am avut multe iubite, dar totdeauna am aşteptat persoana potrivită. Am avut controlul, am fost controlat, dar relaţia nu a depăşit acest stadiu – până ce a apărut Esther şi a răsturnat complet perspectiva.

Mă gândeam la fosta mea soţie cu duioşie: nu mai apărea obsesia regăsirii, dorinţa de a şti de ce dispăruse fără explicaţii. Chiar dacă *Timp de sfâşiat, timp de reparat* reprezenta un adevărat tratat despre căsătoria mea, cartea confirma în primul rând că eu mă sondam pe mine însumi: sunt în stare să iubesc, să simt lipsa cuiva. Esther merita mult mai mult decât vorbe; chiar şi vorbele, simplele vorbe, nu fuseseră niciodată spuse cât timp fusesem împreună.

Totdeauna trebuie să îţi dai seama când se încheie o etapă. Închizând cicluri, zăvorând porţi, terminând capitole – nu contează numele pe care i-l dăm, important e ca momentele încheiate ale vieţii să rămână în urmă. Încet, încet, am început să înţeleg că îmi era cu neputinţă să revin la cel care am fost cândva: cei doi ani, care înainte păreau un infern fără sfârşit, începeau acum să-şi arate adevărata lor semnificaţie.

Iar această semnificaţie trecea dincolo de căsătoria mea: orice bărbat, orice femeie sunt conectaţi la energia pe care mulţi o numesc iubire, dar care în realitate este materia primă din care a fost construit universul. Această energie nu poate fi manipulată, ea ne dirijează pe noi, discret, în ea stă toată experienţa noastră de viaţă. Când încercăm s-o orientăm spre ceea ce dorim noi, ajungem disperaţi, frustraţi, amăgiţi – pentru că ea e nesupusă şi neîmblânzită.

Ne petrecem restul vieţii spunând că iubim pe nu ştiu cine sau nu ştiu ce, când în realitate suferim numai pentru că, în loc să acceptăm forţa ei,

încercăm s-o reducem ca să încapă în lumea în care ne închipuim că trăim.

Cu cât mă gândeam mai mult la asta, cu atât Zahirul îşi pierdea din forţă, cu atât mai mult mă apropiam eu de mine însumi. M-am pregătit pentru o muncă îndelungată, care avea să-mi ceară tăcere, meditaţie şi perseverenţă. Accidentul mă ajută să înţeleg că nu puteam forţa ceva pentru care încă nu sosise „timpul de reparat".

Mi-am adus aminte ce-mi spusese dr. Louit: după o traumă ca aceasta, moartea putea sosi în orice clipă. Dacă avea să fie aşa? Dacă peste zece minute inima mea încetează să mai bată?

Un infirmier a intrat în salon ca să-mi servească cina şi eu l-am întrebat:

— Te-ai gândit vreodată la propria înmormântare?

— Nu vă faceţi griji, îmi răspunse el. O să supravieţuiţi, arătaţi mult mai bine azi.

— Nu-mi fac griji. Şi ştiu că voi supravieţui, fiindcă mi-a spus o voce că aşa va fi.

Am vorbit de „voce" dinadins, ca să-l provoc. El m-a privit neîncrezător, gândind că poate ar fi cazul să ceară un nou consult, şi să verifice dacă creierul meu nu fusese cumva afectat.

— Ştiu că voi supravieţui, am continuat. Poate o zi, un an, treizeci sau patruzeci de ani. Dar într-o bună zi, în ciuda tuturor cuceririlor ştiinţei, tot voi avea parte de o înmormântare. La asta mă gândeam acum, şi mi-ar plăcea să aflu dacă dumneata, vreodată, te-ai gândit la treaba asta.

— Niciodată. Şi nici nu vreau să mă gândesc; de altfel, lucrul care mă înspăimântă cel mai tare este chiar faptul că ştiu că într-o bună zi totul se va sfârşi.

— Că ne place ori ba, c-o acceptăm sau o respingem, aceasta este o realitate de care nimeni nu scapă. Ce-ai zice să stăm puţin de vorbă despre asta?

— Trebuie să mă ocup şi de alţi pacienţi, spuse, lăsând mâncarea pe masă şi ieşind cât se putea de repede, ca şi cum încerca să fugă. Nu de mine, ci de cuvintele mele.

Dacă infirmierul nu voia să vorbească despre aşa ceva, ce-ar fi să reflectez de unul singur la asta? Mi-am amintit de un poem pe care l-am învăţat în copilărie?

Când nedorita omului sosi-va
Poate că mă voi teme. Poate că voi zâmbi şi spune:
Bună mi-a fost ziua, noaptea poate coborî.
Va găsi câmpul lucrat, şi masa pusă, şi casa lună, şi
fiece lucru la locul său.

Mi-ar plăcea să fie adevărat: fiece lucru la locul său. Dar cum ar suna epitaful meu? Atât eu cât şi Esther ne făcuserăm testamentul şi, printre altele, aleseserăm incinerarea – cenuşa mea să fie răspândită de vânt în locul numit Cebreiro, pe drumul spre Santiago, iar cenuşa ei, peste apa mării. Aşa că n-o să avem celebra lespede cu inscripţie.

Dar dacă aş putea alege o frază? Aş cere să fie gravat: „El a murit încă din timpul vieţii”.

Ar putea părea un nonsens, dar cunoşteam deja mulţi oameni care încetaseră să trăiască deşi îşi continuau munca, mâncau, aveau activităţile sociale obişnuite. Făceau totul automat, fără să înţeleagă momentul magic pe care fiecare zi îl aduce cu sine, fără a se opri să mediteze asupra miracolului vieţii, fără să înţeleagă că minutul următor poate fi ultimul.

Era inutil să încerc să-i explic asta infirmierului – mai ales că altcineva a venit să ia farfuria, cineva care a început să vorbească cu mine fără încetare, poate din ordinul vreunui medic. Voia să ştie dacă-mi aminteam cum mă numesc, dacă ştiam în ce an

suntem, numele preşedintelui Statelor Unite şi alte întrebări care nu au sens decât atunci când suntem examinaţi ca să se dovedească sănătatea noastră mintală.

Şi toate astea numai pentru că eu pusesem o întrebare pe care orice om trebuia să şi-o pună: Te-ai gândit vreodată la înmormântarea ta? Ştii că o să mori, mai devreme sau mai târziu?

În noaptea aceea, am adormit zâmbind. Zahir era pe cale să dispară, Esther se întorcea, şi, dacă mi-ar fi fost scris să mor azi, în ciuda a tot ce mi se întâmplase în viaţă, în ciuda tuturor înfrângerilor mele, a dispariţiei femeii iubite, a nedreptăţilor pe care le suferisem sau pe care le provocasem cuiva, voi rămâne viu până în ultimul minut şi cu siguranţă voi putea afirma:

Bună mi-a fost ziua, noaptea poate coborî.

Două zile mai târziu, eram acasă. În timp ce Marie pregătea prânzul, am apucat să-mi arunc o privire peste corespondenţa care se strânsese. A sunat interfonul, era portarul care-mi spunea că plicul pe care-l aşteptam săptămâna trecută sosise şi trebuia să se afle pe masa mea.

I-am mulţumit şi, contrar tuturor lucrurilor închipuite de mine înainte, nu m-am repezit să-l deschid. Am luat prânzul, am întrebat-o pe Marie despre filmările ei, ea m-a întrebat despre planurile mele – fiindcă, din pricina gulerului ortopedic, nu puteam să ies imediat. Îmi spuse că, dacă aveam nevoie, va rămâne cu mine cât era nevoie.

— Am o mică prezentare pentru un canal tv coreean, dar pot să o amân, sau pur şi simplu s-o refuz. Asta, fireşte, dacă ai nevoie de compania mea.

— Sigur că am şi sunt foarte mulţumit să aflu că poţi să stai pe-aproape.

Cu un zâmbet larg, ea luă imediat telefonul, formă numărul impresarului ei şi-i ceru să-i schimbe angajamentele. Am auzit-o comentând: „nu spune că m-am îmbolnăvit, am o superstiţie, de câte ori am folosit această scuză am ajuns să stau la pat; spune că trebuie să-l îngrijesc pe cel pe care-l iubesc.”

Trebuia să iau o serie de măsuri urgente: interviuri care fuseseră amânate, invitaţii cărora trebuia să le răspund, cărţi de vizită cu mulţumiri pentru mai multe telefoane şi buchete de flori pe care le primisem, texte, prefeţe, recomandări. Marie îşi petrecea toată ziua luând legătura cu agenta mea, reorganizându-mi agenda astfel încât să nu rămână nimeni fără răspuns. În fiecare seară cinam acasă, tăifăsuind când despre lucruri interesante, când despre banalităţi, ca în orice menaj. Şi în timpul uneia dintre aceste cine, după câteva pahare de vin, ea-mi spuse că mă schimbasem.

— Se pare că de când ai văzut moartea cu ochii ai revenit puţin la viaţă, zise ea.

— Aşa păţesc toţi care trec prin ce am trecut eu.

— Dar, dacă-mi dai voie – şi nu vreau să deschid discuţii, nici să provoc o criză de gelozie – de când ai venit acasă, n-ai pomenit de Esther. Asta s-a mai întâmplat o dată când ai terminat *Timp de sfâşiat, timp de reparat:* cartea a funcţionat ca un fel de terapie, care din nefericire a durat puţin.

— Vrei să spui că accidentul are consecinţe, că mi-a afectat cumva creierul?

Deşi n-o spusesem pe un ton agresiv, ea preferă să schimbe vorba, şi începu să-mi povestească prin ce spaimă a trecut într-o călătorie cu elicopterul din Monaco, la Cannes. Noaptea, eram în pat şi făceam dragoste – cu mari dificultăţi din cauza gulerului meu ortopedic – dar era bine, făceam dragoste şi ne simţeam foarte apropiaţi unul de celălalt.

Patru zile mai târziu, uriaşul morman de hârtii de pe masa mea dispăruse. Rămăsese numai un plic mare, alb, cu numele şi adresa mea. Marie mă întrebase dacă să-l deschidă, dar eu i-am spus că nu, că poate să mai aştepte.

N-a mai întrebat nimic – poate era vorba despre informaţii privind conturile mele din bancă, sau de corespondenţă confidenţială, vreo femeie îndrăgostită. Nici eu nu i-am explicat nimic, l-am luat de pe masă şi l-am pus între nişte cărţi. Dacă m-aş fi uitat tot timpul la el, Zahirul s-ar fi întors.

Nicio clipă iubirea mea pentru Esther nu scăzuse; dar fiecare zi petrecută în spital mă făcuse să-mi amintesc ceva interesant: nu conversaţiile noastre, ci momentele în care stăteam amândoi tăcuţi. Îmi aminteam ochii ei de fată entuziasmată de aventură, de femeie mândră de succesul soţului ei, de ziaristă interesată de fiecare temă despre care scria şi – începând dintr-o clipă anume – de soţie care părea să nu-şi mai afle locul în viaţa mea. Privirea asta plină de tristeţe începuse înainte de a

cere să fie corespondent de război; se transforma în bucurie de fiecare dată când se întorcea de pe câmpul de luptă, dar dura puţine zile, iar apoi redevenea ceea ce fusese.

Într-o seară a sunat telefonul.

— E tânărul acela, spuse Marie dându-mi telefonul.

La capătul firului am auzit vocea lui Mihail, mai întâi spunându-mi cât îi părea de rău pentru cele întâmplate şi apoi întrebându-mă dacă primisem plicul.

— Da, e aici.

— Şi vreţi să mergeţi în căutarea ei?

Marie mă asculta, aşa că mi s-a părut mai potrivit să schimb vorba.

— Despre asta vorbim când ne vedem.

— Nu vă cer nimic, dar mi-aţi promis să mă ajutaţi.

— Şi îmi ţin promisiunile. Cum am stabilit, rămâne să ne vedem.

El mi-a lăsat numărul de mobil, am închis şi am observat că Marie nu mai părea aceeaşi femeie.

— Aşadar, totul continuă ca înainte, a fost comentariul ei.

— Nu. Totul s-a schimbat.

Ar fi trebuit să fiu mai explicit, să spun că încă mai simţeam dorinţa de a o vedea, că ştiam unde o puteam găsi. Când va suna ceasul voi lua un tren, un taxi, un avion, orice mijloc de transport, numai şi numai ca să ajung lângă ea. Dar asta însemna să o pierd pe femeia care se afla acum lângă mine, acceptând totul, făcând orice pentru a demonstra cât de important eram eu pentru ea.

Un comportament laş, desigur. Mi-a fost ruşine de mine, dar aşa era viaţa şi, într-un fel pe care nu mi-l puteam explica prea bine, şi eu o iubeam pe Marie.

Am tăcut, dar pentru că eu credeam în semne, când amintirea momentelor de tăcere alături de soţia mea a revenit – cu sau fără voci, cu sau fără

explicaţii – am ştiut că nu sosise încă clipa revederii. Trebuia să las de-o parte toate conversaţiile noastre şi să mă concentrez doar asupra tăcerilor, fiindcă ele mi-ar fi adus înţelegerea deplină a lumii în care lucrurile mergeau perfect şi mi-ar fi dezvăluit clipa în care totul a început să meargă prost.

Marie stătea lângă mine şi mă privea. Puteam să trădez pe cineva care făcea totul pentru mine? Am început să mă simt prost, dar era imposibil să povestesc tot, doar dacă… doar dacă nu găseam o modalitate indirectă de a-i spune ce simţeam.

— Marie, să presupunem că doi pompieri intră într-o pădure ca să stingă un mic foc. Când termină şi ies, îndreptându-se spre malul unui pârâu, unul dintre ei are faţa plină de funingine, iar celălalt este absolut curat. Întreb: care dintre ei îşi va spăla faţa?

— Întrebare fără rost: evident, cel care e plin de funingine.

— Greşit: cel care are faţa murdară, îl va privi pe celălalt şi va crede că arată la fel ca el. Şi invers: cel cu faţa curată îşi va vedea tovarăşul plin de funingine şi-şi va spune: şi eu sunt murdar, trebuie să mă spăl.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că în timpul petrecut la spital am înţeles că m-am căutat totdeauna pe mine în femeile pe care le-am iubit. Le priveam chipul curat, frumos, şi mă vedeam reflectat în el. Pe de altă parte, ele mă priveau, vedeau cenuşa de pe faţa mea şi, oricât de inteligente şi de sigure ar fi fost, ajungeau să se vadă şi ele reflectate de mine şi se considerau mai rele decât erau. Te rog, nu lăsa să se întâmple la fel şi cu tine.

Mi-ar fi plăcut să adaug: asta s-a petrecut cu Esther. Dar n-am înţeles decât atunci când mi-am amintit cum s-a schimbat privirea ei. Eu totdeauna absorbeam lumina, energia ei, care mă făcea fericit, în stare să-mi continui drumul. Ea mă

privea, se simţea urâtă, micşorată, pentru că pe măsură ce au trecut anii, cariera mea – acea carieră pe care ea a ajutat-o aşa de mult să devină realitate – împingea relaţia noastră pe planul al doilea.

Dar pentru a o revedea, trebuia să fac în aşa fel încât faţa mea să fie la fel de curată ca şi a ei. Înainte de a mă întâlni cu ea, trebuia să mă întâlnesc cu mine însumi.

Firul Ariadnei

«Mă nasc într-un sătuc, la câţiva kilometri distanţă de unul ceva mai mare, unde există o şcoală şi o casă memorială a unui poet care trăise acolo cu mulţi ani în urmă. Tatăl meu are aproape şaptezeci de ani, iar mama, douăzeci şi cinci. Nu se cunoşteau de mult, când el, venind din Rusia ca să vândă covoare, a întâlnit-o şi s-a hotărât să lase totul ca să rămână cu ea. Putea să-i fie fiică, dar de fapt se purta cu el ca o mamă, îl ajuta să adoarmă – lucru care nu-i mai reuşise cum trebuie de la 17 ani, când a fost trimis să lupte împotriva nemţilor la Stalingrad, una dintre cele mai lungi şi mai cumplite bătălii din Al Doilea Război Mondial. Din batalionul lui de trei mii de oameni au supravieţuit doar trei.»

E curios că nu foloseşte timpul trecut: „m-am născut într-un sătuc”. Totul pare să se petreacă aici şi acum.

«Taică-meu la Stalingrad: pe când el şi cel mai bun prieten al lui, şi acela tot un puştan, se întorceau dintr-o expediţie de recunoaştere sunt surprinşi de un schimb de focuri. Se ascund într-o adâncitură provocată de explozia unei bombe şi stau acolo două zile fără mâncare, fără apă, fără căldură, culcaţi în noroi şi zăpadă. Îi pot auzi pe ruşi vorbind într-o clădire alăturată, ştiu că trebuie să ajungă acolo, dar tirul nu conteneşte, mirosul de sânge umple aerul, răniţii strigă zi şi noapte după ajutor. Deodată, linişte. Prietenul tatălui meu, crezând că germanii s-au retras, se ridică. Tata încearcă să-l prindă de picioare, îi strigă „jos!” Dar e prea târziu – un glonţ i-a străpuns craniul.

Mai trec două zile, taică-meu e singur cu cadavrul prietenului lângă el. Spune întruna „jos!”, fără a se putea opri. În sfârşit e salvat de cineva şi dus în clădire. Nu există mâncare, numai muniţie şi ţigări. Mănâncă foi de tutun. După o săptămână

încep să mănânce din carnea tovarăşilor morţi şi congelaţi. Mai soseşte un al treilea batalion, deschizându-şi drum cu armele, supravieţuitorii sunt salvaţi, răniţii îngrijiţi şi apoi se întorc pe front în linia întâi – Stalingradul nu poate cădea, în joc e viitorul Rusiei. După patru luni de lupte crâncene, canibalism, picioare şi mâini amputate din cauza degerăturilor, în sfârşit nemţii se predau – e începutul sfârşitului lui Hitler şi al celui de-al III-lea Reich. Tatăl meu se întoarce pe jos în satul lui, aflat la aproape o mie de kilometri distanţă de Stalingrad. Descoperă că nu mai are somn – îl visează în fiecare noapte pe tovarăşul care ar fi putut scăpa.

După doi ani, se termină războiul. Primeşte o medalie, dar nu găseşte de lucru. Participă la comemorări, dar abia dacă are ce mânca. Este considerat unul dintre eroii Stalingradului, dar o duce de azi pe mâine, făcând mici treburi pentru care primeşte câţiva bănuţi. Într-o zi, cineva îi oferă slujba de vânzător de covoare. Cum nu poate dormi, călătoreşte numai noaptea, cunoaşte contrabandişti, le câştigă încrederea, iar banii încep să curgă.

E descoperit de guvernul comunist care-l acuză de legături cu criminalii şi, cu toate că era erou de război, petrece zece ani în Siberia ca „trădător al poporului”. Bătrân acum, este eliberat, şi singurul lucru pe care ştie să-l facă e să vândă covoare. Reuşeşte să-şi restabilească vechile contacte, cineva îi dă să vândă câteva covoare, dar nimeni nu vrea să cumpere: vremurile sunt grele. Se hotărăşte să plece în lume, cere de pomană pe drum, ajunge în Kazahstan.

Este bătrân, singur şi trebuie să lucreze ca să mănânce. Ziua face mici treburi gospodăreşti, noaptea doarme foarte puţin, se trezeşte mereu strigând: „jos!”. Ciudat, după tot ce i s-a întâmplat, cu toată insomnia, lipsa de hrană, frustrările şi

excesele fizice, cu toate ţigările fumate, atunci când le avea, are o sănătate de fier.

Într-un cătun, întâlneşte o fată. Ea stă cu părinţii, îl duce la ai ei – tradiţia ospitalităţii este cel mai de seamă lucru în regiunea aceea. Îi dau un loc să doarmă în camera de oaspeţi, dar se trezesc toţi speriaţi de strigătele „jos!”. Fata vine la el, îi spune o rugăciune, îi trece mâna peste frunte şi, pentru prima oară după zeci de ani, el adoarme liniştit.

A doua zi, ea-i spune că a avut un vis când era mică – un bărbat foarte bătrân avea să-i dăruiască un copil. A aşteptat ani şi ani, a avut câţiva pretendenţi, dar totdeauna au dezamăgit-o. Părinţii erau foarte îngrijoraţi, nu voiau să-o vadă pe singura lor fiică ajunsă fată bătrână şi respinsă de comunitate.

Îl întreabă dacă vrea să se căsătorească cu ea. El e foarte surprins, are vârsta la care i-ar putea fi nepoată, nu răspunde nimic. Când apune soarele, în camera cea mică de oaspeţi a familiei, ea îi cere să o lase să ţină mâna pe fruntea lui înainte de a adormi. El reuşeşte să aibă încă o noapte liniştită.

Discuţia despre căsătorie se reia a doua zi, de data asta în faţa părinţilor, care par să fie de acord cu toate, câtă vreme fata lor îşi caută soţ e foarte bine, căci nu va mai fi motiv de ruşine pentru familie. Răspândesc povestea unui bătrân care a venit de departe, un comerciant de covoare putred de bogat, obosit să trăiască în lux şi huzur şi care a lăsat totul şi-a pornit în căutarea aventurii. Oamenii rămân cu gura căscată, se gândesc la dote fabuloase, conturi bancare uriaşe, şi cum de are mama mea aşa un noroc să întâlnească pe cineva care în sfârşit o să o ducă departe de fundul acela de lume. Tatăl meu ascultă toate aceste poveşti cu un amestec de uimire şi surprindere, înţelege că a trăit singur atâţia ani, a călătorit, a suferit, nu şi-a mai revăzut familia şi că pentru prima oară în viaţă poate avea un cămin. Acceptă propunerea, intră în jocul minciunii despre trecutul lui şi se căsătoresc

după obiceiurile musulmane. Două luni mai târziu, ea rămâne gravidă cu mine.

Trăiesc lângă tatăl meu până la şapte ani: el dormea bine, muncea la câmp, vâna, vorbea cu oamenii din sat despre pământurile şi averile lui, o privea pe mama ca şi cum ar fi fost singurul lucru minunat care i s-a întâmplat în viaţă. Eu cred că sunt fiul unui om avut, dar într-o noapte, la gura sobei, el îmi povesteşte trecutul lui, motivul căsătoriei, şi-mi cere să păstrez secretul. Îmi spune că va muri curând – ceea ce se întâmplă patru luni mai târziu. Îşi dă ultima suflare în braţele mamei, surâzător, ca şi cum toate tragediile existenţei lui n-ar fi însemnat nimic. Moare fericit.»

Mihail îşi deapănă povestea într-o noapte de primăvară, foarte rece, dar desigur, nu aşa de îngheţată ca la Stalingrad, unde temperatura poate scădea până la -35°C. Stăm laolaltă cu cerşetori care se încălzesc în jurul unui foc improvizat. Venisem după două telefoane de-ale lui, îndeplinindu-mi o parte din promisiune. În timpul discuţiei nu m-a întrebat nimic despre plicul lăsat la mine acasă, ca şi cum ar fi ştiut – poate de la „voce" – că eu hotărâsem până la urmă să mă iau după semne, să las lucrurile să se petreacă la vremea lor, şi astfel să mă eliberez de Zahir.

Când mi-a cerut să-l întâlnesc într-una dintre cele mai violente suburbii ale Parisului, m-am speriat. În mod normal aş fi spus că aveam mult de lucru, sau aş fi încercat să-l conving că era mult mai bine să mergem la un bar, unde am fi putut discuta confortabil lucruri importante. Bineînţeles, mă temeam încă de-o altă criză de epilepsie de faţă cu alţi oameni, dar acum ştiam ce trebuie să fac şi preferam asta în locul riscului de a fi tâlhărit, când aveam guler ortopedic şi nicio posibilitate să mă apăr.

Mihail a insistat: era important să mă întâlnesc cu cerşetorii, ei făceau parte din viaţa lui, precum

şi din viaţa Estherei. La spital, înţelesesem că ceva era greşit în viaţa mea şi că trebuia să mă schimb foarte repede.

Ce trebuia să fac pentru asta?

Tot felul de lucruri. Cum ar fi să merg prin locuri periculoase sau să mă întâlnesc cu marginalizaţi.

Legenda spune că un erou grec, Tezeu, intră într-un labirint pentru a ucide un monstru. Iubita lui, Ariadna, îi dă capătul unui fir, pentru ca el să desfăşoare ghemul puţin câte puţin şi să nu piardă drumul la întoarcere. Stând între acei oameni, ascultând o istorisire, mi-am dat seama că de mult nu mai simţisem ceva asemănător – gustul pentru necunoscut, pentru aventură. Cine ştie, poate că firul Ariadnei mă aştepta în locurile pe care nu le-aş fi vizitat niciodată dacă n-aş fi fost absolut convins că trebuia să fac un efort uriaş, copleşitor, pentru a-mi schimba povestea şi viaţa dimpreună.

Mihail continuă – şi am văzut că tot grupul era atent la ce spunea: nu întotdeauna cele mai reuşite întâlniri au loc în jurul meselor elegante, în restaurante cu încălzire centrală în funcţiune.

* * *

«În fiecare zi trebuie să merg pe jos vreo oră până la locul unde învăţ. Privesc femeile care se duc după apă, stepa nesfârşită, soldaţii ruşi care trec în lungi convoaie, munţii înzăpeziţi care, mi se spune, ascund o ţară uriaşă: China. Satul are o casă memorială dedicată poetului ei, o moschee, şcoala, trei sau patru străduţe. Învăţăm că există un vis, un ideal: trebuie să luptăm pentru victoria comunismului şi pentru egalitatea între toate fiinţele omeneşti. Nu cred în acest vis, pentru că până şi în locul acesta prăpădit există diferenţe uriaşe – reprezentanţii partidului comunist sunt deasupra tuturor, iar din când în când se duc la oraşul cel mare, Alma Ata, şi se întorc încărcaţi cu

pachete cu mâncăruri alese, cu cadouri pentru copiii lor, cu haine scumpe.

Într-o seară, întorcându-mă acasă, simt un vânt puternic, văd lumini în jurul meu şi-mi pierd cunoştinţa pentru câteva clipe. Când mă trezesc, sunt întins pe jos şi o fetiţă învăluită-ntr-o lumină albă, îmbrăcată-n haine albe prinse cu o centură albastră, pluteşte în aer. Îmi zâmbeşte, nu spune nimic şi dispare.

Mă ridic în grabă, o-ntrerup pe mama din treburile ei şi-i spun păţania. Ea se sperie foarte tare şi-mi cere să nu mai povestesc nimănui aceantâmplare. Îmi explică – atât cât i se poate explica unui puştan de opt ani ceva aşa de complicat – că nu este decât o halucinaţie. Eu insist că am văzut-o pe copilă, aproape că pot s-o descriu în amănunt. Adaug că nu mi-a fost frică şi că am venit în fugă pentru ca ea să afle repede ce mi se întâmplase.

A doua zi, când m-am întors de la şcoală, am căutat-o pe fată, dar ea nu era acolo. Nu se mai întâmplă nimic timp de o săptămână, şi încep să cred că mama a avut dreptate: probabil că am adormit fără să vreau şi am visat toate acele lucruri.

Totuşi, altă dată mergând spre şcoală dis-de-dimineaţă, o văd iar pe copilă plutind în aer, cu lumina albă învăluind-o: n-am mai căzut, nici n-am mai văzut lumini. Ne-am uitat o vreme unul la celălalt, ea mi-a zâmbit, eu i-am întors zâmbetul, am întrebat-o cum o cheamă, dar nu mi-a răspuns. Când ajung la şcoală, îmi întreb colegii dacă au văzut vreodată vreo fată plutind în aer. Toţi râd de mine.

În timpul orei, sunt chemat în cabinetul directorului, îmi spune că probabil am o problemă psihică – nu există viziuni: lumea nu este decât realitatea pe care o vedem, iar religia a fost inventată ca să înşele poporul. Întreb atunci ce-i cu moscheea din oraş; îmi spune că cei care o frecventează nu sunt decât nişte bătrâni

superstiţioşi, oameni ignoranţi, fără ocupaţie, incapabili să ajute la reconstrucţia lumii socialiste. Şi mă ameninţă: dacă mai povestesc acele lucruri, voi fi exmatriculat. Mă sperii, îi cer să nu-i spună nimic mamei; el promite să n-o facă, dacă şi eu le voi zice colegilor mei că am inventat povestea.

El şi-a ţinut promisiunea lui, eu pe a mea. Prietenii mei n-au dat prea multă importanţă poveştii, nici măcar nu mi-au cerut să-i duc la locul unde apărea fata. Dar din ziua aceea, o lună întreagă ea a continuat să-mi apară. Uneori leşinam, alteori nu se întâmpla nimic. Nu vorbeam, stăteam doar împreună cât timp hotăra ea să rămână cu mine. Mama începe să se neliniştească, nu mai ajungeam acasă la aceeaşi oră. Într-o noapte mă obligă să-i spun ce făceam între şcoală şi casă: eu îi repet povestea cu fata.

Spre surprinderea mea, în loc să mă certe iar, ea îmi spune că va merge cu mine până la locul acela. A doua zi, ne trezim dis-de-dimineaţă, ne ducem acolo, fetiţa apare, dar ea nu o poate vedea. Mama îmi cere s-o întreb despre tata. Nu înţeleg întrebarea, dar fac ce-mi cere: şi atunci, pentru prima oară, aud „vocea”. Fetiţa nu-şi mişcă buzele, dar ştiu că-mi vorbeşte: îmi spune că tata e foarte bine, ne apără, şi că suferinţa pe care a pătimit-o pe pământ este acum răsplătită. Îmi propune să-i spun mamei despre povestea cu godinul. Îi repet ce aud de la voce, iar ea începe să plângă, îmi zice că tatei îi plăcea să aibă un godin lângă el, din cauza frigului pe care îl îndurase în război. Fetiţa îi cere ca data viitoare când va trece pe aici să lege într-un arbust o panglică pe care să scrie o dorinţă.

Viziunile au continuat tot anul. Mama le povesteşte prietenelor ei de încredere, care spun altor prietene, şi arbustul se umple de panglici. Totul în cel mai mare secret: femeile întreabă despre persoane iubite care au dispărut, eu ascult răspunsul „vocii” şi le transmit mesajele. În majoritatea cazurilor, totul se petrece la fel – de

două ori însă fetiţa „cere” ca grupul să se ducă până la dealul din apropiere şi, la răsăritul soarelui, să spună în gând o rugăciune pentru sufletul acelor oameni. Femeile îmi povestesc că de câte ori intru în transă mă prăbuşesc şi spun lucruri fără sens – niciodată nu reuşesc să-mi amintesc. Ştiu doar când se apropie transa: simt un vânt fierbinte şi văd nişte sfere de lumină în jurul meu.

Într-o zi, pe când conduc un grup la întâlnirea cu fetiţa, suntem opriţi de un cordon de poliţişti. Femeile protestează, strigă, dar nu reuşim să trecem. Mă escortează până la şcoală, unde directorul îmi spune că tocmai am fost exmatriculat pentru că am provocat o revoltă şi am încurajat superstiţia.

La întoarcere, văd arbustul distrus, iar panglicile aruncate pe jos. Mă aşez acolo singur şi plâng, pentru că acelea au fost cele mai frumoase momente din viaţa mea. Şi, în clipa aceea, fetiţa apare din nou. Îmi spune să nu-mi fac griji, că totul era deja scris, inclusiv distrugerea arbustului. Şi că, din acel moment, ea mă va însoţi câte zile voi avea şi-mi va spune mereu ce trebuie să fac.»

— Şi nu ţi-a spus niciodată cum o cheamă? întreabă un cerşetor.

— Niciodată. Dar n-are importanţă: eu ştiu când îmi vorbeşte.

— Am putea afla şi noi, acum, câte ceva despre morţii noştri?

— Nu. Asta se putea doar atunci, acum misiunea mea este alta. Pot continua povestirea?

— Trebuie s-o continui, spun eu. Dar mai întâi vreau să ştiu un lucru. În sud-vestul Franţei există un loc care se numeşte Lourdes; cu mult timp în urmă, o păstoriţă a văzut o fetiţă care pare să corespundă cu viziunea dumitale.

— Vă înşelaţi, comentează un cerşetor bătrân, cu un picior de metal. Păstoriţa aceea, care se numeşte Bernadette, a văzut-o pe Fecioara Maria.

— Întrucât am scris o carte despre viziuni, a trebuit să studiez cu multă grijă chestiunea aceasta, îi răspund. Am citit tot ce s-a publicat la sfârşitul secolului XIX, am avut acces la numeroasele depoziţii făcute de Bernadette la poliţie, la biserică, pentru oamenii de ştiinţă. Nicio clipă ea nu afirmă că a văzut o femeie: insistă că era o copilă. A repetat povestea aceasta toată viaţa ei, s-a necăjit foarte rău când au pus statuia în grotă; a spus că nu semăna deloc cu viziunea – ea văzuse o copilă, nu o femeie. Dar şi aşa, Biserica a pus stăpânire pe legendă, pe viziuni, pe locul apariţiilor, a transformat apariţia în Mama lui Isus, iar adevărul a fost uitat; o minciună repetată de multe ori ajunge să convingă pe toată lumea. Singura diferenţă este că acea „mică fetiţă" – cum insista să-i spună Bernadette – şi-a rostit numele.

— Şi care era acesta? întreabă Mihail.

— „Eu sunt Imaculata Concepţie." Nu este un nume ca Beatriz, Maria, Isabelle. Ea se descrie ca un fapt, ca o reuşită, ca o întâmplare pe care am putea s-o traducem prin „eu sunt născuta fără sex". Te rog, continuă povestirea.

— Înainte să continue, pot să vă întreb ceva? spune un cerşetor care pare să fie cam de vârsta mea. Spuneţi că aţi scris o carte: cum îi zice?

— Am scris mai multe.

Şi-i spun titlul cărţii în care vorbesc despre povestea Bernadettei şi a viziunii ei.

— Deci sunteţi soţul ziaristei?

— Sunteţi soţul Estherei? se holbează la mine o cerşetoare cu hainele în dezordine, cu pălărie verde şi taior purpuriu.

Nu ştiu ce să le răspund.

— De ce n-a mai trecut pe-aici? întreabă altul. Sper că n-a murit! Trăia numai în locuri periculoase, i-am spus de nenumărate ori să se oprească! Uită-te numai la ce a putut să-mi dea!

Şi arată acelaşi petic pătat de sânge: o parte din cămaşa soldatului mort.

— N-a murit, îi răspund eu. Dar mă miră că a venit pe aici.

— De ce? Pentru că suntem altfel?

— Nu m-aţi înţeles: nu vă judec. Mă surprinde, sunt bucuros să aflu acest lucru.

Dar vodca menită să alunge frigul îşi face efectul asupra noastră a tuturor.

— Sunteţi ironic, îmi spune un bărbat puternic, cu plete şi cu barba de câteva zile. Plecaţi de aici, dacă credeţi că vă aflaţi într-o companie aşa de proastă.

Dar băusem şi eu, aşa că aveam curaj.

— Cine sunteţi voi? Ce viaţă e asta pe care aţi ales-o? Sunteţi sănătoşi, puteţi munci, dar vă place să staţi degeaba!

— Suntem oameni care au ales să rămână pe dinafară, pricepi? În afara lumii ăsteia care se prăbuşeşte bucată cu bucată, separaţi de oamenii care trăiesc cu frica de-a nu pierde ceva, de oamenii care trec pe stradă ca şi cum totul ar merge ca pe roate, deşi totul merge aşa de rău, îngrozitor de rău! Dumneata nu cerşeşti? Nu ceri de pomană pentru patronul dumitale, pentru proprietarul imobilului unde stai?

— Dumitale nu ţi-e ruşine să-ţi iroseşti viaţa? întreabă femeia în purpuriu.

— Cine a zis că-mi irosesc viaţa? Fac ce vreau!

Matahala interveni:

— Şi ce vrei matale? Să trăieşti în vârful lumii? Cine ne garantează că muntele e mai bun decât câmpia? Crezi că nu ştim să trăim, nu-i aşa? Află că nevasta dumitale înţelegea că noi ştim la per-fec-ţi-e ce vrem de la viaţă! Ştii ce vrem? Pace! Şi timp liber! Şi să nu fim obligaţi să ne luăm după modă – aici noi ne facem propriile noastre modele. Bem când avem chef, dormim unde credem că-i mai bine! Niciunul dintre noi nu a ales sclavia, şi suntem foarte mândri de asta, deşi domniile voastre cred că suntem nişte bieţi amărâţi!

Glasurile începeau să fie agresive. Mihail le întrerupe:

— Vreţi să ascultaţi restul povestirii mele, sau vreţi să plecăm chiar acum?

— Păi el ne critică! comentează cel cu piciorul de metal. A venit aici ca să ne judece, parcă ar fi Dumnezeu!

Se mai aud câteva mormăieli, cineva mă bate pe umăr, îi dau o ţigară, carafa de vodcă ajunge din nou la mine. Spiritele se liniştesc încet-încet, eu continui să fiu surprins şi şocat de faptul că acei oameni o cunoscuseră pe Esther – după cum se vedea, o cunoşteau mai bine decât mine, dobândiseră o bucată de pânză pătată de sânge.

Mihail îşi continuă istorisirea:

«Acum nu mai aveam unde-nvăţa şi eram prea mic ca să îngrijesc de cai, mândria regiunii şi a părinţilor noştri, aşa că plec să lucrez ca cioban. În prima săptămână, îmi moare o oaie, şi umblă zvonul că sunt un copil blestemat, fiul unui bărbat care venise de departe, îi promisese mamei bogăţii şi până la urmă ne lăsase săraci lipiţi. Deşi comuniştii garantau că religia era doar un mod de a da celor disperaţi speranţe false, deşi toţi acolo crescuseră cu certitudinea că nu există decât realitatea palpabilă şi că tot ce nu se poate vedea este doar rodul imaginaţiei omului, tradiţiile străvechi rămăseseră neatinse şi trecuseră din gură în gură de la o generaţie la alta.

După distrugerea copăcelului nu mai pot vedea copila, însă îi aud vocea; îi cer să mă ajute să păzesc turmele, ea-mi spune să am răbdare, că vor veni timpuri grele, dar că înainte să împlinesc 22 de ani o femeie va veni de departe şi mă va duce să cunosc lumea. Îmi spune şi că am o misiune de îndeplinit, iar această misiune e să ajut la răspândirea adevăratei energii a iubirii pe faţa pământului.

Stăpânul oilor este influenţat de zvonurile care circulă mereu tot mai apăsat – iar cei care îi povestesc toate astea, cei care încearcă să-mi distrugă viaţa sunt tocmai aceia pe care copila i-a ajutat tot timpul anului. Într-o zi, se hotărăşte să se ducă la biroul partidului comunist din satul vecin şi află că atât eu cât şi mama suntem consideraţi duşmanii poporului. Sunt dat afară imediat. Dar asta nu ne afectează viaţa prea tare, fiindcă mama lucrează ca brodeză într-o fabrică din cel mai mare oraş al regiunii; acolo nimeni nu ştie că suntem duşmanii poporului şi ai clasei muncitoare, tot ce doresc directorii fabricii este ca ea să continue să producă broderii de dimineaţă până seara.

Fiindcă am tot timpul din lume, hoinăresc prin stepă, însoţesc vânătorii – care cunosc şi ei povestea mea, dar îmi atribuie puteri magice, fiindcă totdeauna găsesc vulpi când sunt eu pe-aproape. Îmi petrec zile întregi în casa memorială a poetului, privindu-i lucrurile, citindu-i cărţile, ascultându-i pe cei ce veneau aici să-i recite versurile. Din când în când simt vântul, văd luminile, cad la pământ – şi-n asemenea momente vocea îmi spune lucruri destul de concrete, cum ar fi perioadele de secetă, molimele care ameninţă animalele, venirea negustorilor. Eu nu spun nimănui, cu excepţia mamei, care este tot mai îndurerată şi-ngrijorată.

La un moment dat, trece un doctor prin regiune şi ea mă duce la o consultaţie; după ce ascultă cu atenţie toată povestea mea, ia notiţe, se uită în ochii mei cu un aparat, îmi ascultă bătăile inimii, îmi ciocăneşte genunchiul şi-mi pune diagnosticul de epilepsie, nu mai ştiu de care-anume. Spune că nu e contagios, crizele se vor rări odată cu vârsta.

Eu ştiu că nu e vorba de nicio boală; dar mă prefac că da, cred, ca s-o liniştesc pe mama. Directorului casei memoriale, care vede cu câtă disperare vreau să-nvăţ, i se face milă şi începe să-i înlocuiască pe profesorii de la şcoală: învăţ

geografie, literatură. Învăţ lucrul care va fi cel mai important în viaţa mea: să vorbesc englezeşte. Într-o seară, vocea îmi cere să-i spun directorului că peste puţin timp va ocupa o funcţie importantă. Când îi spun asta, nu aud decât un râs timid şi un răspuns precis: nu se poate, sub nicio formă, pentru că niciodată nu s-a înscris în partidul comunist: e musulman convins.

Am cincisprezece ani. La două luni după discuţia noastră, simt că ceva nou se petrece în regiune: vechii funcţionari publici, mereu atât de aroganţi, devin mai amabili ca niciodată şi încep să mă-ntrebe dacă nu vreau să mă întorc la studii. Mari convoaie militare ruseşti se îndreptau spre frontieră. Într-o seară, în timp ce studiam la biroul care-i aparţinuse poetului, directorul intră în fugă, mă priveşte cu spaimă şi cam jenat: spune că ultimul lucru care se putea petrece pe lume – colapsul regimului comunist – are loc acum fulgerător. Vechile republici sovietice deveneau republici independente, ştirile care soseau de la Alma Ata vorbeau despre formarea unui nou guvern, iar el fusese desemnat să guverneze provincia!

În loc să mă îmbrăţişeze şi să fie mulţumit, el mă întreabă cum de am ştiut că o să se întâmple asta: auzisem pe cineva spunând ceva? Fusesem angajat de serviciile secrete ca să-l spionez, fiindcă el nu făcea parte din partid? Sau – ceea ce era cel mai rău dintre toate – într-un moment al vieţii mele, făcusem un pact cu diavolul?

Îi răspund că-mi ştie povestea: apariţiile copilei, vocea, crizele care mă făceau să aud lucruri pe care alţii nu le puteau auzi. Îmi răspunde că toate astea nu sunt decât boală; nu exista decât un profet, Mahomed, şi tot ceea ce trebuia să fie spus fusese revelat. Dar, în ciuda acestor lucruri, continuă el, diavolul rămăsese pe această lume şi folosea tot felul de artificii – inclusiv pretinsa capacitate de a vedea viitorul – pentru a-i înşela pe cei slabi şi a-i

îndepărta pe oameni de la adevărata credinţă. Îmi dăduse o slujbă pentru că Islamul cere ca oamenii să fie caritabili, dar acum se căia amarnic: eram fie instrumentul serviciilor secrete, fie trimisul diavolului.

Sunt dat afară imediat.

Vremurile, care nici înainte nu erau uşoare, au devenit acum şi mai grele. Fabrica de confecţii pentru care lucrează mama, şi care înainte era a guvernului, trece în mâinile particularilor – noii stăpâni au alte idei, restructurează proiectul şi o trec în şomaj. După două luni nu mai avem cu ce ne duce traiul, singurul lucru care ne rămâne de făcut este să părăsim satul în care mama îşi petrecuse toată viaţa şi să plecăm în căutare de lucru.

Bunicii refuză să plece; preferă să moară de foame decât să lase pământul unde se născuseră şi unde-şi petrecuseră viaţa. Eu şi mama plecăm la Alma Ata şi cunosc primul oraş mare: mă impresionează maşinile, clădirile uriaşe, reclamele luminoase, scările rulante şi – mai ales – telefericul de oraş[7]. Mămica obţine un post de vânzătoare într-un magazin, eu lucrez ca ajutor de mecanic la o benzinărie. O mare parte din banii câştigaţi o trimitem bunicilor, dar ne rămân suficienţi să mâncăm şi să vedem ce n-am văzut niciodată: cinema, parcul de distracţii, meciuri de fotbal.

Odată cu mutarea la oraş, crizele au încetat, au dispărut şi copila, şi vocea. Cred că e mai bine aşa, nu simt lipsa prietenei invizibile care mă însoţea de la opt ani; mă fascinează Alma Ata şi sunt ocupat să-mi câştig existenţa; învăţ că voi putea până la urmă, cu un dram de inteligenţă, să ajung o persoană importantă. Şi-aşa, într-o seară de duminică, stăteam la singura fereastră a micului nostru apartament şi priveam ulicioara fără asfalt pe care locuiam, nervos din cale-afară, fiindcă în ziua anterioară lovisem o maşină pe când o manevram în garaj şi-mi era atât de frică să nu mă

dea afară încât nu reuşisem să pun ceva-n gură toată ziua.

Iar atunci, dintr-odată, simt din nou vântul, văd luminile. După spusele mamei am căzut, am vorbit într-o limbă necunoscută, iar transa a ţinut mai mult ca de obicei; ştiu că „vocea" mi-a amintit că aveam de împlinit o misiune. Când mă trezesc, încep să-i simt din nou prezenţa şi, cu toate că nu văd nimic, îi pot vorbi.

Dar acum nu mă mai interesează: mutându-mă din sat, mi-am schimbat şi lumea. O întreb totuşi care e misiunea mea: vocea îmi răspunde că e misiunea tuturor fiinţelor omeneşti, să impregnăm lumea cu energia iubirii totale. Întreb despre singurul lucru care mă interesează cu adevărat în acel moment: maşina lovită şi reacţia patronului. Ea îmi spune să nu-mi fac griji – să-i spun adevărul, că el mă va înţelege.

Muncesc de cinci ani la benzinărie. Până la urmă, îmi fac prieteni, am primele mele iubite, descopăr sexul, particip la încăierările de pe stradă – în fine, îmi trăiesc tinereţea cât se poate de normal. Mai am câteva crize: la început, prietenii au un şoc, dar după ce inventez că ăsta este efectul unor „puteri superioare", încep să mă respecte. Îmi cer ajutorul, îşi mărturisesc problemele de dragoste, relaţiile dificile din familie, dar eu nu-mi întreb vocea nimic – experienţa cu arbustul mă afectase prea tare, mă făcuse să înţeleg că atunci când ajuţi pe cineva, nu primeşti în schimb decât lipsă de recunoştinţă.

Când prietenii insistă, inventez că fac parte dintr-o „societate secretă" – în vremurile acelea, după decenii de represiune religioasă, misticismul şi ezoterismul erau în mare vogă la Alma Ata. Se publică multe cărţi despre „puterile superioare", guru şi maeştri încep să răsară de prin India şi China, apar o grămadă de cursuri de perfecţionare spirituală. Mă duc pe la câteva, îmi dau seama că nu învăţ nimic, singurul lucru în care cred cu tărie

este vocea, dar sunt prea ocupat ca să fiu atent la ce spune.

Într-o zi, o femeie într-o camionetă cu tracţiune 4x4 se opreşte la service-ul unde lucrez şi-mi cere să-i fac plinul. Îmi vorbeşte în rusă, cu un accent îngrozitor şi cu mare greutate, iar eu îi răspund în engleză. Ea răsuflă uşurată şi mă întreabă dacă nu ştiu vreun ghid interpret, fiindcă trebuie să călătorească prin ţară.

În timp ce rostea aceste cuvinte, prezenţa fetiţei umple spaţiul şi-mi dau seama că ea e persoana pe care o aşteptasem toată viaţa. E scăparea mea, nu pot să pierd ocazia: îi spun c-o pot ajuta eu, dacă vrea. Femeia îmi spune că am deja o ocupaţie, iar ea are nevoie de cineva în vârstă, experimentat şi dispus să călătorească. Îi răspund că ştiu toate drumurile din stepă, cărările din munte, mint susţinând că angajarea mea la service e temporară. O implor să-mi dea o şansă; cu reţinere, ea stabileşte o întâlnire pentru discuţie în cel mai luxos hotel din oraş.

Ne întâlnim în hol; îmi testează cunoştinţele lingvistice, îmi pune întrebări despre geografia Asiei Centrale, vrea să ştie cine sunt şi de unde vin. E suspicioasă, nu-mi spune exact ce face, nici unde vrea să meargă. Eu încerc să-mi joc rolul cât mai bine, dar constat că nu reuşesc s-o conving.

Dintr-odată îmi dau seama că, inexplicabil, mă îndrăgostisem de ea, de o persoană pe care-o cunoscusem cu câteva ore în urmă. Îmi stăpânesc neliniştea şi mă încred în voce; implor ajutorul fetiţei invizibile, îi cer să mă lumineze, îi promit că voi îndeplini misiunea ce mi-a fost încredinţată dacă obţin angajarea aceea: doar mi-a spus că într-o zi va veni o femeie care mă va duce departe de aici, se afla lângă mine atunci când femeia a venit să-şi umple rezervorul, am nevoie de un răspuns afirmativ din partea acelei persoane.

După acest interogatoriu intens, am impresia că încep să-i câştig încrederea: mă previne că ceea ce

vrea ea este absolut ilegal. Îmi explică faptul că e ziaristă, că vrea să facă un reportaj despre bazele americane care se construiesc în ţara vecină pentru a sprijini un război gata să izbucnească. Fiindcă i-au refuzat viza, va trebui să trecem graniţa pe jos, prin locuri nepăzite – oamenii ei de legătură îi dăduseră o hartă şi-i arătaseră pe unde trebuia să treacă, dar mi-a spus că n-o să-mi arate nimic din toate astea până ce nu vom ajunge departe de Alma Ata. Dacă tot mai vreau s-o însoţesc trebuie să vin la hotel peste două zile, la ora 11 dimineaţa. Nu-mi promite nimic în afară de leafa pe o săptămână, fără să ştie că am un loc de muncă stabil, câştig destul ca să-mi pot întreţine mama şi bunicii, că şeful meu are încredere în mine deşi văzuse vreo trei-patru convulsii, sau „crize de epilepsie", cum le spune el, atunci când intru în contact cu lumi necunoscute.

Înainte de a pleca, femeia îmi spune cum o cheamă – Esther – şi mă previne că, dacă mă duc la poliţie s-o denunţ, ea va fi închisă şi deportată. Îmi mai spune că sunt momente în viaţă când trebuie să ne încredem orbeşte în intuiţie, şi ea tocmai asta făcea în acea clipă. Îi spun să nu fie îngrijorată, mă simt tentat să-i spun despre voce şi despre prezenţa copilei, dar până la urmă prefer să păstrez tăcerea. Mă întorc acasă, îi povestesc mamei, o conving că mi-am găsit altceva de lucru, ca ghid interpret, că o să câştig mai mulţi bani – dar trebuie să plec pentru o vreme. Ea nu pare să-şi facă griji; în jurul meu totul se desfăşoară ca şi cum aş fi plănuit de mult şi toată lumea nu aştepta decât momentul potrivit.

Dorm prost, a doua zi mă duc mai devreme ca de obicei la benzinărie. Îi cer iertare patronului, îi repet că mi-am găsit altceva de lucru. Şeful îmi spune că mai devreme sau mai târziu îşi vor da seama că sunt un om bolnav, că e foarte riscant să laşi din mână ceva sigur pentru altceva îndoielnic – dar tot aşa cum s-a întâmplat şi cu mama, până la

urmă e de acord fără să-şi facă prea multe probleme, ca şi cum vocea ar fi manevrat voinţele tuturor celor cu care vorbeam, uşurându-mi astfel sarcina, ajutându-mă să fac primii paşi.

Când ne vedem la hotel, îi explic: dacă ne prind, tot ce vi se poate întâmpla este să fiţi expulzată în ţara dumneavoastră, dar eu voi merge la închisoare, poate pentru ani grei. Cu toate acestea, îmi asum cel mai mare risc şi ea trebuie să aibă încredere în mine. Pare că înţelege punctul meu de vedere, pornim la drum şi mergem două zile, un grup o aşteaptă de cealaltă parte a graniţei, ea dispare şi apoi revine la scurt timp, nemulţumită, iritată. Războiul e gata să izbucnească, toate drumurile sunt păzite, este imposibil să înainteze fără să fie luată drept spion.

Ne începem drumul de întoarcere. Esther, care fusese atât de sigură pe ea, pare acum tristă şi confuză. Pentru a o distra, încep să-i recit din versurile poetului din satul meu, şi în acelaşi timp mă gândesc că peste 48 de ore totul se va fi terminat. Dar trebuie să mă încred în voce, trebuie să fac totul pentru ca ea să nu plece la fel de abrupt cum a venit; poate că trebuie să-i arăt că am aşteptat-o dintotdeauna, că ea este importantă pentru mine.

În noaptea aceea, după ce ne-am aşezat sacii de dormit în apropierea unor stânci, încerc să-i iau mâna. Ea mă îndepărtează cu duioşie, îmi spune că e căsătorită. Ştiu că am făcut un pas greşit, că am acţionat fără să mă gândesc: cum nu mai am nimic de pierdut, îi spun despre viziunile din copilărie, despre misiunea de a răspândi iubirea, despre diagnosticul medicului care pomenise de epilepsie.

Spre surprinderea mea, înţelege perfect tot ce-i spun. Îmi povesteşte puţin din viaţa ei, îmi spune că-şi iubeşte soţul, că şi el o iubeşte, dar cu trecerea timpului s-a pierdut ceva important, preferă să stea departe ca să lase căsnicia să se macine puţin câte puţin. Avea tot ce şi-ar fi putut

dori, dar era nefericită; deşi putea să se prefacă tot restul vieţii că asemenea nefericire nu exista, moare de frică să nu facă vreo depresie din care să nu mai poată ieşi niciodată.

Astfel, s-a hotărât să lase totul deoparte şi să plece în căutarea aventurii, a unor lucruri care să nu-i mai îngăduie să se gândească la iubirea care se destrăma; cu cât se căuta mai mult, cu atât se pierdea mai adânc şi cu atât mai singură se simţea. Credea că şi-a pierdut pentru totdeauna busola, iar experienţa pe care tocmai o trăiserăm împreună îi demonstra că mergea pe un drum greşit, era mai bine să se întoarcă la rutina zilnică.

Îi spun că am putea încerca altă cale, mai puţin păzită, că nişte contrabandişti pe care-i cunosc, din Alma Ata, ne-ar putea ajuta – dar ea pare sleită, lipsită de dorinţa de a merge mai departe.

În clipa aceea vocea îmi cere s-o închin Pământului. Fără să ştiu prea bine ce fac, mă ridic, deschid rucsacul, îmi înmoi degetele în micuţul vas cu ulei pe care-l aveam pentru gătit, îmi pun mâna pe creştetul ei, mă rog în gând, iar la sfârşit îi cer să-şi continue căutarea, fiindcă este importantă pentru noi toţi. Vocea îmi spune, şi eu repet cu glas tare, că schimbarea unei singure persoane înseamnă schimbarea întregii rase omeneşti. Ea mă îmbrăţişează, simt că Pământul o binecuvântează, şi stăm aşa, strânşi unul lângă altul, ore întregi.

După o vreme, o întreb dacă crede ce i-am povestit despre vocea pe care o aud. Ea-mi spune că da şi nu. Crede că toţi avem o putere pe care n-am folosit-o niciodată şi, în acelaşi timp, consideră că eu am intrat în contact cu această putere din cauza crizelor mele de epilepsie. Mi-a mai spus că am fi putut verifica asta împreună, că se gândea să ia un interviu unui nomad din nordul Almei Ata, despre care se spunea că are puteri miraculoase; dacă voiam s-o însoţesc, eram binevenit. Când îmi spune numele acelui om, îmi dau seama că-i cunosc nepotul, ceea ce o să facă totul mai uşor.

Am traversat Alma Ata, ne-am oprit numai ca să facem plinul cu benzină şi să cumpărăm ceva provizii, şi ne-am continuat drumul spre un mic sătuc aflat în apropierea unui lac artificial construit de regimul sovietic. Ajunşi la locul unde se afla nomadul, a trebuit să aşteptăm ore întregi, cu toate că-i spusesem unuia dintre însoţitorii lui că îl cunosc pe nepotul nomadului – o mulţime de oameni îşi aştepta rândul ca să primească sfaturile celui pe care-l considerau un sfânt.

În sfârşit, suntem primiţi: cu traducerea interviului, cu cititul reportajului de mai multe ori, după ce a fost publicat, ajung să învăţ o grămadă de lucruri pe care doream să le ştiu.»

«Esther îl întreabă de ce sunt oamenii trişti.

— E simplu, răspunde bătrânul. Sunt prizonieri în povestea lor personală. Toată lumea crede că obiectivul vieţii acesteia este să urmezi un plan. Nimeni nu se întreabă dacă acest plan e al lui sau a fost creat de altcineva. Strâng experienţe, amintiri, lucruri, idei ale altora, şi asta e mai mult decât pot duce. Dar îşi uită propriile vise.

Esther observă că mulţi îi spun: „aveţi noroc, ştiţi ce vreţi de la viaţă: dar eu nu ştiu ce-aş vrea să fac”.

— Sigur că ştiţi, îi răspunde nomadul. Câţi oameni cunoaşteţi care să recunoască: n-am făcut nimic din ce-mi doream, asta e realitatea. Dacă spun că n-au făcut ce-şi doreau, atunci înseamnă că ştiau ce-şi doreau. Cât despre realitate, e vorba doar de ceea ce alţii au povestit despre lume şi părerea lor despre cum ar trebui să ne purtăm în această lume. Şi sunt mulţi alţii care spun lucruri şi mai rele: sunt mulţumit pentru că îmi sacrific viaţa pentru aceia pe care îi iubesc. Dumneavoastră credeţi că aceia pe care-i iubim vor să ne vadă suferind pentru ei? Dumneavoastră credeţi că iubirea este izvor de suferinţe?

— Ca să fiu sinceră, da.

— N-ar trebui să fie aşa.

— Dacă uit povestea pe care mi-au spus-o, voi uita şi lucruri foarte importante pe care le-am învăţat de la viaţă. De ce m-am chinuit atât să am o experienţă de viaţă cât mai vastă, să ştiu cum să mă descurc în carieră, cu soţul meu, cu crizele mele?

— Cunoştinţele acumulate sunt folositoare ca să ştii să găteşti, să nu cheltui mai mult decât câştigi, să te adăposteşti de frigul iernii, să respecţi anumite limite, să ştii unde merg anumite linii de autobuz şi de tren. Cu toate astea, credeţi că iubirile din trecut v-au învăţat să iubiţi mai bine?

— M-au învăţat să ştiu ce vreau.

— Nu asta v-am întrebat. Iubirile dumneavoastră trecute v-au învăţat să vă iubiţi soţul mai mult?

— Dimpotrivă. Pentru a mă putea dărui cu totul lui, a trebuit să uit cicatricele pe care mi le-au făcut alţi bărbaţi. La asta vă referiţi?

— Pentru ca adevărata energie a iubirii să vă poată străbate sufletul, trebuie ca aceasta să vă găsească de parcă v-aţi fi născut chiar în clipa aceea. De ce sunt oamenii nefericiţi? Pentru că vor să strunească această energie, ceea ce este imposibil. Să uiţi de povestea ta, să menţii acest canal curat, să laşi ca în fiecare zi această energie să se manifeste cum are ea chef, să te laşi condus de ea.

— Foarte romantic, dar foarte greu. Fiindcă totdeauna această energie este încătuşată de multe: angajamente, copii, situaţie socială…

…iar după o vreme, disperare, frică, singurătate, încercarea de a controla imposibilul. Potrivit tradiţiei stepei, numită Tengri, pentru a trăi din plin trebuia să fii în continuă mişcare, numai aşa fiecare zi era altfel decât cealaltă. Când treceau prin oraşe, nomazii îşi spuneau: „bieţii oameni care trăiesc aici, pentru ei totul e la fel”. Probabil că oamenii de la oraş se uitau la nomazi şi-şi spuneau: „săracii, nu reuşesc să aibă şi ei un loc al lor, unde

să trăiască”. Nomazii nu au trecut, ci doar prezent, de aceea au fost întotdeauna fericiţi – până când guvernanţii comunişti i-au împiedicat să mai călătorească şi i-au închis în colhozuri. De atunci, încet-încet au început să creadă că povestea pe care le-o spunea societatea era adevărată. Iar astăzi, şi-au pierdut forţa.

— Nimeni, în zilele noastre, nu-şi poate petrece viaţa călătorind.

— Nu pot călători în sens fizic. Dar o pot face în plan spiritual. Să mergi mereu mai departe, să te îndepărtezi de povestea personală, de ceea ce ne-au forţat să fim.

— Ce trebuie să facem ca să abandonăm această poveste pe care alţii ne-au spus-o?

— S-o repetăm cu glas tare, în cele mai mici amănunte. Pe măsură ce o povestim, ne despărţim de ceea ce am fost şi – o să vedeţi, dacă vreţi să încercaţi – deschidem un drum pentru o lume nouă, necunoscută. Să repetăm această poveste veche până când ea nu mai are nicio importanţă pentru noi.

— Numai atât?

— Lipseşte un amănunt: pe măsură ce spaţiile se golesc, pentru a nu ne simţi pustiiţi, trebuie să le umplem repede – chiar dacă e provizoriu.

— Cum?

— Cu alte poveşti, experienţe pe care nu le trăim de obicei, sau pe care nu vrem să le încercăm. Aşa ne schimbăm. Aşa creşte iubirea. Şi când creşte iubirea, creştem şi noi cu ea.

— Asta înseamnă că putem şi pierde lucruri importante.

— Niciodată. Lucrurile importante rămân totdeauna – cele care dispar sunt lucrurile pe care le credeam importante, dar care sunt inutile – precum falsa putere de a controla energia iubirii.

Bătrânul spune că timpul care-i era acordat s-a încheiat, că trebuie să-i mai primească şi pe alţii. Oricât am insistat, rămâne de neclintit, dar propune

ca Esther să se întoarcă în altă zi, şi-atunci o s-o înveţe mai multe.»

«Esther rămâne la Alma Ata mai mult de o săptămână, şi promite să se întoarcă. În acest răstimp îi spun povestea mea de multe ori, şi ea-mi spune povestea vieţii ei de tot atâtea ori – şi ne dăm seama că bătrânul are dreptate, ceva iese din noi, suntem mai uşori, deşi nu putem spune că suntem mai fericiţi.

Dar bătrânul ne dăduse şi un sfat: să umplem repede spaţiul rămas gol. Înainte de a pleca, ea mă întreabă dacă nu vreau să călătoresc în Franţa, pentru a putea continua procesul uitării. Nu are cu cine să împărtăşească toate astea, nu poate vorbi cu soţul ei, nu are încredere în oamenii cu care lucrează; are nevoie de cineva din afară, de departe, care n-a luat parte niciodată la povestea ei personală.

Spun da – şi abia acum mi se dezvăluie profeţia vocii. Îi spun şi că nu ştiu să vorbesc acea limbă, că experienţa mea se rezumă la îngrijirea oilor şi a benzinăriilor.

La aeroport, îmi cere să încep un curs intensiv de franceză. O întreb de ce m-a invitat. Ea repetă ce mi-a mai spus, îmi mărturiseşte că-i e frică de spaţiul pe care îl deschide pe măsură ce uită povestea ei personală, ca toate acele lucruri să nu revină mai copleşitoare ca înainte, pentru că atunci nu va mai reuşi să se elibereze de trecut. Îmi cere să nu-mi fac griji pentru acte şi vize, se va îngriji ea de tot. Înainte de a trece prin punctul vamal unde se controlau paşapoartele, mă priveşte zâmbind şi-mi spune că mă aştepta şi ea, chiar dacă nu-şi dădea seama: zilele acelea au fost cele mai vesele din ultimii trei ani.

Încep să lucrez noaptea ca *bodyguard* într-un club de *striptease,* iar ziua mă dedic învăţării limbii franceze. Ciudat, crizele se reduc, dar şi prezenţa se depărtează. Îi povestesc mamei că am fost invitat să călătoresc, ea-mi spune că sunt

foarte naiv, femeia aceasta nu va mai da niciun semn de viaţă.

După un an, Esther apare la Alma Ata: presimţitul război a izbucnit, cineva publicase deja un reportaj despre bazele secrete americane, dar interviul cu bătrânul fusese un mare succes, voiau acum un reportaj mare despre dispariţia nomazilor. În plus, spunea ea, trecuse mult de când nu mai spusese nimănui povestea personală şi simţea că o cuprindea iar depresia.

O ajut să ia legătura cu puţinele triburi care încă mai umblă de colo-colo, cu tradiţia Tengri şi cu vrăjitorii locali. Vorbesc franceza fluent: în timpul unei cine, ea-mi dă hârtiile de la consulat să le completez, reuşeşte să obţină viza, cumpără biletul, şi iată-mă la Paris. Atât ea cât şi eu ne dăm seama că, pe măsură ce ne goleam minţile de vechile poveşti trăite, se deschidea un spaţiu nou, pătrundea o bucurie misterioasă, intuiţia devenea mai ascuţită, eram mai curajoşi, riscam mai mult, făceam lucruri despre care ştiam că sunt greşite sau corecte – dar le făceam. Zilele erau mai intense, nu treceau aşa de repede şi uşor.»

«Ajuns aici, întreb unde voi munci, dar ea pusese deja lucrurile la cale: a vorbit cu patronul unui bar să mă prezint o dată pe săptămână acolo, i-a spus că în ţara mea există un fel de spectacol exotic, în care oamenii vorbesc despre propriile lor vieţi şi-şi golesc astfel minţile.

Începutul e foarte greu – să-i faci pe puţinii clienţi să participe la joc, cei băuţi însă se entuziasmează, iar vestea zboară prin cartier. „Vino să-ţi istoriseşti povestea veche şi să descoperi una nouă”, spune micul afiş scris de mână şi pus în vitrină, iar oamenii, însetaţi de noutăţi, încep să apară.

Într-o seară, trăiesc ceva ciudat: nu mă mai aflu eu pe micul podium improvizat în colţul barului, ci apariţia aceea. Şi în loc să povestesc legende din

ţara mea, pentru ca apoi să le sugerez să şi le povestească pe ale lor, transmit ceea ce-mi cere vocea. La sfârşit, unul din spectatori plângea şi povestea amănunte intime ale căsniciei lui, cu străini de faţă.

Acelaşi lucru se petrece săptămâna următoare – vocea vorbeşte prin mine, le cere oamenilor să-şi istorisească poveştile de ne-iubire, iar energia din aer devine aşa de stranie încât francezii, deşi foarte discreţi de obicei, încep să comenteze în public chestiunile lor personale. Iar eu, în această perioadă a vieţii mele, reuşesc să-mi controlez mai bine crizele: când văd lumini şi simt vântul, dar sunt pe podium, intru în transă, îmi pierd cunoştinţa, dar nimeni nu-şi dă seama. Nu mai am „crize de epilepsie" decât în momentele de mare tensiune nervoasă.

Alte persoane se alătură grupului: trei tineri de vârsta mea care n-aveau nimic de făcut, în afară de a hoinări prin lume – erau nomazii lumii occidentale. O familie de muzicieni din Kazahstan, care auzise vorbindu-se despre „succesul" pe care-l avea un flăcău din ţara lor, cere să participe la spectacol, fiindcă nu găsesc nicăieri de lucru. Am adus şi percuţionişti la reuniunile noastre. Barul devine prea mic, obţinem un spaţiu în restaurantul unde apărem acum, dar şi acesta începe să devină neîncăpător, pentru că oamenii capătă mai mult curaj atunci când îşi relatează poveştile. Sunt atinşi de energie când dansează, încep să se schimbe radical, tristeţea dispare încetul cu încetul din vieţile lor, aventurile reîncep, iubirea – care teoretic ar fi ameninţată de atâtea schimbări – devine mai solidă, iar oamenii aceştia recomandă întâlnirile prietenilor lor.

Esther continuă să călătorească pentru a-şi scrie articolele, dar totdeauna asistă la spectacol când este la Paris. Într-o noapte, îmi spune că munca la restaurant nu este suficientă, că îi implică doar pe cei care pot frecventa localul. Trebuie să lucrăm cu

tineri. Unde sunt aceşti tineri? întreb. Umblă de colo-colo, hoinăresc, au abandonat tot, se îmbracă la fel ca cerşetorii sau ca personajele din filmele ştiinţifico-fantastice.

Şi-mi mai spune că cerşetorii nu au o poveste a lor, de ce să nu mergem printre ei ca să vedem ce putem învăţa? Aşa v-am întâlnit pe voi aici.

Acestea sunt lucrurile pe care le-am trăit. Voi nu m-aţi întrebat niciodată cine sunt, ce fac, pentru că nu vă interesează. Dar azi, din cauza celebrului scriitor care se află alături de noi, m-am hotărât să povestesc totul.»

— Dar dumneata vorbeşti de trecutul dumitale, spune femeia cu taior şi pălărie care nu se potriveau, în schimb, bătrânul nomad…

— Ce-i acela un nomad? întrerupe cineva.

— Oameni ca noi, răspunde ea, mândră că ştie ce înseamnă cuvântul. Oameni liberi, care reuşesc să trăiască numai cu ce pot căra cu ei.

O corectez:

— Nu e chiar aşa. Nu sunt săraci.

— Ce ştii dumneata despre sărăcie? din nou bărbatul înalt, agresiv, cu şi mai multă vodcă curgându-i prin vene, mă priveşte fix în ochi. Crezi că sărăcie înseamnă să n-ai bani? Crezi că suntem mizerabili numai pentru că cerem de pomană de la scriitori bogaţi, familii care se simt vinovate, turişti care cred că Parisul e un oraş murdar, tineri idealişti care sunt convinşi că pot salva lumea? Sărac eşti dumneata – nu poţi controla timpul, n-ai dreptul să faci ce vrei, eşti obligat să urmezi reguli pe care nu le-ai inventat şi pe care nu le înţelegi.

Mihail întrerupe din nou discuţia.

— Ce dorea doamna să ştie mai exact?

— Voiam să ştiu de ce ne-ai istorisit povestea asta, dacă bătrânul nomad ţi-a spus s-o uiţi.

— Nu mai este povestea mea: de fiecare dată când vorbesc despre lucruri pe care le-am trăit, mă simt ca şi cum aş relata ceva absolut străin de

mine. Tot ce rămâne în prezent e vocea, prezenţa, importanţa de a îndeplini misiunea. Nu sufăr din cauza greutăţilor trăite – cred că ele m-au ajutat să fiu cine sunt acum. Mă simt cum ar trebui să se simtă un războinic după ce a trecut prin ani de antrenament: nu-şi aminteşte de toate detaliile pe care le-a învăţat, ştie doar să lovească la momentul potrivit.

— Şi de ce dumneata şi ziarista veneaţi mereu să ne vizitaţi?

— Ca să ne hrănim. Cum spunea bătrânul nomad din stepă, lumea pe care o cunoaştem azi e doar povestea pe care alţii ne-au spus-o, nu e adevărata poveste. O altă poveste conţine harul, puterea, capacitatea de a trece dincolo de ceea ce cunoaştem. Deşi eu conviețuiesc cu o prezenţă încă de când eram copil, iar într-un moment al vieţii mele am fost chiar în stare s-o văd, Esther a fost cea care mi-a arătat că nu sunt singur. M-a prezentat oamenilor care aveau un har, cum ar fi acela de a îndoi tacâmuri doar cu forţa gândului, sau de a face chirurgie folosind cuţitaşe ruginite, fără anestezie, iar pacientul să fie în stare să plece pe picioarele lui imediat după operaţie. Eu încă mai învăţ să-mi dezvolt potenţialul necunoscut, dar am nevoie de aliaţi, de oameni care nu au, nici ei, o poveste – aşa cum sunteţi dumneavoastră.

De data aceasta am simţit eu dorinţa de a le spune acelor necunoscuţi povestea mea; am simţit dorinţa de a începe să mă eliberez de trecutul meu, dar era târziu şi a doua zi trebuia să mă scol devreme pentru că medicul urma să-mi scoată gulerul ortopedic.

L-am întrebat pe Mihail dacă voia să chem un taxi, dar mi-a răspuns că nu, simţea nevoia să meargă puţin pe jos, fiindcă în noaptea aceea îi era foarte dor de Esther. Am părăsit grupul şi ne-am îndreptat spre un bulevard de unde puteam să iau un taxi.

— Cred că femeia aceea are dreptate, am spus. Dacă spui o poveste, nu te eliberezi de ea?

— Eu sunt liber. Dar făcând acest lucru, înţelegeţi şi dumneavoastră – ăsta e secretul – că unele poveşti au fost întrerupte la jumătate. Acestea rămân cele mai prezente, iar până ce nu încheiem un capitol, nu putem să trecem la celălalt.

Mi-am adus aminte că citisem odată un text despre asta, pe Internet, care-mi era atribuit (deşi nu scrisesem aşa ceva niciodată):

> *„De aceea e aşa de important să laşi anumite lucruri să treacă. Să le dai drumul. Să te desprinzi de ele. Oamenii trebuie să înţeleagă că nimeni nu trişează, uneori câştigăm, alteori pierdem. Nu aştepta să ţi se dea ceva înapoi, nu aştepta să ţi se recunoască efortul, să ţi se descopere geniul, să ţi se înţeleagă iubirea. Încheie nişte etape. Nu din orgoliu, din neputinţă sau mândrie, ci pur şi simplu pentru că acel lucru nu se mai potriveşte cu viaţa ta. Închide uşa, schimbă discul, fă curat în casă, şterge praful. Încetează să mai fi cine erai, şi transformă-te în cine eşti."*

Dar mai bine să vedem ce spune Mihail:

— Ce sunt „poveştile întrerupte"?

— Esther nu este aici. La un moment dat, n-a reuşit să ducă mai departe procesul de a se goli de nefericire pentru a lăsa loc bucuriei. De ce? Pentru că povestea ei, la fel ca cea a milioane de alţi oameni, se află sub puterea Energiei Iubirii. Nu poate evolua singură: fie încetează să mai iubească, fie aşteaptă ca iubitul ei s-o ajungă din urmă.

În căsătoriile eşuate, când unul dintre soţi se opreşte din mers, celălalt este constrâns să facă la fel. Iar cât timp aşteaptă, apar amanţi, diverse asociaţii de binefacere, grija excesivă pentru copii,

muncă excesivă etc. Ar fi mult mai uşor să vorbească deschis despre asta, să insiste, să strige „mergem înainte, murim de plictiseală, de grijă, de frică!”

— Tocmai spuneai că Esther nu reuşeşte să ducă mai departe procesul ei de eliberare de sub tristeţea provocată de mine.

— N-am spus asta: nu cred că există vreo situaţie când cineva poate să dea vina pe altcineva. Am spus că ea are de ales între a înceta să vă mai iubească sau a vă face să veniţi în întâmpinarea ei.

— Păi tocmai asta face.

— Ştiu. Dar dacă ar fi după mine, am merge s-o întâlnim numai când va îngădui „vocea”.

— Gata, gulerul ortopedic iese din viaţa ta şi sper să nu se mai întoarcă niciodată. Te rog, încearcă să eviţi excesele de mişcare, pentru că muşchii trebuie să se obişnuiască din nou să acţioneze. Apropo, ce-i cu fata care are premoniţii?

— Care fată? Ce premoniţii?

— Nu mi-ai spus când erai la spital că cineva ţi-a zis că a auzit o voce spunându-i că avea să ţi se întâmple ceva?

— Nu era o fată. Dar şi dumneata mi-ai promis când eram la spital că o să te interesezi de epilepsie.

— Am luat legătura cu un specialist. L-am întrebat dacă a întâlnit cazuri asemănătoare. Răspunsul m-a cam surprins însă mi-a amintit că medicina-şi are misterele ei. Îţi aduci aminte de povestea cu copilul care pleacă de acasă să cumpere cinci mere şi vine doar cu două?

— Da: poate le-a pierdut, le-a dat cadou, au costat prea mult… etc. Nu-ţi face griji, ştiu că nimic nu are un răspuns absolut pe lume. Dar mai întâi, Ioana d'Arc avea epilepsie?

— Prietenul meu a amintit de ea în discuţia noastră. Ioana d'Arc a început să audă voci pe la vârsta de 13 ani. Depoziţiile ei arată că vedea şi lumini – un simptom al crizelor. Neurologul Lydia Bayne susţine că aceste experienţe extatice ale sfintei războinice erau provocate de ceea ce numim epilepsie muzico-genică; crizele erau cauzate de o anumită muzică: sunetul clopotelor, în cazul Ioanei. Băiatul a avut vreo criză de faţă cu tine?

— Da.

— Se auzea vreo muzică?

— Nu-mi amintesc. Şi chiar dacă ar fi fost, nu am fi putut auzi nimic dincolo de zgomotul tacâmurilor şi al discuţiilor.

— Părea încordat?

— Foarte încordat.

— Iată încă un motiv care putea declanşa criza. Tema e mai veche decât pare: încă din

Mesopotamia există texte foarte precise despre ceea ce numeau „boala căderii”, urmată de convulsii. Strămoşii noştri credeau că era provocată de prezenţa demonilor, care invadau corpul cuiva: mult mai târziu, grecul Hipocrate va stabili o legătură între convulsii şi o disfuncţionalitate cerebrală. Epilepticii însă sunt şi azi victimele prejudecăţilor.

— Fără îndoială: când s-a întâmplat, m-am îngrozit.

— Când mi-ai spus despre profeţie, i-am cerut prietenului meu să-şi concentreze cercetările spre acest domeniu. După el, majoritatea oamenilor de ştiinţă este de acord că, deşi mulţi oameni importanţi au suferit de această boală, ea nu conferă nimănui puteri mai mici sau mai mari. Dar, cu toate acestea, epilepticii celebri au sfârşit prin a-i face pe oameni să vadă o „aură mistică” în jurul crizelor.

— Epileptici celebri cum ar fi…

— Napoleon, Alexandru cel Mare, Dante. A trebuit să scurtez lista numelor, pentru că te interesa mai mult profeţia băiatului. Apropo, cum îl cheamă?

— Nu-l cunoşti şi, fiindcă de fiecare dată când vine să mă vadă, dumneata ai o consultaţie, ce-ar fi să continuăm cu explicaţia?

— Cercetătorii care studiază Biblia garantează că apostolul Pavel era epileptic. Se bazează pe faptul că, pe drumul Damascului, el a văzut o lumină strălucitoare lângă el, care l-a aruncat la pământ, l-a orbit, şi l-a făcut incapabil să mai poată mânca sau bea timp de câteva zile. În literatura medicală, o astfel de criză indică o „epilepsie a lobului temporal”.

— Nu cred că Biserica e de acord.

— Nici eu nu sunt de acord, dar asta spune literatura de specialitate. Există, de asemenea, epileptici care-şi dezvoltă latura autodistructivă, cum a fost cazul lui Van Gogh: el îşi descria

convulsiile ca pe nişte „furtuni interioare”. Un infirmier de la Saint-Remy, unde fusese internat, a asistat la o criză.

— Cel puţin a reuşit să transforme, prin picturile lui, autodistrugerea în reconstrucţie a lumii.

— Se bănuieşte că Lewis Carroll ar fi scris *Alice în Ţara Minunilor* tocmai pentru a descrie propriile sale experienţe ca epileptic. Relatarea de la începutul cărţii, când Alice intră într-o groapă întunecată, le este familiară majorităţii epilepticilor. Când traversează Ţara Minunilor, Alice vede multe lucruri zburând şi se simte foarte uşoară – o altă descriere foarte precisă a efectelor crizei.

— Se pare, deci, că epilepticii au adus multe în artă.

— În niciun caz: este vorba despre faptul că, devenind artişti celebri, temele tratate de ei ajung să fie asociate cu boala. Literatura e plină de exemple de scriitori suspectaţi, sau cu diagnostic confirmat: Molière, Edgar Allan Poe, Flaubert. Dostoievski a avut prima criză la nouă ani şi a spus că asta îi aducea fie momente de mare împăcare cu viaţa, fie momente de mare depresie. Te rog să nu crezi că şi tu vei deveni după accident victima unor astfel de crize. Nu-mi amintesc de niciun caz de epilepsie provocată de motocicletă.

— Ţi-am spus că e vorba de altcineva.

— Adică băiatul cu premoniţii chiar există, sau ai inventat totul numai pentru că ai impresia că ai leşinat când ai coborât de pe trotuar?

— Dimpotrivă: mi-e groază să cunosc simptome de boli. De câte ori citesc o carte de medicină, încep să simt tot ce e descris acolo.

— O să-ţi spun ceva, dar te rog să nu mă înţelegi greşit: cred că acest accident ţi-a făcut foarte bine. Pari mai calm, cu mai puţine obsesii. Sigur, apropierea de moarte ne ajută întotdeauna să trăim mai bine: asta mi-a spus soţia dumitale, când mi-a dăruit un petic de pânză pătat cu sânge, pe care îl

port mereu cu mine – deşi, ca medic, eu stau aproape de moarte în fiecare zi.

— Ţi-a explicat de ce ţi-a dat pânza aia?

— A folosit cuvinte generoase ca să descrie tot ce fac eu în profesia mea. A spus că eu sunt capabil să combin tehnica cu intuiţia, disciplina cu iubirea. Mi-a povestit că un soldat, înainte de a muri, i-a cerut să-i ia cămaşa, să i-o taie în bucăţi şi s-o împartă cu oamenii care încercau în mod sincer să arate lumea aşa cum e ea. Îmi închipui că dumneata, cu cărţile dumitale, ai o bucăţică din această pânză.

— N-am.

— Ştii şi de ce?

— Da. De fapt, sunt pe cale să descopăr.

— Acum, pentru că îţi sunt şi prieten, nu doar medicul tău personal, îmi dai voie să-ţi spun ceva? Dacă băiatul ăsta epileptic a spus că poate ghici viitorul, să ştii că nu pricepe nimic din medicină.

Zagreb, Croaţia. 6,30 dimineaţa.

Eu şi Marie ne aflăm în faţa unei fântâni îngheţate, anul acesta primăvara a hotărât să nu apară – se pare că vom trece din iarnă direct în vară. În mijlocul fântânii, o coloană cu o statuie deasupra.

Mi-am petrecut după-amiaza dând interviuri şi nu mai suport să tot vorbesc despre noua carte. Întrebările ziariştilor sunt aceleaşi dintotdeauna: dacă soţia mea a citit cartea (răspund că nu ştiu), dacă cred că mi se face o nedreptate din partea criticii (ce?), dacă faptul că am scris *Timp de sfâşiat, timp de reparat* a provocat vreun şoc cititorilor mei, deoarece dezvălui destule din viaţa mea intimă (un scriitor nu poate scrie decât despre viaţa lui), dacă romanul va fi ecranizat (repet pentru a mia oară că filmul rulează în capul cititorului, am interzis vânzarea drepturilor pentru toate titlurile), ce cred despre dragoste, pentru că am scris despre dragoste, ce trebuie făcut ca să fii fericit în dragoste, dragoste, dragoste…

La sfârşitul interviurilor, cina cu editorii – face parte din ritual. Iau masa cu notabilităţile locale, care mă întrerup ori de câte ori duc furculiţa la gură, în general întrebându-mă acelaşi lucru: „de unde vă inspiraţi?” Încerc să mănânc, dar trebuie să fiu simpatic, să fac conversaţie, să-mi joc rolul de celebritate, să povestesc câteva istorii interesante, să fac impresie bună. Ştiu că editorul e un erou, niciodată nu ştie dacă o carte va fi un succes – ar fi fost mai sigur dacă ar fi vândut banane sau săpun – nu este vanitos, egolatru, nu se plânge dacă publicitatea e prost făcută sau dacă nu are cărţi într-o anume librărie.

După cină, itinerariul obişnuit: vor să-mi arate tot – monumente, locuri istorice, baruri la modă. Mereu cu un ghid care ştie absolut tot, îmi umple capul cu informaţii, trebuie să am aerul cuiva care este foarte atent, să întreb câte ceva din când în când, ca să par interesat. Cunosc aproape toate

monumentele, muzeele, locurile istorice din multele oraşe pe care le-am vizitat pentru a-mi promova munca – şi nu-mi amintesc de absolut nimic. Nu rămân decât lucrurile neaşteptate, întâlnirile cu cititorii, barurile, străzile pe unde am ajuns din întâmplare, când am dat colţul şi deodată am văzut ceva minunat.

Într-o zi o să scriu un ghid de călătorie numai cu hărţile, adresele hotelurilor, iar restul paginilor albe: în felul acesta oamenii îşi vor face un itinerariu personal, vor descoperi singuri restaurantele, monumentele, lucrurile magnifice pe care le are fiecare oraş, dar care niciodată nu au fost amintite, pentru că „istoria pe care ne-au istorisit-o" nu le-a inclus în secţiunea „vizite obligatorii".

Mai fusesem la Zagreb. Iar fântâna aceasta – deşi nu apare în niciun ghid turistic local – are mult mai multă importanţă decât oricare alt lucru pe care l-am văzut: pentru că e frumoasă, eu am descoperit-o din întâmplare, şi e legată de o poveste din viaţă. Cu mulţi ani în urmă, când eram abia un tinerel străbătând lumea în căutarea aventurii, m-am aşezat în locul în care mă aflu acum, lângă un pictor croat care călătorise cu mine o mare parte din drum. Eu urma să mă îndrept spre Turcia, el se întorcea acasă. Ne-am despărţit în acest loc, bând două sticle de vin, vorbind despre tot ce se întâmplase cât fusesem împreună – religie, femei, muzică, preţul hotelurilor, droguri. Am vorbit despre toate, mai puţin despre dragoste, pentru că iubeam fără să avem nevoie s-o spunem.

După ce pictorul s-a dus acasă eu am cunoscut o fată, ne-am iubit trei zile, cu toată intensitatea unei iubiri despre care ştiam, şi eu, şi ea, că o să dureze foarte puţin. Ea m-a făcut să înţeleg sufletul acelui popor şi eu n-am uitat niciodată, tot aşa cum n-am uitat fântâna şi despărţirea de tovarăşul meu de drum.

De aceea, după interviuri, autografe, cină, vizita la monumente şi locuri istorice, i-am înnebunit pe editori cerându-le să mă ducă la fântână. M-au întrebat unde era: nu ştiam, cum nu ştiam că Zagrebul are aşa de multe fântâni. După aproape o oră de căutări, am reuşit în sfârşit s-o găsim. Am cerut o sticlă de vin, ne-am luat rămas-bun de la toţi, m-am aşezat cu Marie şi am stat tăcuţi, îmbrăţişaţi, bând şi aşteptând răsăritul soarelui.

— Eşti tot mai împăcat pe zi ce trece, comentează ea, cu capul pe umărul meu.

— Pentru că încerc să uit cine sunt. Mai bine zis, n-am nevoie să car cu mine greutatea întregii mele poveşti.

Îi relatez discuţia lui Mihail cu nomadul.

— Şi cu actorii se petrece ceva asemănător, spune ea. La fiecare rol nou, trebuie să încetăm să fim cine suntem, ca să trăim personajul. Dar până la urmă, devenim confuzi şi nevrotici. Chiar crezi că e o idee bună să-ţi laşi deoparte povestea personală?

— Păi nu spui că sunt mai bine?

— Cred că eşti mai puţin egoist. Mi-a plăcut că i-ai înnebunit pe toţi până să găseşti fântâna: dar asta face parte din trecutul tău.

— Pentru mine e un simbol. Dar eu nu car fântâna cu mine, nu mă gândesc la ea, n-am făcut poze să le arăt prietenilor, nu mi-e dor de pictorul care a plecat sau de fata de care m-am îndrăgostit. Ce bine că m-am întors aici a doua oară – însă dacă nu s-ar fi întâmplat, nu se schimba nimic din ce am trăit.

— Înţeleg ce-mi spui.

— Sunt mulţumit.

— Eu sunt tristă; toate astea îmi spun că vei pleca. Ştiam de când ne-am întâlnit prima oară, dar oricum e greu: m-am obişnuit însă.

— Asta-i problema: obişnuinţa.

— Dar e omeneşte.

— De asta femeia cu care m-am căsătorit s-a transformat în Zahir. Până în ziua accidentului, mă convinsesem că numai cu ea puteam fi fericit, nu că o iubeam mai presus de tot şi toate în lume. Doar fiindcă îmi închipuiam că numai ea mă înţelegea, îmi ştia gusturile, apucăturile, felul de a vedea viaţa. Eram recunoscător pentru ce făcuse pentru mine, credeam că şi ea trebuia să-mi fie recunoscătoare pentru tot ce făcusem pentru ea. Eram obişnuit să privesc lumea prin ochii ei. Îţi aminteşti de povestea celor doi oameni care ies din incendiu, iar unul are faţa mânjită de cenuşă?

Ea îşi săltă capul de pe umărul meu; am văzut că avea ochii înlăcrimaţi.

— Aşa era lumea pentru mine, am continuat. Un reflex al frumuseţii Estherei. Asta e dragoste? Sau e dependenţă?

— Nu ştiu. Cred că dragostea şi dependenţa merg mână în mână.

— S-ar putea. Dar să presupunem că în loc să scriu *Timp de sfâşiat, timp de reparat,* care în realitate nu e decât o scrisoare adresată unei femei aflate departe, eu aş fi ales altă cale, cum ar fi:

„Bărbatul şi femeia sunt împreună de zece ani. Făceau dragoste în fiecare zi, acum abia dacă se mai întâmplă o dată pe săptămână, dar asta, la urma urmelor, nu e prea important: există comuniune de idei, sprijin reciproc, camaraderie. El se întristează dacă trebuie să cineze singur fiindcă ea mai are de lucru la serviciu. Ei îi pare rău când el trebuie să călătorească, dar înţelege că asta face parte din profesia lui. Simt că ceva începe să lipsească, dar sunt adulţi, au atins maturitatea, ştiu cât de important este să menţii o legătură stabilă – fie şi în numele copiilor. Se dedică din ce în ce mai mult profesiei şi copiilor, se gândesc din ce în ce mai puţin la căsnicie – care aparent merge foarte bine, nu există un alt bărbat sau o altă femeie.

Îşi dau seama că ceva nu e în regulă. Nu reuşesc să localizeze problema. Pe măsură ce trece timpul, devin tot mai dependenţi unul de altul, până la urmă vine bătrâneţea, ocazia unei noi vieţi se îndepărtează, încearcă să-şi ocupe timpul cât mai mult, lectură, broderie, televizor – dar totdeauna apare discuţia de la cină, sau de după cină. El se enervează uşor, ea tace mai mult ca de obicei. Fiecare înţelege că celălalt e din ce în ce mai departe şi nu pricepe de ce. Ajung la concluzia că aşa este căsnicia, dar refuză să vorbească cu prietenii, trec drept întruchiparea unei familii fericite, care se sprijină reciproc, are aceleaşi preocupări. Apare o amantă ici, un amant colo, nimic serios, desigur. Important, necesar, definitiv este să te porţi ca şi cum nimic nu s-a întâmplat, este prea târziu ca să mai schimbi ceva."

— Cunosc povestea asta, deşi n-am trăit-o niciodată. Şi cred că ne petrecem viaţa fiind antrenaţi pentru a suporta situaţii ca aceasta.

Eu îmi arunc paltonul şi mă sui pe marginea fântânii. Ea mă întreabă ce vreau să fac.

— Să mă duc până la coloană.

— E o nebunie. E primăvară, gheaţa probabil că este foarte subţire.

— Trebuie să ajung acolo.

Pun piciorul, stratul de gheaţă se mişcă tot, dar nu se crapă. Cum priveam răsăritul de soare, m-am gândit la un fel de joc cu Dumnezeu: dacă eu reuşeam să ajung până la coloană şi să mă întorc înapoi fără ca gheaţa să se spargă însemna că eram pe drumul cel bun, că Mâna lui îmi arăta pe unde trebuia să merg.

— O să cazi în apă.

— Şi ce? Tot ce pot risca este să îngheţ, dar hotelul nu-i departe, o să treacă totul repede.

Pun şi celălalt picior: acum sunt cu totul înăuntrul fântânii, gheaţa a cedat pe margini, vine puţină apă peste suprafaţa îngheţată, dar nu crapă. Merg în direcţia coloanei, nu sunt decât patru

metri, dus-întors şi nu risc decât o baie rece. Cu toate astea, nici vorbă să mă gândesc la consecinţe: am făcut primul pas, trebuie să merg până la capăt.

Înaintez, ajung la coloană, o ating cu mâna, aud cum crapă totul, dar încă sunt la suprafaţă. Primul impuls este să ies în fugă, dar ceva îmi spune că dacă fac asta, paşii mei vor fi mai grei, mai apăsaţi şi voi cădea în apă. Trebuie să mă întorc încet, aşa cum am venit.

Soarele se naşte în faţa mea, mă orbeşte puţin, abia văd silueta Mariei şi conturul clădirilor şi copacilor. Stratul de gheaţă se mişcă din ce în ce mai tare, apa continuă să ţâşnească pe margini inundând suprafaţa, dar eu ştiu – sunt absolut sigur – că voi reuşi să ajung. Pentru că sunt în comuniune cu ziua, cu alegerea mea, cunosc limitele apei îngheţate, ştiu cum să mă port cu ea, cum să-i cer să mă ajute, să nu mă lase să cad. Încep să intru într-un fel de transă, de euforie – sunt iar copil, fac lucruri interzise, rele, dar care îmi provoacă o plăcere imensă. Ce bucurie! Pact nebunesc cu Dumnezeu, „dacă reuşesc lucrul ăsta, se va întâmpla lucrul acela", semnale provocate nu din exterior, ci din instinct, din puterea de a uita vechile reguli şi de a crea altele noi.

Slavă Domnului că l-am întâlnit pe Mihail, epilepticul care gândeşte şi ascultă voci. M-am dus la el căutându-mi soţia şi am ajuns să văd că mă transformasem doar într-un palid reflex al meu. Esther continuă să fie importantă? Cred că da, iubirea ei a fost cea care mi-a schimbat viaţa cândva, şi mă transformă acum din nou. Povestea mea era veche, tot mai greu de dus în spate, tot mai gravă, cerându-mi riscuri ca acela de a merge pe gheaţa unei fântâni, de a face un pariu cu Dumnezeu, forţând apariţia unui semn. Uitasem că trebuia să refac drumul spre Santiago, pentru a arunca povara inutilă, pentru a rămâne numai cu ceea ce trebuia ca să pot duce traiul de zi cu zi. Să

las energia iubirii să circule liber, din afară spre înăuntru, dinspre înăuntru spre exterior.

O nouă pocnitură, apare o crăpătură – dar eu ştiu că voi reuşi, pentru că sunt uşor, foarte uşor, aş putea merge chiar şi pe un nor, n-aş cădea pe pământ. Nu duc în spinare povara faimei, a poveştilor spuse, a drumurilor de urmat – sunt transparent, lăsând ca razele de soare să-mi traverseze trupul şi să-mi lumineze sufletul. Îmi dau seama că există încă multe zone obscure în mine, dar se vor lumina în curând, cu perseverenţă şi curaj.

Încă un pas, şi amintirea unui plic pe masa mea. Curând îl voi deschide şi, în loc să merg pe gheaţă, voi merge pe drumul care mă duce la Esther. Acum n-o mai doresc lângă mine, e liberă să rămână unde este. Nu pentru că visez zi şi noapte la Zahir; obsesia iubirii, distrugătoare, pare să fi dispărut. Nu pentru că m-am obişnuit cu trecutul meu şi doresc cu ardoare să mă întorc la el.

Alt pas, altă pocnitură, dar marginea salvatoare a fântânii e aproape.

Voi deschide plicul şi voi merge s-o caut, pentru că – aşa cum spune Mihail, epilepticul, clarvăzătorul, guru din restaurantul armenesc – această poveste trebuie să se sfârşească. Atunci, când totul va fi fost povestit şi răspovestit de multe ori, când lucrurile prin care am trecut, momentele pe care le-am trăit, paşii pe care i-am făcut pentru ea se vor transforma în amintiri depărtate, va rămâne doar, pur şi simplu, iubirea adevărată. Nu voi simţi că-i „datorez” ceva, nu voi crede că am nevoie de ea pentru că numai ea e în stare să mă înţeleagă, pentru că sunt obişnuit, pentru că îmi cunoaşte viciile, virtuţile, prăjiturelele pe care-mi place să le mănânc înainte de a mă culca, televizorul la ştirile internaţionale când mă trezesc, drumurile obligatorii în fiecare dimineaţă, cărţile despre practica tirului cu arcul, orele petrecute în faţa ecranului computerului, enervarea care mă

cuprinde când menajera mă cheamă de prea multe ori, ca să-mi spună că mâncarea e pe masă.

Toate astea vor dispărea. Rămâne iubirea care mută ceruri, stele, oameni, flori, insecte şi-i obligă pe toţi să meargă pe suprafaţa periculoasă a gheţii, ne umple de bucurie şi de frică, dar dă un sens tuturor lucrurilor.

Ating marginea de piatră, o mână mi se întinde, eu o prind, Marie mă ajută să mă ţin şi să ies.

— Sunt mândră de tine. Eu n-aş fi făcut niciodată aşa ceva.

— Nici eu, cu ceva timp în urmă – pare infantil, iresponsabil, inutil, fără nicio motivaţie practică. Dar simt că renasc, simt nevoia să risc lucruri noi.

— Lumina răsăritului te inspiră: vorbeşti ca un înţelept.

— Înţelepţii nu fac ce-am făcut eu.

Trebuie să scriu un text important pentru o revistă care are un credit mare faţă de mine la Banca Favorurilor. Am sute, mii de idei, dar nu ştiu care dintre ele merită efortul, concentrarea, sângele meu.

Nu-i prima dată când se întâmplă asta, dar cred că am spus tot ce era important, îmi pierd amintirile, uit cine sunt.

Mă duc la fereastră, privesc strada, încerc să mă conving că sunt un om realizat profesional, nu mai am nimic de demonstrat, mă pot retrage la o căsuţă în munţi, îmi pot petrece restul vieţii călătorind, citind, conversând despre gastronomie şi despre vreme. Spun şi repet că am reuşit ceea ce puţini scriitori au reuşit – să fiu publicat în aproape toate limbile pământului. De ce să mă deranjez cu un simplu text pentru o revistă, oricât de importantă ar fi ea?

Din cauza Băncii Favorurilor. Atunci sunt cu adevărat nevoit să scriu, dar ce să le spun oamenilor? Că trebuie să uite istoriile povestite de alţii şi să rişte un pic mai mult?

Toţi vor răspunde: „sunt independent şi fac ce-mi place”.

Să le spun să lase să circule liberă energia iubirii?

Vor răspunde: „Eu iubesc. Iubesc din ce în ce mai mult”, de parcă ar putea măsura iubirea la fel cum măsurăm distanţa dintre şinele de cale ferată, înălţimea clădirii sau cantitatea de drojdie necesară la o prăjitură.

Mă întorc la masă. Plicul pe care mi l-a lăsat Mihail este deschis, ştiu unde se află Esther, trebuie să mă interesez cum ajung acolo. Îi dau un telefon şi-i spun povestea cu fântâna. Îi place foarte mult. Îl întreb ce-o să facă deseară, şi-mi răspunde că o să iasă cu Lucrecia, iubita lui. Pot să-l invit la cină? Azi nu, dar săptămâna viitoare, dacă vreau, vom ieşi împreună cu prietenii lui.

Îi spun că săptămâna viitoare am o masă rotundă în Statele Unite. Nu-i nicio grabă, îmi răspunde, vom aştepta două săptămâni.

— Probabil că aţi auzit o voce care v-a îndemnat să mergeţi pe gheaţă, îmi spune el.

— N-am auzit nicio voce.

— Atunci de ce aţi făcut-o?

— Pentru că am simţit că trebuia s-o fac.

— Bine, e şi ăsta un fel de a asculta vocea.

— Am pus un pariu. Dacă reuşeam să traversez gheaţa, eram pregătit. De aceea cred că acum sunt gata.

— Prin urmare, vocea v-a trimis semnul de care aveaţi nevoie.

— Dar dumitale vocea ţi-a spus ceva despre toate astea?

— Nu. Dar nici nu era nevoie: când am stat pe malul Senei iar vocea mi-a spus că nu venise clipa, am ştiut ca vă va da ea de-nţeles.

— Ţi-am spus că n-am auzit nicio voce.

— Asta credeţi dumneavoastră. Aşa crede toată lumea. Dar prezenţa ei îmi spune că noi toţi auzim voci de-a lungul vieţii. Ele sunt cele care ne fac să înţelegem semnele, pricepeţi?

Hotărăsc să nu mai stau pe gânduri. N-am nevoie decât de detalii tehnice: să ştiu de unde să închiriez o maşină, cât durează călătoria, cum să găsesc casa, pentru că nu am în faţa mea, în afară de hartă, decât o grămadă de indicaţii aproximative – să merg pe malul nu ştiu cărui lac, să caut firma unei întreprinderi, s-o iau la dreapta etc. Poate că ştie el ceva ce mă poate ajuta mai mult.

Stabilim următoarea întâlnire, Mihail îmi cere să mă îmbrac cât mai discret posibil – „tribul” va hoinări prin Paris.

Întreb care trib. „Adică oamenii care lucrează cu mine la restaurant”, îmi răspunde, fără a intra în amănunte. Întreb dacă vrea ceva din America, el îmi cere să-i aduc un anumit medicament pentru

arsuri la stomac. Eu consider că există lucruri mult mai interesante, dar notez ce-mi cere.

Şi articolul?

Mă aşez iar la masă, mă gândesc ce să scriu, privesc din nou spre plicul deschis şi ajung la concluzia că nu m-a surprins ce am găsit înăuntru. În fond, după câteva întâlniri cu Mihail, chiar la asta mă aşteptam.

Esther se află în stepă, într-un mic sat din Asia Centrală, mai precis, într-un sat din Kazahstan.

Nimic nu mă mai grăbeşte: îmi revăd iar şi iar propria poveste, pe care o descriu în amănunt, constrâns, pentru Marie; s-a hotărât să facă şi ea acelaşi lucru, mă surprinde ce spune, dar se pare că procesul dă rezultate – este mai sigură pe ea, mai puţin neliniştită.

Nu ştiu de ce vreau să o revăd pe Esther; iubirea mea pentru ea a început să-mi lumineze viaţa, să mă înveţe lucruri noi, iar asta este de ajuns. Dar îmi amintesc ce a spus Mihail – „povestea trebuie să fie încheiată” – şi hotărăsc să merg până la capăt. Ştiu că voi descoperi momentul în care gheaţa căsniciei noastre s-a crăpat, iar noi am continuat să mergem prin apa rece ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Ştiu că voi descoperi asta înainte de a ajunge în sat pentru a încheia un ciclu, sau pentru a-l face încă şi mai lung.

Articolul! Te pomeneşti că Esther a devenit iar Zahir şi nu mă lasă să mă concentrez asupra altui lucru!

Nici vorbă: când trebuie să fac ceva urgent, care cere energie creatoare, chiar acesta e procesul meu de lucru – ajung aproape de isterie, mă hotărăsc să renunţ, şi abia atunci apare textul. Am încercat să lucrez altfel, să fac totul din vreme, nimic! Se pare că imaginaţia funcţionează numai aşa – sub o presiune uriaşă. Nu pot refuza Banca Favorurilor, trebuie să trimit trei pagini despre – culmea! – problemele relaţiei între bărbaţi şi femei. Tocmai

eu! Dar editorii cred că cine a scris *Timp de sfâşiat, timp de reparat* înţelege, în mod sigur, sufletul.

Încerc să mă conectez la Internet, dar nu funcţionează: din ziua în care am distrus conexiunea nu a mai funcţionat niciodată la fel. Am chemat tot felul de tehnicieni şi când binevoiau să vină, găseau computerul în regulă. Mă întrebau ce mă deranja, îl testau o jumătate de oră, schimbau configuraţii şi garantau că problema nu era la mine ci la furnizorul de servicii. Eu mă lăsam convins, în fond totul era în perfectă ordine, mă simţeam ridicol că am cerut ajutor. După două-trei ore, un nou colaps la maşinărie şi la conectare. Acum, după luni de uzură fizică şi psihologică, accept că tehnologia e mai tare şi mai puternică decât mine: merge când vrea, iar dacă nu vrea, mai bine mă apuc să citesc ziarul, să dau o raită pe afară, să aştept o schimbare de dispoziţie a cablurilor şi legăturilor telefonice, care să le facă să funcţioneze iar. Nu sunt stăpânul lor, am descoperit că au o viaţă proprie.

Mai insist de două-trei ori şi ştiu – din proprie experienţă – că e mai bine să mă dau bătut. Internetul, cea mai mare bibliotecă din lume, are în acest moment porţile închise pentru mine. Ce-ar fi să citesc nişte reviste, încercând să mă inspir? Iau un exemplar care abia sosise şi văd un interviu ciudat, cu o femeie care tocmai lansase o carte despre – ghiciţi ce? – iubire. Treaba asta pare să mă urmărească peste tot.

Ziarista întreabă dacă pentru fiinţa omenească singurul mod de a ajunge la fericire este acela de a-şi întâlni persoana iubită. Femeia spune că nu:

> *„Ideea că iubirea e cea care te face fericit e o invenţie modernă, de la sfârşitul secolului al XVII-lea. Începând de atunci, oamenii cred că iubirea trebuie să dureze toată viaţa, iar căsnicia este locul cel mai bun pentru a*

o exercita. În trecut nu exista atâta optimism în ceea ce priveşte longevitatea pasiunii. Romeo şi Julieta *nu e o poveste fericită, e o tragedie. În ultimele decarii, aşteptările în ceea ce priveşte căsătoria ca drum pentru împlinirea personală au crescut mult. Decepţia şi insatisfacţia au crescut şi ele deopotrivă."*

Este o părere destul de curajoasă, dar nu-mi e de folos pentru articolul meu – cu atât mai mult cu cât nu sunt de acord cu ea. Caut în raft o carte care nu avea nimic în comun cu relaţiile dintre bărbaţi şi femei: „Practici de magie în nordul Mexicului". Simt nevoia să-mi limpezesc capul, să mă relaxez, pentru că obsesia n-o să mă ajute să scriu articolul acela. Încep să o răsfoiesc şi deodată citesc ceva ce mă surprinde:

„Obişnuinţă": *există totdeauna o întâmplare în viaţa noastră care este responsabilă de faptul că am încetat să progresăm. O traumă, o înfrângere foarte amară, o deziluzie în dragoste, chiar şi o victorie pe care nu o înţelegem cum trebuie ne face în cele din urmă să devenim laşi, ca să nu spunem mai multe. Vrăjitorul, în procesul de creştere a puterilor lui oculte, are nevoie ca mai întâi să se elibereze de acest „punct de adaptare", dar pentru asta trebuie să-şi revizuiască toată viaţa şi să descopere unde a ajuns.*

Obişnuinţa! Asta se potrivea cu ce învăţasem despre arc şi săgeată – singurul sport care mă atrăgea – maestrul mi-a spus că fiecare tir nu poate fi niciodată repetat, nu ajută cu nimic să încerci să înveţi din succese şi erori. Singurul lucru care contează e să repeţi de sute, de mii de ori, până ce

te eliberezi de ideea de a nimeri ţinta şi te transformi în săgeată, în arc, în obiectiv. În acest moment energia a „ceva” (maestrul meu de *kyudo* – tirul cu arcul japonez pe care-l practicam – nu folosea niciodată cuvântul „Dumnezeu”) ne conduce mişcările şi dăm drumul săgeţii nu când dorim noi, ci când acel „ceva” consideră că a sosit clipa.

Obişnuinţa. Altă parte din povestea mea personală începe să se ivească, ce bine ar fi ca Marie să fie acum aici! Trebuie să vorbesc despre mine, despre copilăria mea, să povestesc că, atunci când eram mic, mereu mă certam şi îi băteam pe ceilalţi pentru că eram cel mai mare din grup. Într-o zi am luat o chelfăneală de la vărul meu, şi am înţeles că din momentul acela n-o să mai câştig fiecare bătaie, aşa că de atunci am evitat orice confruntare fizică, chiar dacă de multe ori mă făceau laş, mă lăsam umilit în faţa iubitelor şi a prietenilor.

Obişnuinţa. Doi ani am încercat să învăţ să cânt la vioară: am progresat mult la început, până la un punct când n-am mai putut avansa – pentru că am descoperit că alţii învăţau mai repede ca mine, am simţit că eram mediocru, am decis să nu mă fac de ruşine şi am spus că vioara nu mă mai interesa. La fel s-a întâmplat cu jocul de fotbal, cu bicicleta: învăţam destul cât să fac faţă rezonabil, dar venea un moment în care nu mai puteam face nimic.

De ce?

Pentru că povestea care ne-a fost spusă afirmă că la un moment dat în viaţa noastră „ajungem la propria limită”. Mereu îmi aminteam de lupta mea pentru a-mi nega destinul de scriitor, şi cum nu a acceptat Esther niciodată ca obişnuinţa să dicteze regulile visului meu. Acel simplu paragraf pe care tocmai îl citisem se potrivea cu ideea uitării poveştii personale, a necesităţii de a rămâne doar cu instinctul dezvoltat de tragediile şi de greutăţile pe care le-am traversat: aşa făceau vrăjitorii în

Mexic, aşa predicau nomazii din stepele Asiei Centrale.

Obişnuinţă: *„există totdeauna o întâmplare în viaţa noastră care este responsabilă de faptul că am încetat să mai progresăm”.*

Asta se potrivea, în gen, număr şi grad cu căsniciile în general, şi cu relaţia mea cu Esther în particular.

Da, puteam să scriu articolul pentru revistă. M-am aşezat în faţa computerului, într-o jumătate de oră schiţa era gata, iar eu eram mulţumit de rezultat. Am povestit sub formă de dialog, ca şi cum ar fi fost o ficţiune – dar discuţia chiar avusese loc într-o cameră de hotel la Amsterdam, după o zi de promovare a cărţii mele, după cina nelipsită, vizita la „atracţiile turistice” etc.

Numele personajelor şi situaţia în care se află lipsesc cu desăvârşire din articol. În viaţa reală de atunci, Esther poartă doar o cămaşă de noapte şi priveşte apa care trecea pe sub ferestrele noastre. Încă nu este corespondent de război, are privirea veselă, îşi adoră munca, vine cu mine ori de câte ori poate, iar viaţa continuă să fie o mare aventură. Eu stau întins pe pat, tăcut, mintea mea e departe, mă gândesc la agenda zilei următoare.

— Săptămâna trecută i-am luat un interviu unui specialist în interogatorii poliţieneşti. Mi-a povestit cum reuşeşte să smulgă cea mai mare parte a informaţiilor: folosind o tehnică pe care ei o numesc „rece/cald”. Încep totdeauna cu un poliţist violent care ameninţă că el nu respectă nicio regulă, ţipă, dă cu pumnul în masă. Când deţinutul e suficient de îngrozit, intră „poliţistul cel bun”, îi cere celui „rău” să înceteze, îi oferă suspectului ţigări, devine complicele lui şi obţine tot ce vrea.

— Ştiam toate astea.

— Dar mi-a mai spus ceva care m-a înspăimântat. În 1971, un grup de cercetători de la Universitatea Stanford, din Statele Unite, a hotărât să creeze o închisoare simulată pentru a studia psihologia interogatoriilor: au selecţionat 24 de studenţi voluntari, împărţiţi în „hoţi” şi „vardişti”.

La sfârşitul săptămânii a trebuit să întrerupă experienţa: „vardiştii” – fete şi băieţi normali, educaţi în familii bune, deveniseră adevăraţi monştri. Folosirea torturii devenise rutină, abuzurile sexuale asupra „prizonierilor” erau văzute ca ceva normal. Studenţii care au participat la proiect – atât „gardienii” cât şi „delincvenţii” – aveau traume aşa de serioase încât au avut nevoie de îngrijiri medicale de lungă durată, iar experienţa n-a mai fost niciodată repetată.

— Interesant.

— Cum adică „interesant”? Vorbesc despre ceva de o importanţă capitală: capacitatea omului de a face rău ori de câte ori are ocazia. Vorbesc despre munca mea, despre lucrurile pe care le-am descoperit!

— Tocmai asta mi se pare interesant. De ce să te superi?

— Supărată? Cum să fiu supărată pe cineva care nici măcar nu aude ce-i spun? Cum să am vreo reacţie în faţa cuiva care stă doar întins în pat şi priveşte-n gol?

— Ai băut ceva azi?

— Nici măcar asta nu ştii, nu-i aşa? Am fost lângă tine toată seara şi n-ai văzut dacă am băut sau nu! Nu-mi vorbeai decât dacă trebuia să-ţi confirm spusele sau să povestesc vreo istorie frumoasă despre tine.

— Dar nu vezi că am muncit de azi-dimineaţă şi sunt sfârşit? De ce nu te culci, ne odihnim, iar mâine stăm de vorbă?

— Pentru că asta fac de săptămâni, de luni, în ultimii doi ani! Încerc să discut, tu eşti obosit, ne culcăm şi vorbim mâine! Dar mâine apar alte lucruri de făcut, altă zi de muncă, mese festive, ne culcăm şi vorbim din nou mâine. Aşa trece viaţa mea: aşteptând o zi în care să te am din nou lângă mine, până ce voi obosi, n-o să mai cer nimic, o să-mi fac o lume în care să mă pot refugia ori de câte ori am nevoie; o lume nu foarte depărtată, ca să nu pară că am o viaţă ruptă de a ta, dar nici foarte apropiată, ca să nu ai impresia că-ţi invadez universul.

— Şi ce vrei să fac? Să nu mai muncesc? Să las tot ce am reuşit împreună aşa de greu şi să facem o croazieră în insulele din Caraibe? Nu înţelegi că-mi place ce fac, şi n-am deloc intenţia să-mi schimb viaţa?

— În cărţile tale vorbeşti despre importanţa dragostei, de cât de necesară e aventura, de bucuria luptei pentru vise. Şi acum, pe cine am în faţa mea? Pe cineva care nu citeşte ce scrie. Pe cineva care confundă dragostea cu convenienţa, aventura cu riscurile inutile, bucuria cu obligaţia. Unde este bărbatul cu care m-am căsătorit, care era aşa de atent cu tot ce spunea?

— Unde este femeia cu care m-am căsătorit?

— Cea care te sprijinea mereu, te stimula, îţi dăruia afecţiune? Trupul ei este aici, privind canalul Singel din Amsterdam, şi cred că va continua să fie lângă tine toată viaţa! Dar sufletul acestei femei se află la uşa aceea, gata să plece.

— De ce?

— Din cauza nenorocitei ăleia de fraze „mâine stăm de vorbă”. E de ajuns? Dacă nu e de ajuns, gândeşte-te că femeia cu care te-ai căsătorit era plină de viaţă, de idei, de bucurie, de dorinţe, iar acum se îndreaptă cu repeziciune către starea de gospodină.

— E ridicol.

— Bine, e ridicol. O prostie! Un lucru fără importanţă, mai ales dacă ne gândim că avem de toate, suntem realizaţi, avem bani, nu vorbim despre eventuali amanţi, n-am avut niciodată crize de gelozie. Pe deasupra, sunt milioane de copii în lume care suferă de foame, sunt bolnavi, au loc taifunuri şi tragedii în fiecare clipă. Şi atunci, de ce mă pot plânge?

— Nu crezi că ar fi timpul să avem un copil?

— Aşa şi-au rezolvat problemele toate familiile pe care le cunosc: având un copil! Tu, care predicai atâta despre propria libertate, care credeai că trebuie să mergem mereu înainte, acum ţi-ai schimbat părerea?

— Acum cred că e momentul.

— Ba eu cred că nimic n-ar fi mai greşit! Nu, nu vreau un copil de la tine – vreau un copil de la bărbatul pe care l-am cunoscut, care visa, care stătea lângă mine! Dacă într-o zi mă hotărăsc să rămân gravidă, o să fie cu cineva care mă înţelege, este lângă mine, mă ascultă, mă doreşte cu adevărat!

— Sunt sigur că ai băut. Îţi promit, mâine chiar discutăm, dar vino să te culci, sunt foarte obosit.

— Atunci discutăm mâine. Şi dacă sufletul meu, care se află la uşa acestei încăperi, se decide să plece, asta n-o să afecteze prea mult viaţa noastră.

— N-o să plece.

— Mi-ai cunoscut foarte bine sufletul; dar sunt ani de când n-ai mai stat de vorbă cu el, nu ştii cât s-a schimbat, cât cere – cu dis-pe-ra-re – să fie ascultat. Chiar dacă sunt lucruri banale, cum ar fi experienţele de pe la universităţile americane.

— Dacă sufletul ţi s-a schimbat acum, de ce continui să fii la fel?

— Din laşitate. Pentru că aştept ca mâine să stai de vorbă cu mine. Pentru tot ce am construit împreună şi nu vreau să fie distrus. Sau din motivul cel mai grav: m-am obişnuit.

— Acum câteva clipe mă acuzai pe mine de toate astea.

— Ai dreptate. Te-am privit, am crezut că eşti tu, dar de fapt eram eu. În noaptea asta o să mă rog cu toată puterea şi cu toată credinţa: îi voi cere lui Dumnezeu să nu mă lase să-mi petrec tot restul zilelor aşa.

Ascult aplauzele, teatrul este plin. O să încep să ţin ceea ce totdeauna, în ajun, îmi provoacă insomnii: o conferinţă.

Prezentatorul începe prin a spune că nu e nevoie să mă prezinte – ceea ce este o absurditate, doar de asta este acolo, nu ţine seama că probabil mulţi din sală nu ştiu exact cine sunt – au venit aduşi de prieteni. Dar în pofida comentariului său, dă câteva date biografice, vorbeşte despre calităţile mele, de premii, de milioanele de cărţi vândute. Mulţumeşte sponsorilor, mă salută şi-mi dă cuvântul.

Mulţumesc şi eu. Spun că lucrurile cele mai importante pe care trebuie să le transmit le pun în cărţile mele, dar cred că am o obligaţie pentru publicul meu: să-i arăt omul care există în spatele frazelor şi paragrafelor. Condiţia umană, le explic, este cea care ne face să împărţim cu ceilalţi numai ceea ce avem mai bun – pentru că ne aflăm tot timpul în căutarea iubirii, a acceptării. Cu toate acestea, cărţile mele vor fi totdeauna vârful vizibil al unui munte înconjurat de nori, sau o insulă într-un ocean: lumina bate într-acolo, totul pare să fie în regulă, dar pe sub suprafaţa vizibilă există necunoscutul, tenebrele, neîncetata căutare a sinelui.

Povestesc cât de greu a fost să scriu *Timp de sfâşiat, timp de reparat,* că multe părţi ale acestei cărţi abia acum le-am înţeles, recitindu-le, ca şi cum creaţia ar fi mereu mai generoasă şi mai mare decât creatorul.

Spun că nu există lucru mai plicticos decât să citeşti interviuri sau să asişti la conferinţe ale unor autori care îşi explică personajele de prin cărţi: ce e scris fie se explică singur, fie este o carte care nu trebuie citită. Când un scriitor apare în public ceea ce trebuie să încerce să facă e să-şi dezvăluie universul, nu să-şi explice opera; de aceea, încep să vorbesc despre ceva mai personal:

— Acum câtva timp, am fost la Geneva pentru o serie de interviuri. La sfârşitul unei zile de muncă,

fiindcă o prietenă şi-a anulat cina cu mine, am ieşit să mă plimb prin oraş. Noaptea era foarte plăcută, străzile pustii, barurile şi restaurantele pline de viaţă, totul părea absolut calm, în ordine, frumos, dar deodată…

…deodată mi-am dat seama că eram îngrozitor de singur.

Desigur, anul acesta am fost de multe ori singur. Iubita mă aştepta mereu undeva, la câteva ore de zbor distanţă. Desigur că după o zi agitată cum fusese aceea, nu putea fi nimic mai bun decât să te plimbi pe străduţele şi ulicioarele oraşului vechi, fără să trebuiască să vorbeşti cu nimeni, contemplând doar frumuseţea din jurul tău. Dar nu apăruse decât un sentiment de solitudine oprimant, neliniştitor – nu aveam cu cine să împart oraşul, plimbarea, comentariile pe care mi-ar fi plăcut să le fac.

Am scos celularul din buzunar, în fond aveam în oraş un număr apreciabil de prieteni, dar era târziu să mai sun pe oricare din ei. M-am gândit să intru într-unul din baruri şi să cer ceva de băut – mai mult ca sigur că aveam să fiu recunoscut şi cineva mă va invita la masa lui. Dar am rezistat ispitei şi am încercat să trăiesc acel moment până la capăt, descoperind că nu există nimic mai groaznic decât să simţim că nimănui nu-i pasă dacă existăm sau nu, că nimeni nu e interesat de părerile noastre despre viaţă, că lumea merge înainte şi în lipsa existenţei noastre incomode.

Mi-am imaginat câte milioane de oameni, în acel moment, aveau certitudinea inutilităţii lor, se simţeau mizerabil – oricât de bogaţi erau, de şarmanţi, de simpatici – numai şi numai pentru că erau singuri în noaptea aceea, sau ieri, şi s-ar putea ca şi mâine. Studenţi care n-au găsit cu cine să iasă, oameni în vârstă în faţa televizorului, care devine astfel ultima salvare, oameni de afaceri în camerele lor de hotel, gândindu-se dacă ceea ce fac are vreun rost, femei care şi-au petrecut seara

făcându-şi machiajul şi coafându-se ca să meargă la vreun bar, să se poarte ca şi cum n-ar căuta companie, ci doar să vadă că încă mai sunt atrăgătoare, că bărbaţii întorc capul după ele, intră în vorbă cu ele, respingând apoi, cu un aer de superioritate, orice încercare de apropiere – numai şi numai pentru că se simt în inferioritate, le e frică să nu se descopere că sunt mame singure, cu un serviciu oarecare, incapabile să spună ceva despre ce se întâmplă în lume, fiindcă muncesc de dimineaţă până seara ca să ţină casa şi nu au timp să citească ştirile zilei.

Oameni care s-au privit în oglindă, s-au considerat urâţi, se gândesc că frumuseţea e fundamentală şi se mulţumesc să privească revistele unde toţi sunt frumoşi, bogaţi, celebri. Soţi şi neveste care au terminat cina, le-ar plăcea să stea la taclale cum făceau pe vremuri, dar acum au alte preocupări, alte lucruri mai importante de făcut, iar conversaţiile pot aştepta până la un mâine care nu mai vine.

În ziua aceea la prânz luasem masa cu o prietenă care tocmai divorţase şi-mi spunea: „acum am libertatea la care am visat toată viaţa”. Minciună! Nimeni nu-şi doreşte acest tip de libertate, toţi vrem o obligaţie, pe cineva lângă noi cu care să vedem frumuseţile Genevei, să vorbim despre cărţi, interviuri, filme, sau să-mpărţim un sandvici fiindcă n-avem destui bani ca să cumpărăm două. Mai bine să mănânci jumătate, decât unul întreg. Mai bine să fii întrerupt de bărbatul care vrea să se întoarcă acasă imediat, fiindcă e un meci important la televizor, sau de femeia care se opreşte în faţa unei vitrine şi nu mai aude comentariul despre turnul catedralei, despre tot ce-i poate arăta Geneva – avem tot timpul din lume să le vizităm.

Mai bine să-ţi fie foame decât să fii singur. Pentru că atunci când eşti singur – şi nu vorbesc de solitudinea pe care o alegem noi, ci de aceea pe

care suntem obligaţi să o acceptăm – este ca şi cum n-am mai face parte din rasa umană.

Frumosul hotel mă aştepta pe celălalt mal, cu aspectul lui confortabil, angajaţii atenţi, serviciile de înaltă calitate – ceea ce mă făcea să mă simt şi mai rău, pentru că trebuia să mă arăt mulţumit, satisfăcut cu tot ce aveam.

La întoarcere m-am întâlnit cu alţii în aceeaşi situaţie ca mine, şi am observat că aveau două tipuri de priviri: arogante, pentru că voiau să pară că aleseseră singurătatea în noaptea asta minunată. Sau triste, ruşinate că sunt singure.

Vă spun toate astea pentru că mi-am amintit recent de un hotel din Amsterdam, de o femeie care se afla lângă mine şi-mi vorbea, şi-şi povestea viaţa. Vă spun toate astea pentru că, deşi Ecleziastul spune că e un timp de sfâşiat şi un timp de reparat, uneori timpul sfâşierii lasă cicatrice foarte adânci. Mai rău decât să te plimbi singur şi să te simţi mizerabil prin Geneva este să ai pe cineva alături şi să te porţi în aşa fel încât acea persoană să simtă că pentru viaţa noastră este total lipsită de importanţă.”

Un lung moment de linişte a urmat înaintea aplauzelor.

Am ajuns într-un loc sinistru, într-un cartier din Paris despre care se spunea că are viaţa culturală cea mai interesantă din tot oraşul. Mi-a luat ceva timp ca să văd că grupul îmbrăcat aiurea pe care-l aveam dinainte era acelaşi care îmbrăcat în alb din cap până-n picioare, se prezenta în fiecare joi la restaurantul armenesc.

— De ce purtaţi chestiile astea fanteziste? Influenţa vreunui film?

— Nu sunt fantezii, răspunse Mihail. Când dumneavoastră mergeţi la un dineu, nu vă schimbaţi hainele? Vă îmbrăcaţi în costum cu cravată când jucaţi golf?

— Să vă întreb altfel atunci: De ce imitaţi moda tinerilor străzii?

— Pentru că în momentul ăsta suntem nişte tineri ai străzii. Mai bine zis, patru adolescenţi şi doi adulţi fără casă.

— Reformulez întrebarea pentru ultima oară: Ce faceţi aici, îmbrăcaţi aşa?

— La restaurant, ne alimentăm trupul şi vorbim despre Energie oamenilor care au ceva de pierdut. Între cerşetori, ne alimentăm sufletul şi vorbim cu cei care nu au nimic de pierdut. Acum facem cea mai importantă parte a muncii noastre: întâlnim mişcarea invizibilă care înnoieşte lumea – oameni care trăiesc ziua de azi ca şi cum ar fi ultima şi bătrâni care o trăiesc ca şi cum ar fi prima.

Vorbea despre ceva ce observasem deja, dar care părea că se măreşte pe zi ce trece: tineri îmbrăcaţi ciudat, haine murdare dar extrem de artistice, după modelul unor uniforme militare sau din filme ştiinţifico-fantastice. Toţi foloseau *piercing*-ul. Fiecare avea altă tunsoare. Grupul era însoţit de un câine-lup cu aer ameninţător. O dată i-am întrebat de ce aveau mereu câte un căţel cu ei, şi mi s-a explicat – nu ştiu dacă e adevărat – că poliţia nu-i putea închide pe stăpâni fiindcă nu aveau unde să ducă animalul.

O sticlă de vodcă a început să circule – acelaşi lucru îl beau şi când erau cu cerşetorii, şi m-am întrebat dacă nu era din cauza originii lui Mihail. Am luat o duşcă, închipuindu-mi ce-ar zice unii dacă m-ar vedea acolo.

Mi-am spus că vor zice: „Caută ceva pentru următoarea lui carte", şi m-am liniştit.

— Sunt gata. Mă duc s-o caut pe Esther şi am nevoie de câteva informaţii, pentru că nu-ţi cunosc deloc ţara.

— O să merg cu dumneavoastră.

— Poftim?

Aşa ceva nu intra în planurile mele. Călătoria mea era o întoarcere spre tot ce pierdusem în mine însumi, voi ajunge în cine ştie ce loc din stepele Asiei – dar era ceva intim, personal, fără martori.

— Dacă-mi plătiţi drumul, bineînţeles. Dar trebuie să ajung în Kazahstan, mi-e dor de locurile natale.

— Dar n-ai treabă aici? Nu trebuie să fii în fiecare joi la restaurant, la spectacol?

— Insistaţi să-l numiţi spectacol. V-am mai spus că e vorba de o întâlnire, de o retrăire a ceea ce am pierdut: tradiţia conversaţiei. Dar nu vă faceţi griji, Anastasia – şi arătă spre fata cu *piercing* în nas – îşi dezvoltă harul ei. Se poate îngriji de toate cât timp lipsesc eu.

— E gelos, spuse Alma, femeia care cânta la instrumentul de metal asemănător cu talgerele şi care istorisea „povestiri" la finalul „întâlnirilor".

— S-ar putea. Era celălalt tânăr, care de data asta purta numai haine din piele cu ornamente din metal – ace de siguranţă, broşe imitând lamele de ras. Mihail e mai tânăr, mai frumos, mai conectat cu Energia.

— Şi mai puţin celebru, mai puţin bogat, mai puţin conectat la darul puterii – spuse Anastasia. Din punct de vedere feminin, lucrurile sunt echilibrate, amândoi au aceeaşi şansă.

Toţi au râs, sticla cu vodcă a mai făcut un tur, eram singurul care nu găsisem nimic amuzant în asta. Dar eram surprins de mine însumi: de mulţi ani nu mai stătusem pe jos pe o stradă pariziană, iar asta mă făcea foarte mulţumit.

— După câte se pare, tribul este mai mare decât ne închipuim. E prezent la Turnul Eiffel şi în oraşul Tarbes, unde am fost de curând. Nu prea înţeleg ce se întâmplă.

— Vă garantez că merge mai departe de Tarbes şi alege destinaţii foarte interesante, cum ar fi Drumul spre Santiago. Tineri care pleacă din cine ştie ce loc din Franţa sau din Europa, jurând că vor face parte dintr-o societate în afara societăţii. Se tem să se întoarcă acasă, să-şi caute de lucru, să se căsătorească – vor lupta împotriva acestor lucruri cât timp vor putea. Sunt săraci şi bogaţi, dar banii nu prea interesează. Sunt complet diferiţi: dar şi aşa, când trec pe stradă, majoritatea se face că nu-i vede, pentru că îi e frică.

— Este necesară această agresivitate?

— Este: pasiunea distrugerii este o pasiune creatoare. Dacă n-ar fi agresivi, imediat toate buticurile ar fi pline de haine ca acestea, editurile ar publica reviste specializate în noua mişcare „care mătură lumea cu hainele ei revoluţionare", programele de televiziune ar avea o emisiune dedicată *tribului,* sociologii ar scrie tratate, psihologii ar sfătui familiile – şi totul şi-ar pierde din forţă. De aceea, cu cât vor şti mai puţin, cu atât mai bine: atacul nostru funcţionează ca apărare.

— Eu n-am venit decât să-ţi cer câteva informaţii, nimic mai mult. Poate că într-adevăr m-aş îmbogăţi cu adevărat dacă aş petrece noaptea cu voi, m-ar ajuta să mă îndepărtez mai mult de o poveste personală care nu-mi mai permite alte experienţe. Totuşi, n-am intenţia să iau pe nimeni în călătoria mea; dacă nu mă ajuţi, Banca Favorurilor îşi va lua sarcina să-mi facă toate legăturile necesare. În plus, plec peste două zile,

am un dineu important mâine seară, dar după aceea sunt liber timp de două săptămâni.

Mihail păru să şovăie.

— Dumneavoastră hotărâţi: aveţi harta, numele satului şi nu va fi greu să găsiţi casa unde stă. Dar, după mine, Banca Favorurilor vă poate ajuta numai până la Alma Ata, mai departe nu, pentru că regulile stepei sunt altele. În ceea ce mă priveşte, am făcut şi eu unele depozite în contul dumneavoastră la Banca Favorurilor, nu credeţi? Ar fi timpul să le răscumpăr, mi-e dor de mama.

Avea dreptate.

— Trebuie să ne apucăm de treabă, întrerupse omul căsătorit cu Alma.

— De ce vrei să mergi cu mine, Mihail? Numai de dorul mamei?

El nu răspunse. Omul începu să bată toba, Alma folosea talgerul de metal cu ornamente, ceilalţi cereau de pomană trecătorilor. De ce voia să meargă cu mine? Şi cum să folosesc Banca Favorurilor în stepă, dacă nu cunoşteam pe nimeni acolo? Puteam obţine o viză la ambasada Kazahstanului, o maşină la o agenţie de închiriat maşini şi un ghid la consulatul Franţei de la Alma Ata – o fi nevoie de mai mult de-atât?

Am rămas pe loc, observând grupul, fără să ştiu ce să fac. Nu era momentul să discut despre călătorie, aveam de lucru şi iubita mă aştepta acasă: de ce să nu-mi iau rămas-bun acum?

Pentru că mă simţeam liber. Făceam lucruri pe care nu le mai făcusem de ani de zile, deschideam spaţii în sufletul meu pentru alte experienţe, gonind *obişnuinţa* din viaţa mea, încercam lucruri care poate că nu mă interesau prea tare, dar care măcar erau diferite.

Băutura s-a terminat, a fost înlocuită de rom. Nu-mi place romul, dar altceva nu aveau, mai bine mă adaptam situaţiei. Cei doi muzicanţi cântau la tobă şi la talger, iar când cineva îndrăznea să treacă prin apropiere, una dintre fete întindea mâna,

cerând un bănuţ. Omul de obicei grăbea pasul, dar totdeauna auzea un „mulţumesc, vă doresc noapte bună”. Cineva, văzând că nu fusese agresat, ci i se mulţumise, s-a întors şi a lăsat un bănuţ.

După ce am asistat la scena aceea mai mult de zece minute, fără ca nimeni din grup să-mi adreseze vreo vorbă, m-am dus la un bar, am cumpărat două sticle de vodcă, m-am întors şi am aruncat romul la canal. Anastasia pare mulţumită de gestul meu – şi încerc să reiau conversaţia.

— De ce foloseşti *piercing,* poţi să-mi explici?

— Dar dumneavoastră de ce folosiţi bijuterii? Pantofi cu toc? Îmbrăcăminte decoltată chiar şi iarna?

— Ăsta nu-i un răspuns.

— Folosim *piercing* pentru că suntem noii barbari care invadează Roma; cum nimeni nu mai poartă uniformă, ceva trebuie să-i identifice pe cei care aparţin triburilor invadatoare.

Făceau zarvă de parcă ar fi trăit cine ştie ce moment istoric important; dar pentru cei care se întorceau acasă în noaptea aceea, nu erau decât un grup de târâie-brâu care nu aveau unde dormi, care umpleau străzile Parisului incomodându-i pe turiştii care făceau atâta bine economiei locale, împingându-i pe părinţi în pragul nebuniei pentru că-i aduseseră pe lume şi nu-i mai puteau controla.

Şi eu fusesem odată la fel, când mişcarea hippy a încercat să-şi arate forţa – mega-concertele de rock, pletele, hainele ţipătoare, simbolul vikingilor, degetele ridicate în V, însemnând „pace şi iubire”. Au sfârşit – cum a spus Mihail – devenind încă un produs de larg consum, au dispărut de pe faţa pământului, şi-au distrus icoanele.

Un bărbat venea singur pe stradă: băiatul cu haine din piele şi ace de siguranţă s-a apropiat de el cu mâna întinsă. A cerut bani. Dar în loc să grăbească pasul şi să murmure ceva de genul „n-am mărunt”, el s-a oprit şi a spus tare:

— În fiecare dimineaţă mă trezesc cu o datorie de vreo sută de mii de euro, din cauza casei, a situaţiei economice din Europa, a cheltuielilor nevesti-mii! Adică eu sunt într-o situaţie mai rea decât voi şi mult mai nervos! N-aţi putea să-mi daţi măcar un bănuţ, ca să mai micşorez din datoria mea?

Lucrecia – despre care Mihail spunea că e iubita lui – scoase o bancnotă de cincizeci de euro şi i-o întinse omului.

— Cumpăraţi-vă puţin caviar. Aveţi nevoie de un pic de bucurie în mizera dumneavoastră viaţă.

Bărbatul mulţumi, ca şi cum gestul ei ar fi fost cel mai normal lucru din lume, şi plecă mai departe. Cincizeci de euro! Italianca avea cincizeci de euro în buzunar! Şi cerea bani, cerşea pe stradă!

— Stă pe-aici pe-aproape, spuse băiatul cu haine de piele.

— Unde mergem? întrebă Mihail.

— În căutarea altora. Nord sau sud?

Anastasia hotărî spre vest; de fapt, după cum auzisem, ea îşi dezvolta harul.

Am trecut prin faţa Turnului Saint-Jacques, unde cu multe secole în urmă se strângeau pelerinii pentru Santiago de Compostela. Am trecut prin faţa Catedralei Notre Dame, unde am întâlnit alţi „noi barbari”. Vodca se terminase, eu m-am dus şi am mai cumpărat două sticle, deşi nu eram sigur că toţi erau majori. Nu mi-a mulţumit nimeni, au găsit că aşa era normal să fac.

Mi-am dat seama că eram cam băut şi priveam cu interes la una dintre fetele abia apărute. Vorbeau tare, dădeau şuturi în cutiile de gunoi – de fapt, nişte obiecte de cositor cu un sac de plastic pe dinăuntru – şi nu spuneau nimic, dar absolut nimic interesant.

Am traversat Sena şi deodată ne-am oprit în faţa unei panglici din acelea care marchează o zonă unde se lucrează ceva. Panglica împiedica trecerea

pe trotuar – toţi au fost nevoiţi să coboare şi să meargă pe mijlocul străzii, apoi să revină pe trotuar vreo cinci metri mai încolo.

— Încă mai este aici, spuse unul dintre cei nou-sosiţi.

— Ce este încă aici? am întrebat.

— Cine-i tipul ăsta?

— Un prieten de-al nostru, răspunse Lucrecia. De altfel, probabil că i-ai citit vreuna din cărţi.

Nou-venitul mă recunoscu, fără să arate însă surpriză sau amabilitate; dimpotrivă, mă întrebă dacă puteam să-i dau ceva bani, ceea ce eu am refuzat imediat.

— Dacă vrei să afli de ce e panglica aici, îmi dai un ban. Totul în viaţa asta are un preţ, dumneata ştii mai bine ca oricine. Iar informaţia e unul dintre produsele cele mai scumpe din lume.

Nimeni din grup nu mi-a sărit în ajutor; a trebuit să-i dau un euro pentru răspuns.

— Încă se mai află aici această panglică. Noi am legat-o. Dar priviţi mai bine, nu există nicio lucrare, nimic, doar o chestie tâmpită de plastic, alb şi roşu, care întrerupe trecerea pe un trotuar la fel de tâmpit. Şi nimeni nu întreabă ce caută aici: toţi coboară până în mijlocul străzii şi merg pe acolo, riscând să fie călcaţi de maşini, apoi suie la loc pe trotuar. Apropo, dumneavoastră aţi avut un accident – e adevărat?

— Tocmai pentru că am coborât de pe trotuar.

— Nu vă faceţi griji: când oamenii fac asta, sunt de două ori mai atenţi: de asta am folosit panglica – ca să vadă şi ei ce se întâmplă în jurul lor.

— Aiurea. Era fata pe care tocmai o găsisem atrăgătoare. Nu-i decât o joacă, ca să putem râde de oamenii care se supun fără să ştie de ce. N-avem niciun motiv, e lipsit de importanţă şi nimeni nu va fi accidentat.

Au mai venit câţiva lângă grupul nostru, acum eram unsprezece, plus doi câini-lupi. Nu mai cereau bani, pentru că nimeni nu îndrăznea să se

apropie de banda de sălbatici pe care părea s-o amuze frica pe care-o inspira. Băutura s-a terminat, toţi au întors capul spre mine, ca şi cum aş fi fost obligat să-i îmbăt, şi mi-au cerut să mai cumpăr o sticlă. Am înţeles că ăsta era „paşaportul” meu pentru pelerinaj şi am început să caut un magazin.

Fata pe care o găsisem interesantă – şi care, ca vârstă, putea să-mi fie fiică – se pare că a observat privirea mea şi a venit să discute cu mine. Eu ştiam că nu era decât o provocare, dar am acceptat. Nu mi-a spus nimic despre viaţa ei personală: m-a întrebat dacă ştiam câte pisici şi câte felinare erau pe reversul unei bancnote de zece dolari.

— Pisici şi felinare?

— Nu ştiţi. Nu preţuiţi banii. Ei bine, aflaţi că sunt patru pisici şi unsprezece felinare gravate acolo.

Patru pisici şi unsprezece stâlpi? Mi-am promis că voi verifica, prima dată când voi vedea o bancnotă.

— Droguri circulă pe aici?

— Unele, mai ales alcoolul. Dar se folosesc foarte puţin, nu face parte din stilul nostru. Drogurile sunt mai mult pentru generaţia dumneavoastră, nu-i aşa? Mama de pildă, se droghează gătind pentru familie, simţindu-se obligată să facă curat în casă, suferind pentru mine. Când merge ceva rău cu afacerile tatei, ea suferă. Puteţi să credeţi? Suferă pentru mine, pentru tata, pentru fraţii mei, pentru tot. Cum eu trebuia să-mi dau prea multă silinţă ca să mă prefac mulţumită tot timpul, am zis că e mai bine să plec de acasă.

Bine, iată o povestire personală.

— Ca soţia dumneavoastră, spuse un tânăr blond, cu *piercing* la o pleoapă. Şi ea a plecat de acasă tot pentru că trebuia să se prefacă mulţumită?

Aha, şi aici? Oare şi ăstora le-o fi dat – vreunuia dintre ei măcar – un petic de pânză pătat de sânge?

— Şi ea suferea, râse Lucrecia. Dar din câte ştim, acum nu mai suferă: ăsta da, curaj!

— Şi ce făcea nevastă-mea aici?

— Venea cu mongolul, cu ideile ei ciudate despre iubire, pe care numai acum am început să le înţelegem cu adevărat. Şi întreba. Îşi spunea povestea. Într-o bună zi, n-a mai întrebat şi n-a mai povestit nimic: a spus că era obosită să se tot plângă. I-am sugerat să lase tot şi să vină cu noi, plănuisem să facem o călătorie în nordul Africii. Ea a mulţumit, a explicat că avea alte planuri şi a plecat în direcţia opusă.

— Nu i-ai citit ultima carte? a întrebat Anastasia.

— Mi s-a spus că e prea romantică şi nu mă interesează. Când cumpărăm drogul ăla de băutură?

Oamenii ne lăsau să trecem, de parcă eram samurai intrând într-un sat, bandiţi care ajunseseră într-un oraş din vest, barbari pătrunzând în Roma. Deşi nimeni din grup nu făcuse vreun gest ameninţător, agresivitatea stătea în haine, în *piercing,* în discuţiile cu voce tare, în diferenţe. Am ajuns în sfârşit la un magazin de băuturi: spre dezolarea şi marea mea nelinişte, au intrat toţi şi s-au băgat printre standuri.

Pe cine cunoşteam de acolo? Doar pe Mihail, dar nu ştiam dacă povestea lui era adevărată. Şi dacă furau? Dacă vreunul din ei avea o armă? Eu eram cu grupul acela – răspundeam pentru ei fiindcă eram mai bătrân?

Bărbatul de la casă privea fix în oglinda din tavanul micii prăvălii. Grupul, ştiind că era îngrijorat, umbla de colo-colo, gesticulau de la distanţă – tensiunea creştea. Ca să nu mai repet experienţa asta am înşfăcat repede trei sticle cu vodcă şi m-am îndreptat iute spre casă.

O femeie care plătea un pachet de ţigări comentă că pe vremea ei Parisul avea boemi, avea artişti,

dar nu bande de vagabonzi ameninţând pe toată lumea. Şi-i sugeră casierului să cheme poliţia.

— Sunt sigură că în câteva minute o să se întâmple ceva urât, spuse ea încet.

Casierul era foarte speriat de invazia asta în mica sa lume, rodul multor ani de muncă, a multor datorii, locul unde probabil că fiul muncea dimineaţa, soţia după-amiaza, iar el noaptea. Îi făcu un semn femeii şi am înţeles că chemase poliţia.

Mi-e silă să mă bag în lucruri care nu mă privesc. Dar mi-e silă şi să fiu laş – de fiecare dată când se întâmplă, îmi pierd respectul de mine vreo săptămână.

— Nu vă faceţi probleme…

Era prea târziu.

Doi poliţişti intrau, patronul le făcu un semn, dar tipii aceia îmbrăcaţi ca extratereştrii nu le-au prea dat atenţie – făcea parte din provocare să dai ochii cu reprezentanţii ordinii prestabilite. Probabil că trecuseră de multe ori prin aşa ceva. Ştiam că nu comisesem nicio crimă (cu excepţia atentatelor asupra modei, dar şi asta se putea schimba la următoarea staţie de *haute couture).* Probabil că le era frică, dar nu lăsau să se vadă, continuau discuţia urlând.

— Alaltăieri am auzit un comic spunând: toţi proştii ar trebui să aibă scris „prost” în buletin, spunea Anastasia pentru cine voia s-o asculte. Aşa am şti şi noi cu cine vorbim.

— Aşa-i, oamenii proşti sunt un pericol pentru societate, îi răspunse fata cu chip de înger şi haine de vampir care stătuse de vorbă cu mine puţin mai înainte despre pisicile şi stâlpii de pe bancnota de zece dolari. Ar trebui testaţi o dată pe an şi să li se dea permis ca să circule pe stradă, aşa cum şoferilor li se cere carnet de conducere.

Poliţiştii, care probabil că nu erau cu mult mai în vârstă decât „tribul”, nu spuneau nimic.

— Ştii ce mi-ar plăcea să fac? era vocea lui Mihail, dar eu nu-l puteam vedea, se afla după un stand. Să schimb etichetele la toate produsele astea. Oamenii ar fi năuciţi pe viaţă: n-ar şti când să mănânce cald, când rece, când fiert sau prăjit. Dacă nu citesc instrucţiunile, nu ştiu să pregătească mâncarea. Nu mai au instinct.

Toţi care spuseseră ceva până acum, vorbeau o franceză impecabilă, pariziană. Doar Mihail avea accent.

— Paşaportul dumneavoastră, spuse poliţistul.

— Este cu mine, intervin eu.

Cuvintele mi-au ieşit spontan, deşi ştiam ce putea să însemne – un nou scandal. Poliţistul se întoarse spre mine.

— N-am vorbit cu dumneavoastră. Dar dacă tot aţi intervenit, dacă sunteţi cu grupul, sper că aveţi un act de identitate. Şi un argument solid ca să-mi explicaţi de ce sunteţi înconjurat de persoane care au jumătate din vârsta dumneavoastră, cumpărând vodcă.

Puteam să refuz să-i arăt documentele – legea nu mă obliga să le iau cu mine. Dar mă gândeam la Mihail: unul dintre poliţişti stătea acum lângă el. O mai fi având viza valabilă ca să stea în Franţa? Ce ştiam eu despre el, în afară de viziuni şi de epilepsie? Dacă tensiunea momentului îi provoca altă criză?

Am băgat mâna în buzunar şi mi-am scos permisul de conducere.

— Domnul este…

— Da, sunt.

— Mă gândeam eu că dumneavoastră sunteţi: v-am citit o carte. Dar asta nu vă aşază deasupra legii.

Faptul că era unul dintre cititorii mei m-a dezarmat complet. Lângă mine stătea un tânăr tuns zero, îmbrăcat în uniformă – deşi cu totul altfel decât hainele pe care „tribul” le folosea pentru a se recunoaşte între ei. Poate că mai demult a visat şi

el o libertate diferită, un alt fel de a se purta, a vrut să provoace autoritatea într-un mod subtil, fără încălcarea legii, care duce la închisoare. Sau poate avea un tată care nu l-a lăsat niciodată să aleagă, sau o familie pe care să o întreţină, sau îi era doar frică să treacă dincolo de lumea cunoscută de el.

Am răspuns delicat:

— Nu sunt deasupra legii. În realitate, nimeni nu a încălcat nicio lege. Doar dacă domnul de la casă sau doamna care cumpără ţigări nu doresc să depună o plângere explicită.

Când m-am întors, femeia care vorbea de artiştii şi boemii de pe vremea ei, profeta unei tragedii pe cale să se dezlănţuie, stăpâna adevărului şi a bunelor maniere dispăruse. În mod sigur va comenta cu vecinii că datorită ei o tâlhărie fusese întreruptă la timp.

— N-am nicio plângere, spuse omul de la casă, am căzut în cursa unei lumi în care oamenii vorbesc tare, dar se pare că nu fac niciun rău.

— Vodca este pentru dumneavoastră?

Am făcut semn cu capul că da. Ei ştiau că toţi din grup erau băuţi, dar nici nu voiau să facă un caz dintr-o situaţie care nu pune în pericol pe nimeni.

— Lumea fără proşti ar fi un haos! s-a auzit vocea celui îmbrăcat în haine din piele cu lanţuri. În loc să avem şomaj ca acum, am avea prea mult de lucru şi nimeni n-ar munci!

— Ajunge!

Era vocea mea autoritară, tăioasă.

— Nimeni nu mai scoate o vorbă!

Şi, spre surprinderea mea, s-a făcut tăcere. Îmi bătea inima să-mi spargă pieptul, dar am continuat să vorbesc cu poliţiştii ca cel mai calm om din lume.

— Dacă erau periculoşi, nu provocau.

Poliţistul se întoarse spre omul de la casă:

— Dacă e nevoie, suntem aproape.

Şi înainte să iasă, îi spuse celuilalt cu o voce care răsună în tot magazinul:

— Ador proştii: fără ei, la ora asta, am fi fost obligaţi să înfruntăm tâlhari.

— Ai dreptate, îi răspunse colegul. Proştii ne-au distrat, nu-i nimic riscant.

Şi, cu o politeţe impecabilă, s-au despărţit de mine.

Singurul lucru care mi-a venit în minte când am ieşit din magazin a fost să sparg sticlele de vodcă imediat – una doar a fost salvată de la distrugere şi trecea de la o gură la alta cu repeziciune. După cum beau, mi-am dat seama că erau speriaţi – la fel de speriaţi ca şi mine. Diferenţa e că, simţindu-se ameninţaţi, se pregăteau de atac.

— Nu mă simt bine, îi spuse Mihail unuia dintre ei. Hai să mergem.

Nu ştiam ce înseamnă „să mergem”: fiecare la casa lui? Fiecare spre oraşul lui, sau sub podul lui? Nimeni nu m-a întrebat dacă „mergeam” şi eu, aşa că i-am însoţit mai departe. Fraza „nu mă simt bine” nu-mi plăcea – nu mai spusese nimic despre călătoria în Asia Centrală. Trebuia să-mi iau rămas-bun? Sau să merg până la capăt, să văd ce înseamnă „hai să mergem”? Am descoperit că mă distram şi că-mi plăcea să o seduc pe fata cu haine de vampir.

Avanti, deci.

Şi s-o şterg la primul semn de pericol.

Cum mergeam printr-un loc pe care eu nu-l ştiam, mă gândeam la tot ce trăiam în acele clipe. Un trib. O întoarcere simbolică la timpurile în care oamenii migrau, se protejau în grup şi aveau nevoie de foarte puţin ca să supravieţuiască. Un trib în mijlocul altui trib, ostil, numit societate, traversându-i câmpurile, băgând groaza în ei, pentru că erau totdeauna provocaţi. Un grup care se strânsese într-o societate ideală, despre care eu nu ştiam nimic în afară de *piercing*-uri şi hainele

de pe ei. Care erau valorile lor? Ce gândeau despre viaţă? Cum câştigau bani? Aveau vise, sau era de ajuns să umble lela prin lume? Toate astea erau mult mai interesante decât dineul unde trebuia să mă duc a doua zi, şi la care ştiam absolut tot ce se va întâmpla. Eram convins că era efectul vodcii, dar mă simţeam liber, povestea mea personală era din ce în ce mai departe, conta numai momentul prezent, instinctul, Zahirul dispăruse…

Zahirul?

Dispăruse, dar acum îmi dădeam seama că un Zahir era mai mult decât un om orbit de un obiect, mai mult decât una dintre miile de coloane ale moscheii din Cordoba, cum spunea o povestire de Borges, sau o femeie aflată în Asia Centrală, cum fusese groaznica mea experienţă care durase doi ani. Zahir era obsesia creată de tot ce trecuse din generaţie în generaţie, care nu lăsa nicio întrebare fără răspuns, ocupa tot spaţiul, nu ne dădea răgazul să ne gândim că lucrurile pot fi schimbate.

Zahir-atotputernicul părea că se naşte odată cu fiecare fiinţă omenească şi-şi trage forţele covârşitoare din copilărie impunând reguli care imediat vor fi respectate toată viaţa.

Oamenii diferiţi sunt periculoşi, aparţin altui trib, râvnesc la pământurile şi la femeile noastre.

Trebuie să ne căsătorim, să avem copii, să perpetuăm specia.

Iubirea e mică, abia ajunge pentru o persoană şi fii atent – orice încercare de a spune că inima e mai încăpătoare, e considerată blasfemie.

Când ne căsătorim, ni se dă voie să intrăm în posesia corpului şi sufletului celuilalt.

Aşa că trebuie să muncim pentru ceva ce detestăm, pentru că facem parte dintr-o societate organizată, iar dacă toţi ar face ce le place, lumea n-ar mai merge înainte.

Trebuie să cumpărăm bijuterii – asta ne identifică cu tribul nostru, la fel cum *piercing*-ul identifică un alt trib.

Trebuie să fim simpatici şi să-i ironizăm pe cei care-şi exprimă sentimentele – să îngădui ca un membru să arate ce simte este un pericol pentru trib.

Trebuie să te fereşti cât poţi să spui „nu”, fiindcă oamenilor le plac mai mult cei care spun „da” – şi asta ne permite să supravieţuim pe un teren ostil.

E mai important ce gândesc ceilalţi decât ce simţim noi.

Să nu faci niciodată scandal, poţi atrage atenţia tribului duşman.

Dacă te porţi diferit, vei fi expulzat din trib, pentru că-i poţi contamina pe ceilalţi şi poţi distruge ceea ce a fost organizat cu atâta greutate.

Tot timpul trebuie să ne gândim cum să aranjăm noile caverne, iar dacă nu ştim prea bine, să chemăm un decorator – care va face tot ce-i stă în putinţă să le arate celorlalţi că avem bun-gust.

Trebuie să ne îmbrăcăm după cum cer revistele de modă, să facem dragoste cu sau fără chef, să ucidem în numele frontierelor, să lăsăm timpul să treacă repede şi pensia să vină imediat, să alegem politicieni, să ne plângem de costul vieţii, să ne schimbăm pieptănătura, să-i vorbim de rău pe cei care sunt diferiţi, să practicăm un cult religios în fiecare duminică, sau sâmbătă, sau vineri, în funcţie de religie; acolo să cerem iertare pentru păcatele noastre, să ne umflam în pene pentru că ştim adevărul, să dispreţuim celălalt trib care adoră un zeu fals.

Copiii trebuie să ne urmeze paşii, în fond suntem mai bătrâni şi cunoaştem lumea.

Să avem întotdeauna o diplomă de la facultate, chiar dacă niciodată nu obţinem un post în ceea ce ne-au obligat să alegem drept carieră.

Să studiem lucruri de care nu avem nevoie niciodată, dar despre care ni s-a spus că era important să le ştim: algebră, trigonometrie, codul lui Hammurabi.

Să nu ne întristăm niciodată părinţii, chiar dacă asta înseamnă să renunţăm la tot ce ne mulţumeşte.

Să ascultăm muzică încet, să vorbim încet, să plângem pe ascuns, pentru că eu sunt atotputernicul Zahir, acela care a dictat regulile jocului, distanţa dintre şine, ideea de succes, formele de iubire, importanţa recompenselor.

Ne-am oprit în faţa unui imobil destul de şic, dintr-o zonă scumpă. Unul dintre ei a butonat codul de la intrare şi am urcat toţi la etajul trei. Mi-am închipuit că aveam să întâlnesc acea familie înţelegătoare, care îi tolerează pe prietenii fiului – câtă vreme îi au aproape şi pot controla totul. Dar când Lucrecia a deschis uşa, era întuneric deplin: pe măsură ce ochii mi se obişnuiau cu lumina de pe stradă care intra filtrată pe ferestre, am putut vedea un salon imens şi gol – singura decoraţie era un şemineu care părea nefolosit de ani de zile.

Un băiat de aproape doi metri, blond, cu mantie lungă de gabardină şi cu părul tăiat după moda indienilor sioux americani, s-a dus la bucătărie şi s-a întors cu nişte lumânări aprinse. Toţi s-au aşezat în cerc pe jos şi pentru prima oară în noaptea aceea mi s-a făcut frică: parcă eram într-un film de groază, un ritual satanic era gata să înceapă – victima va fi străinul naiv care s-a hotărât să-i însoţească.

Mihail era palid, clipea dezordonat, cu privirea rătăcită, fără a reuşi să-şi oprească ochii într-un loc – asta mi-a sporit neliniştea. Era gata să facă o criză de epilepsie: oare cei de acolo ştiau cum să rezolve o situaţie ca asta? Nu era mai bine să plec, ca să nu mă văd implicat într-o tragedie?

Poate că asta ar fi fost atitudinea cea mai înţeleaptă, conformă cu acea viaţă în care sunt un scriitor celebru, care scrie despre spiritualitate şi care ar trebui să dea un exemplu. Dacă aş fi rezonabil, i-aş spune Lucreciei că în cazul unei crize trebuia să-i bage ceva în gură iubitului ei

pentru ca acesta să nu-şi înghită limba şi să moară sufocat. Evident că ea ştia toate astea, dar în lumea celor ce urmează Zahirul social, nu lăsăm nimic la întâmplare, trebuie să avem conştiinţa împăcată.

Înainte de accident, aşa aş fi făcut. Dar acum povestea mea personală îşi pierduse din importanţă, încetase să mai fie poveste, devenea iar legendă, căutare, aventură, călătorie în afara şi înăuntrul meu. Mă aflam din nou într-un timp în care lucrurile se transformau în jurul meu, şi aşa voiam să fie până la sfârşitul zilelor mele (mi-am adus aminte de epitaful meu: „El a murit încă din timpul vieţii"). Luam după mine experienţele trecutului care-mi permiteau să reacţionez cu iuţeală şi precizie, dar nu-mi aminteam tot timpul lecţiile pe care le învăţasem. Vă închipuiţi un războinic, în mijlocul luptei, oprindu-se ca să decidă care ar fi lovitura cea mai bună? Ar muri cât ai clipi.

Iar războinicul din mine, acţionând cu intuiţie şi tehnică, a hotărât că trebuia să rămân; să continui experienţa din noaptea aceea, chiar dacă era târziu, eram băut, obosit, cu teama că Marie mă aştepta trează, preocupată sau furioasă. M-am aşezat lângă Mihail, ca să pot să acţionez repede în cazul unei noi crize.

Mi s-a părut că o putea domina! S-a liniştit, încetul cu încetul, privirea a început să aibă aceeaşi intensitate ca a tânărului îmbrăcat în alb de pe podiumul restaurantului armenesc.

— Vom începe cu rugăciunea obişnuită, spuse el.

Şi oamenii aceia, până atunci aşa de agresivi, beţi, marginalizaţi, au închis ochii şi s-au luat de mână formând un cerc foarte mare. Până şi cei doi câini-lupi păreau să se fi domolit într-un colţ al salonului.

— Ah, Sfânto, când mă uit la maşini, la vitrine, la oamenii cu privirea goală, la clădiri şi

monumente, văd în toate absenţa Ta. Fă ceva ca să fim în stare să Te aducem înapoi.

Într-un glas, grupul continuă:

— Ah, Sfânto, recunoaştem prezenţa Ta în încercările prin care trecem. Ajută-ne să nu renunţăm. Să ne amintim de Tine cu linişte şi hotărâre, chiar şi în clipele când e greu să recunoaştem că Te iubim.

Am observat că toţi aveau acelaşi simbol

undeva pe haine. Era o broşă, sau aplice de metal, ori ceva brodat, sau chiar un desen făcut cu peniţa direct pe haine.

— Aş vrea să dedic această noapte bărbatului care stă în dreapta mea. S-a aşezat lângă mine pentru că vrea să mă protejeze.

De unde ştia?

— E un om bun: a înţeles că iubirea te schimbă şi se lasă transformat de ea. Poartă-n sufletul lui încă mult din povestea personală, dar încearcă să se elibereze ori de câte ori e posibil şi de aceea a rămas cu noi. Este soţul femeii pe care toţi o cunoaştem, care mi-a lăsat o relicvă ca dovadă a prieteniei sale şi ca talisman.

Mihail scoase peticul de pânză pătat de sânge şi îl aşează dinaintea lui.

— Aceasta este o parte din cămaşa soldatului necunoscut. Înainte de a muri, el i-a cerut femeii: „Taie-mi cămaşa şi împarte-o cu cei care cred în moarte, şi care de aceea sunt în stare să trăiască ca şi cum ar fi ultima lor zi pe Pământ. Spune acestor oameni că tocmai am văzut chipul lui Dumnezeu; să nu se sperie, dar nici să nu se culce liniştiţi. Să caute adevărul unic, care este iubirea. Să trăiască după legile ei”.

Toţi priveau cu respect bucata de pânză.

— Ne-am născut în vremea revoltei. Ne-am dedicat ei cu entuziasm, ne-am riscat viaţa şi tinereţea, şi deodată ne e frică: bucuria iniţială lasă locul adevăratelor provocări – oboseala, monotonia, îndoielile privind propriile puteri. Ne dăm seama că unii prieteni au renunţat deja. Suntem obligaţi să înfruntăm singurătatea, surprizele care se ivesc la fiecare pas, iar după câteva căderi când n-am avut pe nimeni lângă noi, ajungem să ne întrebăm dacă merită efortul.

Mihail făcu o pauză.

— Merită efortul. Şi vom continua, chiar ştiind că sufletul nostru, deşi etern, este în această clipă prizonier în plasa timpului, cu clipele şi limitările lui. Ne vom strădui din răsputeri să ne eliberăm din această plasă. Când nu se va mai putea şi ne vom întoarce la povestea pe care alţii ne-au spus-o, dar încă ne vom aminti de bătăliile noastre, vom fi gata să reluăm lupta dacă şi condiţiile vor redeveni favorabile. Amin.

— Amin, au repetat toţi.

— Trebuie să vorbesc cu Sfânta, spuse băiatul blond cu părul tăiat ca la indienii americani.

— Azi nu. Sunt obosit.

S-a auzit un murmur general de nemulţumire: spre deosebire de restaurantul armenesc, oamenii de aici ştiau povestea lui Mihail şi de „prezenţa” pe care o credea mereu în preajmă. El s-a ridicat şi s-a dus până la bucătărie după un pahar cu apă. L-am însoţit.

L-am întrebat cum de obţinuseră apartamentul; el mi-a spus că legea franceză permite oricărui cetăţean să folosească în mod legal un imobil care nu este folosit de proprietarul lui. Adică, aceasta era o „ocupare”[8].

Ideea că Marie mă aştepta începea să nu-mi dea pace. El m-a luat de braţ.

— Aţi spus azi că o să mergeţi în stepă. Doar o dată vă mai repet: vă rog, luaţi-mă şi pe mine. Trebuie să mă întorc în ţara mea, măcar pentru o

vreme, dar n-am bani. Mi-e dor de poporul meu, de mama, de prieteni. Aş fi putut spune „vocea îmi spune că o să aveţi nevoie de mine”, dar nu este adevărat – o puteţi întâlni pe Esther fără probleme, fără ajutorul nimănui. Dar eu simt nevoia să mă alimentez cu energia pământului natal.

— Îţi pot plăti o călătorie dus-întors.

— Ştiu că puteţi. Dar mi-ar plăcea să fiu acolo cu dumneavoastră, să merg până în satul unde se află ea, să simt vântul în faţă, să vă ajut să parcurgeţi drumul spre femeia pe care o iubiţi. Ea a fost – şi continuă să fie – foarte importantă pentru mine. Văzând schimbarea ei, şi hotărârea, am învăţat multe şi vreau să mai învăţ. Vă amintiţi că am vorbit o dată despre „poveşti neterminate”? Mi-ar plăcea să fiu lângă dumneavoastră până în clipa în care vom zări casa ei. Astfel, voi fi trăit până la sfârşit această perioadă din viaţa dumneavoastră – şi din viaţa mea. Deîndată ce vedem casa, eu vă las singur.

Nu ştiam ce să spun. Am încercat să schimb vorba şi am întrebat cine erau tipii din sală.

— Oameni ca dumneavoastră, care se tem să-şi termine povestea, o generaţie care visa să schimbe lumea, dar care aproape că a ajuns să se predea în faţa „realităţii”. Ne prefacem că suntem puternici pentru că suntem slabi. Suntem încă puţini, foarte puţini, dar sper ca asta să treacă; oamenii nu se pot amăgi la nesfârşit.

Dar care e răspunsul la rugămintea mea?

— Mihail, ştii că încerc în mod sincer să mă eliberez de povestea mea personală. Dacă era cu ceva timp în urmă, mi s-ar fi părut mult mai confortabil şi mai convenabil să călătoresc cu dumneata, care cunoşti regiunea, obiceiurile, posibilele pericole. Dar acum mă gândesc că trebuie să desfăşor singur firul Ariadnei şi să ies din labirintul în care m-am băgat. Viaţa mea s-a schimbat, parcă am întinerit cu zece, douăzeci de

ani – de aceea vreau să pornesc în căutarea aventurii.

— Când veţi pleca?

— Imediat ce obţin viza. În două-trei zile.

— Sfânta vă însoţeşte. Vocea îmi spune că a sosit clipa. Dacă vă răzgândiţi, să mă anunţaţi.

* * *

Am trecut printre oamenii trântiţi pe jos, gata să adoarmă. În drum spre casă, mă gândeam că viaţa era mult mai veselă decât crezusem că poate fi la vârsta asta; e oricând posibil să redevii tânăr şi nebun. Eram atât de concentrat asupra prezentului, că m-a surprins foarte tare faptul că oamenii nu se fereau să mă lase să trec, nici nu lăsau ochii în jos cu teamă. Nimeni n-a observat prezenţa mea, şi-mi plăcea, oraşul era din nou acelaşi ca atunci când, criticându-l pe Henric al IV-lea că şi-a trădat religia protestantă şi s-a căsătorit cu o catolică, el a răspuns: „Parisul merită o mesă."

Merita chiar mai mult decât atât. Puteam să revăd masacre religioase, ritualuri sângeroase, regi, regine, muzee, castele, pictori care sufereau, scriitori care se-mbătau, filosofi care se sinucideau, militari care unelteau pentru cucerirea lumii, poveşti care la un moment dat fuseseră uitate, iar acum erau readuse la lumină – şi repovestite.

Pentru prima oară după multă vreme am intrat în casă şi nu m-am repezit la computer ca să văd dacă nu mi-a scris cineva, dacă nu apăruse vreun lucru ce nu suferea amânare – nimic nu era cu adevărat de neamânat. Nici până la camera Mariei nu m-am dus să văd dacă dormea, pentru că ştiam că se prefăcea că doarme.

N-am aprins televizorul ca să văd ştirile de noapte, pentru că erau aceleaşi pe care le ascultam de când eram copil: ţara X îşi ameninţă vecina, cineva a trădat pe altcineva, economia merge rău,

tocmai s-a consumat un mare scandal pasional, Israel şi Palestina n-au ajuns la un acord în ultimii cincizeci de ani, altă bombă a explodat, un taifun a lăsat mii de persoane fără adăpost.

Mi-am adus aminte că în dimineaţa aceea, neavând la îndemână atentate teroriste, marile cotidiane anunţau cu litere de o şchioapă o rebeliune în Haiti. Şi ce mă interesa pe mine Haiti? Ce avea să aducă nou în viaţa mea, în viaţa soţiei mele, în preţul pâinii de la Paris sau în tribul lui Mihail? Cum puteam să-mi pierd cinci minute din preţioasa mea viaţă ascultând chestii despre rebeli şi preşedinte, văzând aceleaşi scene ale manifestaţiilor de stradă repetate la infinit, şi toate astea prezentate ca şi cum ar fi fost marele eveniment al umanităţii: o rebeliune în Haiti! Şi eu crezusem! Şi asistasem până la sfârşit! Într-adevăr, proştii ar merita să aibă legitimaţie specială, pentru că susţin prostia colectivă.

Am deschis fereastra, am lăsat să intre aerul îngheţat al nopţii, m-am dezbrăcat spunându-mi că mă puteam controla şi puteam rezista frigului. Am stat aşa, golit de gânduri, simţind doar cum picioarele păşeau pe podea, ochii erau fixaţi pe Turnul Eiffel, auzul percepea lătrături de câini, sirene, glasuri confuze.

Eu nu eram eu, eu nu eram nimic – şi-mi părea minunat.

— Eşti ciudată.

— Cum adică?

— Pari tristă.

— Dar nu sunt tristă. Sunt mulţumită.

— Vezi? Tonul vocii tale e fals, eşti tristă cu mine dar nu îndrăzneşti să-mi spui nimic.

— Dar de ce aş fi?

— Pentru că aseară m-am întors târziu şi beat. Nici măcar nu m-ai întrebat unde am fost.

— Nu mă interesează.

— De ce nu? Nu ţi-am spus că ies cu Mihail?

— Şi n-ai ieşit?

— Ba da.

— Atunci, ce vrei să te întreb?

— Când iubitul se întoarce acasă târziu, iar tu susţii că îl iubeşti, nu crezi c-ar trebui să-ncerci măcar să afli ce s-a-ntâmplat?

— Şi ce s-a întâmplat?

— Nimic. Am ieşit cu el şi un grup de prieteni.

— Atunci e bine.

— Chiar crezi asta?

— Sigur că da.

— Cred că nu mă mai iubeşti. Nu eşti geloasă. Eşti indiferentă. E normal să vin la două noaptea?

— Dar n-ai spus că eşti un om liber?

— Sigur că sunt.

— Atunci, e normal să vii la două dimineaţa. Şi să faci ce crezi că e mai bine. Dacă aş fi mama ta, aş fi îngrijorată, dar tu eşti adult, nu? Bărbaţii trebuie să înceteze să se mai comporte ca şi cum nevestele lor ar trebui să-i trateze ca pe nişte copii.

— Nu vorbesc de tipul ăsta de îngrijorare. Vorbesc de gelozie.

— Ai fi mai mulţumit dacă aş face o scenă acum, la cafeaua de dimineaţă?

— Să nu faci asta, că ne aud vecinii.

— Puţin îmi pasă de vecini: n-o fac pentru că n-am chef s-o fac. M-a costat, dar am terminat prin a accepta ce mi-ai spus la Zagreb, şi încerc să mă obişnuiesc cu ideea. Dar, dacă asta te face fericit,

mă pot preface că sunt geloasă, plictisită, înnebunită.

— Eşti ciudată. Încep să cred că nu mai contez pentru tine.

— Iar eu încep să cred că ai uitat că un ziarist te aşteaptă în anticameră şi că poate să audă discuţia noastră.

A, da, ziaristul. Să pornim pilotul automat, pentru că ştiu ce întrebări o să-mi pună. Ştiu cum începe interviul („să vorbim despre noua dumneavoastră carte, care e mesajul principal?”), ştiu ce voi răspunde („dacă voiam să transmit un mesaj, scriam o frază, nu o carte”).

Ştiu că va întreba ce părere am despre critică, care este, de obicei, foarte dură cu munca mea. Ştiu că discuţia noastră se va termina cu „aţi început deja să scrieţi o nouă carte? Care sunt proiectele dumneavoastră de viitor?”, la care voi răspunde: „e secret”.

Interviul începe cum m-am aşteptat:

— Să vorbim despre noua dumneavoastră carte. Care este mesajul principal?

— Dacă voiam să scriu un mesaj, scriam numai o frază.

— Dar de ce scrieţi?

— Pentru că aceasta este formula pe care am găsit-o ca să-mi împart emoţiile cu alţii.

Fraza era a pilotului automat, dar eu mă opresc şi îl corectez:

— Totuşi, această poveste poate fi istorisită altfel.

— O poveste care putea fi istorisită altfel? Vreţi să spuneţi că nu sunteţi mulţumit de *Timp de sfâşiat, timp de reparat?*

— Nu despre carte este vorba, ci despre răspunsul pe care vi l-am dat. De ce scriu? Adevăratul răspuns este următorul: scriu pentru că vreau să fiu iubit.

Ziaristul mă privi cu un aer suspicios: ce fel de confesiune mai era şi asta?

— Scriu pentru că, în tinereţe, nu ştiam să joc bine fotbal, nu aveam maşină, nu aveam o leafă ca lumea, nu eram puternic.

Făceam un efort uriaş ca să continui. Discuţia cu Marie îmi amintise un trecut care nu mai avea niciun rost, acum trebuia să vorbesc despre

adevărata mea poveste personală, să mă eliberez de ea. Am continuat:

— Nici haine la modă nu purtam. Pe colegele mele doar asta le interesa, aşa că nici nu se uitau la mine. Noaptea, când prietenii mei erau cu iubitele, eu am început să-mi trec timpul creând o lume în care puteam să fiu fericit: colegii mei erau scriitorii cărţilor lor. Într-o bună zi am scris un poem pentru o vecină de pe stradă. Un prieten l-a descoperit în camera mea, l-a furat şi, când eram toţi împreună, l-a arătat tuturor. Au râs şi au găsit că era ridicol – eu, îndrăgostit!

Fata căreia i-am dedicat poemul nu a râs. În seara următoare, când ne-am dus cu toţii la teatru, ea s-a aşezat lângă mine şi m-a luat de mână. Aşa am ieşit de la spectacol, ţinându-ne de mână: eu, care mă consideram urât, slab, fără haine la modă, eram cu fata cea mai dorită din clasă.

Am făcut o pauză. Era ca şi cum mă întorceam în trecut, la momentul când mâna ei o atingea pe-a mea şi-mi schimba viaţa.

— Şi totul din cauza unui poem, am continuat eu. Un poem m-a făcut să înţeleg că, scriind, arătând tuturor lumea mea invizibilă, puteam concura având şanse egale cu lumea vizibilă a prietenilor mei – cu forţa fizică, hainele la modă, maşinile, superioritatea la sport.

Ziaristul este puţin surprins, dar atât. Se controlează şi continuă:

— De ce credeţi că este critica aşa de dură cu lucrările dumneavoastră?

La asta, pilotul automat ar fi răspuns: „este de ajuns să citim biografia oricărui clasic – şi să nu mă înţelegeţi greşit, nu mă compar cu ei – ca să descoperim că întotdeauna critica a fost nemiloasă. Motivul e simplu: criticii sunt foarte nesiguri, nu ştiu exact ce se întâmplă, sunt democraţi când vorbesc de politică, dar fascişti când vorbesc de cultură. Cred că poporul ştie să-şi aleagă

guvernanţii, dar nu ştie să aleagă un film, o carte, muzica”.

— Aţi auzit vreodată de Legea din Jante?

Gata. Iar părăsisem pilotul automat, deşi ştiam că şansele ca ziaristul să-mi publice răspunsul erau minime.

— Nu, n-am auzit niciodată, răspunde el.

— Cu toate că ea există de la începuturile civilizaţiei, a fost enunţată oficial abia în 1933 de un scriitor danez. În orăşelul Jante, stăpânii puterii au creat zece porunci care spuneau cum trebuie să se poarte oamenii şi desigur că ele nu erau valabile doar în Jante, ci în orice colţ al lumii. Dacă ar trebui să rezum întreg textul numai într-o frază, aş spune: „mediocritatea şi anonimatul sunt cea mai bună alegere. Dacă veţi face astfel, nu veţi avea mari probleme în viaţă. Dar dacă veţi încerca să fiţi diferiţi…”

— Aş vrea să ştiu care sunt poruncile din Jante, mă întrerupse ziaristul, părând cu adevărat interesat.

— Nu le am aici, dar pot rezuma textul în întregime.

M-am dus la calculator şi am scos la imprimantă o versiune condensată:

> *Eşti un nimeni, nu îndrăzni să crezi că ştii mai mult ca noi. Nu ai nicio importanţă, nu reuşeşti să faci nimic cu adevărat, munca ta e neînsemnată, nu ne provoca şi vei putea să trăieşti fericit, la totdeauna în serios ce-ţi spunem şi nu lua niciodată în derâdere părerile noastre.*

Ziaristul împături hârtia şi o puse în buzunar.

— Are dreptate. Dacă dumneavoastră sunteţi un nimeni, dacă munca dumneavoastră e lipsită de consecinţe, atunci meritaţi elogii. Dar cine iese din

mediocritate, şi are succes, şi nesocoteşte legea, merită să fie pedepsit.

Ce bine că a tras singur concluziile.

— Deci nu numai criticii, l-am completat eu. Mult mai mulţi oameni decât credeţi.

După-amiaza, l-am sunat pe Mihail pe mobil.

— Mergem împreună.

N-a părut surprins; mi-a mulţumit doar şi m-a întrebat de ce mă răzgândisem.

— Timp de doi ani, viaţa mea s-a rezumat la Zahir. De când te-am întâlnit, am început să merg pe un drum pe care-l uitasem, o cale ferată părăsită, cu buruieni între şine, dar care încă mai foloseşte trenurilor ca să treacă. Cum n-am ajuns la staţia terminus, nu mă pot opri din drum.

M-a întrebat dacă reuşisem să iau viza; i-am explicat că Banca Favorurilor era foarte activă în viaţa mea: un prieten rus îi telefonase iubitei, directoare a unui trust de presă din Kazahstan. Ea l-a chemat pe ambasadorul de la Paris şi până seara totul urma să fie gata.

— Când plecăm?

— Mâine. Am nevoie însă de numele dumitale adevărat, ca să pot cumpăra biletele – vorbesc cu agenţia pe telefonul fix.

— Înainte de a închide, vreau să vă spun ceva: mi-a plăcut exemplul dumneavoastră cu distanţa dintre şine, mi-a plăcut şi exemplul cu linia ferată părăsită. Dar acum nu cred că mă invitaţi pentru asta. Cred că este din cauza unui text pe care l-aţi scris şi pe care îl ştiu pe dinafară – soţia dumneavoastră obişnuia să-l citeze – şi este mult mai romantic decât această „Bancă a Favorurilor”:

> *Un războinic al luminii nu uită niciodată recunoştinţa.*
>
> *În timpul luptei, a fost ajutat de îngeri; puterile cereşti au aşezat fiecare lucru la locul său, îngăduindu-i astfel*

fiecăruia să dea tot ce poate. De aceea, când soarele apune, îngenunchează şi mulţumeşte Vălului Protector pentru reîntoarcerea lui.

Camarazii comentează: „Cât e de norocos!" Dar el înţelege că „noroc" înseamnă să priveşti de jur-împrejur şi să vezi unde-ţi sunt prietenii: pentru că prin ceea ce au spus ei s-au făcut auziţi îngerii.

— Nu-mi amintesc totdeauna ce-am scris, dar sunt mulţumit. Pe curând, îmi trebuie numele dumitale pentru agenţia de voiaj.

Douăzeci de minute până când centralista de la taxi a răspuns. Vocea prost-dispusă îmi spune că trebuie să mai aştept o jumătate de oră. Marie pare veselă în exuberanta şi senzuala ei rochie neagră, şi-mi amintesc de restaurantul armenesc, când domnul acela a vorbit despre cum se excita când se gândea că soţia lui era dorită de alţii. Ştiu că la petrecerea de gală toate femeile vor fi îmbrăcate astfel încât sânii şi curbele trupului să devină centrul atenţiei tuturor privirilor, iar soţii sau iubiţii lor, ştiind că ele sunt dorite, îşi spun: „aşa, să se bucure de departe, pentru că ea e cu mine, eu pot, eu sunt cel mai bun şi am obţinut ceva ce v-aţi dori şi voi”.

Nu voi face nicio afacere, nu voi semna contracte, nu voi da interviuri – voi asista doar la o ceremonie, voi plăti pentru un depozit care a fost făcut la Banca Favorurilor, voi cina cu cineva plicticos lângă mine care mă va întreba de unde mă inspir pentru cărţile mele. Vizavi vor sta probabil o pereche de sâni la vedere, poate soţia vreunui prieten de-al meu, iar eu va trebui să mă controlez tot timpul ca să nu cobor privirea, pentru că numai o clipă dacă fac asta, ea o să-i spună soţului că am încercat s-o seduc. În timp ce aşteptăm taxiul, fac o listă a lucrurilor care pot apărea:

A) Comentarii despre aspectul exterior: „ce elegantă eşti”, „ce rochie frumoasă ai”, „ce ten grozav ai”. Când ajung acasă, comentează cu partenerul că toţi erau prost îmbrăcaţi, cu figuri bolnăvicioase.

B) Călătorii recente: „trebuie să mergi la Aruba, e fantastic”, „nu există nimic mai bun pe lume decât o noapte de vară la Cancun, bând Martini pe malul mării”. În realitate, nimeni nu s-a distrat prea mult, abia dacă au avut senzaţia libertăţii – pentru câteva zile, şi au fost obligaţi să le placă, fiindcă au cheltuit bani.

C) Alte călătorii, de data asta în locuri care pot fi criticate: „am fost la Rio de Janeiro, nu-ţi închipui

ce oraş violent”, „e impresionantă mizeria de pe străzile Calcuttei”. De fapt, nu s-au dus decât pentru ca depărtarea la care au ajuns să-i facă să se simtă puternici şi privilegiaţi când s-au întors la realitatea meschină din viaţa lor, unde cel puţin nu există nici mizerie, nici violenţă.

D) Noi terapii: „tinctură de grâu verde timp de o săptămână, îmbunătăţeşte aspectul părului”, „am stat două zile într-un *spaa* din Biarritz, apa deschide porii şi elimină toxinele”. În săptămâna următoare vor descoperi că grâul verde n-a avut nicio calitate şi că orice apă fierbinte deschide porii şi elimină toxinele.

E) Ceilalţi: „de mult nu l-am mai văzut pe cutare, ce-o mai face?”, „am auzit că doamna nu-ştiu-cum şi-a vândut apartamentul, pentru că este într-o situaţie dificilă”. Se poate vorbi despre cei care nu au fost invitaţi la petrecerea respectivă, se poate critica însă cu condiţia ca la sfârşit să luăm un aer inocent, milos şi să încheiem cu „dar oricum, e o persoană extraordinară”.

F) Mici plângeri personale, cât să dea puţină savoare întâlnirii: „mi-ar plăcea să se întâmple ceva nou şi-n viaţa mea”, „sunt foarte îngrijorat de copiii mei, ce ascultă ei nu este muzică, ce citesc – nu e literatură”. Aşteaptă reacţia celor cu aceleaşi probleme, se simt mai puţin singuri şi pleacă veseli.

G) La petreceri intelectuale, cum trebuie să fie cea de azi, vom discuta despre războiul din Orientul Mijlociu, problemele islamismului, ultima expoziţie, filosoful la modă, cartea fantastică pe care nimeni n-o cunoaşte, muzica de azi care nu mai e ce a fost; ne vom exprima opiniile noastre inteligente, de bun-simţ, absolut contrare faţă de ceea ce gândim de fapt – ştim doar cât ne costă să mergem la expoziţiile alea, să citim cărţile astea insuportabile, să vedem filme ultra-plicticoase – numai şi numai pentru a avea un subiect de conversaţie într-o noapte ca asta.

Taxiul soseşte şi, în timp ce ne îndreptăm spre local, mai adaug un lucru foarte personal pe lista mea: să mă plâng Mariei că detest cinele de gală. Îi spun, şi ea-mi răspunde că până la urmă mă distrez şi-mi place – ceea ce e adevărat.

Intrăm într-unul dintre restaurantele cele mai şic din oraş, ne îndreptăm spre salonul rezervat evenimentului – un premiu literar în al cărui juriu m-am aflat şi eu. Toţi în picioare, conversând, unii mă salută, alţii abia îmi aruncă o privire şi-şi continuă discuţiile, organizatorul vine la mine, mă prezintă tuturor celor care sunt acolo, mereu cu aceeaşi frază iritantă: „dumneavoastră îl cunoaşteţi prea bine”. Unii zâmbesc şi mă recunosc, alţii doar zâmbesc şi nu mă recunosc, dar se prefac că ştiu cine sunt – pentru că a admite contrariul ar însemna să accepte că lumea în care trăiau nu mai există, că nu sunt la curent cu lucrurile importante care se petrec acum.

Îmi aduc aminte de „tribul” din noaptea precedentă şi adaug: proştii ar trebui duşi toţi pe un vapor în larg, să aibă petreceri în fiecare seară, să fie prezentaţi la nesfârşit celorlalţi, luni întregi, până ce vor reuşi să ţină minte fiecare cine este.

Mi-am revăzut catalogul persoanelor care frecventează evenimente ca acesta. Zece la sută sunt „Asociaţii”, oameni cu putere de decizie, care au ieşit din casă numai din cauza Băncii Favorurilor, care sunt atenţi la orice poate veni în beneficiul muncii lor, de unde să ia bani, unde să-i investească. Imediat văd dacă evenimentul este profitabil sau nu, sunt cei care totdeauna pleacă înainte ca petrecerea propriu-zisă să înceapă, nu-şi pierd niciodată vremea.

Doi la sută sunt „Talentele”, care au într-adevăr un viitor promiţător, au reuşit să traverseze nişte fluvii, şi-au dat seama că există Banca Favorurilor şi sunt clienţi potenţiali; pot presta servicii importante, dar încă nu sunt în stare să hotărască

sau să ia decizii importante. Sunt drăguţi cu toată lumea, pentru că nu ştiu prea bine cu cine vorbesc şi sunt mult mai deschişi decât „Asociaţii”, fiindcă orice drum, pentru ei, poate duce undeva.

Trei la sută sunt „Tupamaros”, numit aşa în cinstea unui vechi grup de gherilă uruguayan: au reuşit să se infiltreze în mijlocul acelor oameni, sunt înnebuniţi după contacte cu cei importanţi, nu ştiu dacă să rămână aici sau să se ducă la cealaltă petrecere care are loc în acelaşi timp cu asta, sunt neliniştiţi, vor să arate imediat că au talent, dar nu au fost invitaţi, nu s-au căţărat încă pe munţi, şi imediat ce sunt identificaţi, nu mai sunt băgaţi în seamă.

În sfârşit, 85 la sută sunt „Tăvi” – i-am botezat cu numele acesta pentru că, aşa cum nu există petrecere fără această ustensilă, tot aşa nu există eveniment fără ei. *Tăvile* nu ştiu exact ce se întâmplă, dar ştiu că este important să se afle acolo, se găsesc pe lista promotorilor pentru că succesul oricărui lucru depinde şi de cantitatea persoanelor care apar acolo. Sunt ex-ceva important – ex-bancheri, foşti directori, foşti soţi ai vreunei femei celebre, foste soţii ale vreunui bărbat care azi a ajuns în vârf, la putere. Sunt conţi dintr-o ţară unde nu mai există monarhie, prinţese şi marchize care trăiesc din închirierea propriilor castele. Vin de la o petrecere şi se duc la alta, de la un dineu la altul – mă întreb, oare nu li se face greaţă niciodată?

De curând, când i-am spus Mariei despre toate astea, ea mi-a replicat că există oameni dependenţi de muncă şi oameni dependenţi de distracţie. Ambele categorii sunt nefericite, considerând că pierd ceva prin asta, dar nu reuşesc să-şi stăpânească viciul.

O femeie blondă, tânără şi frumoasă se apropie în timp ce stau de vorbă cu unul dintre organizatorii unui congres de film şi literatură, şi-mi spune că i-a plăcut mult *Timp de sfâşiat, timp*

de reparat. Îmi spune că vine dintr-o ţară baltică şi că lucrează în cinematografie. Imediat este identificată de grup ca fiind o *Tupamara,* fiindcă a arătat cu degetul într-o direcţie (spre mine), dar e interesată şi de ce se întâmplă lângă ea (organizatorii congresului). Deşi comisese această greşeală aproape de neiertat, există totuşi şansa să fie un *Talent* lipsit de experienţă – o organizatoare a congresului o întreabă ce înseamnă că „lucrează în cinematografie". Fata explică: scrie critică pentru un ziar, are o carte publicată. (Despre cinema? Nu, despre viaţa ei, scurta şi neinteresanta ei viaţă, îmi închipui.)

Şi, culmea păcatelor: se grăbeşte îngrozitor, întreabă dacă poate fi invitată la evenimentul din acest an. Organizatorul îi spune că editoarea mea, care este o femeie influentă şi foarte muncitoare (şi foarte frumoasă, îmi spun eu) a fost deja invitată ca reprezentantă a ţării ei. Se întorc spre mine ca să continuăm discuţia, *Tupamariţa* mai stă câteva momente fără să ştie ce să spună, apoi se îndepărtează.

Cea mai mare parte a invitaţilor de azi – *Tupamaros, Talente* şi *Tăvi* – aparţine mediului artistic, deoarece este vorba de un premiu literar: numai *Asociaţii* sunt fie sponsori, fie persoane de la fundaţii care sprijină muzeele, concertele de muzică clasică şi pe artiştii promiţători. După mai multe discuţii despre cine a făcut presiuni mai mari pentru câştigarea acelui premiu, prezentatorul apare pe scenă, le cere tuturor să se aşeze la locul ce le-a fost rezervat la mese, (ne aşezăm toţi), face câteva glume (face parte din ritual şi toţi râdem), şi spune că toţi câştigătorii vor fi anunţaţi între antreu şi felul întâi.

Mă duc la masa principală; asta îmi permite să stau departe de *Tăvi,* dar mă şi împiedică să fiu alături de entuziastele şi interesantele *Talente.* Mă aflu între directoarea unui concern de companii de automobile, care patronează banchetul, şi o

moştenitoare care s-a hotărât să investească în artă (spre surprinderea mea, niciuna nu are decolteu provocator). La masă mai este directorul unei firme de parfumuri, un prinţ arab (care probabil că era în trecere prin oraş şi a fost pescuit de una dintre protectoarele artelor, pentru a da mai mult prestigiu evenimentului), un bancher israelian care colecţionează manuscrise din secolul al XIV-lea, organizatorul serii, consulul Franţei în Monaco şi o fată blondă despre care nu prea ştiu ce învârte pe acolo, dar deduc că este o potenţială amantă a organizatorului.

Tot timpul trebuie să-mi pun ochelarii şi, pe furiş, să citesc numele vecinilor mei (trebuia să fiu şi eu în vaporul pe care mi l-am închipuit, să fiu invitat la această petrecere de vreo zece ori, până ce aveam să reţin numele invitaţilor). Marie a fost aşezată la altă masă, aşa cum cere protocolul; cineva, într-un anume moment al istoriei omenirii, a inventat că familiile trebuiau să se aşeze separat, lăsând să plutească în aer îndoiala dacă persoana de lângă noi este căsătorită, singură, sau căsătorită dar disponibilă. Sau poate e din cauză că soţii, când se aşază unul lângă altul, ar putea vorbi numai între ei – dar dacă ar fi aşa, la ce bun să mai ieşi, să iei taxiul şi să mergi la un banchet?

Aşa cum prevăzusem pe lista mea de conversaţii de petrecere, discuţia începe să se învârtească în jurul unor plăcute chestiuni culturale – ce minunată expoziţie, ce inteligentă critica lui cutărică. Eu vreau să mă concentrez asupra antreului – caviar cu somon şi ou – dar tot timpul sunt întrerupt de faimoasele întrebări privitoare la primirea noii mele cărţi, de unde-mi vine inspiraţia, sau dacă lucrez la altceva. Toţi demonstrează o mare cultură, toţi citează – prefăcându-se că le-a scăpat, desigur – cine ştie care personalitate cunoscută şi despre care spun că suntem prieteni intimi. Toţi ştiu să comenteze ca

nişte profesionişti starea politicii actuale sau problemele cu care se confruntă cultura.

— Ce-ar fi să vorbim despre altceva?

Fraza mi-a scăpat fără să vreau. Toţi cei de la masă tac dintr-odată; în fond, este teribil de nepoliticos să-i întrerupi pe ceilalţi, şi încă şi mai îngrozitor este să vrei să atragi atenţia tuturor asupra ta. Dar se pare că plimbarea de ieri cu cerşetorii pe străzile Parisului mi-a făcut un rău ireversibil şi nu mai pot suporta asemenea discuţii.

— Putem vorbi despre obişnuinţă: un moment din viaţa noastră în care renunţăm să mai mergem înainte şi ne mulţumim cu ce avem.

Nimeni nu este interesat. Mă hotărăsc să schimb subiectul.

— Putem vorbi despre importanţa de a uita povestea istorisită de alţii şi despre încercarea de a trăi ceva nou. Să facem un lucru diferit în fiecare zi – cum ar fi să discutăm cu omul de lângă noi la restaurant, să vizităm un spital, să băgăm piciorul într-o baltă, să ascultăm ce vrea să ne spună cel de lângă noi, să lăsăm forţa iubirii să circule, în loc să încercăm s-o închidem într-o cutie pe care o păstrăm într-un colţ.

— Asta ar însemna adulter? întreabă patronul de ziar.

— Nu. Asta înseamnă să fii instrumentul iubirii, nu stăpânul ei. Asta ne asigură că suntem cu cineva pentru că aşa dorim noi, nu pentru că ne obligă convenţiile.

Consulul Franţei în Monaco îmi explică cu multă delicateţe, dar şi cu oarecare ironie, faptul că toate persoanele de la masa aceea îşi exercitau dreptul la această libertate. Toţi sunt de acord, deşi nimeni nu crede în adevărul afirmaţiei.

— Sex! strigă blonda despre care nimeni nu ştie prea bine ce caută acolo. De ce să nu vorbim despre sex? E mult mai interesant şi mai puţin complicat!

Măcar e naturală în comentariul ei. Una dintre vecinele mele de masă râde ironic, dar eu aplaud.

— Sexul este într-adevăr mai interesant, dar nu cred că e ceva diferit, nou, nu credeţi? În plus, nu mai este interzis să vorbeşti despre asta.

— Pe deasupra, este de un prost-gust îngrozitor, spune una dintre vecinele mele.

— Atunci aş putea şti şi eu ce este interzis? organizatorul începea să se simtă prost.

— Banii, de pildă. Noi toţi aici avem, sau ne prefacem că avem bani. Credem că am fost invitaţi pentru că suntem bogaţi, celebri, influenţi. Dar nu cumva ni s-a întâmplat deja să folosim o astfel de cină pentru a afla într-adevăr cât câştigă fiecare? Dacă suntem aşa de siguri pe noi înşine, aşa de importanţi, ce-ar fi să privim lumea noastră aşa cum este ea şi nu cum ne închipuim că e?

— Unde vreţi să ajungeţi? întreabă directoarea de la automobile.

— E o poveste lungă: aş putea începe prin a vorbi despre Hans şi Fritz aflaţi într-un bar din Tokio, să continui despre un mongol nomad care a spus că trebuie să uităm ce credem că suntem, pentru a putea fi într-adevăr ceea ce suntem.

— N-am înţeles nimic.

— Nici eu n-am explicat, dar să ne oprim la ce ne interesează: vreau să ştiu cât câştigă fiecare. Ce înseamnă, în bani, să fii aşezat la masa cea mai importantă din salon.

O clipă de tăcere – jocul meu n-o să meargă mai departe. Oamenii mă privesc speriaţi: situaţia financiară e un tabu mai grozav decât sexul, mai teribil decât întrebarea despre trădare, corupţie, intrigi parlamentare.

Dar prinţul din ţara arabă, poate plictisit de atâtea recepţii şi banchete cu conversaţii sterile, poate pentru că în ziua aceea primise de la medicul lui vestea că o să moară, sau din cine ştie ce alte motive, se hotărăşte să ducă jocul mai departe:

— Câştig în jur de 20.000 de euro pe lună, după cum a aprobat parlamentul ţării mele. Asta nu corespunde cu cât cheltuiesc, pentru că am o sumă nelimitată care se numeşte „reprezentare”. Ceea ce înseamnă că sunt aici cu maşina şi şoferul ambasadei, hainele pe care le port aparţin guvernului, mâine voi pleca spre altă ţară europeană într-un avion privat cu pilot, combustibil şi taxe de aeroport decontate din suma de reprezentare.

Şi încheie:

— Realitatea vizibilă nu este o ştiinţă exactă.

Dacă prinţul a vorbit atât de cinstit şi cum era persoana cea mai importantă de la masă din punct de vedere ierarhic, nimeni n-o putea lăsa pe Alteţa Sa într-o poziţie singulară. Trebuie să participe la joc, la constrângere, să răspundă la întrebare.

— Nu ştiu exact cât câştig, spune organizatorul, unul din clasicii reprezentanţi ai Băncii Favorurilor pe care oamenii îl numesc „lobbist”. Ceva în jur de 10.000 de euro, dar şi eu dispun de sumă de reprezentare din partea organizaţiilor pe care le prezidez. Pot deconta totul – dineuri, prânzuri, bilete de avion, uneori chiar haine, dar nu am avion particular.

Vinul s-a terminat, el a făcut un semn, paharele noastre erau din nou pline. Acum era rândul directoarei de la firma de automobile, cea căreia nu-i plăcuse ideea, dar care acum părea că începe să se distreze.

— Cred că şi eu câştig cam tot pe atât, cu aceeaşi sumă de reprezentare nelimitată.

Unul câte unul, toţi au spus cât câştigau. Bancherul era cel mai bogat dintre toţi: de zece ori 10 milioane de euro pe an, în afară de faptul că avea acţiuni la banca lui în permanentă dezvoltare.

Când a venit rândul fetei celei blonde care nu fusese prezentată, ea a refuzat.

— Asta face parte din grădina mea secretă. Nu interesează pe nimeni.

— Sigur că nu interesează pe nimeni, dar am intrat într-un joc, spune organizatorul evenimentului.

Dar fata a refuzat să participe. Refuzând, s-a situat pe un palier superior faţă de toţi ceilalţi: de fapt era singura care avea secrete faţă de grup. Dar situându-se pe un palier superior, a fost imediat privită cu dispreţ. Ca să nu se simtă umilită cu salariul ei mizer, a umilit ea pe toată lumea făcând pe misterioasa, fără să-şi dea seama că cei mai mulţi de acolo trăiau pe marginea prăpastiei, atârnând de faimoasele sume de reprezentare care puteau să dispară peste noapte.

Cum era de aşteptat, întrebarea a ajuns în sfârşit şi la mine.

— Depinde. Dacă lansez o carte nouă, poate ajunge la circa cinci milioane de dolari în anul respectiv. Dacă nu lansez nimic, vorbim cam de două milioane din drepturile rămase de la titlurile publicate.

— Aţi întrebat asta pentru că doreaţi să spuneţi cât câştigaţi, spuse fata cu „grădina secretă”. Nu impresionează pe nimeni.

Îşi dăduse seama că făcuse un pas greşit, iar acum încerca să îndrepte lucrurile, ieşind la atac.

— Dimpotrivă, spuse prinţul. Eu îmi închipuiam că un artist aşa de mare ca dumneavoastră este cu mult mai bogat.

Bilă albă pentru mine. Fata blondă nu va mai deschide gura toată noaptea.

Discuţia despre bani a rupt o serie de tabuuri, pentru că salariul era cel mai prost dintre toate. Chelnerul începu să vină mai des, sticlele de vin se goleau cu o iuţeală incredibilă, prezentatorul/organizator a reapărut pe scenă cam prea vesel, a anunţat câştigătorul, i-a dat premiul şi apoi s-a întors la discuţia noastră, care nu încetase cu toate că bunele maniere cereau să tăcem dacă cineva vorbea la microfon. Discutam despre ce

făceam cu banii noştri (în majoritatea cazurilor, se cumpără „timp liber”, călătorind sau făcând sport).

M-am gândit să provoc o discuţie despre cum le-ar plăcea să fie funeraliile lor – moartea era un tabu la fel de mare ca şi banii. Dar atmosfera era aşa de veselă, oamenii aşa de comunicativi, încât m-am hotărât să tac.

— Vorbiţi despre bani, dar nu ştiţi ce este banul, spuse bancherul. De ce cred oamenii că o hârtie colorată, un card de plastic sau o monedă făcută dintr-un metal de mâna a şaptea au valoare? Mai rău: ştiţi că banii dumneavoastră, milioanele dumneavoastră de dolari nu sunt decât impulsuri electronice, ştiţi?

Sigur că toţi ştiau.

— Ei bine, la început, bogăţia era ce vedem acum la doamnele acestea, continuă el. Ornamente făcute din lucruri rare, uşor de transportat, de numărat şi împărţit. Perle, bobiţe de aur, pietre preţioase. Ne ţineam toţi averea la vedere.

Acestea erau la rândul lor schimbate pe animale sau cereale, însă nimeni nu ieşea pe stradă cărând după el animalele sau sacii de grâu. Partea comică este că încă ne purtăm ca un trib primitiv – purtăm podoabe ca să arătăm cât suntem de bogaţi şi adesea avem mai multe ornamente decât bani.

— Este codul tribului, am spus eu. Tinerii de pe vremea mea purtau plete, tinerii de azi poartă *piercing:* ajută la identificarea celor care gândesc ca ei, dar nu mai serveşte ca să plăteşti ceva.

— Pot impulsurile electronice pe care le avem să ne plătească o oră în plus de viaţă? Nu. Poate plăti pentru întoarcerea celor dragi şi dispăruţi? Nu. Poate plăti dragostea?

— Dragostea, da, spuse cu ton glumeţ directoarea companiei de automobile.

Privirea ei arăta o tristeţe infinită. Mi-am adus aminte de Esther şi de răspunsul pe care l-am dat în interviul de azi-dimineaţă. În ciuda podoabelor şi-a cărţilor de credit, noi toţi – bogaţi, puternici,

inteligenţi – ştiam că de fapt toate se datorau căutării iubirii, a afecţiunii, a cuiva care să ne iubească.

— Nu totdeauna, răspunse directorul de la fabrica de parfumuri, privind spre mine.

— Aveţi dreptate, nu totdeauna, şi pentru că vă uitaţi la mine, înţeleg ce vreţi să spuneţi, că soţia mea m-a lăsat deşi sunt un om bogat. Dar asta e o excepţie. Apropo, ştie cineva de la masa aceasta câte pisici şi câte felinare sunt pe reversul unei bancnote de zece dolari?

Nimeni nu ştia, pe nimeni nu interesa. Discuţia despre dragoste năruise cu totul atmosfera de veselie, şi am început să vorbim iar despre premii literare, expoziţii din muzee, un film de-abia lansat, o piesă de teatru al cărei succes întrecuse toate aşteptările.

— Cum a fost la masa ta?

— Normal. Ca întotdeauna.

— Eu am reuşit să provoc o discuţie interesantă despre bani. Dar a sfârşit într-o tragedie.

— La ce oră pleci?

— Plec de aici la şapte şi jumătate dimineaţa. Dar şi tu pleci la Berlin, putem lua acelaşi taxi.

— Unde pleci?

— Ştii tu. Nu m-ai întrebat, dar ştii.

— Da, ştiu.

— Cum ştii şi că acum ne luăm adio.

— Ne-am putea întoarce la momentul în care te-am cunoscut: un bărbat sfâşiat din cauza cuiva care a plecat şi o femeie îndrăgostită nebuneşte de vecinul ei. Aş putea să spun din nou ce ţi-am spus mai de mult: am să lupt pentru tine până în ultima clipă. Am luptat, am pierdut – acum vreau să-mi oblojesc rănile şi să pornesc spre altă bătălie.

— Şi eu am luptat, şi am pierdut. Nu încerc să repar ce s-a sfâşiat: vreau numai să merg până la capăt.

— Sufăr zi de zi, ştiai asta? Sufăr de multe luni de zile, încercând să-ţi arăt cât te iubesc, cum lucrurile devin importante doar când eşti lângă mine. Dar acum, chiar dacă sufăr, mi-am zis: până aici. S-a terminat. Am obosit. Din noaptea aceea la Zagreb, am lăsat garda jos şi mi-am spus: dacă vine o lovitură, să vină. Să mă trântească la podea, să mă facă *knock out,* o să-mi revin.

— O să-ţi găseşti pe cineva.

— Bineînţeles: sunt tânără, frumoasă, inteligentă şi dorită de mulţi. Dar va fi imposibil să mai trăiesc tot ce am trăit cu tine.

— Vei descoperi alte emoţii. Deşi nu mă crezi, să ştii că te-am iubit cât am fost împreună.

— Sunt sigură, dar asta n-are nimic de-a face cu suferinţa mea. Mâine luăm două taxiuri: detest despărţirile, mai ales pe aeroport sau în gară.

Întoarcerea în Itaca

— O să dormim aici azi, iar mâine plecăm călare. Maşina mea nu poate trece prin nisipul stepei.

Suntem într-un fel de buncăr de prin Al Doilea Război Mondial. Un domn, cu soţia şi nepoata, ne-a întâmpinat şi ne-a arătat o cameră simplă, dar curată.

Dos a continuat:

— Şi nu uitaţi: alegeţi un nume.

— Nu cred să-l intereseze, răspunse Mihail.

— Ba sigur că-l interesează, insistă Dos. Am fost la soţia dumneavoastră de curând. Ştiu cum gândeşte, ştiu ce a descoperit, ştiu ce aşteaptă.

Vocea lui Dos era plăcută, dar în acelaşi timp hotărâtă. Da, o să-mi aleg un nume, o să fac tot ce mi se sugerează, o să las povestea mea personală deoparte şi o să intru în legenda mea – chiar dacă numai şi numai din oboseală.

Eram sfârşit, dormisem numai două ore azi-noapte: corpul meu încă nu se obişnuise cu uriaşa diferenţă de fus orar. Ajunsesem la Alma Ata pe la 11 noaptea – ora locală – când în Franţa era şase seara. Mihail mă lăsase la hotel, am picotit puţin, m-am trezit cu noaptea-n cap, am privit luminile de jos, mă gândeam că la ora asta la Paris era ora cinci, mi-era foame, am întrebat dacă serviciul de cameră îmi putea aduce ceva: „sigur, dar ar trebui să faceţi un efort să încercaţi să dormiţi, altfel organismul dumneavoastră o să funcţioneze după ora Europei”.

Pentru mine, cea mai mare tortură este să încerc să dorm; am mâncat un sandvici şi am decis să ies să mă plimb. Am pus eterna întrebare recepţionistului: „e periculos să ies la ora asta?” El mi-a spus că nu, aşa că eu am început să mă plimb pe străzile pustii, pe uliţele strâmte, pe bulevardele largi – un oraş ca oricare altul, cu reclame

luminoase, maşini de poliţie care treceau când şi când, un cerşetor ici, o prostituată colo. Eu trebuia să-mi repet mereu cu voce tare: „sunt în Kazahstan!” dacă nu, aş fi ajuns să cred că nu eram decât într-un cartier din Paris pe care nu-l cunoşteam foarte bine.

„Sunt în Kazahstan!” spuneam eu oraşului pustiu, când deodată o voce îmi răspunse:

— Sigur că sunteţi în Kazahstan.

M-am speriat. Lângă mine, aşezat pe o bancă din piaţetă, la ora aceea din noapte, un bărbat cu un rucsac lângă el. Se ridică, se prezentă ca fiind Jan, născut în Olanda, şi completă:

— Şi ştiu de ce aţi venit aici.

Un prieten de-ai lui Mihail? Cineva din poliţia secretă care mă urmărea?

— De ce am venit?

— Pentru acelaşi lucru pe care l-am început şi eu, de la Istanbul, în Turcia: să parcurgeţi Drumul Mătăsii.

Am răsuflat uşurat. Am hotărât să continui discuţia.

— Pe jos? Din câte înţeleg, traversaţi toată Asia.

— Aveam nevoie de aşa ceva. Eram nemulţumit de viaţă – am bani, nevastă, copii, sunt patronul unei fabrici de ciorapi de damă din Rotterdam. O vreme, am ştiut pentru ce luptam: stabilitatea familiei mele. Acum nu mai ştiu; tot ce înainte mă mulţumea, acum mă dezgustă, mă plictiseşte. În numele căsniciei mele, a iubirii pentru copiii mei, a entuziasmului pentru muncă, am hotărât să-mi rezerv două luni pentru mine însumi, să-mi privesc viaţa de la distanţă. Şi asta dă roade.

— Şi eu am făcut la fel în ultimele luni. Sunt mulţi pelerini pe aici?

— Mulţi. Foarte mulţi. Sunt şi unele probleme de siguranţă, pentru că unele ţări sunt într-o situaţie politică foarte complicată şi-i urăsc pe occidentali. Dar oamenii încearcă: în toate timpurile cred că pelerinii sunt respectaţi, după ce

fac dovada că nu sunt spioni. Dar din câte înţeleg, nu acesta e obiectivul dumneavoastră: ce faceţi la Alma Ata?

— Acelaşi lucru ca şi dumneavoastră: îmi închei un drum. Nici dumneavoastră n-aţi reuşit să dormiţi?

— Tocmai m-am trezit. Cu cât mă scol mai devreme cu atât ajung mai repede în oraşul următor – dacă nu, va trebui să-mi petrec noaptea următoare în frigul stepei, cu vântul care nu se opreşte niciodată.

— Atunci, drum bun.

— Mai staţi puţin: trebuie să vorbesc cu cineva, să-mi împărtăşesc experienţa. Majoritatea pelerinilor nu vorbesc engleza.

Şi începu să-şi povestească viaţa, în timp ce eu încercam să-mi amintesc ce ştiam despre Drumul Mătăsii, vechiul drum comercial care lega Europa de ţările din Orient. Drumul cel mai bătut pleca din Beirut, trecea prin Antiohia şi mergea până pe malul Fluviului Galben, în China, dar în Asia Centrală se transforma într-un fel de ţesătură, cu cărări în multe direcţii, astfel încât au permis stabilirea unor noduri comerciale care mai târziu au devenit oraşe şi care au fost distruse de luptele dintre triburile rivale, reconstruite de locuitorii lor, iar distruse şi iar reînviate. Deşi pe aici treceau practic de toate – aur, animale exotice, fildeş, seminţe, idei politice, grupuri de refugiaţi din războaiele civile, bandiţi înarmaţi, armate de mercenari care apărau caravanele – mătasea era produsul cel mai rar şi cel mai râvnit. Datorită unei ramificaţii a Drumului, budismul a călătorit din China în India.

— Am plecat din Antiohia numai cu două sute de dolari, mi-a spus olandezul după care a descris munţii, peisajul, triburile exotice, nesfârşitele probleme cu patrulele de poliţie din diverse ţări. Nu ştiu dacă înţelegeţi ce vreau să spun, dar

simţeam nevoia să aflu dacă eram în stare să redevin eu însumi.

— Înţeleg mai mult decât vă închipuiţi.

— Am fost obligat să cerşesc, să cer de pomană: spre surprinderea mea, oamenii sunt mult mai generoşi decât ne închipuim.

Să cerşească? Am cercetat cu atenţie rucsacul şi hainele lui, să văd dacă nu regăseam simbolul acela al „tribului”, dar n-am observat nimic.

— Aţi fost vreodată la un restaurant armenesc la Paris?

— Am fost în multe restaurante armeneşti, dar niciodată la Paris.

— Îl cunoaşteţi pe un anume Mihail?

— E un nume foarte răspândit în regiunea asta. Dacă l-am cunoscut, nu-mi mai aduc aminte şi din nefericire nu vă pot ajuta.

— Nu este vorba despre asta. Sunt surprins însă de unele coincidenţe. Se pare că mulţi oameni, în multe locuri din lumea asta, devin conştienţi de acelaşi lucru şi se poartă într-un fel foarte asemănător.

— Prima senzaţie, când începi o astfel de călătorie, este că nu vei ajunge niciodată la capătul drumului. A doua este că începi să te simţi singur, părăsit, zi şi noapte te bate gândul să renunţi. Dacă rezişti o săptămână, mergi până la capăt.

— Am rătăcit pe străzile aceluiaşi oraş, dar abia acum am ajuns într-un loc diferit. Pot să vă binecuvântez?

El m-a privit ciudat.

— Nu călătoresc din motive religioase. Sunteţi preot?

— Nu sunt preot, dar am simţit că trebuie să vă binecuvântez. Cum bine ştiţi, unele lucruri nu prea au logică.

Olandezul numit Jan, pe care nu-l voi mai vedea în viaţa mea, a lăsat capul în jos şi a închis ochii. Eu mi-am pus mâinile pe umerii lui şi vorbind în limba mea natală pe care el n-o va înţelege

nicicând – am cerut să ajungă la capătul drumului în deplină siguranţă, să lase pe Drumul Mătăsii tristeţea şi senzaţia că viaţa nu are sens şi să se întoarcă la familia lui cu suflet curat şi ochi strălucitori.

El mi-a mulţumit, şi-a luat rucsacul, s-a întors spre China şi şi-a continuat drumul. M-am întors la hotel gândindu-mă că niciodată în viaţa mea nu binecuvântasem pe cineva. Dar urmasem un impuls, iar pornirea mea era bună, rugăciunea îmi va fi îndeplinită.

A doua zi Mihail a apărut cu un prieten numit Dos, care avea să ne însoţească. Dos avea maşină, o cunoştea pe soţia mea, ştia stepele şi voia şi el să fie aproape atunci când aveam să ajung în satul unde se afla Esther.

Am vrut să protestez: la început Mihail, acum prietenul lui, iar când o să ajung acolo o să am după mine o mulţime care să mă urmeze, să aplaude sau să plângă – una din două, în funcţie de ce avea să mă aştepte. Dar eram prea obosit ca să mai scot o vorbă: în ziua următoare îi voi cere lui Mihail să-şi ţină promisiunea – nu voi lăsa pe nimeni să fie martor al acelui moment.

Ne-am suit în maşină, am mers o vreme pe Drumul Mătăsii – m-au întrebat dacă ştiam ce era acela, le-am spus că întâlnisem un pelerin în noaptea precedentă, iar ei mi-au spus că tipul acesta de călătorie devenea din ce în ce mai obişnuit, în scurt timp avea să înceapă să facă mult bine industriei turistice a ţării.

Două ore mai târziu am părăsit şoseaua principală şi am intrat pe una secundară, până ce ne-am oprit la „bunker-ul” unde suntem acum şi mâncăm peşte ascultând adierea care suflă deasupra stepei.

— Esther a fost foarte importantă pentru mine, explică Dos, arătându-mi o fotografie cu un tablou

de-al lui în care se vedea o bucată de pânză pătată de sânge. Eu visam să plec de aici, ca Oleg…

— Spune-mi mai bine Mihail, ca să înţeleagă mai bine.

— Visam să plec de aici, la fel ca mulţi alţii de vârsta mea. Într-o zi, Oleg – sau mai bine zis Mihail – mi-a telefonat. Mi-a spus că binefăcătoarea lui se hotărâse să petreacă o vreme în stepă şi mă ruga să o ajut. Am acceptat, zicându-mi că asta era şansa mea şi că voi obţine aceleaşi favoruri: viză, drum plătit şi un loc de muncă în Franţa. Mi-a cerut s-o duc într-un sat foarte izolat, pe care-l cunoscuse într-una din vizitele ei. N-am întrebat motivul, m-am supus cererii. Pe drum a insistat să trecem pe la casa unui nomad pe care-l vizitase mai înainte: spre surprinderea mea, voia să se întâlnească cu bunicul meu! A fost primită cu ospitalitatea celor care trăiesc în acest spaţiu infinit. El i-a spus că nu era cu-adevărat tristă, aşa cum credea ea, ci sufletul ei se bucura de fapt, era liber, forţa iubirii începuse din nou să circule. A asigurat-o că acest lucru se va răsfrânge asupra întregii lumi, inclusiv asupra soţului ei. A învăţat-o multe lucruri despre cultura stepei şi mi-a cerut şi mie să o învăţ ce a mai rămas. În sfârşit, a hotărât că ea îşi putea păstra numele, contrar celor cerute de tradiţie. Ea învăţa de la bunicul meu, eu de la ea, şi am înţeles că nu trebuia să mă duc prea departe, ca Mihail: misiunea mea e să rămân aici, în spaţiul acesta gol – stepa – şi să-i înţeleg culorile, transformându-le în tablouri.

— Nu prea înţeleg ce-avea soţia mea de învăţat. Bunicul dumitale spusese că trebuie să uităm tot.

— Vă arăt mâine, spuse Dos.

Şi a doua zi a făcut-o, fără a fi nevoie să spună ceva. Am văzut stepa nesfârşită care părea un pustiu, dar era plină de viaţa ascunsă în vegetaţia târâtoare. Am văzut orizontul plat, uriaşul spaţiu

gol, zgomotul copitelor cailor, vântul neîncetat şi în rest nimic, absolut nimic în jurul nostru.

Am privit cerul albastru, mi-am scos ochelarii de soare şi m-am lăsat inundat de lumina aceea, de senzaţia că mă aflam niciunde şi pretutindeni în acelaşi timp. Am călărit tăcuţi, oprindu-ne numai ca să adăpăm caii la pâraie pe care doar oamenii locului le ştiau. Când şi când apăreau în zare alţi călăreţi, păstori cu turmele, înrămaţi între câmpie şi cer.

Încotro mergeam? Habar nu aveam şi nici nu mă interesa să ştiu; femeia pe care o căutam se găsea în spaţiul acela nesfârşit, îi puteam atinge sufletul, puteam auzi melodia pe care o îngâna în timp ce ţesea covoare. Acum înţelegeam de ce alesese acest loc: nimic, absolut nimic care să distragă atenţia, golul pe care atâta l-a căutat, vântul care sufla încetişor dorul ei până departe. Oare şi-o fi închipuit că într-o bună zi aveam să apar aici călare, în căutarea ei?

Dintr-odată am avut senzaţia Raiului coborât pe pământ. Iar eu sunt conştient că trăiesc un moment de neuitat în viaţa mea – această conştiinţă pe care de multe ori o atingem după ce a trecut momentul magic. Sunt aici cu totul, fără trecut, fără viitor, pe deplin concentrat asupra acelei dimineţi, asupra muzicii copitelor de cal, asupra blândeţii cu care vântul îmi mângâie trupul, asupra graţiei neaşteptate ce-mi permite să contemplu cerul, pământul, oamenii. Intru într-un fel de adoraţie, de extaz, de gratitudine pentru că sunt viu. Mă rog în şoaptă, ascultând vocea naturii şi înţeleg că lumea invizibilă se manifestă totdeauna în lumea vizibilă.

Pun câteva întrebări cerului, aceleaşi pe care i le puneam mamei când eram copil:

De ce-i iubim pe unii oameni şi-i urâm pe alţii?
Unde mergem după moarte?
De ce ne naştem, dacă tot murim?
Ce înseamnă Dumnezeu?

Stepa îmi răspunde cu foşnetul constant al vântului. Şi este de ajuns: să ştii că întrebările fundamentale ale vieţii nu vor primi niciodată răspuns, dar că şi aşa putem merge mai departe.

Când munţii s-au ivit la orizont, Dos s-a oprit. Am observat că era un pârâu ce trecea prin apropiere.

— Să facem popas aici.

Am luat rucsacurile de pe cai, am montat cortul. Mihail a început să sape o gaură în pământ:

— Aşa făceau nomazii: săpau o gaură, o umpleau cu pietre, mai puneau pietre şi pe margini şi aveau un loc de aprins focul fără ca vântul să-i deranjeze.

La sud, între munţi şi noi, a apărut un nor de praf şi imediat am înţeles că era făcut de galopul cailor. Le-am atras atenţia: cei doi tovarăşi ai mei au sărit brusc şi au rămas pe loc încordaţi. Dar după ce au schimbat între ei câteva cuvinte în ruseşte, s-au liniştit, Dos s-a întors la montarea cortului, iar Mihail aprindea focul.

— Puteţi să-mi explicaţi ce se întâmplă?

— Deşi pare că suntem înconjuraţi de un spaţiu pustiu, aţi observat că am trecut pe lângă păstori, râuri, broaşte ţestoase, vulpi, călăreţi? Şi chiar dacă aveaţi senzaţia că vedeţi totul în jur – de unde veneau fiinţele astea? Unde sunt casele lor? Unde-şi ţin turmele? Pustiul ăsta e o iluzie: observăm tot timpul şi suntem observaţi. Pentru un străin care nu cunoaşte semnele stepei, totul se află sub control, şi tot ce poate distinge sunt caii şi călăreţii. Noi, care am crescut aici, ştim să vedem iurtele – casele acelea rotunde care se pierd în peisaj. Ştim să citim ce se întâmplă, observând cum se mişcă şi în ce direcţie o iau călăreţii; în vechime, supravieţuirea tribului depindea de puterea aceasta – pentru că existau duşmani, invadatori, contrabandişti. Şi acum, vestea rea: au descoperit

că mergem spre satul din munţi şi trimit oameni care să-l ucidă pe vrăjitorul care are viziuni cu copile şi pe bărbatul care vine să tulbure pacea femeii străine.

Izbucni într-un hohot de râs.

— Aveţi răbdare, o să înţelegeţi în curând.

Călăreţii se apropiau. Curând, am putut să disting ce se întâmpla.

— Nu-i normal. O femeie urmărită de un bărbat.

— Nu-i normal. Dar face parte din viaţa noastră.

Femeia trecu printre noi învârtind un bici lung, scoase un strigăt şi-i zâmbi lui Dos – ceva ca un fel de salut de bun-venit – şi începu să galopeze în cerc în jurul locului unde ne pregăteam tabăra. Bărbatul, asudat dar zâmbitor, ne salută şi el repede, în timp ce încerca să ţină pasul cu femeia.

— Nina ar trebui să fie mai amabilă – spuse Mihail. Nu era nevoie de toate astea.

— Păi tocmai de asta: pentru că nu e nevoie, ea nu trebuie să fie amabilă – răspunse Dos. E de ajuns că e frumoasă şi are un cal bun.

— Dar prea face asta cu toată lumea.

— Eu am descălecat-o, spuse Dos, mândru.

— Nu înţeleg nimic.

Femeia râdea, călărea mereu mai iute, iar râsul ei umplea stepa de veselie.

— Este doar o formă de cucerire. Se numeşte Kyz Kuu, sau „să descaleci fata”. Noi toţi, într-un anume moment din viaţa noastră, am participat la asta.

Bărbatul care o urmărea era din ce în ce mai aproape, dar toţi vedeam cum calul lui nu mai putea.

— Mai târziu, o să vă spun câte ceva despre cultura Tengri, cultura stepei, continuă Dos. Dar cum dumneavoastră vedeţi acum scena, lăsaţi-mă să vă explic ceva foarte important: aici, pe pământurile astea, femeia comandă totul. Totdeauna este prima. Ea primeşte jumătate din dotă, chiar dacă a fost hotărârea ei să divorţeze.

Când un bărbat vede o femeie care are turban alb, ştie că e mamă şi trebuie să-şi ducă mâna la inimă şi să-şi plece capul în semn de respect.

— Şi ce legătură are asta cu „să descaleci fata”?

— În satul de la poalele munţilor un grup de bărbaţi s-a strâns în jurul acestei fete care se numeşte Nina, cea mai dorită din regiune. Au început jocul acesta, Kyz Kuu, apărut în timpuri străvechi, când femeile din stepă, numite amazoane, erau şi ele războinice, în vremurile acelea nimeni nu cerea voie familiei să se căsătorească: pretendenţii şi fata se întâlneau într-un anume loc, toţi călare. Ea dădea ocol bărbaţilor, râzând, provocându-i, rănindu-i cu biciul. Până când cel mai viteaz se încumeta să o urmărească. Dacă o scăpa din vedere, flăcăul trebuia să ceară pământului să-l acopere pentru totdeauna – va fi considerat un călăreţ prost, suprema ruşine pentru un războinic. Dacă ajunge aproape, înfruntând biciul, şi reuşeşte să tragă fata jos de pe cal, este un bărbat adevărat, o poate săruta şi se poate căsători cu ea. Sigur că, atât pe vremuri cât şi acum, fetele ştiau de cine să scape şi de cine să se lase prinse.

Era clar că Nina nu voia decât să se distreze. Se depărtase iar de flăcău şi acum se întorcea spre sat.

— A venit numai ca să ne facă o demonstraţie. Ştie că sosim şi noi, acum o să ducă vestea.

— Am două întrebări. Prima poate să pară o prostie: încă îşi mai aleg soţii aşa?

Dos spuse că în zilele noastre asta nu era decât o joacă. Aşa cum în Occident oamenii se îmbrăcau într-un anume fel şi se duceau la baruri sau prin locuri la modă, în stepă jocul seducţiei era Kyz Kuu. Nina umilise deja un mare număr de flăcăi – şi se lăsase dată jos de pe cal de alţii – cum se întâmplă în cele mai bune discoteci din lume.

— A doua întrebare va părea încă şi mai tâmpită: soţia mea este în satul de la poalele munţilor?

Dos făcu un semn afirmativ cu capul.

— Şi dacă suntem la numai două ore distanţă, de ce nu mergem să înnoptăm acolo? Mai este până să se lase întunericul.

— Într-adevăr, suntem la două ore distanţă şi există două motive. Primul: chiar dacă Nina n-ar fi venit până aici, cineva tot ne-a văzut şi îşi ia sarcina să-i spună Estherei că venim. Astfel, ea poate să hotărască dacă vrea să ne vadă sau doreşte să plece pentru câteva zile într-un sat vecin – în cazul acesta, noi nu o vom urma.

Mi-a sărit inima.

— După tot ce am făcut ca să ajung aici?

— Să nu mai spuneţi asta niciodată, pentru că înseamnă că n-aţi înţeles nimic. Ce vă face să credeţi că efortul dumneavoastră trebuie să fie recompensat cu supunere, mulţumire, recunoştinţă din partea persoanei pe care o iubiţi? Aţi venit până aici pentru că acesta era drumul dumneavoastră, nu ca să cumpăraţi iubirea soţiei.

Oricât de injust părea, avea dreptate. Am întrebat care era al doilea motiv.

— Încă nu v-aţi ales al doilea nume.

— Nu este important, insistă din nou Mihail. Tot nu înţelege şi nici nu face parte din cultura noastră.

— E important pentru mine, spuse Dos. Bunicul mi-a spus că trebuie să o apăr şi să o ajut pe femeia străină, la fel cum m-a apărat şi m-a ajutat ea. Îi datorez Estherei pacea ochilor mei şi vreau ca şi ochii ei să rămână liniştiţi. Va trebui să-şi aleagă un nume. Va trebui să uite pentru totdeauna povestea lui de durere şi suferinţă, şi să accepte că este altcineva care tocmai a renăscut şi va renaşte în fiecare zi de acum încolo. Dacă nu va face aşa şi va reîncepe să trăiască alături de ea, va redobândi iar tot ce a pătimit din cauza ei.

— Mi-am ales deja un nume azi-noapte, i-am răspuns.

— Atunci aşteaptă zorii ca să mi-l spui.

Cum a ieşit puţin soarele la orizont, ne-am dus într-un loc din stepă care era practic un deşert, cu dune uriaşe de nisip. Am început să aud un foşnet diferit, un fel de rezonanţă, de vibraţie intensă. Mihail mi-a spus că aici era unul dintre puţinele locuri din lume unde dunele cântau:

— Când eram la Paris şi am povestit asta, m-au crezut numai pentru că un american a spus că văzuse aşa ceva în nordul Africii; nu există decât 30 de locuri ca acesta în lumea întreagă. Azi, tehnica explică tot: din cauza configuraţiei unice a locului, vântul pătrunde printre grăunţele de nisip şi creează zgomotul ăsta special. De altfel, pentru strămoşi, era unul dintre locurile magice ale stepei şi este o onoare că Dos l-a ales ca să vă schimbaţi aici numele.

Am început să suim o dună şi pe măsură ce urcam foşnetul era mai intens, vântul mai puternic. Când am ajuns acolo sus, puteam vedea munţii mai clar spre sud şi uriaşa câmpie din jurul nostru.

— Întoarce-te spre apus şi aruncă hainele, spuse Dos.

Am făcut ce-mi cerea el, fără să întreb de ce. A început să-mi fie frig, dar ei nu păreau deloc preocupaţi de starea mea. Mihail a îngenuncheat şi părea că se roagă. Dos privi cerul, pământul, pe mine, şi-şi puse mâinile pe umerii mei – cu acelaşi gest pe care eu îl făcusem, inconştient, cu olandezul.

— În numele Sfintei, te jertfesc. Te jertfesc Pământului, care este Sfânta. În numele calului, te jertfesc. Te jertfesc lumii şi-i cer să te ajute să mergi. În numele stepei, care este nesfârşită, te jertfesc. Te jertfesc înţelepciunii infinite şi cer ca orizontul tău să fie mai larg decât acela pe care-l cuprinzi cu ochii. Ţi-ai ales un nume şi-l vei pronunţa acum pentru prima oară.

— În numele stepei nesfârşite, eu îmi aleg un nume, am răspuns, fără să întreb dacă făceam după cum cerea ritualul, dar lăsându-mă călăuzit de

foşnetul vântului printre dune. Cu multe secole în urmă, un poet a descris peregrinările unui om, Ulise, în drumul de întoarcere spre insula numită Itaca, unde îl aştepta preaiubita lui soţie. A înfruntat multe pericole, de la furtuni, la ispita confortului. La un moment dat, când era într-o peşteră, a întâlnit un monstru cu un singur ochi în frunte. Monstrul l-a întrebat care-i este numele: „Nimeni", spune Ulise. Se luptă, şi el reuşeşte să-i străpungă singurul ochi cu spada, şi închide peştera cu o stâncă. Alţi monştri auzind strigătele îi vin în ajutor. Văzând stânca la intrare, îl întreabă cine era cu el. „Nimeni! Nimeni!", răspunde monstrul. Ceilalţi pleacă, pentru că nu mai exista nicio ameninţare pentru comunitate, iar Ulise îşi poate continua drumul spre femeia care îl aşteaptă.

— Numele tău e Ulise?

— Numele meu e Nimeni.

Corpul îmi tremură, ca şi cum mii de ace îmi pătrund în piele.

— Concentrează-te asupra frigului până ce încetezi să mai tremuri. Nu-l lăsa să-ţi ocupe toate gândurile până ce nu mai rămâne loc pentru nimic, concentrează-te până ce şi el îţi va deveni tovarăş şi prieten. Nu încerca să-l controlezi. Nu te gândi la soare – va fi mult mai rău – pentru că vei şti că există altceva, cum ar fi căldura, şi astfel frigul va simţi că nu e dorit, nici iubit.

Muşchii mi se strângeau şi se relaxau ca să producă energie, pentru ca astfel să reuşesc să-mi menţin organismul în viaţă. Dar am făcut ce-mi cerea Dos, pentru că aveam încredere în el, în calmul lui, în duioşia, în autoritatea lui. Am lăsat acele să-mi pătrundă prin piele, muşchii să mi se zbată, dinţii să-mi clănţăne, în timp ce le repetam în minte: „nu mai luptaţi; frigul este prietenul nostru". Muşchii nu ascultau, şi am rămas aşa aproape cincisprezece minute, până ce şi-au pierdut forţa, au încetat să-mi mai scuture corpul şi am intrat într-un fel de toropeală; am vrut să mă

aşez, dar Mihail m-a tras şi m-a pus în picioare, în timp ce Dos vorbea cu mine. Cuvintele lui păreau că vin de foarte departe, de acolo de unde stepa se întâlneşte cu cerul:

— Fii bine-venit, nomadule ce traversezi stepa. Fii bine-venit în locul unde se spune totdeauna că cerul e albastru, chiar dacă e cenuşiu, pentru că ştim culoarea care se află dincolo de nori. Fii bine-venit în regiunea Tengri. Fii bine-venit la mine, care mă aflu aici pentru a te primi şi cinsti pentru căutarea ta.

Mihail se aşează pe jos, îmi ceru să beau ceva care imediat mi-a încălzit sângele. Dos mă ajută să mă îmbrac, am coborât de pe dunele care conversau între ele, ne-am suit pe cai şi ne-am întors la tabăra improvizată. Mai înainte chiar de a începe să pregătim masa, am căzut într-un somn profund.

— Ce e asta? Încă n-a răsărit soarele?

— A răsărit de mult: dar acum e o furtună de nisip, nu-ţi face griji. Pune-ţi ochelarii de soare, protejează-ţi ochii.

— Unde este Dos?

— S-a întors la Alma Ata. Dar să ştii că m-a impresionat ceremonia de ieri: într-adevăr, nu trebuia să facă tot ce-a făcut, pentru dumneata trebuie că a fost o pierdere de vreme şi posibilitatea de a face pneumonie. Sper că înţelegi că a fost felul lui de a arăta cât de bine-venit te consideră. Ia uleiul.

— Am dormit mai mult decât trebuia.

— Nu sunt decât două ore de mers călare. Vom ajunge acolo înainte ca soarele să fie sus pe cer.

— Trebuie să fac o baie. Să-mi schimb hainele.

— Imposibil: suntem în mijlocul stepei. Pune uleiul în cratiţă, dar mai înainte să-l oferim Sfintei – este produsul cel mai valoros după sare.

— Ce este Tengri?

— Cuvântul înseamnă „cultul cerului”, un fel de religie fără religie. Pe aici au trecut budiştii, hinduşii, catolicii, musulmanii, sectele, credinţele, superstiţiile. Nomazii se converteau ca să scape de represiuni – dar continuau, şi continuă să creadă că Divinitatea există în toate, la orice ceas. Nu se poate retrage din natură ca s-o punem în cărţi, între patru pereţi. De când am călcat pe pământul ăsta mă simt mai bine, e ca şi cum chiar aş fi avut nevoie de alimentul ăsta. Îţi mulţumesc pentru că m-ai lăsat să vin cu dumneata.

— Şi eu îţi mulţumesc pentru că m-ai prezentat lui Dos. Ieri, când mă jertfea, am simţit că e foarte special.

— A învăţat cu bunicul lui, care a învăţat cu tatăl lui, care a învăţat de la tatăl tatălui lui şi aşa mai departe. Felul de viaţă al nomazilor şi lipsa unei limbi scrise până la sfârşitul secolului al XIX-lea au făcut să se dezvolte tradiţia *akyn,* cineva

care trebuia să-şi amintească de toate şi să ducă mai departe istorisirile. Dos este un *akyn*.

Totuşi, când spun că „a învăţat”, sper că nu înţelegi că „a acumulat cunoştinţe”. Iar istorisirile nu au nimic de-a face cu date, nume sau fapte reale. Sunt legende cu eroi şi eroine, animale şi bătălii, simboluri ale esenţei omului, nu doar ale faptelor lui. Nu este o poveste cu învingători şi învinşi, ci una cu oameni care străbat lumea, contemplă stepa şi se lasă atinşi de forţa iubirii. Toarnă uleiul mai încet că-l verşi peste tot.

— M-am simţit binecuvântat.

— Ce bine ar fi să mă simt şi eu aşa. Ieri am vizitat-o pe mama la Alma Ata, m-a întrebat dacă eram bine, dacă şi câştigam. Am minţit, i-am spus că eram foarte bine, că prezentam un spectacol teatral de mare succes la Paris. Azi mă întorc în satul meu, mi se pare că am plecat mai ieri şi că tot timpul cât am fost departe n-am făcut nimic. Vorbesc cu cerşetorii, umblu cu triburile, organizez întâlniri la restaurant – şi care sunt rezultatele? Nimic. Nu sunt ca Dos, care a învăţat cu bunicul lui. Nu am decât prezenţa care mă călăuzeşte şi uneori cred că toate astea nu sunt decât halucinaţii: poate că într-adevăr, nu am decât crize de epilepsie, atât şi nimic mai mult.

— Acum un minut îmi mulţumeai că ai venit cu mine, iar acum se pare că asta te face foarte nefericit. Hotărăşte: ce simţi?

— Simt amândouă lucrurile, nu trebuie să hotărăsc, pot naviga între polii mei opuşi, între contradicţiile mele.

— Vreau să-ţi spun ceva, Mihail. Şi eu am navigat între multe opoziţii, de când te-am cunoscut. Am început prin a te urî, apoi te-am acceptat, şi pe măsură ce-ţi urmam paşii, acceptarea mea se transforma în respect. Eşti încă tânăr, iar ceea ce simţi este absolut normal: neputinţă. Nu ştiu pe câţi oameni i-a afectat munca

dumitale, dar un lucru e sigur: mie mi-ai schimbat viaţa.

— Nu te interesa decât să-ţi găseşti soţia.

— Şi mă interesează în continuare. Dar asta m-a făcut să traversez mai mult decât stepele Kazahstanului: am străbătut trecutul meu, am văzut unde am greşit, unde m-am poticnit, am văzut în ce moment am pierdut-o pe Esther – în momentul pe care indienii mexicani îl numesc „obişnuinţă”. Am văzut lucruri pe care niciodată nu mi-am închipuit că le voi trăi la vârsta mea. Şi toate astea pentru că dumneata ai fost lângă mine şi m-ai călăuzit, chiar dacă nu erai conştient de asta. Şi mai ştii ceva? Cred cu adevărat că auzi voci. Cred că ai avut viziuni când erai copil. Totdeauna am crezut multe lucruri, dar acum cred încă şi mai multe.

— Nu mai eşti acelaşi om pe care l-am cunoscut.

— Nu. Şi sper ca Esther să fie mulţumită.

— Dumneata eşti?

— Sigur.

— Atunci e de ajuns. Hai să mâncăm, să aşteptăm să se mai potolească furtuna şi să ne continuăm drumul.

— Să înfruntăm furtuna.

— Bine. Facem cum vrei: furtuna nu este un semn, este numai consecinţa distrugerii Mării Aral.

Furia vântului s-a mai potolit şi caii par să iuţească pasul. Intrăm într-un fel de vale, şi deodată peisajul se schimbă complet: orizontul infinit a fost înlocuit cu stânci înalte şi lipsite de vegetaţie. Privesc la dreapta şi văd un arbust plin cu panglici.

— Aici! Aici ai văzut…

— Nu. Arbustul meu a fost distrus.

— Atunci ce este asta?

— Un loc unde s-a petrecut ceva foarte important.

Descalecă, deschide rucsacul, scoate un cuţit, taie o bucată din mâneca cămăşii şi o leagă de o ramură. Privirea i s-a schimbat, poate că este cu prezenţa lângă el, dar nu vreau să-l întreb nimic.

Fac şi eu acelaşi lucru. Cer să mă apere, să mă ajute, simt şi eu o prezenţă lângă mine: visul meu, lunga mea călătorie de întoarcere la femeia pe care o iubesc.

Încălecăm iar. El nu-mi spune nimic despre ce a cerut şi nici eu nu vorbesc despre dorinţa mea. Cinci minute mai târziu, apare un sătuc cu case albe. Un bărbat ne aşteaptă, i se adresează lui Mihail şi vorbeşte cu el ruseşte. Cei doi discută o vreme, apoi omul pleacă.

— Ce voia?

— Mi-a cerut să vin acasă la el, să-i vindec fata. Nina le-a spus probabil că sosim azi, iar bătrânii încă îşi mai amintesc de viziunile mele.

Pare nesigur pe el. Nu se mai vede nimeni, probabil că este oră de muncă sau de repaus. Am traversat strada principală, care parcă ducea la o clădire albă în mijlocul unei grădini.

— Aminteşte-ţi dimineaţa de azi, Mihail. Poate că nu eşti decât un om suferind de epilepsie, care refuză să-şi accepte boala şi care şi-a lăsat subconştientul să creeze o întreagă poveste legată de asta. Dar se poate să ai şi o misiune pe pământ: să-i înveţi pe oameni să-şi uite poveştile personale,

să fie mai deschişi spre iubire ca energie pură, divină.

— Nu te înţeleg. De atâtea luni de zile de când ne cunoaştem, nu vorbeai decât despre acest moment – s-o întâlneşti pe Esther. Şi deodată, începând cu dimineaţa asta, te preocupă mai mult persoana mea decât orice altceva. Oare ritualul lui Dos o fi avut vreun efect?

— Sunt sigur că da.

Voiam să spun că mi-e foarte frică. Vreau să mă gândesc la orice, mai puţin la ceea ce trebuie să se întâmple peste câteva minute. Azi sunt omul cel mai generos de pe faţa Pământului, pentru că sunt aproape de ţinta mea, mi-e groază de ce mă aşteaptă şi atunci felul meu de a mă purta este să încerc să-i ajut pe ceilalţi, să-i arăt lui Dumnezeu că sunt bun, că merit binecuvântarea atât de greu de obţinut.

Mihail descalecă şi-mi cere să fac la fel.

— Merg până la casa omului cu copilul bolnav, iar apoi voi avea grijă de cal cât timp dumneata vorbeşti cu ea.

Arătă spre căsuţa dintre copaci.

— Acolo.

* * *

Am făcut totul ca să mă controlez.

— Ce face?

— Cum ţi-am spus, învaţă să facă covoare şi în schimb dă lecţii de franceză. Oricum, sunt covoare foarte complicate, deşi aparent simple, cum este şi stepa: coloranţii sunt din plante care trebuie tăiate într-un anume moment, ca să nu-şi piardă calităţile. Apoi pun lâna oilor pe jos, o amestecă în apă clocotită, împletesc firele când lâna este încă udă şi după multe zile, când soarele a reuşit să usuce totul, începe munca de ţesut. Ornamentele de la sfârşit sunt făcute de copii; mâna adulţilor este prea mare pentru micile şi delicatele broderii.

Făcu o pauză.

— Şi să nu-mi vii cu prostii despre munca şi exploatarea copiilor: asta e o tradiţie care trebuie respectată.

— Cum se simte?

— Nu ştiu. N-am mai vorbit cu ea de vreo şase luni.

— Mihail, ăsta e încă un semn: covoarele.

— Covoarele?

— Îţi aminteşti că ieri, când Dos mi-a cerut un nume, eu am istorisit povestea unui războinic care se întoarce într-o insulă în căutarea preaiubitei lui soţii? Insula se numeşte Itaca, soţia se numeşte Penelopa. De când Ulise a plecat la război, ea s-a apucat – de ce? De ţesut pânză! Ţesea propriul ei veşmânt. Voia să fie gata când Ulise avea să se întoarcă acasă; dar cum el întârzia mai mult decât se aştepta, noaptea deşira şi ziua ţesea.

Bărbaţii o caută să se căsătorească cu ea, dar ea visează la întoarcerea celui pe care-l iubeşte. Şi în sfârşit, când oboseşte să tot aştepte, şi decide că aceea va fi ultima dată când va mai deşira, soseşte Ulise.

— Din întâmplare numele acestui sat nu este Itaca. Iar pe ea n-o cheamă Penelopa.

Mihail n-a înţeles povestea, n-are rost să stau să explic că eu dădusem numai un exemplu. I-am dat calul meu şi am mers pe jos cei o sută de metri care mă despărţeau de aceea care odată fusese soţia mea, devenise Zahir, iar acum devenea din nou mult iubita pe care toţi bărbaţii visează să o întâlnească atunci când se întorc din război sau de la lucru.

Sunt îngrozitor de murdar. Am hainele şi faţa pline de nisip, trupul asudat, deşi acum temperatura e foarte scăzută.

Mă gândesc la felul cum arăt, lucrul cel mai superficial din lume – ca şi cum aş fi făcut tot acest drum lung până la Itaca mea personală numai ca să mă fălesc cu haine noi. În aceşti o sută de metri cât mai rămăseseră, trebuie să fac un efort, să mă gândesc la tot ce este important şi s-a întâmplat cât timp ea – sau eu? – eram plecaţi.

Ce trebuie să spun când o să ne vedem? M-am gândit multă vreme la asta, la chestii de felul „am aşteptat mult momentul ăsta", sau „am înţeles că am greşit", „am venit până aici ca să-ţi spun că te iubesc", sau chiar „eşti mai frumoasă ca oricând".

M-am hotărât pentru „Bună". Ca şi cum ea n-ar fi plecat niciodată. Ca şi cum n-ar fi trecut decât o zi, nu doi ani, nouă luni, unsprezece zile şi unsprezece ore.

Şi ea trebuie să înţeleagă că m-am schimbat de când am fost prin aceleaşi locuri pe unde fusese şi ea, pe care nu le ştiam sau nu mă interesau. Am văzut bucata de pânză pătată de sânge în mâna unui cerşetor, a unor tineri sau mai vârstnici care veneau la un restaurant din Paris, la un pictor, la medicul meu, la un tânăr care spunea că aude voci şi are viziuni. Şi în timp ce îl urmam pe acesta pe calea sa, am cunoscut-o pe femeia cu care mă căsătorisem, am redescoperit sensul vieţii mele care se schimbase atâta şi acum o mai făcea o dată.

Nu mi-am cunoscut cu-adevărat soţia deşi suntem căsătoriţi de-atâta timp; creasem o „poveste de iubire" ca cele de prin filme, de la televizor, citite din cărţi, reviste. În povestea mea, „iubirea" era ceva care creştea, ajungea până la o anume dimensiune şi apoi nu trebuia decât s-o menţii în viaţă ca pe o plantă, udând-o din când în când, tăindu-i frunzele uscate. „Iubire" era totuna cu duioşie, siguranţă, prestigiu, confort, succes. „Iubire" se traducea prin zâmbete, cuvinte cum ar

fi „te iubesc” sau „îmi place aşa de mult când te întorci acasă”.

Dar lucrurile erau cu mult mai confuze decât îmi imaginam eu: uneori o iubeam la nebunie pe Esther înainte de a traversa o stradă, dar când ajungeam pe trotuarul celălalt mă simţeam prins în laţ, trist pentru că mă angajasem faţă de cineva, nebun după o nouă ieşire în căutarea aventurii. Şi mă gândeam: „n-o mai iubesc”. Iar când iubirea se întorcea cu aceeaşi intensitate ca înainte, mă cuprindea îndoiala, şi-mi spuneam: „cred că m-am obişnuit”.

Poate că şi Esther avea aceleaşi gânduri şi-şi spunea: „ce prostie, suntem fericiţi”, „ne putem petrece aşa tot restul vieţii”. De fapt citise aceleaşi istorisiri, văzuse aceleaşi filme, priviserăm împreună aceleaşi seriale TV, deşi niciunul dintre ele nu spunea că iubirea era mult mai mult decât un final fericit; de ce să nu fii mai tolerantă cu tine însăţi? Dacă ar fi repetat în fiecare dimineaţă că era mulţumită cu viaţa ei, în mod sigur ar fi ajuns nu doar s-o creadă, dar şi să-i convingă pe cei din jurul nostru.

Dar ea gândea altfel. Acţiona. A încercat să-mi arate, dar eu n-am ştiut să văd – a trebuit s-o pierd ca să înţeleg că savoarea lucrurilor recuperate este mierea cea mai dulce pe care o putem gusta. Acum eu mă aflam aici, mergând pe străduţa unui sat adormit, îngheţat, făcând încă un drum din pricina ei. Primul şi cel mai important fir care mă ţinea – „toate poveştile de dragoste sunt la fel” – se rupsese când a dat peste mine o motocicletă.

La spital, dragostea a stat de vorbă cu mine: „eu sunt totul şi nimic. Sunt ca vântul, şi nu pot intra acolo unde ferestrele şi uşile sunt închise”.

I-am răspuns: „dar eu sunt deschis pentru tine!”

Iar ea mi-a răspuns: „vântul e făcut din aer. Este aer în casa ta, dar totul este închis. Mobilele se vor umple de praf, umezeala va distruge tablourile şi va păta pereţii. Vei continua să respiri, vei cunoaşte

o parte din mine – dar eu nu sunt o parte, sunt Totul, şi asta n-o să afli niciodată”.

Am zărit mobilele pline de praf, tablourile putrezind din cauza igrasiei – n-aveam altă alternativă decât să deschid ferestrele şi uşile. Când le-am deschis larg, vântul a măturat totul. Eu voiam să-mi păstrez amintirile, să protejez ceea ce obţinusem cu atâta efort, dar toate lucrurile au dispărut, eram pustiu ca stepa.

Şi încă o dată am înţeles de ce venise Esther aici: pustiul stepei.

Şi pentru că era pustiu, vântul care a intrat a adus lucruri noi, zgomote pe care nu le mai auzisem, oameni cu care nu mai stătusem de vorbă. Am început să am din nou acelaşi entuziasm, pentru că vântul mă eliberase de povestea mea personală, distrusese „obişnuinţa”, îmi dezvăluise un om în stare să-i binecuvânteze pe alţii la fel cum nomazii şi vrăjitorii din stepă îşi binecuvântau semenii. Am descoperit că eram mult mai bun şi mai capabil decât mă credeam, vârsta nu reuşeşte decât să răărească numărul acelora care niciodată n-au avut curajul să meargă pe propriile lor picioare.

Într-o zi, din pricina unei femei, făcusem o lungă peregrinare pentru a-mi întâlni Visul. Mulţi ani după aceea, aceeaşi femeie mă obligase să plec din nou, de data aceasta pentru a mă întâlni cu bărbatul care se pierduse pe drum.

Acum mă gândesc la toate – mai puţin la lucrurile importante: cânt în gând o melodie, mă întreb de ce nu sunt maşini staţionate pe aici, observ că pantoful mă jeneză şi că ceasul de mână încă mai arată ora europeană.

Toate astea pentru că o femeie, a mea, călăuza şi dragostea mea de o viaţă, se află acum la câţiva paşi distanţă; orice îmi e de folos pentru a fugi de realitatea pe care-am căutat-o atât şi de care, acum, mă tem.

Mă aşez pe una din treptele casei, fumez o ţigară. Mă gândesc să mă întorc în Franţa: am

ajuns unde voiam, de ce să merg mai departe?

Mă ridic, picioarele îmi tremură. În loc să fac drumul înapoi, îmi şterg cum pot mai bine faţa de nisip, îmi scutur hainele, pun mâna pe clanţa uşii şi intru.

Deşi ştiu că este posibil s-o fi pierdut pentru totdeauna pe femeia pe care o iubesc, trebuie să fac un efort ca să trăiesc toate darurile pe care Dumnezeu mi le-a dat azi. Darul nu poate fi economisit. Nu există o bancă unde să-l depun ca să-l utilizez când o să fiu din nou împăcat cu mine însumi. Dacă nu voi culege roadele acestor daruri binecuvântate le voi pierde iremediabil.

Dumnezeu ştie că suntem artişti ai vieţii. Într-o zi ne dă o daltă pentru sculptură, în altă zi pensule şi culori pentru un tablou, sau hârtie şi stilou ca să scriem. Dar niciodată nu voi reuşi să folosesc dalte pentru pânză, sau pensule pentru sculpturi. Cu toate acestea, oricât de greu ar fi, trebuie să accept micile daruri binecuvântate de azi, deşi mi se par blestemate, pentru că sufăr, ziua e frumoasă, soarele străluceşte şi copiii cântă pe stradă. Şi totuşi numai aşa voi reuşi să ies din durerea mea şi să-mi reclădesc viaţa.

Locul era plin de lumină. Ea a ridicat ochii când am intrat, a zâmbit şi a continuat să citească *Timp de sfâşiat, timp de reparat* pentru femeile şi copiii aşezaţi pe jos, cu pânze colorate în jurul lor. De câte ori Esther făcea o pauză, ele repetau fragmentul, fără a-şi ridica ochii de la lucru.

Am simţit un nod în gâtlej, m-am stăpânit să nu plâng şi din momentul acela n-am mai simţit nimic. Am rămas privind la scena aceea, ascultând cuvintele mele pe buzele ei, înconjurat de culori, de lumină, de oameni concentraţi asupra muncii lor.

Dar la urma urmelor, aşa cum a spus un înţelept persan, dragostea este o

boală de care nimeni nu vrea să scape. Cine a fost contaminat de ea nu vrea să se facă bine şi cine suferă nu vrea să fie vindecat.

Esther a închis cartea. Femeile au ridicat ochii şi m-au văzut.

— Ies să mă plimb cu prietenul care tocmai a sosit, spuse ea grupului. Lecţia de azi s-a terminat.

Toţi au zâmbit şi m-au salutat. Ea a venit la mine, m-a sărutat pe obraz, m-a luat de braţ şi am ieşit.

— Bună, îi spun eu.

— Te aşteptam, mi-a răspuns ea.

Am îmbrăţişat-o, mi-am pus capul pe umărul ei şi am început să plâng. Ea îmi mângâia părul şi după felul cum mă atingea începeam să înţeleg ceea ce nu voisem să pricep, să accept ceea ce nu voisem să accept.

— Am aşteptat în multe feluri, spuse ea, văzând că lacrimile se potoleau încet-încet. Ca o femeie disperată, care ştie că bărbatul ei nu i-a înţeles niciodată paşii şi că nu va veni niciodată până aici, iar atunci trebuie să iau un avion şi să mă întorc şi iar să plec la prima criză, şi să mă duc, şi să mă întorc…

Vântul nu mai bătea aşa de tare, copacii ascultau tot ce spunea ea.

— Am aşteptat aşa cum Penelopa l-a aşteptat pe Ulise, Romeo pe Julieta, Beatrice pe Dante pentru a o salva. Pustiul stepei era plin de amintirile tale, de momentele petrecute împreună, de ţările vizitate, de bucuriile noastre, de certurile noastre. Şi atunci, am privit înapoi, la urmele lăsate de paşii mei, şi nu te-am văzut. Am suferit mult. Am înţeles că făcusem un drum fără întoarcere, iar când facem asta nu ne rămâne decât să mergem înainte. M-am dus la nomadul pe care l-am cunoscut mai de mult, i-am cerut să mă înveţe să uit povestea mea personală şi să mă deschidă pentru dragostea care e

prezentă peste tot. Am început să învăţ de la el tradiţia Tengri. Într-o zi, am privit în jur şi am văzut dragostea reflectată într-o pereche de ochi: un pictor numit Dos.

Eu n-am scos o vorbă.

— Eram zdrobită, nu credeam că este posibil să iubesc din nou. El nu mi-a spus prea multe, m-a învăţat numai să vorbesc ruseşte şi-mi povestea că în stepă folosesc mereu cuvântul albastru ca să descrie cerul, chiar dacă el e cenuşiu – pentru că ştiu că deasupra norilor el continuă să fie albastru. Mi-a luat mâna şi m-a ajutat să traversez norii aceia. M-a învăţat să iubesc, înainte de a-l iubi pe el. Mi-a arătat că inima mea era în slujba mea şi a lui Dumnezeu, nu în slujba altora. A spus că trecutul meu mă va însoţi mereu, dar că dacă mă voi elibera de fapte şi mă voi concentra numai asupra emoţiilor, voi înţelege că în prezent există totdeauna un spaţiu la fel de mare ca stepa pe care-l putem umple cu altă dragoste, cu alte bucurii ale vieţii. În sfârşit, mi-a explicat că suferinţa apare atunci când aşteptăm ca ceilalţi să ne iubească în felul dorit de noi, iar nu aşa cum trebuie să se manifeste iubirea liber, nestăpânit, călăuzindu-ne cu forţa ei, împiedicându-ne să ne oprim.

Mi-am luat capul de pe umărul ei şi am privit-o.

— Îl iubeşti?

— L-am iubit.

— Şi-l mai iubeşti?

— Crezi că ar fi posibil? Crezi că dacă iubeam pe altcineva, când am aflat că vii, n-aş fi plecat de aici?

— Ai dreptate. Cred că ţi-ai petrecut dimineaţa aşteptând să se deschidă uşa.

— Atunci de ce pui întrebări prosteşti?

Din nesiguranţă, mi-am spus eu. Dar a fost extraordinar că am încercat să regăsesc dragostea.

— Sunt gravidă.

Parcă s-a prăbuşit lumea în capul meu, dar n-a durat decât o clipă.

— Dos?

— Nu. Cineva pe care l-am cunoscut şi a plecat.

Am râs, deşi aveam inima cât un purice.

— De fapt, nu prea ai multe de făcut în acest capăt de lume, am spus eu.

— Nu este capătul lumii, răspunse Esther, râzând şi ea.

— Dar poate că e momentul să te întorci la Paris. M-au sunat de la tine de la serviciu şi m-au întrebat dacă ştiam unde să te găsească. Voiau să faci un reportaj însoţind o patrulă NATO în Afganistan. Trebuie să le spui că nu poţi.

— De ce nu pot?

— Eşti gravidă! Vrei ca cel mic să înceapă să primească aşa de devreme energiile negative ale războiului?

— Cel mic? Dar crezi că asta o să mă împiedice să lucrez? Şi pe urmă, ce-ţi pasă? N-ai făcut nimic pentru asta!

— N-am făcut? Nu din cauza mea ai ajuns aici? Sau crezi că e puţin lucru?

Ea scoase din buzunarul veşmântului alb un petic de pânză pătată de sânge şi mi-l dădu, cu ochii înlăcrimaţi.

— E pentru tine. Mi-era dor de certurile noastre.

Şi după o pauză:

— Spune-i lui Mihail să mai facă rost de un cal. Eu m-am ridicat, am luat-o pe după umeri, am binecuvântat-o la fel cum fusesem şi eu binecuvântat.

NOTA AUTORULUI

Am scris *Zahir* pe când îmi făceam propriul pelerinaj prin lumea aceasta, între ianuarie şi iunie 2004. Părţi din carte au fost scrise la Paris, St. Martin (Franţa), Madrid, Barcelona (Spania), Amsterdam (Olanda), pe o şosea (Belgia), la Alma Ata şi în stepă (Kazahstan).

Vreau să le mulţumesc editorilor mei francezi, Anne şi Alain Carrierre, care şi-au asumat sarcina să obţină toate informaţiile privitoare la legile franceze citate de-a lungul cărţii.

Am citit pentru prima oară ceva despre Banca Favorurilor în *Rugul deşertăciunilor* de Tom Wolfe. Cartea pe care Esther a citit-o şi în care se povesteşte despre Fritz şi Hans la Tokio este *Ishmael* de Daniel Quinn. Misticul citat de Marie, când se referă la importanţa de a fi mereu vigilenţi, este Kenan Rifai. Majoritatea dialogurilor tribului de la Paris mi-au fost relatate de tineri care fac parte din grupuri asemănătoare. Unii dintre ei îşi pun textele pe Internet, dar este imposibil să se stabilească autorul.

Versurile pe care personajul principal le-a învăţat în copilărie şi pe care şi le aminteşte când se află în spital *(Când nedorita omului sosi-va…)* fac parte din poemul „Masa de seară" al brazilianului Manuel Bandeira. Unele dintre comentariile Mariei, imediat după scena în care personajul principal se duce la gară să-l întâmpine pe actor, au apărut într-o conversaţie cu Agneta Sjodin, actriţă suedeză. Conceptul de uitare a poveştii personale, deşi face parte din multe tradiţii iniţiatice, este dezvoltat în detaliu în cartea *Călătorie la Ixtlan* de Carlos Castañeda. Legea din Jante a fost realizată de scriitorul danez Aksel Sandemose în romanul *Un refugiat îşi depăşeşte limitele.*

Două persoane care mă onorează cu prietenia lor, Dimitri Voskoboinikov şi Evghenia Dotsuk mi-au oferit toate înlesnirile necesare pentru a vizita Kazahstanul.

La Alma Ata l-am întâlnit pe Imangali Tasmagambetov, autorul cărţii *The Centaurs of the Great Steppe,* mare cunoscător al culturii locale, care mi-a oferit o serie de informaţii importante despre situaţia politică şi culturală din Kazahstan, în trecut şi în prezent. Mulţumesc, de asemenea, preşedintelui Republicii, Nursultan Nazarbaev, pentru excelenta primire şi mă folosesc de ocazie pentru a-l felicita că nu a mai permis continuarea testelor nucleare în ţara lui, deşi avea toată tehnologia necesară pentru aceasta, şi a optat pentru eliminarea întregului arsenal atomic.

În sfârşit, există trei persoane cărora le datorez mult din magica mea experienţă în stepă, pentru că m-au însoţit şi au avut multă răbdare: Kaisar Alimkulov, Dos (Dosbol Kasimov), pictor de mare talent ce mi-a fost sursă de inspiraţie pentru personajul cu acelaşi nume care apare la sfârşitul cărţii, şi Maria Nimirovskaia, la început doar ghidul meu interpret şi, apoi, prietena mea.

paulo Coelho

„Fiecare poveste de dragoste
este o călătorie" — iată deviza sub care stă
ultimul roman al lui Paulo Coelho.
Un scriitor stabilit la Paris, adulat de public,
dar privit cu scepticism de critică, descoperă
că soţia lui, corespondent de război,
a dispărut fără urmă.
A fost răpită, şantajată ori s-a săturat de
căsnicie pur şi simplu? Scriitorul începe
s-o caute şi ajunge până în
Asia Centrală. Soţia devine pentru el un
„Zahir", o entitate de neocolit,
care ajunge să-l tulbure până la obsesie
şi să-l învăluie treptat în această stare
de „posedare" totală, pendulând incert
între sfinţenie şi nebunie. Mai mult,
„Zahirul" îl smulge din siguranţa lumii sale
şi îl mână, pe căi necunoscute, în căutarea
unei noi înţelegeri despre esenţa iubirii
şi forţa destinului. Cu *Zahir*, Paulo Coelho
dă încă o dovadă a capacităţii sale
de povestitor captivant, dar oferă
şi o perspectivă proprie asupra rosturilor
fiinţei umane într-o lume plină
de neprevăzut.

ISBN 973-50-1060-7

{1} Lestrigoni: populaţie mitică antropofagă, locuind la poalele vulcanului Etna, au devorat mai mulţi dintre însoţitorii lui Ulise *(n.tr.)*.

{2} Emporiu: oraş, nod comercial *(n.tr.)*.

{3} Madrid me mata: Madridul mă ucide, în spaniolă *(n.tr)*.

{4} Movida madrileña: mişcare madrilenă, în spaniolă *(n.tr)*.

{5} Palestra: conversaţie, lecţie; în text, masă rotundă *(n.tr.)*.

{6} Atabaque: tobă mică *(n.tr.)*.

{7} Teleferic de oraş: mijloc de transport în comun, pe cablu, folosit în marile oraşe construite pe coline abrupte *(n.tr.)*.

{8} „Ocupare”: referire la *squatetri*, care aplicau legea primului ocupant al unui teren virgin în Americ. Principiul funcţionează şi în legislaţia franceză. *(n.tr.)*.

Cuprins

Sunt un om liber
Întrebarea lui Hans
Firul Ariadnei
Întoarcerea în Itaca
NOTA AUTORULUI

Table of Contents

Sunt un om liber 10
Întrebarea lui Hans 47
Firul Ariadnei 151
Întoarcerea în Itaca 249
NOTA AUTORULUI 277